

οχοηλιαστής

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ
Η ΓΛΩΣΣΑ - ΦΙΓΟΥΡΙΝΙ

Μ.Ε.Α.: ΑΠ' ΤΟΝ
ΤΣΙΡΩΝΗ ΣΤΟΝ ΚΑ·Ι·Ν

αλοκαίριασε για τα καλά, ερήμωσαν τα Εξάρχεια, και τα Μ.Ε.Α. έστησαν εναλλακτικό κάμπινγκ στην Αμφιθέα. Φρόντισαν βέβαια να είναι στο Στάδιο για το διήμερο φεστιβάλ ροκ μαζί με 400 γάλλους συναδέλφους τους. Πάντως στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ακόμα ψάχνουν αν υπάρχει νομικό πλαίσιο που θεσπίζει τη λειτουργία τους.

Αν όμως εδώ οι αστυνομικοί ντώνονται φρικιά, στο Κουρδιστάν οι Τούρκοι αξιωματικοί ντώνονται απλοί στρατιώτες για να ξεφεύγουν την ένοπλη οργή του πληθυσμού. Η αποστολή του «Σχολιαστή» απέδειξε για μια ακόμα φορά ότι η τεράστιας κλίμακας στρατιωτική επιχείρηση της Άγκυρας φέρνει τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα απ' αυτά που επιδιώκει.

Και βέβαια όσο σοβαρή κι αν είναι η ένταση στα ελληνοτουρκικά δε δικαιολογείται η εμμονή στην αντιδραστική οργάνωση του στρατού και την περιστολή των πιο στοιχειωδών ατομικών δικαιωμάτων των φαντάρων.

Άσχετα με τα αισθήματα που τρέφει κανείς για την ανακήρυξη της Αθήνας σε πολιτιστική πρωτεύουσα όλοι επωφελήθηκαν απ' τις καλοκαιρινές εκδηλώσεις, είτε για να μελετήσουν εφτά προτάσεις πάνω στο αρχαίο δράμα, είτε για να γνωρίσουν την πολωνική τζαζ. Άλλωστε το φεστιβάλ ποίησης του Κόκκορα - με - το - λινό μας θυμίζει ότι κι ένα μικρό χωριουδάκι μπορεί να γίνει τόπος υποδοχής ενός σημαντικού πολιτιστικού συμβάντος.

«Δι' υπόθεσιν σας»

Στην τελευταία ανατίναξη του αμερικάνικου αυτοκίνητου στο Καβούρι την 1/7 από τον Ε.Λ.Α. κάποια «Αντιιμπεριαλιστική Αντιαμερικάνικη Πάλη», που εμφανίστηκε για πρώτη φορά, έσπευσε ν' αναλάβει την ευθύνη της ενέργειας (αυθημερόν) με κείμενό της. Το κείμενο της άγνωστης ως τώρα οργάνωσης (:) αποτελεί συρραφή αποσπασμάτων από κείμενα του «Σχολιαστή» (από το σχόλιο με τίτλο: Ιμπεριαλισμός... και τουρισμός του προηγούμενου τεύχους), της εφημερίδας «Αριστερή Πολιτική» (του ΚΚΕ (μ-λ)) και της «Σοσιαλιστικής Αλλαγής» (της ΕΔΕ). Μετά τη δημοσίευση στα ΝΕΑ και την «Ελευθεροτυπία» στις 3/7 του γεγονότος της αντιγραφής από το σχόλιο του Σχολιαστή η Γενική Ασφάλεια την άλλη κιόλας μέρα κάλεσε τον εκδότη του περιοδικού «δι' υπόθεσιν του» στις «Μεσογειών» τα γραφεία.

Εν τω μεταξύ ο Ε.Λ.Α. ανέλαβε την ευθύνη με κείμενο και αποδεικτικά στοιχεία, η ασφάλεια είχε πληροφορηθεί ότι ο Σχολιαστής βρισκόταν στα περίπτερα από τις 29/6 και η επαφή της με τον εκδότη έγινε «φιλική». Βέβαια η «ανακριτική διαδικασία» ολοκληρώθηκε, αυτό έλειπε να έχανε την ευκαιρία για μια «κουβέντα» με το Σχολιαστή.

Όμως δεν είναι δυνατό για κάθε αντιγραφή αποσπάσματος ή άρθρου εντύπου από τον οποιονδήποτε να αρχίζουν τα σουρτα-φέρτα στην Ασφάλεια. Γιατί ούτε σαν «πίεση» δεν μπορεί να λειτουργήσει αν κάποιοι ανόητοι «ειδικοί» τον έχουν επιλέξει.

Πάντως δύο πράγματα θαυμάσαμε σ' αυτή την ιστορία. Την ταχύτητα των επιτελείων της ΕΛΑΣ και την ακρίβεια του ΕΛΑ. Μας έστειλε δύο φορές το 8σέλιδο κείμενό του και φωτοτυπίες της άδειας οδήγησης και του ασφαλιστήριου του κλεμμένου αυτοκινήτου-βόμβα προς άρσιν παρεξηγήσεων...

Σ.

Με τον Κολ ή με τη Θάτσερ;

Ο πολιτικός άξονας Μιτεράν-Κολ φαίνεται πως κέρδισε την πρώτη μάχη στην Ευρώπη των «10». Μετά την αποτυχία της Διάσκεψης κορυφής των ηγετών των χωρών της ΕΟΚ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με μεγάλη πλειοψηφία αποδέχτηκε το «Σχέδιο Σπινέλλι» για την Ευρωπαϊκή ενοποίηση. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προβλέπει ότι οι διαδικασίες για την ενοποίηση θα επιταχυνθούν με όσες χώρες συμφωνούν, ενώ για τις υπόλοιπες θα ακολουθηθούν γρήγορες διαδικασίες, στην περίπτωση που άλλαζαν τη στάση τους

όσον αφορά την αναθεώρηση της Συνθήκης της Ρώμης. Η κατάργηση του «βέτο» τίθεται ντεφάκτο, σύμφωνα με το Σχέδιο που ψηφίστηκε.

Είναι σίγουρο ότι οι εξελίξεις αυτές έχουν φέρει τις τρεις χώρες που διαφωνούν με τις προτάσεις της αναθεώρησης σε πολύ δυσχερή θέση. Είναι δε ακόμη πιο σίγουρο ότι η Ελλάδα, η Αγγλία και η Δανία δεν μπορούν να στηρίζονται ούτε στη στάση της Ισπανίας, ούτε της Πορτογαλίας που η συμφωνία τους με τους «7» πρέπει να θεωρείται δεδομένη.

Οι προτάσεις Μιτεράν-Κολ και η στάση του Α. Παπανδρέου, επέφεραν ένα ακόμη ρήγμα στο εσωτερικό της χώρας ανάμεσα στις «ευρωπαϊκές» και στις «αντιευρωπαϊκές» πολιτικές δυνάμεις. Η Ν.Δ. και το ΚΚΕ εσ. ψήφισαν υπέρ των προτάσεων, το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ κατά. Είναι βέβαια τα πράγματα πολύ πιο σύνθετα απ' ό,τι παρουσιάστηκαν, τόσο από τις «φιλοευρωπαϊκές» πλευρές όσο και από τις αντίθετες.

Παρ' όλα αυτά πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι η κατάργηση του «βέτο» και η προώθηση των προτάσεων «ενοποίησης», ακυρώνει τη δυνατότητα ελιγμών είτε πολιτικών είτε οικονομικών σε σχέση με την ΕΟΚ, πολιτική που μέχρι τώρα ακολούθησε η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ στα πλαίσια της ενίσχυσης της θέσης της Ελλάδας στην Ευρώπη. Η Ευρώπη καταλαβαίνει ότι η ενίσχυση της ιμπεριαλι-

στικής πολιτικής της κάτω από τη γαλλογερμανική ηγεμονία είναι όρος για την επιβίωσή της. Ενίσχυση που πρέπει αναγκαστικά να περάσει μέσα από την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου της λειτουργίας της, ώστε οι ρωγμές στην «ενοποιημένη» πολιτική της να ελαχιστοποιηθούν.

Αυτό είναι και το στοιχείο που αδυνατεί να καταλάβει το «φιλοευρωπαϊκό» κομμάτι της ελληνικής Αριστεράς. Ουδετεροποιώντας το όραμα της «ενωμένης Ευρώπης» και πλειοδοτώντας στα ιδεολογήματά του, γίνεται τελικά η ουρά μιας πολιτικής που σε τελική ανάλυση υποσκάπτει διακηρυγμένους στόχους της. Γιατί είναι φανερό ότι η πρωτοβουλία για τα αποπυρηνικοποιημένα Βαλκάνια λ.χ. στα πλαίσια μιας ενιαίας Ευρωπαϊκής πολιτικής το πιθανότερο είναι να μην ευδοκιμήσει.

Ακριβώς αυτό είναι και το στοιχείο που συσκοτίζει ή παραβλέπει και η «αντιευρωπαϊκή» Αριστερά. Το ΠΑΣΟΚ στο όνομα της «εθνικής εξωτερικής πολιτικής» αποκρύβει το γεγονός ότι αυτό που ακυρώνεται με την κατάργηση του «βέτο» είναι ακριβώς η προσπάθεια του ελληνικού ιμπεριαλισμού για διευρυμένες πρωτοβουλίες και έξω από την ΕΟΚ. Το δε ΚΚΕ δε διαβλέπει παρά την εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από τα ευρωπαϊκά μονοπώλια.

Χρ. Β.

Αποστασίας το ανάγνωσμα

Το θέμα της αποστασίας δεν εξα-
ντλήθηκε φαίνεται, όταν πριν από
μήνες έδωσε το σύνθημα ο κ. Παπαν-
δρέου με τη γνωστή επίθεση στον κ.
Μητσοτάκη. Έτσι με την «επέτειο»,
επανήλθαν τα αφιερώματα. Και όχι
μόνο στον φιλοκυβερνητικό τύπο.
Μεγάλο αφιέρωμα ετοίμασε και η
«Απογευματινή»: *Η αληθινή ιστορία
της Αποστασίας*, και μάλιστα μόνο
μετά τις πρώτες συνέχειες σκέφτηκε
ότι έπρεπε να βάλει τη λέξη αποστα-
σία σε εισαγωγικά.

Διαβάζουμε μεταξὺ άλλων ότι:

«Πολλά χρόνια αργότερα, ο συντά-
κτης αυτού του κειμένου συζητώντας με
το Α. Κύρκο θα τον έβρισκε σύμφωνο με
τη βασική προσπάθεια του Τσιριμώκου
ότι δηλαδή δεν έπρεπε να παραιτηθεί ο
Γ. Παπανδρέου» (24.7.85). Όστε σύμ-
φωνος ο Α. Κύρκος με τον Τσιριμώ-
κο. Θα μου πείτε, προβοκάτσια. Λά-
σπη που ρίχνει η δεξιά. Το ιστορικό
όμως «αφήγημα» το υπογράφει ο Γ.
Λεονταρίτης, μόνιμος συνεργάτης
και επιφυλλιδιογράφος της Αυγής...

Δ.Ψ.

Ποιος πληρώνει τα ναυπηγεία;

Η εκκρεμότητα με τα Ναυπηγεία
του Νιάρχου έληξε ως γνωστόν με
την κρατικοποίησή τους. Ο Νιάρχος
έλαβε ως αποζημίωση 13.000.000 δο-
λάρια και τα Ναυπηγεία θα επαναλει-
τουργήσουν τώρα κάτω από τη διοί-
κηση της ΕΤΒΑ. Η κρατικοποίησή
τους έγινε δεκτή με ενθουσιασμό από
τα εργατικά σωματεία. Πράγματι, η
ανάληψη της ευθύνης για την επανα-
λειτουργία των Ναυπηγείων φαίνεται

πως δίνει, μεσοπρόθεσμα τουλάχι-
στον, λύση στο θέμα της ανεργίας
των 5.000 εργαζόμενων.

Μακροπρόθεσμα όμως, τα προβλή-
ματα φαίνεται πως δεν έχουν λυθεί.
Το γεγονός ότι το παθητικό της εται-
ρίας τα δύο τελευταία χρόνια διογκώ-
θηκε, σε συνάρτηση με την παγκό-
σμια ναυτιλιακή κρίση, δεν παρέχει
ασφαλώς εγγυήσεις για το μέλλον
της επιχείρησης. Κι αυτό, παρά το
γεγονός ότι η κρατικοποίηση θα κα-
ταφέρει να εξασφαλίσει για αρκετό
καιρό την «κοινωνική ειρήνη» με
τους εργαζόμενους, εντάσσοντάς τους
πειστικά στο στόχο για την «αύξηση
της παραγωγικότητας» και την ανά-
πτυξη της «εθνικής οικονομίας».

Προς το παρόν δύο ζητήματα προ-
καλούν ήδη έντονες συζητήσεις. Το
πρώτο αφορά το θέμα της εξαγοράς
των Ναυπηγείων, της αποζημίωσης
δηλαδή του Νιάρχου. Υποστηρίζεται
από πολλούς εργαζόμενους ότι η ο-
γκώδης αποζημίωση στον Νιάρχο ή-
ταν αδικαιολόγητη. Αυτή τη θέση
υποστήριξε και το ΚΚΕ.

Το δεύτερο ζήτημα αφορά τους
ξένους εργάτες που δουλεύουν στα

Ναυπηγεία. Οι φόβοι για την απόλυ-
σή τους είναι μεγάλοι ενόψει μιας
πολιτικής «λιτότητας» από τη διοίκη-
ση της επιχείρησης. Το «καθεστώς»
της δουλειάς τους άλλωστε ήταν ανέ-
καθεν διαφορετικό από τους Έλλη-
νες συναδέλφους τους. Το σωματείο
των εργατών στα Ναυπηγεία, ας το
έχει υπόψη του.

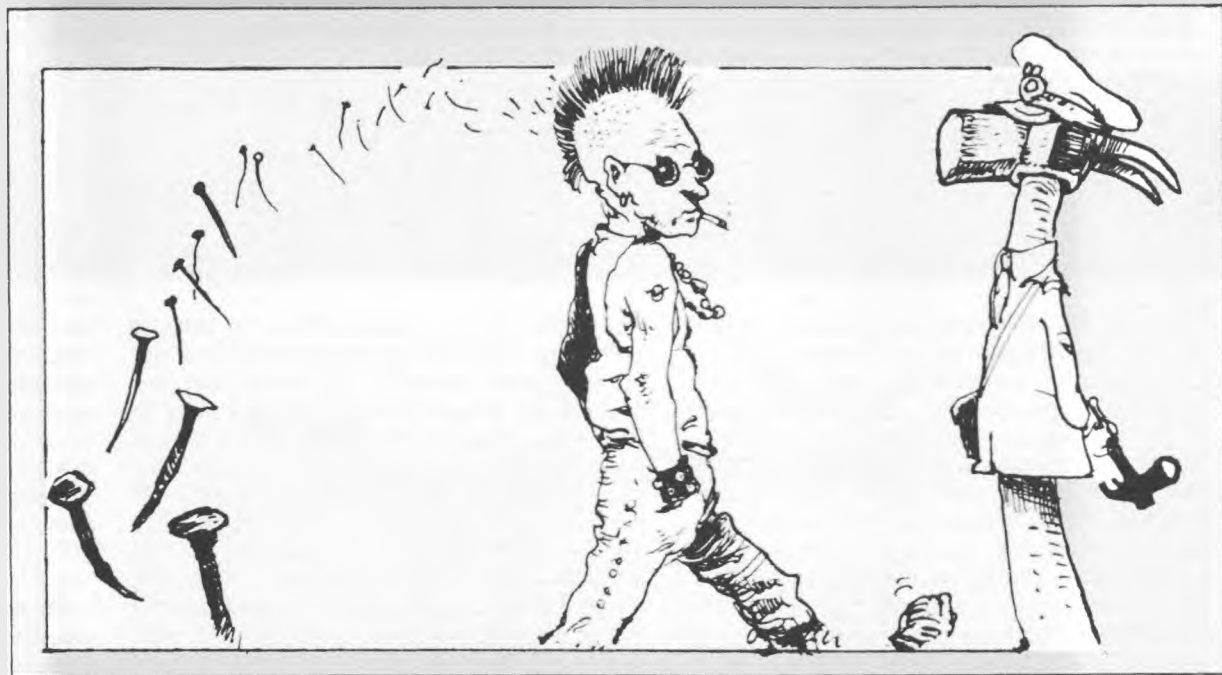
Χρ. Β.

Παράδειγμα προς αποφυγή

Οι μειονότητες στα Βαλκάνια απα-
σχόλησαν τους κυρίους Ζίβκωφ και
Παπανδρέου κατά την πρόσφατη συ-
νάντησή τους. Είναι γνωστό ότι και
οι δύο χώρες αντιμετωπίζουν προβλή-
ματα απ' τις αξιώσεις της Άγκυρας

και την προσπάθειά της να συγκροτή-
σει και να καθοδηγήσει τις μουσουλ-
μανικές μειονότητες. Έχουμε όμως
επανειλημμένα γράψει ότι το ζήτημα
δε λύνεται με διακρατικούς χειρι-
σμούς, πολύ περισσότερο με τη σύ-
μπηξη ελληνοβουλγαρικού μετώπου.
Γιατί αν η ελληνική κυβέρνηση επι-
κροτεί τον τρόπο «διευθέτησης του
μειονοτικού» από τη Βουλγαρία, ό-
σους άμεσους εθνικούς λόγους κι αν
επικαλεστεί, βρίσκεται πολύ μακριά
απ' την πραγματική αντιμετώπιση
του προβλήματος. Διαβάζουμε ότι μα-
καρίζεται η Βουλγαρία που έλυσε το
πρόβλημα δίνοντας βουλγαρική υπη-
κοότητα και όνομα στους μουσουλμά-
νους κατοίκους της. Όμως ακριβώς
αυτός ο βίαιος εκβουλγαρισμός μπο-
ρεί να αφαιρεί κάποια διεθνή νομικά
επιχειρήματα της Τουρκίας αλλά α-
ποτελεί την πιο καθαρή ομολογία
αποτυχίας της μειονοτικής πολιτικής
της Βουλγαρίας. Γιατί βέβαια η κατα-
στολή όχι μόνο δεν αίρει αλλά ανα-
παράγει και διευρύνει τα αίτια των
αντιθέσεων ανάμεσα στις εθνικές ο-
μάδες και επιβεβαιώνει την καταπίε-
ση τους.

Δ.Ψ.

■ Έξυπνο «κόλπο» χρησιμοποίησαν
οι ΜΕΑτζήδες τις πρώτες μέρες του
αποκλεισμού του «Κάιν». Εμφανιστη-
καν ως εκπρόσωποι του Διεθνούς Ερυ-
θρού Σταυρού και μεσολαβητές για
την απελευθέρωσή του. Οι εφημερί-
δες έσπευσαν να εξάρουν την ευστρο-
φία και θεώρησαν εντελώς φυσική τη
«μεταμπίωση». Το κунήγι του αδελφο-
κτόνου νομιμοποιεί φαίνεται κάθε δυ-
νατή μέθοδο. Έστω κι αν αυτή η
μέθοδος θεωρείται απαράδεκτη ακόμα
και σε περίοδο πολέμου. Όταν, κατά
την «πολιορκία» του Πολυτεχνείου η
χούντα χρησιμοποίησε ασθενοφόρα
για να ρίξει δακρυγόνα, η ενέργειά
της στιγματίστηκε σαν βέβηλη πρά-
ξη. Τι γίνεται σε ειρηνικές και δημο-
κρατικές περιόδους; Μήπως πρόκει-
ται να παρέμβει ο εισαγγελέας;

■ Αυτοκριτική του Λεωνίδα Κύρκου:
περιμένοντας να ενημερωθεί από τον
πρωθυπουργό, μαθαίνει από τους δη-
μοσιογράφους ότι ο Χαρίλαος θέτει
σαν όρο για συνεργασία των δύο ΚΚΕ

την αλλαγή τίτλου του ΚΚΕ εσ. Ο
Λεωνίδας τότε με αφοπλιστική διάθε-
ση ειλικρίνειας και αυτοκριτικής δη-
λώνει: «Και το Σοσιαλδημοκρατικό
κόμμα της Ρωσίας διασπάστηκε όταν
ο Λένιν έφυγε με τους μπολσεβίκους
και οι μενσεβίκοι κράτησαν τον τίτλο
του Κόμματος. Όμως ο Λένιν καλού-
σε συνεχώς τους μενσεβίκους σε συ-
νεργασία, μη βάζοντας όρο την αλλα-
γή του τίτλου τους».

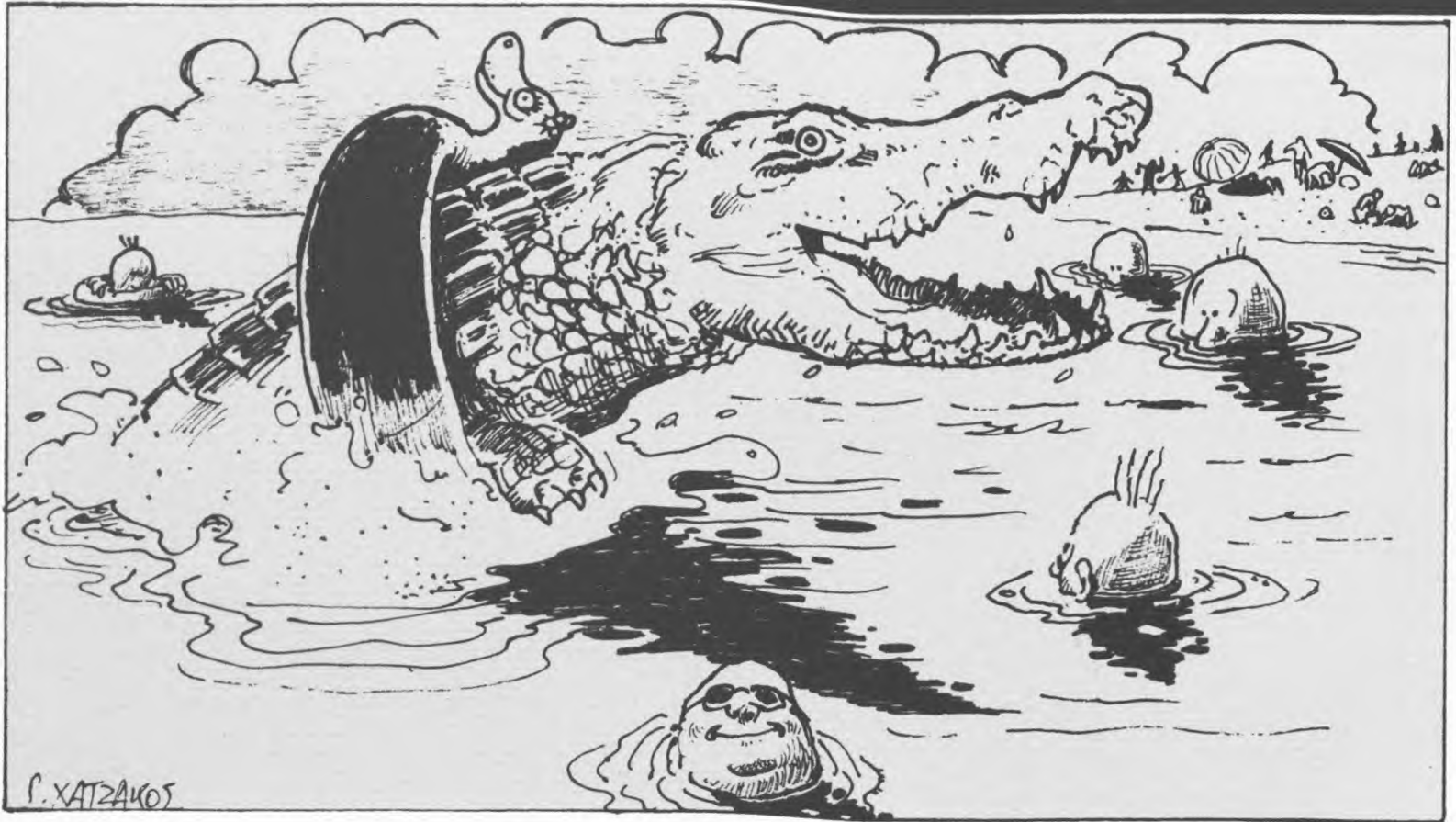
■ Η ιστορία με τις προσκλήσεις της
Προεδρίας και το πρωτόκολλο είναι
διασκεδαστική: δεν εκλήθη το ΚΚΕ
στη δεξίωση Ζίβκωφ και διαμαρτυρή-
θηκε «δικομματισμός και στο πρωτό-
κολλο». Δεν εκλήθη ο Καραμανλής
στη δεξίωση για την αποκατάσταση
της Δημοκρατίας και η Ν.Δ. δήλωσε:
«απαράδεκτη και ολοκληρωτική τα-
κτική». Δεν έλειψε και το ΚΚΕ εσ.
αφήνοντας να εννοηθεί η «ανηθικό-
τητα» του πρωτόκολλου. Το πράγμα
είναι απλούστερο: ο Σαρτζετάκης κά-
νει χρήση των υπερεξουσιών του,

λίγες μέρες πριν τις στερηθεί τελείως.
■ Τη συνεργασία της Μαρίας Ρεζάν
εξασφάλισε το ΕΝΑ. Έτσι μετά τον
Π. Λουκάκο και τον Γ. Βότση άλλη
μια επώνυμη φωνή της φωτισμένης
δημοσιογραφίας προστίθεται στο συ-
γκρότημα Κοσκωτά. Πολλά ακούγο-
νται για τη σημασία αυτών των συ-
νεργασιών στη δημιουργία ενός επι-
τελείου για το καθημερινό φύλλο που
βρίσκεται στα σκαριά. Αυτά όλα βέ-
βαια παραμένουν φήμες. Η δική μας
απορία βρίσκεται αλλού: Πώς μπορεί
η κ. Ρεζάν, γνωστή για την αυστηρή
προσήλωσή της στα ζητήματα δημο-
σιογραφικού ήθους να συνεργαστεί
με τον εκδότη-διευθυντή του ΕΝΑ κ.
Τσουτσια, που έχει διαγραφεί απ' την
ΕΣΗΕΑ για αντισυνάδελφική συμπε-
ριφορά; Και ακόμα, τι γνώμη έχει
πάνω στο ίδιο θέμα ο κ. Ζούλας,
στέλεχος του πολιτικού ρεπορτάζ του
περιοδικού και —ταυτόχρονα— μέ-
λος του πειθαρχικού συμβουλίου της
ΕΣΗΕΑ;

■ Πληθαίνουν τελευταία τα ατυχήμα-
τα, οι δολοφονίες για προσωπικούς
λόγους και οι αυτοκτονίες αστυφυλά-
κων με τη χρήση του υπηρεσιακού
τους όπλου ενώ βρίσκονται εκτός
υπηρεσίας. Ερώτημα προς τον υπουρ-
γό Δημόσιας Τάξης: Αφού είναι εκτός
υπηρεσίας γιατί κουβαλάνε μαζί τους
το υπηρεσιακό τους όπλο και δεν το
αφήνουν στην υπηρεσία τους με τη
λήξη της βάρδιας;

■ Και κάτι ακόμα: Αληθεύει ότι όλα
τα «όργανα της τάξης» μπορούν να
έχουν και να φέρουν προσωπικό οπλι-
σμό πέραν από τον υπηρεσιακό τους;
Με μια απλή αίτηση τους δίνεται
άδεια να οπλοφορούν στην ιδιωτική
τους ζωή και με τύπο όπλου της
αρσενείας τους;

■ Λόγοι ανωτέρας βίας επιβάλλουν
την αναβολή της μετακόμισης των
γραφείων μας. Πάντως από 1ης Σε-
πτεμβρίου, οριστικά πια, στη νέα
διεύθυνση: Τ. Φιλήμονος 13, Αθήνα
115 21, τηλ. 64.61.380

ΠΟΛΥΣ ΛΟΓΟΣ γίνεται τελευταία και ιδιαίτερα μετά τις εκλογές, για τις ζυμώσεις και τις διεργασίες που συντελούνται στην αριστερά. Ζυμώσεις και διεργασίες που συντελούνται στους κομματικούς μηχανισμούς και των δύο κομμουνιστικών κομμάτων και στους περί αυτά χώρους. Βλέπουμε καθημερινά δημοσιεύματα στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο με εικασίες για τις μελλούμενες εξελίξεις, και όσον αφορά το ΚΚΕ αλλά κυρίως όσον αφορά το ΚΚΕεσ. Και γίνεται κυρίως λόγος για την πορεία του φορέα της κομμουνιστικής ανανέωσης γιατί αποτελεί, αν μη τι άλλο, τον πιο ευαίσθητο αλλά και αδύνατο κρίκο στο σύνολο της πολιτικής σκηνής. Γιατί αν η δεξιά και η Ν.Δ. τροφοδοτεί καθημερινά τα πολιτικά σενάρια για την κρίση ηγεσίας και για τις ομοδοποιήσεις της, αν η δεξιά έχει άμεσο πολιτικό ενδιαφέρον, η αριστερά και ιδιαίτερα η ανανεωτική, βρίσκεται στο κέντρο προσοχής των πολιτικών αναλυτών, γιατί έχει ενδιαφέρον το μέλλον της, η πορεία και η προοπτική της και μακροχρόνια η αποτελεσματικότητά της.

Είναι περιεργό και όμως πραγματικό. Έπρεπε να κερδίσει το ΠΑΣΟΚ και τις δεύτερες εκλογές με μεγάλη πλειοψηφία, για να ταρακουνηθούν αποστεωμένες αντιλήψεις και απόψεις, για να μουν με έμμεσο και πολλές φορές άμεσο τρόπο από τα ηγετικά ιερατεία των κομμουνιστικών κομμάτων τα ζητήματα της κρίσης της αριστεράς, της κρίσης της ιδεολογίας τους και των αντιλήψεών τους. Έπρεπε να μείνει στάσιμη ή και φθίνουσα στα εκλογικά της ποσοστά για να αρχίσει να καταλαβαίνει, αλλού δειλά και αλλού πιο ανοιχτά, την αποτυχία των μέχρι σήμερα επεξεργασιών της, της μέχρι σήμερα πολιτικής και ιδεολογίας που παρήγαγε. Τι άλλο μπορεί να σημαίνει η ομολογία του Μ. Ανδρουλάκη, ηγετικού στελέχους του ΚΚΕ από το «στεγανό» του

Ριζοσπάστη για τη «χαμένη γενιά της εθνικής αντίστασης» για την ανάγκη «ξεπεράσματος του συγκινησιακού στοιχείου των θυσιών και των αγώνων των κομμουνιστών», που όλα αυτά τα χρόνια καλλιεργούσε το κόμμα, και το αίτημά του παράλληλα για την «ύπαρξη μιας κοινωνικής αριστεράς;» Το «η αριστερά ή θα 'ναι σύγχρονη ή δε θα υπάρξει» δεν αποτελεί μια σχεδόν άμεση άρνηση του κόμματός του ως αριστερά μέχρι τώρα; Στο ΚΚΕ όμως, όσο και αν η δημοσίευση μιας τέτοιας άποψης είναι πρωτόγνωρο γεγονός, όσο και αν το γεγονός αυτό δείχνει (ή θέλει να δείξει) μια εσωκομματική αναζήτηση, δεν μπορεί λόγω δομών και συνθηκών, και λόγω διεθνών σχέσεων αλλά και λόγω συνολικών αντιλήψεων που χρόνια τώρα έχουν διαμορφωθεί να θεωρηθεί τομή. Απλά είναι μια άποψη ενσωματώσιμη, σαν μια λογική συνέχεια, στον ίδιο τον μηχανισμό που την παρήγαγε.

Τι άλλο μπορεί να σημαίνει στην άλλη όχθη της κομμουνιστικής αριστεράς, η τελευταία απόφαση της ΚΕ για το άνοιγμα συζήτησης εφ' όλης της ύλης εν όψει του συνέδριου; Μιας συζήτησης που θα αφορά —καθώς δηλώνουν τα στελέχη της ΚΕ— την επανεξέταση της ελληνικής κοινωνίας, τη συγκρότηση των κοινωνικών τάξεων, τη θέση της Ελλάδας στην πορεία ενοποίησης της Ευρώπης, τη σημερινή πολιτική συγκυρία, τα πολιτικά κόμματα, το φορέα της κοινωνικής αλλαγής, το χαρακτήρα και τη φυσιογνωμία του, το καταστατικό του κόμματος στο σύνολό του και τέλος τον τίτλο του κόματος. Ισχυρίζονται μάλιστα ότι για πρώτη φορά το κόμμα ανοίγει σε μια ουσιαστική πολιτική συζήτηση το σύνολο των ζητημάτων, θεωρητικών, ιδεολογικών, πολιτικών και οργανωτικών που συγκροτούν ένα κομματικό μηχανισμό. Και όλα αυτά —λένε— όχι σαν επανάληψη και συνέχεια των προηγούμενων θέσεων αλλά κάτω

από το πρίσμα της συνολικής επανατοποθέτησης. Αν όμως η δυνατότητα μιας τέτοιου τύπου επανατοποθέτησης βρίσκεται στα όρια του αδύνατου, μόνο και μόνο η πρόθεση και η σκέψη για όλη αυτή την προσπάθεια αποτελεί μια έμμεση πλην σαφή ομολογία των αδιέξοδων αντιλήψεων που σήμερα επικρατούν.

Ο αδύνατος κρίκος

Οι διεργασίες που σημειώνονται στην κομμουνιστική αριστερά δεν παρακολουθούνται από δημοσιογραφικό ενδιαφέρον και μόνο. Πολλές φορές οι διεργασίες αυτές προωθούνται και επιδιώκονται από δυνάμεις έξω από την ίδια την αριστερά. Δυνάμεις που ανάλογα με τη μακροχρόνια πολιτική τους απέναντι στην αριστερά προωθούν ή «σιγοντάρουν» τη μία ή την άλλη τάση, αναδεικνύουν ή εξαφανίζουν τη μία ή την άλλη άποψη.

Η αναφορά τελευταία του ίδιου του Πρωθυπουργού στην «παραδοσιακή αριστερά» χωρίς να κάνει διάκριση μεταξύ ΚΚΕ και ΚΚΕεσ. δεν είναι τυχαία. Το ΠΑΣΟΚ ενδιαφέρεται για την αριστερά του. Η περιθωριοποίηση και απομόνωση της όποιας μορφής αριστερής αμφισβήτησής του βρίσκεται μέσα στις κεντρικές του επιδιώξεις. Έτσι, η μετεξέλιξη του ΚΚΕεσ. θεωρούμενου πιο εύκολου και αδύνατου κρίκου, σε νέο κόμμα και η αλλαγή του τίτλου του διευκολύνει δύο εξίσου δυνατά σενάρια, ανάλογα με τις απόψεις που θα επικρατούσαν στο μετεξελιγμένο φορέα.

■ Από τη μια, η συνεργασία μαζί του γίνεται δυνατή (π.χ. στις δημοτικές εκλογές) χωρίς να κατηγορηθεί από τη δεξιά του για «λαϊκό μέτωπο» με τους κομμουνιστές. Ο νέος αυτός φορέας μπορεί ν' αποτελέσει την αριστερή συνείδηση του ΠΑΣΟΚ, στεκόμενος κριτικά απέναντί του,

υποστηρίζοντάς το όμως σε κρίσιμες στιγμές. Είναι ένα σενάριο υπαρκτό, μόνο που «θεωρείται» ότι έχει μικρές πιθανότητες να προωθηθεί με επιτυχία.

■ Από την άλλη, η αλλαγή τίτλου του ΚΚΕεσ. διευκολύνει τη συνεργασία και τη σύμπλευση με το ΚΚΕ. Το τελευταίο βλέπει με θετικό μάτι την εξέλιξη αυτή γιατί έτσι υλοποιείται και η νέα πολιτική συμμαχιών των δυνάμεων της αριστεράς που από πριν τις εκλογές ήδη προωθεί. Από την πλευρά του το ΠΑΣΟΚ δικαιώνει τη ρήση περί «παραδοσιακής αριστεράς». Μπορεί πλέον να φορτώσει τα λάθη και τις αποτυχίες του παρελθόντος στο σύνολό της και με μεγαλύτερη περικλήση να εμφανίζεται στη συνείδηση των αριστερών σαν η μόνη φερέγγυα και νικηφόρα δύναμη.

Παράλληλα, η σύμπλευση του νέου φορέα της ανανέωσης με το ΚΚΕ αφήνει ένα κενό στ' αριστερά του ΠΑΣΟΚ. Η δημιουργία κίνησης στα αριστερά του ΠΑΣΟΚ φαίνεται ότι συζητείται τελευταία. Κίνηση που να παρέχει κριτική υποστήριξη και ίσως να συνεργάζεται μαζί του όπως περίπου η ΕΔΑ. Η τελευταία βέβαια δεν μπορεί ν' ανταποκριθεί στο ρόλο αυτό. Η ΕΔΑ ήταν και είναι χρήσιμη για το ΠΑΣΟΚ γιατί αποτελεί άλλοθι για κάποιες γενιές που είναι χαμένες για την κομμουνιστική αριστερά, όπως ομολογεί ο Μ. Ανδρουλάκης, τις γενιές της Εθνικής Αντίστασης. Τις νεότερες γενιές όμως και τα κοινωνικά κινήματα δεν μπορεί να τα συσπειρώσει και να τα εκφράσει. Αντίθετα σε κάποιους τέτοιους χώρους έχει αποκτήσει κάποιο κύρος και πειθώ το Υφ. Νέας Γενιάς. Τα στελέχη του «οι αριστεροί που μπήκαν στην υπηρεσία της αλλαγής» και με το νέο κυβερνητικό σχήμα ίσως βρεθούν εκτός— μπορούν να αποτελέσουν μαζί με νεώτερα στελέχη της ΕΔΑ την αιχμή για τη δημιουργία μιας τέτοιας κίνησης. Η κρίση που διέρχεται η ΕΔΑ με τον αποκλεισμό από τη Διοικούσα Επιτροπή όλων σχεδόν των παλιών της στελεχών και την κατάληψη της από νέους, παρά την ανυπαρξία πολιτικών διαφωνιών δεν είναι ίσως άσχετη με αυτές τις εξελίξεις.

Το δεύτερο αυτό σενάριο, —ως προς το πρώτο σκέλος— πολύ πιο κοντά βέβαια στην πραγματικότητα, προωθεί και το συγκρότημα Λαμπράκη και οι άλλες φιλοκυβερνητικές εφημερίδες, «Φιλοσοβιετικό άνοιγμα από το ΚΚΕεσ. — Έμμεισος διάλογος Φλωράκη-Κύρκου αιφνιδιάως χθες στο ουδέτερο έδαφος της Βουλής» είναι το πρώτο και κεντρικό θέμα του Βήματος στις 10/7 παρουσιάζοντας μια «στημένη» από δημοσιογράφους και μέσω αυτών «συζήτηση» των δύο. Ενώ όμως και οι δυο έκφρασαν τις πάγιες θέσεις τους, ο ένας για τον άλλον (γνωστή από παλιά η φιλοΚΚΕ στάση του Κύρκου, όπως και η θέση για αλλαγή τίτλου του Φλωράκη), οι εφημερίδες και κυρίως το Βήμα και τα ΝΕΑ παρουσίασαν τώρα το γεγονός σαν ένα μεγάλο (και θετικό) βήμα προς την ενότητα.

Τέλος το «ΚΚΕεσ.»

Τα δύο σενάρια που πιο πάνω περιγράψαμε δεν αποτελούν απλές ελπίδες κάποιων. Στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στις πραγματικές αντιθέσεις και εξελίξεις που προδιαγράφονται στο ΚΚΕεσ. και που στο προηγούμενο τεύχος του *Σχολιαστή* αναλυτικά περιγράψαμε. Έτσι το ζήτημα του τίτλου είναι λυμένο, καθώς κανείς μέσα και έξω από το κόμμα (στα ηγετικά του κλιμάκια, τουλάχιστον) δε θέλει να διατηρηθεί ο σημερινός τίτλος. Οι εξωτερικές πιέσεις και η «αντικειμενική» πραγματικότητα δεν αφήνουν περιθώρια για τη διατήρησή του. Το Ιταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα και η Ρουμανία που το ΚΚΕεσ. διατηρεί άριστες σχέσεις πιέζουν ήδη ασφυκτικά για τη

μετονομασία. Χαρακτηριστικό το άρθρο του Παγέτα στην *Unita 4/6* για τις εκλογές στην Ελλάδα που ουσιαστικά αποσιωπήθηκε και από Αυγή και από Ριζοσπάστη. Ο Παγέτα αφού θριαμβολογεί για τη νίκη του ΠΑΣΟΚ υποδεικνύει σαφώς στα δύο ΚΚ να συνεργαστούν. Πάντως για το θέμα του τίτλου τρεις προτάσεις υπάρχουν που βέβαια συνδέονται και με τις απόψεις για το χαρακτήρα του κόμματος της ανανέωσης.

■ Ο τίτλος *Ελληνικό Κομμουνιστικό Κόμμα* από αυτούς που επιμένουν στη διατήρηση της κομμουνιστικής φυσιογνωμίας του κόμματος.

■ Ο τίτλος *Ένωση Σοσιαλιστών-Κομμουνιστών Ελλάδας* από αυτούς που θέλουν να διευρύνουν τη φυσιογνωμία του κόμματος χωρίς να χάσουν την αναφορά τους στον κομμουνιστικό χώρο.

■ Η τρίτη άποψη που θέλει πλατύ φορέα χωρίς καμιά αναφορά στον κομμουνισμό δεν έχει προτείνει κάποιο συγκεκριμένο τίτλο.

Η χρήση των «ανένταχτων»

Υπάρχουν βέβαια και οι ανένταχοι που συζητούν με το ΚΚΕεσ. το μέλλον το δικό του και το δικό τους.

Οι απόψεις που διαμορφώνονται διαχέονται σε κομματικούς και ανένταχτους έτσι που να δημιουργούνται κοινά ρεύματα μέσα και «έξω» από το κόμμα.

—Και ενώ δεν αποτελούν κάποιο ιδιαίτερο

ρεύμα της Ελληνικής κοινωνίας.

—Και ενώ δεν έχουν καμιά αναφορά και πρακτική στο μαζικό κίνημα.

—Και ενώ δεν εκφράζουν οποιοδήποτε κοινωτικό κίνημα.

—Και ενώ είναι χρόνια τώρα λειτουργικό κομμάτι του ίδιου του κόμματος, δημιουργώντας σε κάθε εκλογές τις επιτροπές υποστήριξής του.

Ξαφνικά τοποθετούνται σαν συνομιλητές έξω από τις κομματικές διαδικασίες και συζητούν σε απ' ευθείας επαφή με την ηγεσία τη διαμόρφωση της νέας φυσιογνωμίας της ανανεωτικής αριστεράς. Χρησιμοποιούνται έτσι οι απόψεις τους από την α και τη β τάση της ΚΕ για την εσωκομματική επικράτησή της.

Το ιδεολόγημα των «ανένταχτων» χρησιμοποιείται σαν η νέα ελπιδοφόρα προοπτική του κόμματος δημιουργώντας ψευδαισθήσεις και αποκρύπτοντας την πραγματική ανάγκη για τη δημιουργία μιας επαναστατικής αντικαπιταλιστικής αριστεράς. Και όχι μόνο αυτό. Αποκρύπτει επιπλέον και τα πολιτικά διλήμματα που αντιμετωπίζει η κομμουνιστική ανανέωση, τις σχέσεις με την εξουσία του ΠΑΣΟΚ, τις σχέσεις με το ΚΚΕ και τη Σοβιετική Ένωση. Γιατί πώς να το κάνουμε, είτε ΕΚΚ είτε ΕΣΚΕ είτε Σοσιαλιστικό Ριζοσπαστικό είτε ΚΚΕεσ. ένα είναι σίγουρο. Είτε με τη μια μορφή είτε με την άλλη το κόμμα του Κύρκου θα 'ναι. Και αυτό λέει πολλά.

Γ. Πιτουρόπουλος

scripta
manent

Με την ευκαιρία της ανάδειξης της Αθήνας σε προσωρινή πρωτεύουσα της Ευρώπης επιβάλλονται λίγα ακόμα για τον "Αθλιο Ελληνικό Τύπο. Ενδεικτικά το σχόλιο αντλεί από το σοβαρό πρωινό φύλλο, παραλείποντας τα απογευματινά, τα αυριανά και τα άλλα γνησίως κίτρινα. Άλλωστε, τα πιο επικίνδυνα είναι αυτά που έχουν επίφαση σοβαρότητας, επιτελείο πνευματικών ανθρώπων και για τα οποία χύνονται επιφανή δάκρυα οσάκις διακόπτουν τη λειτουργία τους.

Και πρώτα οι «μικροαστοιχίες»: Έστω ο δαίμων για «τη νεκροψία και ιστολογική εξέταση» (Βήμα 14-6-85) αλλά πώς δικαιολογείται η πεντάκις επανάληψη του «Σινμφέιν» σε άρθρο περί της νίκης του κόμματος (Β. 18-5-85); Ίσως απλώς να ήταν η μέρα του μι γιατί στο ίδιο κείμενο αναγράφεται και «συμβιβαστική λύση». Ψύλλοι στ' άχερα. Τι κι αν δεν μάθουμε σωστά πώς λέγεται το Κόμμα; Τι κι αν το παιχνίδι σκραμπλ δεν επινοήθηκε μόλις πριν πέντε χρόνια (Β. 24-2-85); Τι κι αν ο προβληματισμός επί των πιθανοτήτων είναι τριακοσίων ετών και όχι σημερινός του Γουήνερ της Καλιφόρνιας (Β. 28-4-85); Εφήμερες ανακρίβειες ξεχνιούνται όσο γρήγορα και τα ψευδογεγονότα της πολιτικής σκηνής. Απλώς με την ανάγνωση οι πολίτες εφησυχάζουν ότι κάτι έχουν διαβάσει. Σε ορισμένα κείμενα μάλιστα οι αναγνώστες αβοήθητοι μπορούν να διορθώσουν τους αρθρογράφους π.χ. ο Εκο επιδίωξε την παραπομπή στον Μπόρχες όταν δημιούργησε τον τυφλό μοναχό Χόρχε αλλά δεν είναι δυνατόν στα μέσα του 14 αι. να

του 'δωσε νοτιοαμερικάνικες ρίζες όπως διατείνεται περισπούδαστα ο Ν. Καρόλας (Β. 21-4-85). Λεπτομέρειες και οι ατυχίες στη μετάφραση βαθέων πολιτικών στοχασμών: «Και, ισοστοιχίζοντας Αμερική και Ελλάδα, καταλήγει (ο Χένρυ Καμμ) ότι: "τελικά θα πρέπει να καταβληθεί κάποιο τίμημα για τις σχέσεις ανάμεσα σε μια μεγάλη χώρα και σε μια μικρή, που και οι δυο απέτυχαν να τηρήσουν μια τέτοια απόσταση που θα απέτρεπε να είναι η μια κυρίαρχη και η άλλη υποτελής"». (Β. 8-4-85).

Ας συγχωρεθεί και η πληροφορία ότι το Αίτην προσβάλλει και τους αποίκους (;) από την Ταϊτή (ενώ πρόκειται για τους μετανάστες στις ΗΠΑ από την Αϊτή) και ο ρατσιστικός υπότιτλος «αρρώστια των ομοφυλόφιλων» (Β. 28-4-85). Για σύγκριση, η Καθημερινή πέτυχε την Αϊτή αλλά δημιούργησε και μιαν άλλη κατηγορία εν δυνάμει ασθενών, αυτή των ετερόφυλων ατόμων (13-6-85).

Επ' ουδενί όμως λόγω μπορεί διαρκώς να συγχωρείται η λογοκλοπή κατά συρροή και η παραφθορά επώνυμων ξένων κειμένων, Είχε σημειωθεί και παλιότερα στο Σχολιαστή μια σκανδαλώδης περίπτωση με την ίδια εφημερίδα (Ιούνιος 1984). Καθώς μάλιστα δεν υπάρχει επιτελείο που να συγκρίνει τα γραφτά, το τυχαίο εύρημα υποδηλώνει μεγάλη έκταση αντιγραφής. Και αυτή τη φορά η πηγή είναι το φιλολογικό παράρτημα των Τάιμς, ένα άρθρο κάποιου Τιμς για τα ημερολόγια του Στέφαν Τσβάιχ, (24-5-85). Το Βήμα το δημοσιεύει χρησιμοποιώντας την πονηρή τακτική της ανταπόκρισης από τον τόπο έκδοσης. Στην προκειμένη περίπτωση έγινε «Φραγκφούρτη Ιούνιος». Η ανάγκη να γεμίσει ολίγες αράδες από τη σελίδα «Τέχνες και Ιδέες» με κάποιο επίπεδο αξιοπρέπειας και με τη χρήση μεγάλων ιδεών ή μεγάλων ονομάτων είναι προφανής. Η ουσία δεν ενδιαφέρει διόλου, αρκεί να μην προσβάλλει το κοινό αίσθημα, κατά προτίμηση όμως να έχει είτε σκανδαλιστικό περιεχόμενο είτε σχέση με την Ελλάδα. Το μεταφραστικό καθήκον περιορίζεται στην καλή σύνταξη των Ελληνικών έστω κι αν η ουσία αλλοιώνεται ή παραλείπεται. Έτσι π.χ. δεν περιγράφεται η λεπτότητα του ειδυλλίου αλλά, κατά το Β. περιγράφεται το ειδυλλίο με κάθε λεπτότητα. «Η σχέση εξελίχθηκε γρήγορα σε ερωτικά παιχνίδια» γίνεται κατά το Β. «η σχέση τους εξελίχθηκε σε σαρκική, με ερωτικά παιχνίδια...» αναγκαία διευκρίνηση για τους αναγνώστες. Ο Τσβάιχ σχεδιάζει διήγημα με θέμα την αίσθηση που δίνει στη γυναίκα η εγκατάλειψη, το Β. απλοποιεί και συνοψίζει το θέμα, «γυναικεία εγκατάλειψη». Ο Τσβάιχ έβλεπε τη μάσκα πατριωτισμού του Λαού, το Β. του τη φοράει του ίδιου. Μπορεί οι παραφθορές να είναι συμπαθητικές, άλλωστε σε ιθαγενείς απευθύνονται, και στην ουσία, δεν διαφέρουν από τις προηγούμενες. Η συστηματική λογοκλοπή όμως είναι προσβολή κατά του αναγνώστη και δεν έχει ελαφρυντικά, ούτε και το δαιμόνιο της φυλής, ούτε την εξοικονόμηση συναλλάγματος από τα δικαιώματα που δεν πληρώνονται, ούτε και τον εμπλουτισμό του φύλλου και κατ' επέκταση του αναγνώστη με επεξεργασία πνευματικών θεμάτων. Αυτή η ευτυχισμένη μιζέρια της λαθροβίωσης θα έπρεπε να σταματήσει τουλάχιστον όσο είμαστε Πρωτεύουσα. Αν τα ήξεραν αυτά οι ηγέτες που συμμετείχαν στην τελετουργική πορεία από την Ακρόπολη ασφαλώς θα εύρισκαν ανάρμοστη την ανάκρουση του Φελιτσιτά.

Στέλιος Καφαντάρης

ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗ ΝΕΑ εκλογική ήττα της Ν.Δ. τα σενάρια της διασπασιολογίας είναι ξανά στην ημερήσια διάταξη. Κάθε τόσο ενισχύονται με τις αποχωρήσεις γνωστών στελεχών, με αποκορύφωμα αυτή του Γ. Μπούτου, που τα τελευταία χρόνια αποτελεί βασικό στέλεχος του πολιτικού επιτελείου της Δεξιάς. Είναι κοντά λοιπόν η διάσπαση της Ν.Δ.;

Τα «κέντρα εξουσίας» στη Ν.Δ.

Στον κομματικό μηχανισμό της Δεξιάς τον κύριο ρόλο στις εσωκομματικές πρωτοβουλίες κατέχουν διάφορες ομαδοποιήσεις βουλευτών, πολιτικών παραγόντων, εξωκοινοβουλευτικών στελεχών, μη στεγανές μεταξύ τους και με αρκετή ρευστότητα συμμαχιών αναλόγως της συγκυρίας. Το μετεκλογικό τους χαρακτηριστικό είναι ότι εμφανίζονται αποδυναμωμένες πολιτικά, παρ' ό,τι θα περιμενε κανείς να είναι ενισχυμένες έναντι του Μητσοτάκη. Το λεγόμενο «περιβάλλον Καραμανλή» τηρεί στάση σιωπής χρωμένο κι αυτό μερίδιο της εκλογικής ήττας με την περιβόητη δήλωση της τελευταίας στιγμής, και βλέποντας ότι ούτε το χαρτί Καραμανλή βρίσκει πια υποστηρικτές αλλά ούτε κι άλλη διάδοχη λύση έχει να προτείνει. Οι πρώην αρχηγοί Ράλλης και Αβέρωφ δεν μπορούν να συμβολοποιήσουν στο πρόσωπό τους εναλλακτικές λύσεις ηγεσίας όντας επιπλέον και δοκιμασμένες επιλογές. Ο Στεφανόπουλος που προσπάθησε να πάρει την ευθύνη μιας αντιγηγνητικής πρωτοβουλίας, υποχώρησε μη βρίσκοντας πρόσφορα έδαφος και περιμένει τώρα το Συνέδριο. Η «ομάδα των ανανεωτικών» (Ανδριανόπουλος Κοντογιαννόπουλος κ.α.) πυκνώνει απλώς τις παρεμβάσεις της που είναι κύρια ιδεολογικού

πλέον και οργανωτικά σε μαζικό κόμμα. Από τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία του σημερινού κοινοβουλευτισμού στην Ελλάδα είναι η ύπαρξη μαζικών αστικών κομμάτων. Πρόκειται για κόμματα που υλοποιούν σχέσεις εκπροσώπησης δια μέσου της αντιπροσώπευσης, που κύριο στοιχείο της έχει τη συναίνεση και την υποταγή των μαζών ή καλύτερα την υποταγή μέσω της συναίνεσης. Βασικός οργανωτικός κόμβος η οργάνωση βάσης.

Κοινοβουλευτικό μοντέλο οργάνωσης και προς τα μέσα (προς τα μέλη) και προς τα έξω (προς τις πλατιές μάζες). Η Ν.Δ. έχει οικειοποιηθεί δημιουργικά αυτό το μοντέλο που οργανωτικά τουλάχιστον είναι πνευματικό τέκνο της Αριστεράς. Έχει συλλάβει τη σημασία ενός μαζικού και καλά οργανωμένου κόμματος: «Πρέπει να προχωρήσουμε την οργάνωση βάσης, γιατί με τα σημερινά δεδομένα το μόνο μας στήριγμα είναι η οργανωμένη βάση. Θα κάνουμε μαζικό αγώνα βάσης» δηλώνει ο Κ. Μητσοτάκης. (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 17/6/85). Προωθεί μάλιστα και την πρόταση να εκλέγεται ο Πρόεδρος του Κόμματος από ευρύτερο αντιπροσωπευτικό όργανο κι όχι μόνο από την Κοινοβουλευτική Ομάδα (Κ.Ο.). Γίνεται λοιπόν φανερό ότι το ενδεχόμενο μιας διάσπασης στη Ν.Δ. σήμερα δεν περνάει απλώς μέσα από κάποιο ρήγμα της Κ.Ο. Χρειάζεται να καλύψει ένα ευρύτερο πολιτικό κενό και το κυριότερο χρειάζεται να εκφράσει ή να προκαλέσει κάποιο ρήγμα στην κοινωνική βάση του κόμματος.

Η αντίθεση φιλελευθερισμού-Κράτους Πρόνοιας

Είναι γνωστό πως τόσο η πολιτική του φιλελευθερισμού, όσο και η πολιτική του Κράτους-Πρόνοιας (ενίσχυση δημόσιου τομέα, αύξηση μη αναπαραγωγικών δαπανών του Κράτους, κλπ) δεν υπάρχουν σε καθαρή μορφή αλλά εμπεριέχει κάθε μια και την αντίθετη τάση. Ο υπερτονισμός της οικονομικής διάστασης του φιλελευθερισμού σε σχέση με την κοινωνική έγινε αντικείμενο κριτικής από πολλά πολιτικά στελέχη της Ν.Δ. Από τον Έβερτ και το Δήμα (οπαδών του "ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού") μέχρι τον Στεφανόπουλο (εκφραστή του παραδοσιακού δεξιού λαϊκισμού στη Ν.Δ.). Αλλά φαίνεται πως μια τέτοια γραμμή κριτικής δεν είναι αρκετή για να ανατρέψει την κατάσταση. Πρώτα πρώτα, γιατί ο τονισμός του οικονομικού φιλελευθερισμού δεν ήταν παρά το τίμημα για μια πειστική και εναλλακτική αντιπολιτευση στο ΠΑΣΟΚ, που αναγκαστικά υιοθέτησε την πολιτική και κοινωνική του διάσταση (θέματα δημοκρατίας, κοινωνικών παροχών). Κατά δεύτερο λόγο, είναι μια γραμμή που αυτοκριτικά έσπευσε να ασπασθεί ο Μητσοτάκης: «Η προεκλογική περίοδος δε βοήθησε στο να διευκρινισθεί το πρόγραμμά μας διότι οι αντίπαλοί μας είχαν κάθε λόγο να ερμηνεύσουν σε πολλές περιπτώσεις διαφορετικά τις θέσεις μας. Και παρουσίασαν αδύνατο το κοινωνικό στοιχείο». (Συνέντευξη Τύπου στις 12/7/85)

Μέσα από συγκλίσεις, αποκλίσεις, κριτικές ή αυτοκριτικές, συχνές αποχωρήσεις, η Ν.Δ. προσπαθεί να επαναποδοθεθεί μέσα από λεπτές ισορροπίες: να προσαρμοστεί σε μακροχρόνια αντιπολιτευτική γραμμή, αντιμετωπίζοντας τον κίνδυνο αποσύνθεσης μακριά από την κυβερνητική εξουσία για δεύτερη τετραετία. Να διακηρύξει το φιλελευθερισμό της και ταυτόχρονα να πείσει για το φιλολαϊκό χαρακτήρα του. Να οριοθετηθεί «και από τον νεοφιλελευθερισμό και από τη σοσιαλδημοκρατία» (Έβερτ) και να βρει τον τρίτο δρόμο της.

Χ. Βερναρδάκης

Μεταξύ νεοφιλελευθερισμού και σοσιαλδημοκρατίας

περιεχομένου. Τέλος οι «σκληροί της ΟΝΝΕΔ» είναι απομονωμένοι πολιτικά.

Οι εκλογές και η «ενότητα της βάσης»

Το αδιέξοδο προφανώς των διαφόρων ομαδοποιήσεων να θέσουν το θέμα ηγεσίας δε σημαίνει ούτε ότι οι διεργασίες στο «χώρο» είναι ανύπαρκτες, ούτε ότι ο Μητσοτάκης είναι αδιαφιλονίκητος. Σημαίνει ότι το αντικείμενο της διαπάλης έχει ξεπεράσει, για πρώτη φορά μετά την αποχώρηση του Καραμανλή το 1980, το στενό ζήτημα του Αρχηγού και επικαλύπτεται από την αναζήτηση του ιδεολογικού χαρακτήρα της παράταξης και τη φυσιογνωμία του Κόμματος. Λέει ο Α. Ανδριανόπουλος: «Η γνώμη μου είναι ότι δεν είναι λογικό ν' αρχίσουμε πάλι τις αρχηγολογίες. Θα καταντήσουμε σαν ποδοσφαιρική ομάδα που όταν χάνει το πρωτάθλημα αλλάζει και προπονητή. Όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα ήταν δύσκολο, με την εικόνα που έχουμε γενικά σαν παράταξη, να κερδίζαμε τις εκλογές». (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 20/6/85)

Στην ίδια κατεύθυνση ο Μ. Έβερτ υποστηρίζει: «Ένα κόμμα δεν μπορεί ν' αλλάξει συνεχώς αρχηγούς. Η επίρριψη της ευθύνης σ' ένα πρόσωπο και ιδιαίτερα στον αρχηγό αποτελεί υπεραπλούστευση» (ΒΗΜΑ 7/7/85)

Είναι φανερό ότι η εκλογική μάχη έχει καθορίσει αυτή την εξέλιξη. Οι πολιτικοί εκπρόσωποι της Ν.Δ. έχουν συνείδηση της κοινωνικής πόλωσης μέσα στην οποία έγιναν οι εκλογές. Και μαζί μ' αυτό έχουν και συνείδηση για τα όρια της παράταξης τους μέσα στην πόλωση αυτή. Ο Δ. Λιβανός ανεξαρτητοποιείται γιατί όπως λέει «η Ν.Δ. υιοθέτησε μια εκδοχή φιλελευθερισμού που ενεφάνισε τη Ν.Δ. ως κόμμα

της πλουτοκρατίας... δε στόχευσε σωστά στα κοινωνικά εκείνα στρώματα, όπου έπρεπε να επανακτήσει την επιρροή της (μικροαστοί, αγρότες, μικρομεσαίοι». (ΝΕΑ 22/6/85)

Ο Α. Ανδριανόπουλος αποδίδει την ήττα στο ότι «δημιουργήθηκε μια έντονη κοινωνική πόλωση που δεν μπορέσαμε να ξεπεράσουμε. Φανήκαμε να εκφράζουμε ομάδες που δε συμπάσχουν, δεν έχουν τα ίδια προβλήματα με το λαό» (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 10/6/85). Η πολιτική γραμμή του «νεοφιλελευθερισμού» για την απελευθέρωση της αγοράς διαμεσολαβεί μια πολιτική εκπροσώπηση της Ν.Δ. αρκετά ισχυρή και με ταξικά χαρακτηριστικά. Οι μάζες που εισέρχονται και συμμετέχουν στην πολιτική διαδικασία μέσω των εκλογών πολώνονται σε δυο κύρια μπλοκ. Ο «νεοφιλελευθερισμός» αποτελεί για τις μάζες που πολιτικά εκπροσωπούνται στη Ν.Δ. την πολιτική γραμμή που είναι αντίπαλο δέος στο ΠΑΣΟΚ. Μπορεί βέβαια η Ν.Δ. να ηττήθηκε στις εκλογές, η συναίνεση όμως και η εκπροσώπηση του κύριου όγκου των ψηφοφόρων της δε διαρρηγνύεται από τη μια μέρα στην άλλη, για το λόγο ότι αποτελεί συμπύκνωση διαδικασιών της ταξικής πάλης. Είναι κάτι που το πολιτικό επιτελείο της Δεξιάς φαίνεται ότι το κατανοεί πλήρως. Γι' αυτό και οι αποχωρήσεις (Μπούτος, Στεφανάκης κλπ.) δεν παίρνουν καμιά ευρύτερη πρωτοβουλία, ενώ οι «εντός» όλων των τάσεων τονίζουν συνεχώς τη «συσπείρωση της βάσεως» και την ανάγκη της ενότητας... και περιμένουν.

Το ενδεχόμενο της διάσπασης

Η ενωτική συσπείρωση αστικών και μικροαστικών στρωμάτων στη Ν.Δ. την έχει συγκροτήσει

Πίσω απ' τις επίσημες εκδηλώσεις
για το πραξικόπημα και την
τουρκική εισβολή στην Κύπρο

Ένας χρόνος Υπόθεση Μουσά Ονούρ

«Δυσκολεύομαστε να πιστέψουμε ότι η Λευκωσία διέπραξε τέτοιο ανοσιούρημα». (Ελευθεροτυπία 22/8/84). «Δεν είναι μόνο άπιστευτο αλλά είναι βαρύ λάθος». (ΝΕΑ 22/8/84).

ΣΤΙΣ 14 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ συμπληρώνεται ένας χρόνος από την ημέρα που οι Κυπριακές αρχές διέπραξαν το «άπιστευτο ανοσιούρημα» της παράνομης σύλληψης και παράδοσης στο καθεστώς Ντενκτάς, δύο τουρκοκυπρίων αριστερών, του Μουσά Ονούρ και Μουσταφά Εμίν. Αν και αυτή δεν ήταν η πρώτη φορά που γινόταν κάτι τέτοιο, μια δυνατή καμπάνια της οργάνωσης που ανήκαν οι δύο τουρκοκύπριοι — της αριστερής πτέρυγας του σοσιαλιστικού κόμματος ΕΔΕΚ — είχε σαν αποτέλεσμα αυτές οι ενέργειες να γίνουν γνωστές και να καταδικαστούν σε κυπριακό, ελλαδικό και διεθνές επίπεδο, υποχρεώνοντας την Κυπριακή Κυβέρνηση να σταματήσει, έστω προσωρινά, αυτή της την πολιτική.

Τα γεγονότα:

Τρίτη 14/8/84: Συλλαμβάνονται χωρίς καμιά αιτία ή κατηγορία οι Μουσά Ονούρ και Μουσταφά Εμίν από την Κυπριακή ΚΥΠ και κλείνονται σε κελιά της αστυνομίας χωρίς καν να τους επιτραπεί να επικοινωνήσουν με το δικηγόρο τους. Οι δύο τουρκοκύπριοι ήταν πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ο Μ. Ονούρ ζούσε στον ελληνοκυπριακό νότο για 7 χρόνια. Αργότερα μεταφέρονται δεμένοι με χειροπέδες σε Check Point στη γραμμή Αττίλα όπου τους αναμένει με τουρκοκυπριακές χειροπέδες η τουρκοκυπριακή ΚΥΠ για να τους μεταφέρει στα κελιά της αστυνομίας του Ντενκτάς.

Σάββατο 18/8/84: Η αριστερή πτέρυγα του σοσιαλιστικού κόμματος ΕΔΕΚ μετά από επίμονες έρευνες εξακριβώνει την απαγωγή του Μ. Ονούρ και την καταγγελία στον Κυπριακό, Ελλαδικό και διεθνή τύπο.

Υπόλοιπος Αύγουστος και Σεπτέμβριος: Οργανώνεται από την αριστερά πτέρυγα εκστρατεία στην Κύπρο και διεθνώς για διάσωση του Μουσά Ονούρ. Γίνεται καμπάνια ενημέρωσης του κυπριακού λαού σε κάθε γωνία του νησιού. Η υποστήριξη είναι σχεδόν καθολική, παρά την πολύχρονη εθνικιστική πολιτική των ηγεσιών των κομμάτων. Ακολουθεί θύελλα διαμαρτυριών στην Κύπρο και διεθνώς από οργανώσεις, συνδικάτα, κόμματα και προσωπικότητες. Εγείρεται το θέμα στην Κυπριακή βουλή, στην Ελλάδα δημιουργείται επιτροπή συμπάραστασης για την απελευθέρωση των τουρκοκυπρίων αγωνιστών η οποία, ανάμεσα στ' άλλα, μαζεύει χιλιάδες υπογραφές καταδίκης του εγκλήματος. Η ΓΣΕΕ καταδικάζει και υποστηρίζει τον αγώνα για απελευθέρωση των τουρκοκυπρίων. Κάτω

από τις πιέσεις αυτές η κυπριακή κυβέρνηση αναγκάζεται μετά από μακρά σιωπή να παραδεχτεί την παράδοση αφήνοντας να εννοηθεί ότι πρόκειται για «πράκτορες» του Ντενκτάς. Η γενική εισαγγελία παραδέχεται ότι η παράδοση έγινε χωρίς τη γνώση της. Κάτω από τις πιέσεις αυτές επίσης, το καθεστώς Ντενκτάς αφήνει τελικά ελεύθερους με εγγύηση τους δύο τουρκοκύπριους (μετά από ανακρίσεις και απειλές) για να δικάσουν για «ανυποταξία, αποκάλυψη στρατιωτικών μυστικών και άλλα».

27 Σεπτεμβρίου: Οι δύο τουρκοκύπριοι δραπετεύουν μέσα από τις βρετανικές βάσεις κοντά στα «σύνορα», επικοινωνούν με την οργάνωση και τον δικηγόρο τους. Τους κρύβουν οι σύντροφοί τους μέχρι να εγερθεί το ζήτημα στη γενική εισαγγελία και να εξασφαλισθεί η ασφάλειά τους. Η κυπριακή ΚΥΠ προσπαθεί να τους ξανασυλλάβει. Γίνεται προσπάθεια να μετατραπούν σε κατηγορούμενοι σαν κατάσκοποι. Μετά από προειδοποιήσεις της αριστεράς πτέρυγας για νέα εκστρατεία κινητοποιήσεων η κυπριακή αστυνομία υποχωρεί και τους αφήνει ήσυχους.

Οκτώβριος 84: Οργανώνονται δημόσιες συγκεντρώσεις σ' όλοκληρη την Κύπρο, στις οποίες καταδικάζεται το έγκλημα. Στους ομιλητές περιλαμβάνονται οι δύο τουρκοκύπριοι.

Δεκέμβριος 84: Καταχωρούνται πολιτικές αγωγές από τους Μουσά και Μουσταφά εναντίον της Δημοκρατίας για αποζημιώσεις πέραν των 10.000 λιρών ο καθένας, παράνομη σύλληψη, απαγωγή, παράνομη φυλάκιση και εξορία. Αυτό γίνεται μετά την άρνησή της γενικής εισαγγελίας της Δημοκρατίας να διερευνήσει την υπόθεση και να διώξει ποινικά τους υπεύθυνους παρά τις καταδικαστικές καταθέσεις των δύο τουρκοκυπρίων στην γενική εισαγγελία.

Η «υπόθεση Μουσά Ονούρ» όπως έγινε διεθνώς γνωστή, έφερε στην επιφάνεια ένα βασικό ζήτημα. Πως για τον διαχωρισμό των δύο κοινοτήτων στην Κύπρο δεν φτάνει μόνο ο ιμπεριαλισμός και τα όργανά του στην Τουρκία και την τουρκοκυπριακή κοινότητα, αλλά και η σωβινιστική πολιτική και νοοτροπία της ελληνοκυπριακής αστικής τάξης. Παρά τις διαψεύσεις φανερώθηκε ότι υπήρχε για χρόνια μυστική συμφωνία μεταξύ Ντενκτάς-Κυπριακής Κυβέρνησης για «αμοιβαίες διευθετήσεις για περιπτώσεις παράδοσης προσώπων» όπως αποκάλυψε και ο ραδιοσταθμός Μπαιράκ του Ντενκτάς. Οι δύο τουρκοκύπριοι συνάντησαν 12 τουλάχιστον άτομα στις τουρκοκυπριακές φυλακές που είχαν παραδοθεί την ίδια εποχή από την ελληνοκυπριακή αστυνομία. Αν οι κυπριακές αρχές δέχονταν τουρκοκύπριους, τούρκους και κούρδους «αυτόμολους», όπως τους αποκαλούν, στα ελεύθερα εδάφη της Δημοκρατίας, σήμερα θα υπήρχαν εκατοντάδες πολι-

τικοί πρόσφυγες στο νότο που θα πολεμούσαν και θ' αποδυνάμωναν το κράτος Ντενκτάς και θ' αποδείκνυαν έμπρακτα πως οι δύο κοινότητες μπορούν να ζήσουν μαζί ειρηνικά και συναδελφωμένα. Ακόμα και σήμερα, παρά τις απάνθρωπες συνθήκες, τους κατατρεγμούς και την καταπίεση στην οποία ζουν οι τουρκοκύπριοι φυγάδες στο νότο υπάρχουν περιπτώσεις νεαρών παιδιών που φεύγουν από το στρατό για να ξεφύγουν από τα βασανιστήρια και τις συνθήκες εξαθλίωσης στο καθεστώς Ντενκτάς ή για να μην επιστρέψουν στην Τουρκία του Εβρέν. Κι αυτό παρά το ότι παραδίδονται κατά καιρούς στα στρατεύματα κατοχής. Από τις δεκάδες παραδείγματα αναφέρουμε τους δύο Τούρκους αντιφασίστες και τέσσερις τουρκοκύπριους φαντάρους που παραδόθηκαν το Σεπτέμβριο του 82. Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες («ΝΕΑ της ΚΥΠΡΟΥ» 13/10/82), οι δύο τούρκοι μετά από φριχτά βασανιστήρια εκτελέστηκαν στην Τουρκία. Πρόκειται για τους Μουσταφά Γκαρίπ από την Μερσίνα και Γκαζέλ Γκέηκ από την Αλεξανδρέτα. Η υπόθεση Μουσά Ονούρ είναι ένα τρανταχτό παράδειγμα για το πού μπορεί να φτάσει η συμπαιγνία ανάμεσα σε δύο — κατά τα άλλα αλληλομισούμενες — αστικές τάξεις όταν πρόκειται για την από κοινού αντιμετώπιση και τη φίμωση σοσιαλιστών αγωνιστών. Γιατί και οι δύο τουρκοκύπριοι είχαν πλούσια αγωνιστική δράση στο βορρά και το νότο. Ο Μουσά Ονούρ ανήκε στο χώρο του κόμματος κοινωνικής απελευθέρωσης (σοσιαλδημοκρατικό κόμμα) και ο Μουσταφά Εμίν ήταν ηγετικό στέλεχος της νεολαίας του Δημοκρατικού Τουρκικού Κόμματος (Κομμουνιστικό). Όταν ήρθαν στον νότο ηγήθηκαν του κινήματος των τουρκοκυπρίων του νότου για πολιτικά δικαιώματα και ήταν δραστήρια μέλη της αριστερής πτέρυγας που παλεύει για το ενιαίο μέτωπο των ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων εργαζομένων, για μια Κύπρο ελεύθερη και σοσιαλιστική. (Ο Μουσά Ονούρ μάλιστα καταδίκασε την ανακήρυξη του κράτους του Ντενκτάς μιλώντας σε συγκέντρωση της ΕΦΕΕ στις 15/11/83 στην Αθήνα. — Ελευθεροτυπία 16/11/83).

Οι κινητοποιήσεις του κυπριακού, ελλαδικού και διεθνούς εργατικού κινήματος έδειξαν πως δεν είναι οι νόμοι και τα όργανα του αστικού κράτους που μπορούν να προστατέψουν τους εργαζόμενους αλλά η οργάνωσή τους σαν τάξη, οι κινητοποιήσεις τους και η διεθνής αλληλεγγύη. Εξάλλου, αν δεν υπήρχε η ταξική εμπιστοσύνη των δύο τουρκοκυπρίων στην αριστερή πτέρυγα — μια βασικά ελληνοκυπριακή οργάνωση — ποτέ δεν θα δραπετεύαν για να 'ρθουν πίσω στους ελληνοκύπριους δημίους τους και δεν θα υπήρχαν ίσως για να καταδικάσουν τα εγκλήματα σε βάρος τους που υποχρέωσαν την κυπριακή κυβέρνηση να αναστείλει τις εξαφανίσεις. Βέβαια χρειάζεται μια συνεχής επαγρύπνηση — ιδιαίτερα από το εργατικό κίνημα και τον αριστερό τύπο — για να μην επαναληφθούν τέτοια εγκλήματα που εντείνουν τις καχυποψίες ανάμεσα στις δύο κοινότητες και αποτελούν πτώχευση μαχαίριά στον αγώνα του εργατικού κινήματος, ελληνοκυπριακού και τουρκοκυπριακού, για την ενότητα της Κύπρου και το σοσιαλισμό. Το ελληνικό εργατικό κίνημα στην περίπτωση του Μουσά Ονούρ απέδειξε περίτρανα τις διεθνιστικές του διαθέσεις, έχει ιδιαίτερο ρόλο να παίξει σ' αυτόν τον αγώνα γιατί η υπόθεση του σοσιαλισμού στην Κύπρο είναι άρηκτα δεμένη με τον αγώνα για τη σοσιαλιστική αλλαγή στην Ελλάδα και την Τουρκία.

Δώρος Μιχαήλ

Συντάκτης της Σοσιαλιστικής έκφρασης, οργάνου της Αριστερής Πτέρυγας του Σοσ. κομ. ΕΔΕΚ

Το παιχνίδι του πολέμου

Πριν ένα ακριβώς χρόνο δυο μικρές ομάδες κούρδων ανταρτών, η «14 Ιούλη» και η «21 Μάρτη», χτυπούσαν τις νότιες κωμόπολεις Erui και Semdinli. Στόχος τους, η γνωστοποίηση της απόφασης του 2ου Συνεδρίου του Εργατικού Κόμματος Κουρδιστάν για σύσταση του μετώπου Hezen Rizgariya Kurdistan (Απελευθερωτικό Μέτωπο του Κουρδιστάν) και για επαναστατηριοποίηση του ένοπλου αγώνα. «Η φασιστικο-στρατιωτική δικτατορία δεν αφήνει στους λαούς μας περιθώρια να μιλήσουν άλλη γλώσσα, εκτός αυτή των όπλων» έγραφε το πλακάτ που τοιχοκολλήθηκε στους δρόμους των δυο πόλεων.

Δυο μήνες αργότερα η Άγκυρα απαντούσε με τη μεγαλομανή στρατιωτική επιχείρηση «ειρήνη». Και όταν η τουρκική ηγεσία στα τελευταία χρόνια μιλά για ειρήνη, κάνει πόλεμο. Το 7ο στρατιωτικό σώμα, μεγάλος αριθμός Gendarmas (αστυνομικο-στρατιωτικό σώμα, ενταγμένο στις τουρκικές δυνάμεις ασφαλείας με 120.000 μέλη), ελικόπτερα, στρατιωτικά φορτηγά, οι γιατροί και τα λεωφορεία της περιοχής, καθώς και 4000 κομμάντος ρίχτηκαν στον αγώνα κατά των «συμμοριτών».

Κάθε λαϊκή εξέγερση των κούρδων, σ' όποιο απ' τα σημερινά κυρίαρχα κράτη και αν εκδηλωθεί, Τουρκία, Ιράν, Ιράκ και Συρία, έχει άμεση επίδραση στις άλλες όμορες χώρες. Ο πλούτος της περιοχής —το πετρέλαιο— και η στρατηγική της αξία στο συσχετισμό δυνάμεων των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης εξ άλλου προσδίδει στην εξέλιξη κάθε κινήματος διεθνή χαρακτηριστικά. Μετά το 2ο παγκόσμιο πόλεμο τόσο η Ουάσιγκτον όσο και η Μόσχα διεκδικούν το «επικίνδυνο» τρίγωνο των συνόρων Ιράκ, Ιράν και Τουρκίας, που 'ναι συμπτωματικά η φυσική πατρίδα των κούρδων. Στη δεκαετία του '80 το ΝΑΤΟ χρησιμοποιεί για τις ετήσιες ασκήσεις ετοιμότητάς του πάντα το ίδιο σενάριο: η δυτική συμμαχία, οι «Δυνάμεις γρήγορης επέμβασης» των ΗΠΑ και ο τουρκικός στρατός εισβάλλουν στο Ιράν για να σταματήσουν την προέλαση των Σοβιετικών. Η Μόσχα προτιμά να κινεί στο παρασκήνιο τα νήματα των εκάστοτε συμμάχων της στην περιοχή.

Η επιχείρηση «ειρήνη» δεν είχε επιτυχία και αντικαταστάθηκε ενάμιση μήνα αργότερα από τον 'Ηλιο». Που επέκτεινε τις εκκαθαριστικές του επιχειρήσεις, για δεύτερη φορά μέσα σε δυο χρόνια στα ιρακινά εδάφη. Ο τρίτος ενδιαφερόμενος, το Ιράν, έδειχνε το περασμένο φθινόπωρο αμετάπειστο απέναντι στις διαθέσεις της Άγκυρας. Δε θα επέτρεπε ποτέ, σύμφωνα με τις τότε δηλώσεις της Τεχεράνης, στον τουρκικό στρατό να καταπατήσει τα εδάφη του. Και όμως. Οι συμφωνίες, συμμαχίες και οι συνασπισμοί στη Μέση Ανατολή είναι ρευστότατες. Αλλάζουν γρήγορα.

Ο τουρκικός στρατός διεξήγαγε, σύμφωνα με τον αδιαφιλονίκητο ιρανό κούρδο ηγέτη, Abdulragman Ghassemlu, το Μάη αυτού του χρόνου επιχειρήσεις στα ιρακινά εδάφη, φτάνοντας μέχρι τη λίμνη Urumiye, 70 χλμ. πέρα απ' τα σύνορα. Το Foreign Report της Αγγλίας αναφερόταν ένα μήνα αργότερα στην κοινή προσπάθεια των ιρακινών κούρδων ηγετών, Talabani και Barzani, να εξαλείψουν τις διαφωνίες τους και να προωθήσουν μια νέα συνεργασία. Οι επιπτώσεις της θα 'ταν τόσο στην Τουρκία όσο στο Ιράκ καταστροφικές.

Λίγες μέρες αργότερα το πρακτορείο Reuter μεταδίδει την είδηση για κοινή επιχείρηση της Τουρκίας και του Ιράκ στα τουρκο-ιρακινά σύνορα. Σύμφωνα με τον ανταποκριτή του πρακτορείου, η Άγκυρα μετατόπισε τουρκικό

Ο φαύλος κύκλος της καταστολής

Ο δρόμος

«Μεχμέτ, φέρε γρήγορα το τουφέκι». Ο στρατιώτης του 3ου φυλακίου στο χωματόδρομο μεταξύ της λίμνης Βαν και του όρους Αραράτ κρατούσε στο χέρι ένα αυτόματο. Και στόχος των αυτόματων συνήθως δεν είναι οι αετοί. Σκοτώνουν τους αετούς οι νεαροί τούρκοι φαντάροι, που κρατούν σκοπιά κατά μήκος των τουρκο-ιρακινών συνόρων μόνο για να τονώσουν το ηθικό τους και να ξεγελάσουν το φόβο τους. Το πέρασμα για το Ιράν είναι ανοιχτό. Δεν υπάρχει συρματοπλέγμα παρά μόνο λίγες άσπρες πέτρες που οριοθετούν τα σύνορα. Και αρκετές ταμπέλες, που προειδοποιούν τους ενδιαφερόμενους, να μην πλησιάσουν τις πέτρες περισσότερο από 300 μέτρα. Διαφορετικά θα

γίνουν στόχοι των αυτόματων.

Δεν είδαμε αν ο φαντάρος πέτυχε τον αετό. Ο οδηγός μας, όπως οι κούρδοι «γνώστες των πραγμάτων» είχε εξαγοράσει στα φυλάκια τη διάβασή μας με λίγες τούρκικες εφημερίδες. Και βιαζόταν. Με τη δύση του ήλιου ο δρόμος μετατρέπεται σε απαγορευμένη ζώνη. Γίνεται πεδίο μάχης μεταξύ των στρατιωτών και των κούρδων λαθρεμπόρων. Μεταξύ λαθρεμπόρων και ληστών. Και ακόμη σκληρότερα μεταξύ του τουρκικού στρατού και των Aroculars, των ανταρτών του «Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν» (PKK). Οι αντιφάσεις της πολιτικής της Άγκυρας για αφομοίωση του κουρδικού πληθυσμού και οι αντιθέσεις της κοινωνίας του τουρκικού Κουρδιστάν ξεσπούν σ' αυτό το στενό, ερημικό, δύσβατο χωματόδρομο εδώ κι ένα χρόνο καθημερινώς.

Αποστολή στο Κουρδιστάν

στρατό στην περιοχή —οι Κούρδοι αντάρτες υποστηρίζουν ότι πρόκειται για μονάδες της στρατιάς του Αιγαίου— και η Βαγδάτη μετέφερε από το ιρανικό μέτωπο μια ολόκληρη ταξιαρχία. Η Άγκυρα δε διέψευσε τη μεταφορά στρατιωτικών μονάδων της. Υποστήριξε μόνο, ότι πρόκειται για γυμνάσια που 'χαν σχεδιαστεί εκ των προτέρων. Και ανακοίνωσε ότι από τις 21 έως τις 31 του Ιούνη τα αεροδρόμια της περιοχής θα 'ναι κλειστά για το κοινό.

Η Milliyet στις 24 Ιούνη επισημαίνει ότι ιρανικά καταδιωκτικά βομβαρδίζουν συνέχεια τις θέσεις των κούρδων ανταρτών. Και ότι το Ιράκ διεξάγει στρατιωτικές επιχειρήσεις στα τουρκο-ιρακινά σύνορα.

Δε λείπουν ούτε οι υπερδυνάμεις: το ΝΑΤΟ εξυπόλυσε στην περιοχή τον Ιούνη μια τεράστια άσκηση ετοιμότητας. Για τους εγκέφαλους της συμμαχίας, σύμφωνα με τη Cumhuriyet της 26ης Ιουνίου, «η πραγματική αξία της νοτιοανατολικής Ανατολίας, που έχει σύνορα 600 χλμ. με τη Σοβ. Ένωση και 1700 χλμ. με το Ιράν, Ιράκ και Συρία, έγκειται στο γεγονός, ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σαν εφαλτήριο της Μόσχας στην κάθοδό της προς τις πλούσιες, πετρελαιοπαραγωγές χώρες του περσικού κόλπου». Το ξενοδοχείο Buzuk στο Ντιγιαρμπάκιρ, πρωτεύουσα του τουρκικού Κουρδιστάν, ήταν κατειλημμένο από αμερικάνους και γερμανούς αξιωματικούς. Η Σοβιετική Ένωση και η σύμμαχός της Συρία προωθούν, σύμφωνα με το Foreign Report, το συνασπισμό των κούρδων Barzani και Talabani.

Ανάμεσα στα πυρά των αντιμαχομένων ομάδων μετακινείται πότε δω, πότε κει η άμορφη μάζα των εκατοντάδων προσφύγων, γεμίζοντας τους δρόμους και περιορίζοντας την ελευθερία κινήσεων του στρατού. Ενοχλώντας με τη μιζέρια τους την εκάστοτε στρατιωτική διοίκηση.

Η πόλη Βαν

Το Βαν, γύρω στα 100 χλμ. μακριά από τα τουρκο-ιρακινά σύνορα, δίνει την εντύπωση μιας μικρής, σκονισμένης, κατεχόμενης πόλης. Ήταν γνωστή στην ιστορία σαν ένα από τα πλουσιότερα και ομορφότερα κέντρα των αρμενίων της Τουρκίας. Σ' αυτό βοήθησε και η γαλάζια, αλμυρή λίμνη Βαν των 3700 τετραγωνικών χλμ. ακριβώς στους πρόποδες της πόλης. Οι νεότουρκοι της εποχής 1915-1922 «εκτόπισαν» τον άμαχο πληθυσμό. Με τα γνωστά μέσα. Στο μακελειό είχαν πάρει μέρος και κούρδοι χωρικοί, που ήλπιζαν, όπως τους είχαν τάξει οι τουρκοί αξιωματικοί, να γίνουν οι φυσικοί κληρονόμοι του πλούτου των αρμενίων. Η πόλη καταστράφηκε τελείως. Κατάλοιπο του αρμενικού πολιτισμού έμεινε μόνο η ίσως μέχρι σήμερα ομορφότερη στον κόσμο αρμενική εκκλησία, πάνω στο νησάκι «Achthamar». Το όνομά της, όπως υποστηρίζουν οι κούρδοι σήμερα, ριζώνει στη θλιβερή ιστορία της Thamarα και του αγαπημένου της που αναρωτιέται «πότε θα 'λθει η ειρήνη στον τόπο μας, αχ Thamarα».

Στα ερείπια της παλιάς πόλης ο Ατατούρκ φιλοδόχησε να χτίσει ένα νέο δημιούργημα, σύμβολο του κεντρικού του κράτους. 60 χρόνια αργότερα, ο πολιτισμός έφτασε στο Βαν με τη μορφή δυο φαρδιών, κάθετων δρόμων και την καταπιεστική παρουσία του στρατού. «Once Vatan» (πρώτα η πατρίδα) γράφτηκε με τεράστια γράμματα πάνω στον κεντρικό λόφο της πόλης. Λίγο χαμηλότερα απεικονίζεται το μισοφέγγαρο με το αστέρι. Και κάτω από τ' αστέρι «Kommando». Πάνω από δυο χιλιάδες «άρτια εκπαιδευμένοι στην πάταξη του ανταρτοπολέμου» (υπουργός εσωτερικών Yildirim Akbulut) κομμάντος σταθμίζουν εδώ κι ένα χρόνο μόνιμα στο Βαν. Στρατιωτικά ελικόπτερα πετώντας χα-

μηλά πείθουν, για το πού βρίσκεται η εξουσία. Και αν λείψουν τα ελικόπτερα, φτάνουν τα «φάντομ». «Η δεύτερη Νικαράγουα» θα ειρωνευτεί ο τούρκος κρατικός υπάλληλος. Και «να δούμε αν κατορθώσετε να βρείτε τρεις κούρδους μαζί χωρίς πέντε στρατιώτες ή αστυνομικούς από πίσω» θα γελάσει ο κούρδος αγρότης. Ένας στρατιώτης αντιστοιχεί σε κάθε 4 πολίτες, ένας αστυνομικός σε κάθε δυο.

Αλλάξαν πολλά στο τούρκικο Κουρδιστάν, από τότε που οι νεαροί αντάρτες ανακοίνωσαν στο Eruh και στο Semdinli την έναρξη του ένοπλου αγώνα. Ο Οζάλ δεν έφερε βέβαια τις βιομηχανίες που είχε υποσχεθεί πριν ένα χρόνο. Καινούργιοι όμως δρόμοι αλλάζουν την υποδομή των ορεινών, υποανάπτυκτων περιοχών. Για την καλύτερη μετακίνηση στρατιωτικών μέσω μεταφοράς, θα υποστηρίξουν πολλοί. Ο στρατηγός Εβρέν, σε μια απ' τις συνηθισμένες του επιδείξεις ισχύος, διέταξε την κάθοδο των νέων τούρκων επιστημόνων στις επαρχίες. Οι γιατροί υποχρεώνονται να υπηρετούν για δυο χρόνια στις αγροτικές περιοχές — για πρώτη φορά στην ιστορία της «τουρκικής Δημοκρατίας». Μοιάζει σχεδόν παράλογο να βρίσκει κανείς σήμερα χώρες κουρδικές κωμολόγους, που έχουν σε σύγκριση με τον πληθυσμό τους περισσότερους γιατρούς απ' ό,τι αυτή η Άγκυρα. Άνθρωποι, που και αν ακόμη είχαν τη θέληση, δε θα μπορούσαν να βοηθήσουν. Γιατί δεν καταλαβαίνουν τη γλώσσα των αρρώστων τους. Γιατί συχνά δε δέχονται τη νοοτροπία τους και δε γνωρίζουν τις ανάγκες και δυνατότητές τους. Και γιατί σήμερα, σαν αντιπρόσωποι της κεντρικής εξουσίας, προσκρούουν στο αδιαπέραστο τοίχος δυσπιστίας του κουρδικού πληθυσμού.

Αντίσταση

Το Μάρτη αυτού του χρόνου μια μονάδα στρατού περικύκλωσε ένα χωριό και ανάγκασε κάτω απ' την απειλή των όπλων τον ανδρικό πληθυσμό να συγκεντρωθεί στις όχθες του πλησιέστερου ποταμού. Τους γύμνωσαν όλους και τους έβαλαν μέσα στο παγωμένο νερό. Στόχος του διοικητή ήταν να μάθει πού έχουν κρυμμένα τα όπλα τους οι χωρικοί. Πράγμα που κατόρθωσε ύστερα από αρκετές ώρες. Κατάσχεσε 100 τουφέκια και τρομοδότησε τον τούρκικο τύπο με υλικό για τις επιτυχίες του στρατού. Μόνο που «ήταν τα παλαιότερα όπλα που είχε στη διάθεσή του το χωριό» διευκρίνιζαν οι ίδιοι χωρικοί αργότερα.

Οι περισσότεροι στρατιώτες δεν περιορίζονται μόνο στον εξαναγκασμό του ανδρικού πληθυσμού. Οι ντόπιοι μιλούν για περιπολίες, που γυμνώνουν τις γυναίκες στις πλατείες των χωριών και απειλούν να τις βιάσουν μαζικά. Ατέρμονη ταπείνωση και βία.

Που ξεπλύνεται όμως τουλάχιστον στις μεγάλες πόλεις με μέσο τη δωροδοκία. Παζαρεύοντας κάθε τόσο την τιμή του κράτους. «Χρόνια τώρα γεμίζουν οι τουρκικές φυλακές με κούρδους αγωνιστές. Σήμερα στο Κουρδιστάν πρέπει να 'χεις χρήματα. Να αγοράσεις ένα χρυσό ρολόι στη γυναίκα του αστυνόμου. Ή του υπάλληλου» ήταν η συμβουλή ενός μεσόκοπου. «Δεν λειτουργεί πια κανένας πολιτικός κανόνας» συνόψισε ο τούρκος επιστήμονας την κατάσταση στην περιοχή. «Δεν αναγνωρίζεται κανένας άλλος τρόπος συναλλαγής με τον κρα-

► Αποστολή στο Κουρδιστάν

τικό μηχανισμό εκτός από τη δωροδοκία. Και εκεί που δεν περνάει η διαφορά μιλούν τα όπλα. Τους σκοτώνουν».

Η δωροδοκία είναι πολυτέλεια απλησίαστη για τους χωρικούς. Η φτώχεια, η ανεργία και η εξαθλίωση παραμένουν αμείωτες. Είναι το μόνο σταθερό στοιχείο της περιοχής. Γι' αυτό πολλοί καταφεύγουν στο λαθρεμπόριο. Στη Συρία μεταφέρουν πρόβατα, επιστρέφοντας με προϊόντα που 'ναι πανάκριβα στην Τουρκία. Μετά την έναρξη του περσο-ιρακινού πολέμου τροφοδοτούν τις δύο χώρες κύρια με φάρμακα. Φέρνουν πίσω τα θαυμάσια, χειροποίητα χαλιά που στολίζουν τα τουρκικά καταστήματα στην Κωνσταντινούπολη και Άγκυρα.

Η συνεχώς αυξανόμενη παρουσία των οργάνων της τάξης κλείνει ερμητικά για τους περισσότερους την κύρια πηγή εισοδήματός τους. Και τους σπρώχνει λίγο πιο βαθιά στην απόγνωση της φτώχειας. Πολλοί θα πάρουν το όπλο στο χέρι.

Αφοπλισμός εξοπλισμός

Οι κούρδοι οπλοφορούσαν πάντα. Τρία πράγματα μετρούν γι' αυτούς λέει μια κουρδική παροιμία: το όπλο τους, το άλογό τους και η γυναίκα τους. Αμέσως μετά το πραξικόπημα ο στρατηγός Εβρέν διέταξε τον αφοπλισμό των κούρδων ανταρτών, που επιτεύχθηκε με τα όπλα, των κούρδων πολιτών με την απειλή βασανισμού και φυλακίσεως και των ιδιωτικών στρατών των αγάδων (μεγαλογαιοκτημόνων).

Ο «κατά διαταγήν αφοπλισμός» των κατοίκων αποδείχτηκε αναफलής. Μέσα σ' ένα χρόνο το ένοπλο κίνημα των κούρδων Aroculars εξαπλώθηκε, καλύπτοντας μια περιοχή μέχρι και 500 χλμ. μακριά από τα επίμαχα σύνορα. Στόχος τους, όπως δήλωνε και η ανακοίνωση του 2ου συνεδρίου του «Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν» (PKK) είναι ο στρατός, η Gendarmerie και τα αστυνομικά τμήματα. Τα οποία, με τα σακκιά άμμου στην είσοδο και στα παράθυρά τους, μοιάζουν τώρα με οχυρά.

Ο φόβος είναι το κύριο χαρακτηριστικό των νοτιοανατολικών περιοχών. Όχι μόνο στον άμαχο πληθυσμό. Πριν λίγους μήνες ο σκοπός ενός στρατοπέδου σκότωσε ανώτερους αξιωματικούς γιατί δεν αναγνώρισε τα διακριτικά τους. Οι Gendarmas κυκλοφορούν στις ορεινές περιοχές μόνο με συνοδεία. Οι στρατιώτες σε μεγάλες ομάδες.

Πόσα είναι τα θύματα του ανεπίσημου αυτού πολέμου παραμένει άγνωστο. Ξεφυλλίζοντας τις τουρκικές εφημερίδες όμως σκοντάφτεται σχεδόν καθημερινά σε αριθμούς των «πεσόντων τρομοκρατών» και των «νεκρών συλληφθέντων». Ειδήσεις για τους νεκρούς του τουρκικού στρατού απαγορεύονται. Εκτός και αν έπεσαν αξιωματικοί. Σύμφωνα με εκτιμήσεις τούρκων κατοίκων του Βαν πρέπει να χάθηκαν αυτό το χρόνο πάνω από 100 αξιωματικοί. «Γι' αυτό το λόγο έβγαλαν τα διακριτικά τους. Κυκλοφορούν στους δρόμους σαν απλοί στρατιώτες».

Τον Οκτώβρη του περασμένου χρόνου ο στρατηγός Εβρέν ξανασκέφτηκε. Και διέταξε να οπλιστεί και πάλι ο άμαχος πληθυσμός που θα 'πρεπε να ενταχτεί στη μάχη εναντίον των

τρομοκρατών. Νομιμοποιώντας μ' αυτό τον τρόπο τον σύγχρονο εξοπλισμό των ιδιωτικών στρατών των διαφόρων αγάδων και στρέφοντας τους πολίτες σταθερά στο πλευρό των ανταρτών. Ένας νέος φαύλος κύκλος της όλο και πιο βάρβαρης καταστολής και συνεχώς αυξανόμενης αντίστασης του κούρδικου λαού αρχίζει πάλι.

Αρμένιοι, οι κατά διαταγή εχθροί

«Θέλετε να παραδώσετε την πόλη σας στους αρμένιους— Οι αρμένιοι δεν πρέπει να ξαναγυρίσουν εδώ» βροντοφώναξε ο στρατηγός Εβρέν στο Βαν κατά τη διάρκεια του τελευταίου του ταξιδιού. Ο πρόεδρος της «τουρκικής Δημοκρατίας» έπεσε πάλι έξω. Η εικόνα «του εχθρού» για τους κούρδους είναι τελείως διαφορετική από αυτή της Άγκυρας.

«Βρέθηκε μια χρυσή βίβλος εδώ» μου εξηγούσαν κάτι νεαροί κούρδοι, επισκέπτες και αυτοί της εκκλησίας Achthamar. «Ο αγάς την πούλησε στους αμερικάνους εισπράττοντας εκατομμύρια». Μύθος; Οι Αγάδες, που υποστηρίζονται ολικά και ηθικά από την κεντρική εξουσία της Άγκυρας και οι αμερικάνοι συνθέτουν σήμερα την έννοια του κούρδικου εχθρού.

Η Άγκυρα

Η Άγκυρα βρίσκεται εκατοντάδες χλμ. μακριά. Δεν γυφρίζει την Ανατολία παρά μόνο σαν την πιο «υποανάπτυκτη, άζεστη, βρώμικη επαρχία» της Τουρκίας. Και τιμωρεί ή κλείνει τα μάτια πολλαπλασιάζοντας τις αντιθέσεις.

«Εμείς δεν έχουμε «κουρδικό πρόβλημα» στη χώρα μας. Δεν χωρίζουμε τους πολίτες μας σε κούρδους και τούρκους» καθησύχαζε για άλλη μια φορά τους δημοσιογράφους ο πρωθυπουργός της Τουρκίας, Τουργκούτ Οζάλ, πριν ένα μήνα. Αναμφισβήτητα, ο στρογγυλός πρωθυπουργός χαρακτηρίζεται από μια ακατανίκητη αισιοδοξία, από ένα αταλάντευτο «πιστεύω» στο ρόδινο αύριο της χώρας του. Η οποία, σύμφωνα με τον ίδιο, σε λίγα χρόνια με τα 70 εκ. πολίτες της θα 'ναι αναπόφευκτα η «υπερδύναμη της περιοχής».

«Τα περιστατικά στην ανατολική και νοτιοανατολική περιοχή της χώρας είναι παρόμοια ενός ανταρτοπόλεμου», ανακοίνωσε τέλος του Μάη στην τουρκική βουλή ο υπουργός εσωτερικών Yildirim Akbulut. «Οι τρομοκράτες που εισδύουν από τις γειτονικές χώρες, ακολουθούν αντάρτικη τακτική. Χτυπούν και φεύγουν. Ποτέ δεν είσαι σίγουρος πού θα χτυπήσουν την επόμενη φορά».

Η αντίδραση των λαϊκών εκπροσώπων στη δήλωση του Akbulut ήταν βίαιη: «ο υπουργός εσωτερικών δίνει στα γεγονότα νομική υπόσταση», υποστήριξε ο βουλευτής του «Εθνικιστικού Δημοκρατικού Κόμματος» Vahit Tarımtızioglu. «Αν δεχτούμε την ερμηνεία του, τότε θα 'πρεπε να λάβουμε υπ' όψη μας τη συνθήκη της Γενεύης. Τότε θα 'πρεπε να μεταχειριστούμε τους τρομοκράτες σαν ομήρους πολέμου». Για ανθρώπινη μεταχείριση των κρατούμενων στις φυλακές της Ανατολίας δεν θα μπορούσε κανείς να κατηγορήσει το καθεστώς της Άγκυρας.

«Έχουμε εμφύλιο» είναι η στεγνή διαπίστωση των στρατιωτικών αρχών. Τουλάχιστον των νοτιοανατολικών επαρχιών.

(Ιούλιος 1985)

X. Ανδρέου

Ανταπόκριση
από τη Ρώμη

Οι πολλές αλήθειες του Αλί Αγκτζά

ΡΩΜΗ. Την Τρίτη 25 Ιουνίου, ένα σχεδόν μήνα μετά την έναρξη της δίκης για την πολύκροτη απόπειρα εναντίον του Πάπα, ακόμη και ο πρόεδρος του δευτεροβάθμιου κακούργοδικείου της Ρώμης, Σεβερίνο Σαντιάπικι, έχασε την υπομονή του: «Πόσες αλήθειες έχετε στο κεφάλι σας κατηγορούμενε Μεχμέτ Αλί Αγκτζά;» φώναξε έξω φρενών: «Κάθε φορά επινοείτε και κάτι καινούριο. Κατηγορήσατε ανθρώπους που προφυλακίστηκαν, κάνατε το Κράτος να ξοδέψει ένα σωρό λεφτά σε αναπαραστάσεις, σε ανακρίσεις και ελέγχους και τώρα μας λέτε άλλα αντ' άλλων».

Ο Σαντιάπικι ήταν ο τελευταίος εδώ στην Ιταλία που έχανε την υπομονή του. Πριν απ' αυτόν είχαν περάσει απ' την έκπληξη στην οργή και οι 450 περίπου δημοσιογράφοι απ' όλον τον κόσμο που παρακολουθούν με αξιοθαύμαστη αντοχή τις καθημερινές συνεδριάσεις στο μουσολινικό πρώην Γυμναστήριο, στο «Foro Italico», στις βορειο-δυτικές όχθες του Τίβερι.

Αυτό το πρώην Γυμναστήριο, εξάλλου, που για πρώτη φορά μετατράπηκε σε σιδερόφρακτη αίθουσα δικαστηρίου το 1983 για να εκδικάσει τους 82 ερυθροταξιαρχίτες που συμμετείχαν στην «επιχείρηση Μόρο», έχει ειδικά προσαρμοστεί για τις ανάγκες των mass media: τα θεωρεία για τους δημοσιογράφους, με τον αυτόματο διερμηνέα σε έξι γλώσσες, κατέχουν τον τετραπλάσιο χώρο από εκείνα για το κοινό, και οι δεκάδες κάμερες έχουν πλήρη ελευθερία κινήσεων στην αίθουσα. Η πανίσχυρη Εισαγγελία της Ρώμης εμπιστεύτηκε στο φιλόδοξο ανακριτή Ιλάριο Μαρτέλλα και επένδυσε πολλά στη διαφήμιση. Αν ήξερε τι θα επακολουθούσε ίσως να έδειχνε περισσότερη σύνεση.

Γιατί εδώ και ένα μήνα είμασταν προσεκτικοί μάρτυρες μιας συστηματικής κατεδάφισης του πορίσματος του ίδιου του ανακριτή Μαρτέλλα που, μετά από ανακρίσεις και έρευνες τριών χρόνων, θέλησε αυτή τη δίκη. Και που φιλοδοξούσε να καθίσει στο σκαμνί των κατηγορουμένων τις βουλγαρικές μυστικές υπηρεσίες, να αποδείξει ότι ο ψυχρός πόλεμος «αναθερμάνθηκε» και διεξάγεται μέσω τρίτων, μέσω επαγγελματιών τρομοκρατών. Να αναδειχτεί έτσι η Ιταλία —η «Βουλγαρία της Ατλαντικής Συμμαχίας»— σε κεντρικό πιόνι των σχέσεων Ανατολής/Δύσης και ο Μαρτέλλα να κάνει ένα πραγματικό άλμα στην καριέρα του.

Αλλά δυστυχώς γι' αυτόν, ο Αγκτζά είναι ένας ερασιτέχνης δολοφόνος, ένας αδέξιος πράκτορας κι ένας τελείως αναξιόπιστος μάρτυρας.

Τα έκανε θάλασσα: είπε ότι μετά την απόπειρα έπρεπε να κρυφτεί μέρα μεσημέρι σε μια βουλγαρική νταλικά παρκαρισμένη ακριβώς έξω απ' την πρεσβεία: Ότι ο βούλγαρος Αντόνωφ μιλούσε μαζί του στα τουρκικά: Ότι η απόπειρα σχεδιάστηκε στο ίδιο το σπίτι του Αντόνωφ παρουσία της γυναίκας και της κόρης του, ενώ αποδείχτηκε ότι έλειπαν από μήνες στη Βουλγαρία. Ότι ο Αντόνωφ ήταν παρών στην πλατεία του Αγίου Πέτρου για να καλύψει τη φυγή του τούρκου ρίχνοντας χειροβομβίδες στο πλήθος. «Αναγνώρισε» μάλιστα τον πρώην διευθυντή της «Μπάλκαν Αιρ» στη Ρώμη σε ορισμένες φωτογραφίες που τραβήχτηκαν τη στιγμή της απόπειρας. Κάτω όμως απ' τις πιέσεις του Σαντιάπικι «αναγνώρισε» όχι πια τον Αντόνωφ αλλά τον τούρκο ομοϊδεάτη του Οράλ Τσελικ. Ύστερα πρόσθεσε ότι συμμετείχε κι

ένας τρίτος τρομοκράτης, επίσης τούρκος, επίσης νεοφασίστας και παντουρκιστής, ο Ομάρ Άου. Κι όταν διαισθανόταν ότι οι δικαστές δεν έπαιρναν τοίς μετρητοίς όλες αυτές τις αλληλοσυγκρουόμενες εκδοχές, άρχιζε να παριστάνει τον Ιησού Χριστό. Και ταυτόχρονα να τα βάζει με τους Ρώσους που «απειλούν τη ζωή του».

Όσπου στις 25 Ιουνίου, μπροστά στον φανερά αγριεμένο Σαντιάγκι, φαίνεται ότι κουράστηκε: «Τέλειωσα», είπε: «Δεν έχω τίποτα να προσθέσω. Δεν μπορώ πια να επινωώ. Είπα ό,τι είχα να πω, όλη την αλήθεια. Τώρα αποφασίστε εσείς».

Το δικαστήριο όμως λίγο ενδιαφέρεται για τις καταθέσεις των υπόλοιπων τριών τούρκων και ισάριθμων βουλγάρων κατηγορουμένων, αφού ο Αγκτζά είναι, όχι μόνον ο κύριος, αλλά και ο μοναδικός μάρτυρας κατηγορίας. Πώς μπορεί τώρα να νίπτει τας χείρας του;

Η εξήγηση βρίσκεται στις αποκαλύψεις που είχε κάνει ακριβώς μια εβδομάδα πριν ο πρώην συγκρατούμενος του Αγκτζά στη φυλακή του Άσκολι Πιτσένο, Τζοβάνι Πάντικο.

Ο Πάντικο είναι μια προσωπικότητα στην Ιταλία: ήταν το πρωτοπαλίκαιο του αρχηγού της «Νέας Οργανωμένης Καμόρρα» της Νάπολης Ραφαέλε Κούτολο. Κάποτε, τον Ιανουάριο του '84, ο Κούτολο διέταξε να σκοτώσουν στη φυλακή τον Πάντικο, γιατί υποπτευόταν ότι συνομιλούσε με την αντίπαλη συμμορία, τη «Νέα Οικογένεια» της Πουπέττα Μαρέσκα. Η απόπειρα δολοφονίας απέτυχε κι ο Πάντικο με τη σειρά του πρόδωσε στη δικαιοσύνη τους πρώην συντρόφους του. Μόνον με τις μαρτυρίες του δικάζονται πάνω από 450 άτομα αυτούς τους μήνες στη Νάπολη.

Στις 2 του περασμένου Ιουνίου η Καμόρρα τινάζει στον αέρα τον τελευταίο ζωντανό συγγενή του Πάντικο, τη μητέρα του. Προηγουμένως είχε δολοφονήσει τα τρία αδέρφια του, μια κουνιάδα και δυο θείους.

Στις 4 του ίδιου μήνα ο Πάντικο παραχώρησε μια συνέντευξη στο περιοδικό «Εσπρέσσο» όπου, ούτε λίγο ούτε πολύ, είπε ότι οι ιταλικές μυστικές υπηρεσίες δασκάλεσαν μπροστά στα μάτια του τον τούρκο να καταθέσει εναντίον των Ανατολικών.

Η ιστορία, που δημοσιεύτηκε στις 18 Ιουνίου, είναι ακριβής και με πλήθωρα λεπτομεριών: στην περίοδο 81-82 ο Κούτολο και η συμμορία του ήταν οι αδιαφιλονίκητοι άρχοντες των φυλακών του Άσκολι Πιτσένο. Ο ίδιος ο διευθυντής και ο παπάς της φυλακής αυτή τη στιγμή είναι προφυλακισμένοι για «συμμετοχή σε εγκληματική συμμορία μαφιόζικου τύπου», ιδιώνυμο έγκλημα για τον ιταλικό κώδικα. Επί πλέον, ο Κούτολο, ο Πάντικο και η υπόλοιπη φυλακισμένη ηγεσία της Καμόρρα είχαν από τον Ιούλιο του '81 συχνότατες επαφές στα κελιά τους με πράκτορες της ιταλικής αντικατασκοπίας Sismi που τους ζητούσε να διαμεσολαβήσουν προς τους φυλακισμένους ερυθροταξιαρχίτες για να απελευθερώσουν τον απαχθέντα (από τις ναπολετάνικες Ερυθρές Ταξιαρχίες) χριστιανοδημοκράτη περιφεριακό γραμματέα Τσίρο Τσιρίλλο, έναντι ενάμιση δισεκατομμυρίου λιρεττών. Η διαμεσολάβηση της Καμόρρα εστέφθη με επιτυχία, και τον Ιανουάριο του '82 ο Τσιρίλλο αφέθηκε ελεύθερος.

Ένα μήνα περίπου αργότερα, το ιταλικό υπουργείο Δικαιοσύνης αποφάσισε να μεταφέρει τον Κούτολο απ' τις υπερβολικά βολικές φυλακές του Άσκολι Πιτσένο στο ξερονήσι της Σαρδηνίας Αζινάρα, γνωστό για τις απάνθρωπες φυλακές εξαιρετικής ασφαλείας του. Τότε οι «καμορρίστι» ζήτησαν τη βοήθεια του αρχηγού του Sismi στρατηγού των Καραμπινιέρων Πιέτρο Μουζουμέτσι, μέλος της μυστικής μασονικής Στοάς Π 2, που τώρα δικάζεται στη

Ρώμη για «ηθική αυτοουργία» στην πολυέκρη βομβιστική επίθεση στο σιδηροδρομικό σταθμό της Μπολόνια, στις 2 Αυγούστου 1981. Ο Μουζουμέτσι πήγε στο Άσκολι Πιτσένο την 1 Μαρτίου 1982 και υποσχέθηκε στον Κούτολο ότι η μεταφορά του μπορούσε να αναβληθεί αν η Καμόρρα, που είχε ήδη πάρει υπό την προστασία της τον Αγκτζά στη φυλακή, τον έπειθε τώρα να συνεργαστεί με το Sismi. Είναι γνωστό εξάλλου ότι ένας έκτακτος νόμος, που ακριβώς εκείνες τις μέρες συζητείτο στην ιταλική Βουλή, προβλέπει πολλά ελαφρυντικά για τους «ανανήψαντες τρομοκράτες» που «συνεισφέρουν απτά στις ανακρίσεις». Σύμφωνα με τον Πάντικο, που ήταν παρών στη συνομιλία, ο Αγκτζά δέχτηκε πρόθυμα και μερικές μέρες αργότερα άρχισε να ρυθμίζει τις λεπτομέρειες της «μεταμελείας» του με ένα άλλο ηγετικό στέλεχος του Sismi, τον Φραντσέσκο Πατσιέντσα, που από τον περασμένο Δεκέμβριο βρίσκεται στις φυλακές της Νέας Υόρκης.

Μόλις έγιναν γνωστές οι αποκαλύψεις του Πάντικο, ο Αγκτζά προσπάθησε να διαψεύσει. Αλλά την επόμενη ομολόγησε πικραμένα: «Ναι, ο Πασιέντσα μου υποσχέθηκε την αποφυλάκιση κι ένα ελβετικό διαβατήριο. Αλλά τώρα δεν μπορεί να αποφυλακίσει ούτε τον εαυτό του. Με κοροϊδεύαν». Ο πρόεδρος Σαντιάγκι γύρισε και προς τις κάμερες και σχολίασε: «Μα είναι δυνατόν κανείς να μην ερευνήσει γύρω απ' αυτά τα γεγονότα;»

Την επόμενη Δευτέρα το «Εσπρέσσο», συνέχισε αμείλικτα τις αποκαλύψεις του και δημοσίευσε δυο απόρρητες εκθέσεις του Sismi που συντάχτηκαν η μία την επομένη της απόπειρας (14 Μαΐου 1981) κι η άλλη πέντε μέρες αργότερα, και απ' όπου προκύπτει ότι ο στρατηγός Μουζουμέτσι ήδη από τότε κατηγορούσε, ως «εντολοδότη» του Αγκτζά, τον σοβιετικό υπουργό Άμυνας Ουστινوف: Τα δυο έγγραφα προέρχονται από τη δίκη που διεξάγεται παράλληλα μ' εκείνη του Αγκτζά, εναντίον του Μουζουμέτσι και (ερήμην) του Πασιέντσα. Και αναφέρονται επανειλημμένα στις επαφές που είχε ο Πασιέντσα στα πλαίσια του ΝΑΤΟ με τη CIA και την τουρκική ΜΙΤ γύρω από την απόπειρα.

Ο Σαντιάγκι ζήτησε βέβαια να κληθούν προς κατάθεση όλοι αυτοί οι νέοι πρωταγωνιστές του διεθνούς ψυχοδράματος. Ενώ η Εισαγγελία της Ρώμης ανέθεσε σε έναν άλλο δικαστικό, τον ανακριτή Ιόντα, να διεξάγει νέες έρευνες.

Τι απέμεινε λοιπόν, μετά απ' όλα αυτά, από την περίφημη «βουλγαρική συνωμοσία;» Την απάντηση την έδωσε ο ίδιος ο δημόσιος κατηγορος στη δίκη εναντίον του Αγκτζά, Αντόνιο Μαρινι: «Μέχρι σήμερα το μόνο που διαπιστώθηκε με απόλυτη βεβαιότητα είναι μια τουρκική συνωμοσία εναντίον του Πάπα. Ο Αγκτζά είχε αποδώσει σε καθέναν απ' τους βουλγάρους κατηγορούμενους έναν πολύ συγκεκριμένο ρόλο όχι μόνο στην οργάνωση αλλά και στην εκτέλεση της απόπειρας. Το πιθανότερο είναι αυτές οι καταθέσεις του τούρκου να επηρέασαν τις έρευνες αποσπώντας τους δικαστικούς από τα πολύ πιο συγκεκριμένα στοιχεία εις βάρος των τούρκων τρομοκρατών. Ίσως τα ίχνη που οδηγούσαν προς τους «Γκρίζους Λύκους» εγκαταλείφθηκαν με υπερβολική βιασύνη στην προανάκριση». Με άλλα λόγια, το πόρισμα του Μαρτέλλα είναι για τα σκουπίδια. Και το λέει ο κατηγορος, όχι η υπεράσπιση.

Παραμένει ένα μικρό πρόβλημα: για τρία ολόκληρα χρόνια απ' τη μια άκρη ως την άλλη της υφής, όλοι έμαθαν ότι οι βούλγαροι εξαγόρασαν έναν τούρκο φασίστα για να σκοτώσει τον πολωνό Πάπα. Ποιος θα τους πει τώρα ότι δεν είναι αλήθεια;

Δημήτρης Δελιογιάννης

Οτέλο ντε Καρβάλιο

Η δίκη ενός συμβόλου

«Δίκη του αιώνα» ονόμαζε ο πορτογαλικός τύπος τη δίκη του Οτέλο ντε Καρβάλιο που επρόκειτο να αρχίσει στις 22 Ιουλίου. Κατηγορούμενος ότι δημιούργησε και διέυθυνε την τρομοκρατική οργάνωση FP-25 (Λαϊκές δυνάμεις 25ης Απριλίου) ο Καρβάλιο κινδυνεύει να καταδικαστεί σε πέντε ως είκοσι χρόνια φυλάκισης. Η αναβολή της δίκης για τις 7 του Οκτώβρη μεταθέτει απλώς όλα τα ερωτηματικά και όλες τις υποθέσεις και μεγαλώνει το χρόνο προφυλάκισης του κατηγορούμενου.

Το FP-25 εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1980 και από τότε έχει θεωρηθεί υπεύθυνο για μια σειρά ενέργειες, ιδιαίτερα ενάντια στις βάσεις του ΝΑΤΟ και των ΗΠΑ στην Πορτογαλία. Συνδέοντας τη δράση του FP-25 με το FUP (Μέτωπο Λαϊκής Ενότητας), μια νόμιμη πολιτική οργάνωση που δημιουργήθηκε τον Ιούλιο του 80 από φίλους του Καρβάλιο που προέρχονταν απ' την αριστερά και την άκρα αριστερά, 500 άντρες της πορτογαλικής αστυνομίας εισέβαλαν ταυτόχρονα την αυγή της 19ης Ιουνίου 1984 στα τοπικά γραφεία του FUP. Ήταν η αρχή μιας απ' τις μεγαλύτερες αστυνομικές επιχειρήσεις στην Πορτογαλία. Στη Λισσαβόνα, στο Πόρτο, στη Σετούμπλα, τα γραφεία του FUP έκλεισαν και σφραγίστηκαν, ενώ η αστυνομία έκανε έρευνα στο σπίτι του Οτέλο στα προάστια της Λισσαβώνας. Το μόνο λάφυρο της επιχείρησης ήταν μερικά σημειωματάρια (που αποτελούν το βασικό κορμό των κατηγοριών εναντίον του) μια ατζέντα και μια γραφομηχανή. Την επομένη, 20 Ιουνίου, ο πρώην ταγματάρχης της ΚΟΠΚΟΝ συλλαμβάνεται. Η σύλληψη στηρίζεται σε μια σειρά νομικές αυθαιρεσίες που καταγγέλλονται απ' τον ίδιο τον εκπρόσωπο των δικηγόρων Οζόριο ντε Κάστρο.

Ο ανακριτής Αλμείντα Κρουζ προκαλεί σκάνδαλο με τις βιαστικές του δηλώσεις: «Ο Οτέλο είναι ο ιδεολογικός υπεύθυνος αν όχι ο στρατιωτικός

ηγέτης του FP-25», διαπιστώνει πριν καν δει τον κατηγορούμενο και πριν ξεκαθαρίσει τη σκέψη του σε μια εφημερίδα: «Δεν είναι δικό μου λάθος το ότι δεν μπορούμε να απαλλαγούμε απ' το μύθο του Οτέλο». Και για να αποδείξει καλύτερα ότι αυτός είναι ο ηγέτης του FP-25, ο Αλμείντα Κρουζ αναφέρεται σ' ένα ντοκουμέντο του FUP που μιλά για την «καταφυγή στην επαναστατική βία».

Ούτε όμως η στάση του Αλμείντα, ούτε οι νομικές αυθαιρεσίες δεν αρκούν να εξηγήσουν γιατί αυτή η «αντι-τρομοκρατική» επιχείρηση γίνεται ειδικά μέσα σε μια τέτοια συγκυρία. Η σύλληψη του Οτέλο και των άλλων κατηγορούμενων έγινε με φόντο μια Πορτογαλία που βυθίζεται στην οικονομική κρίση, όπου η ένδεια και η πείνα έχουν αρχίσει να γίνονται τρομακτικά αισθητές. Ο πληθυσμός αγωνίζεται μέσα σε υλικές δυσκολίες και σχεδόν χωρίς στόχους απέναντι σε μια εξουσία που κονιορτοποιείται και δεν προτείνει πλέον τίποτα...

«Ο Οτέλο στη φυλακή είναι ένα στοιχείο μιας τεράστιας στρατηγικής επιχείρησης», εκτιμά ένας πανεπιστημιακός, ο Αλμπέρτο Σάντος. «Αυτή η επιχείρηση συμπεριλαμβάνει το νόμο για την εσωτερική ασφάλεια και στοχεύει να ομαλοποιήσει την πολιτική ζωή ώστε να αποδοθεί και πάλι στην κυβέρνηση και στο κράτος το χαμένο τους κύρος. Φαίνεται ότι για να "ανασυντεθεί" η πορτογαλική κοινωνία χρειάζεται να καταστραφεί καθετί που έχει σχέση με το πνεύμα του Απρίλη, του οποίου ο Οτέλο παραμένει το σύμβολο».

Η σύγκρουση μεταξύ του Μάριο Σοάρες και του κομμουνιστικού κόμματος έπαιξε επίσης κάποιο ρόλο στις συλλήψεις του Ιουνίου 84. Πεισμένος ότι υπήρχαν μέσα στο FP-25 μέλη του κομμουνιστικού κόμματος, ο πορτογάλος πρωθυπουργός έδωσε το πράσινο φως στην αστυνομική επίθεση, μη ξέροντας προφανώς ότι ο Οτέλο ήταν στόχος της, και με την ελπίδα να

μπορέσει να καταγγείλει το κομμουνιστικό κόμμα. Ούτως ή άλλως ο Οτέλο ξαναβρέθηκε πριν λίγες μέρες μπροστά στους δικαστές του, μαζί με άλλους 72 συγκατηγορούμενους. Αυτός ο διασυρμός του ήρωα της πορτογαλικής επανάστασης είναι αναμφίβολα η πιο μεγάλη νίκη αιτών που δεν αντέχουν πια ν' ακούν για το «μύθο Οτέλο» και προτιμούν να τον χαρακτηρίσουν, όπως έκανε ο υπουργός Δικαιοσύνης, σαν έναν «ήρωα που άλλαξε και μεταμορφώθηκε σε τοχοδικτη συνδεδεμένο με την τρομοκρατία».

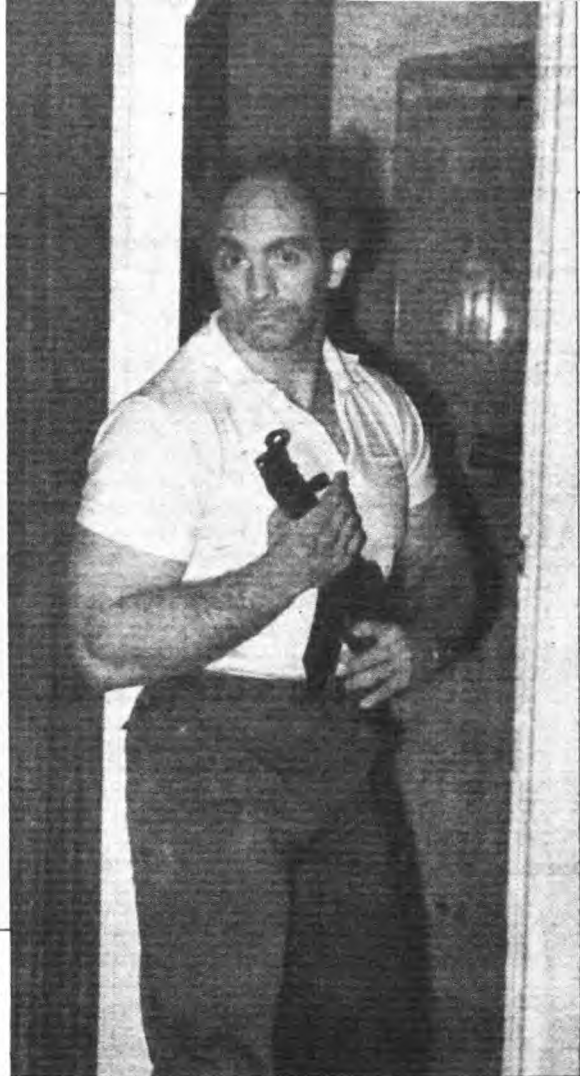
Ο Καρβάλιο, όμως, δεν έχει πραγματικά αλλάξει όλα αυτά τα χρόνια. Η «επαναστατική του πίστη», ακόμα λιγότερο. Και σίγουρα αυτό είναι που πληρώνει σήμερα: την άρνησή του να παραδεχτεί ότι το «πνεύμα του Απρίλη» είναι νεκρό κι ότι πρέπει να παραιτηθεί απ' τον αγώνα... «Ο Οτέλο μπορεί να είναι απρόσχετος αλλά είναι παράλογο να σκεφτεί κανείς ότι ένας άνθρωπος σαν κι αυτόν μπορούσε να φανταστεί να πάρει τα όπλα σε μια συγκυρία που παραμένει δημοκρατική», πιστεύουν όλοι όσοι τον γνώρισαν. Εδώ βρίσκεται το κομβικό σημείο του προβλήματος: πεισμένος «αριστεριστής» ο Καρβάλιο, πιο πολύ σήμερα από χτες, πάντοτε εκδήλωνε την εμμονή του στη δημοκρατία που συγκρούσαν μ' ένα απ' τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία της πορτογαλικής επανάστασης: τον αυταρχισμό.

Λίγο πριν τη σύλληψή του εξηγούσε την άρνησή του να πάρει την εξουσία τη στιγμή που είχε αυτή τη δυνατότητα: «Δε θα μπορούσα να προδώσω την εμπιστοσύνη που μου έδειξαν οι σύντροφοί μου στο ΚΕΔ (Κίνημα Ενόπλων Δυνάμεων). Δε θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω τη δύναμη που μου είχαν δώσει για να επιβληθώ και πάνω σ' αυτούς».

(από τις ανταποκρίσεις του Jose Garçon, απεσταλμένου της Liberation στη Λισσαβόνα)

1

2

Μ.Ε.Α.: Απ' τον

ΟΤΑΝ ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ του 1978 ο γιατρός Τσιρώνης έπεφτε «αυτοκτονημένος» μέσα στο σπίτι του, ο Μιχάλης Γεωργακάκης, υποδιοικητής του Πέτρου τότε, έκανε το ντεμπούτο του σαν εμπνευστής και οργανωτής ενός νέου τμήματος της αστυνομίας, της Διμοιρίας Ειδικών Αποστολών (ΔΕΑ) που μετέπειτα θα μετονομαστεί σε ΜΕΑ (Μονάδες Ειδικών Αποστολών).

Τα ΜΕΑ και ο μεταπολιτευτικός αυταρχικός κρατισμός

Η ίδρυση των ΜΕΑ εκείνη την περίοδο δεν είναι καθόλου τυχαία. Η μεταπολιτευτική αστική εξουσία των καραμανλικών κυβερνήσεων δεν επέβαλε τη σταθεροποίηση απλά του κοινοβουλευτισμού, αλλά και την εμπέδωση της σύγχρονης αυταρχικής μορφής των δυτικών καπιταλιστικών κρατών. Έτσι από τα αρχικά μελήματα της αστικής εξουσίας είναι πρώτα απ' όλα η ενίσχυση των κατασταλτικών μηχανισμών που κατορθώνεται με την στρατιωτικοποίηση της αστυνομίας (ίδρυση των ΜΑΤ το 75, εξοπλισμός με ελαφρά τεθωρακισμένα) και ύστερα η προώθηση ενός αυταρχικού νομικού πλαισίου (αντίστοιχο, φυσικά κατ' αναλογία, με τις «έκτακτες νομοθεσίες» στη Δ. Γερμανία, Ιταλία κλπ.) που επιτρέπει την περιστολή των παραδοσιακών ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών καθώς και την παράβαση των ορίων της παραδοσιακής αστικής νομικής νομιμότητας από το ίδιο το κράτος.

Αυτές οι αλλαγές, που αποκρυσταλλώνονται και στο Σύνταγμα του 75 έχουν χαρακτήρα προληπτικό. Η Γ' Ελληνική Δημοκρατία «θωρακίζεται» απέναντι στο ενδεχόμενο μιας μεγαλύτερης όξυνσης της ταξικής πάλης που χαρακτηρίζει τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης.

Ενώ όμως αυτό είναι το γενικό πλαίσιο, η ίδρυση «ειδικών αντιτρομοκρατικών μονάδων» οφείλεται σ' έναν ειδικότερο λόγο: το φόβο για την ανάπτυξη του αντάρτικου πόλης στην Ελλάδα. Στα τέλη του 1976 ψηφίζεται ο νόμος 480 για την «πρόληψη και καταστολή της αεροπειρατίας». Με βάση αυτόν το νόμο συγκροτείται το πρώτο «αντιτρομοκρατικό» σώμα που αναλαμβάνει τη φρούρηση των αεροδρομίων, χωρίς όμως ποτέ να χρειαστεί να επέμβει.

Τον Μάιο του 1978 ψηφίζεται ο περίωνμος «αντιτρομοκρατικός» 774, ακραίο δημιούργημα του νέου αυταρχισμού. Πειστήριο για τον προληπτικό χαρακτήρα του νομοθετήματος αποτελεί και το γεγονός ότι για τη νομιμοποίησή του, δεδομένου ότι ούτε έξαρση της ένοπλης πάλης ούτε γενικότερα όξυνση των ταξικών αγώνων υπάρχει, θα απαιτηθεί η κατασκευή «τρομοκρατών» (υποθέσεις Ζηρίνη, Κυρίτση) και μια ασύλληπτη αντιστροφή της πραγματικότητας στην οποία θα αποδοθεί ο δεξιός τύπος.

Συγχρόνως με την ψήφιση του νόμου και προφανώς για την υλοποίησή του συγκροτείται κατά το πρότυπο των αμερικανών (SAS) και των δυτικογερμανικών «αντιτρομοκρατικών» μονάδων, η Διμοιρία Ειδικών Αποστολών που θα ενσωματώσει και το προηγούμενο τμήμα.

Η επίσημη πρεμιέρα της θα σφραγιστεί με το θάνατο του γιατρού Τσιρώνη, γεγονός καθοριστικό για την πορεία του «σώματος». Παρά τη διευρυμένη και εδώ προσπάθεια του τύπου, ιδιαίτερα του συγκροτήματος Λαμπράκη, για τη νομιμοποίηση της κρατικής τρομοκρατίας, το εγχείρημα θα αποτύχει. Η «αυτοκτονία», το όλο σκηνικό της «επιχείρησης» και οι ποικίλες αντιδράσεις που προκαλούνται, θα βαρύνουν αποτρεπτικά. Έτσι, μετά το 1978 η ΔΕΑ που μετονομάζεται πλέον σε ΜΕΑ θα περιέλθει σε αχρηστία. Μέχρι τις εκλογές του 1981, τα ΜΕΑ

δεν θα ξαναεμφανιστούν.

Τα ΜΕΑ μετά την Αλλαγή

Το ΠΑΣΟΚ, και με την τυπική κατάργηση του 774 (αναθεώρηση του ποινικού κώδικα), θα επιβεβαιώσει την εκτίμηση για τον προληπτικό χαρακτήρα του νόμου που οφειλόταν περισσότερο στο άγχος των δεξιών κυβερνήσεων παρά στις πραγματικές συνθήκες της ταξικής πάλης. Η ενσωμάτωση των μαζών στη μεταπολιτευτική αστική νομιμότητα είναι άλλωστε ο λόγος που παράμειναν αδρανείς και οι περισσότερες αυταρχικές διατάξεις του συντάγματος του 75. Θα φανταζόταν κανείς ότι η συγκυρία της κοινωνικής ειρήνης και συναίνεσης στην αστική πολιτική που ακολούθησε την νίκη της Αλλαγής, άνοιγε το δρόμο για την κατάργηση των ΜΕΑ, στα πλαίσια της «συμφιλίωσης του κράτους με τον πολίτη». Άλλωστε, για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι αρμόδιοι του υπουργείου Δημοσίας Τάξης δήλωναν είτε ότι τα ΜΕΑ έχουν καταργηθεί (δήλωση Μποσινάκη στους εκπροσώπους της ΕΦΕΕ μετά την παραβίαση του άσφου, Οκτώβρης 1983), είτε ότι... δεν υπάρχουν. Ενώ όμως τα ΜΕΑ διατηρήθηκαν, ο ρόλος τους τροποποιήθηκε. Έγινε λιγότερο «ειδικός» και περισσότερο «κοινωνικός».

Η αφανής καταστολή

Με την εκκένωση των καταλημμένων σπιτιών αμέσως μετά τις εκλογές του 81, τα ΜΕΑ εγκαινιάζουν μια νέα περίοδο στη δράση τους. Εφόσον αεροπειρατείες δεν γίνονται, αντάρτικο πόλης δεν αναπτύσσεται, τα ΜΕΑ μπορούν κάλλιστα να χρησιμοποιηθούν για την «κοινή» καταστολή. Γρήγορα η κυβέρνηση θα διαπιστώσει τα πλεονεκτήματα της «αφανούς» κατα-

3

Μ.Ε.Α.: Άνθρωποι για όλες τις δουλειές

Αρχιφύλακας Θεοχάρης Αποστολάκης

1. Ελεύθερος Τύπος, 6 Δεκεμβρίου 1984:

Από τις συγκρούσεις που ακολούθησαν την πορεία για τον Λεπέν στο Κάραβελ. Ο Αποστολάκης σέρνει από τα μαλλιά ένα νεαρό διαδηλωτή ενώ στο αριστερό του χέρι διακρίνεται ο ασύρματος. Ο δεύτερος ΜΕΑ-τζής, με το λαστό στο χέρι, τον βοηθάει, ενώ ο τρίτος παρακολουθεί τη «φάση» από κοντά.

2. Ελευθεροτυπία, 21 Ιουνίου 1985:

Ο Αποστολάκης με το δάχτυλο στη σκανδάλη του αυτόματου ΜΡ5 (που κατασκευάζει η ΕΒΟ...). Από την εισβολή στο σπίτι του Μπαλάφα.

3. ΝΕΑ, 6 Ιουλίου 1985:

Και πάλι στη «δράση» ο Αποστολάκης, περιστοιχισμένος από μια πάνοπλη κομπανία ΜΕΑτζήδων. Αυτή τη φορά στόχος της «επιχείρησης» ο γνωστός «τρομοκράτης» Κάιν...

Τσιρώνη στον Κάιν

στολής. Έκτοτε δεν θα υπάρξει συγκέντρωση, διαδήλωση ή ματς (ποιος ξεχνάει τον κ. Γεωργακάκη ανάμεσα στους χούλιγκανς της θύρας 13), που να μη συνοδεύεται από τη «διακριτική» ή «αδιάκριτη» παρουσία των ΜΕΑ. Το θράσος, η μοναδική προκλητικότητα προς τους διαδηλωτές, η κτηνωδία των «επιχειρήσεων», η αποκορύφωση της κρατικής αυθαιρεσίας που καταπατά την ίδια την αστική νομική νομιμότητα (τυπικό παράδειγμα η εισβολή των ΜΕΑτζήδων σε καφενεία των Εξαρχείων, σε μπαρ όπως ο «Πήγασος», σε εισόδους πολυκατοικιών, σε σινεμά όπως το Βοξ και ο ξυλοδαρμός όλων αδιακρίτως των θαμώνων χωρίς καμιά άδεια έστω τυπική!) οι ανοιχτές προσωπικές απειλές, ο φόβος από το μύθο για το δήθεν «ανεξέλεγκτο» της δράσης τους που έντεχνα καλλιεργήθηκε, καλυμμένα όλα αυτά πίσω από τη νομική «ανυπαρξία», είναι η «προσωπικότητα» που διαμόρφωσε αυτό το σώμα τα τελευταία 4 χρόνια. Έτσι η χρησιμοποίηση των ΜΕΑ στην «κοινή» καταστολή αποδείχθηκε εξαιρετικά αποτελεσματική, αφού εξασφάλισε στην κυβέρνηση μεγαλύτερη καταστολή με ελάχιστο πολιτικό κόστος.

Κατά κύριο όμως λόγο η δράση των ΜΕΑ αφορά πλέον το ριζοσπαστικό κομμάτι της νεολαίας που δεν μπορεί να ενσωματώσει το Υφ. Νέας Γενιάς ή ο πολιτικός λόγος των κομματικών νεολαίων. Αυτός ο κοινωνικός χώρος θα αποτελέσει το πεδίο ενασχόλησης των ΜΕΑ άσχετα με τον αρχικό σκοπό ίδρυσής τους. Πράγματι, οι περισσότερες φορές που έδρασαν τα ΜΕΑ ύστερα από το 81 αφορούν κοινωνικές και πολιτικές πρακτικές (καταλήψεις σπιτιών, διαδηλώσεις για το στρατό, συναυλίες, ματς, Κάραβελ, Εξάρχεια), και όχι «τρομοκρατικές» ή «ειδικές» ενέργειες. Εξαιρετική αποτελεί η εξουδετέρωση του τούρκου αερο-

πειρατή, πράξη για την οποία απόσπασαν τα συγχαρητήρια του πρωθυπουργού, η προστασία του Αραφάτ και του Καντάφι κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους καθώς και η συνοδεία του πρωθυπουργού στην Κύπρο.

Οι πρόσφατες επιδόσεις τους, δηλαδή το τρομοκρατικό όργιο του Χημείου, το ξύλο σε νεολαίους κατά τη διάρκεια των εγκαινίων της «πολιτιστικής» πρωτεύουσας, η εισβολή στο σπίτι του Μπαλάφα που ευτυχώς φωτογραφήθηκε καθώς και η συνεχιζόμενη πολιορκία του Κάιν δεν ξεφευγαν από αυτή την κατεύθυνση.

Είναι φανερό, ότι αυτή η νέα μορφή καταστολής έχει πλέον μονιμοποιηθεί. Τα αποτελέσματα αυτής της μονιμοποίησης είναι σίγουρα επικίνδυνα. Ενώ το ΠΑΣΟΚ, από τη μία πλευρά με κάποιες τομές δημοκρατικού χαρακτήρα ανέκοψε κάποιες αυταρχικές τάσεις του σύγχρονου καπιταλιστικού κράτους που είχε αναπτύξει η Δεξιά (κατάργηση 774, 330 κλπ.) από την άλλη επιτάχυνε:

1. Την ποινικοποίηση της πολιτικής. Γιατί τι άλλο σημαίνει η αντιμετώπιση μιας διαδήλωσης ή μιας συναυλίας με «ειδικές αντιτρομοκρατικές μονάδες»; Προφανώς ότι αυτές οι πρακτικές, δεν αναγνωρίζονται ως πολιτικές αλλά ως «τρομοκρατικές», άρα χρήζουν «ειδικής» αντιμετώπισης. Έτσι ανοίγει ο δρόμος για την ποινικοποίηση κάθε πολιτικής πρακτικής με αντικαπιταλιστικό περιεχόμενο που ξεφεύγει από ό,τι θεωρείται «πολιτικό» και αποδεκτό στα κοινοβουλευτικά πλαίσια.

2. Την αυτονόμηση των μηχανισμών καταστολής από κάθε αντιπροσωπευτικό έλεγχο.

Αντίθετα με το μύθο για το «ανεξέλεγκτο» των ΜΕΑ (και των ΜΑΤ) που διευκολύνει αφάνταστα τη δράση τους λόγω του δέους που προκαλεί, τα ΜΕΑ (και τα ΜΑΤ) ελέγχονται άμεσα από τις κορυφές της αστυνομίας και της

πολιτικής εξουσίας. Σε όλες τις περιπτώσεις που έχουν δράσει, οι αποφάσεις για τη δράση τους ήταν πάντα κεντρικές και πολιτικές. Αυτός ο συγκεντρωτισμός υπερβαίνει πολλές φορές και την τυπική διοικητική διάκριση η ιεραρχία. Είναι πολύ ενδεικτικό ότι κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων στα Εξάρχεια, ο κ. Γεωργακάκης, που τότε ήταν πλέον αρχηγός της άμεσης Δράσης, με εντολές άνωθεν, παρέκαμψε τους επίσημους αρχηγούς των ΜΑΤ και ΜΕΑ και ανέλαβε αφανώς τον κοινό συντονισμό τους. Το ανεξέλεγκτο λοιπόν είναι το ανεξέλεγκτο του κατασταλτικού μηχανισμού και της κρατικής διοίκησης γενικότερα, η συγκάλυψη της δράσης τους πίσω από το «απόρρητο» και την έλλειψη οποιουδήποτε ελέγχου πάνω στις δραστηριότητές τους από τους θεσμούς της αντιπροσωπευσης (κοινοβούλιο, πολιτικά κόμματα). 7 χρόνια από την ίδρυση των ΜΕΑ, το νομικό πλαίσιο ίδρυσής τους επίσημα (και σκόπιμα) αγνοείται ή αποκρύβεται, ενώ ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας τους θεωρείται απόρρητος! (όπως και για τα ΜΑΤ). Κι όμως πρόκειται για έναν μηχανισμό με αμέτρητες δημόσιες εμφανίσεις, τη δράση του οποίου γνωρίζουν οι πάντες και έχουν «δοκιμάσει» αρκετοί.

Αν η δράση των ΜΕΑ έχει περιοριστεί μέχρι σήμερα κυρίως στην «κοινή» καταστολή της νεολαίας είναι γιατί αυτή αποτέλεσε το επίκεντρο των περισσότερων κοινωνικών συγκρούσεων στα τελευταία χρόνια. Είναι κάτι περισσότερο από σίγουρο ότι οποιεσδήποτε κοινωνικές δυνάμεις υπερβαίνουν στο εξής τα όρια της «πολιτικής» που ορίζει η αστική εξουσία θα διευρύνουν το πεδίο των «ειδικών» αποστολών που αναλαμβάνουν τα ΜΕΑ. Το αίτημα συνεπώς για την άμεση διάλυσή τους δεν είναι καθόλου φιλολογικό...

Γιάννης Μαυράς

Όσα θα θέλατε να γνωρίζετε για τα ΜΕΑ

και δεν
τολμούσατε
να τα ρωτήσετε

■ Τα ΜΕΑ (Μονάδες Ειδικών Αποστολών) αποτελούνται σήμερα από 100 περίπου άνδρες (3 διμοιρίες). Οι 40 προέρχονται από το τμήμα Ειδικών Αποστολών της χωροφυλακής, που καταργήθηκε με την ενοποίηση. Σύμφωνα με το νέο νόμο για την ενοποίηση των σωμάτων ασφαλείας υπάγονται στον Κλάδο Αστυνομίας Ασφάλειας, ειδικότερα στη Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας (άρθρο 4), της οποίας αποτελούν ειδικό τμήμα. Στα καθήκοντα της Αστυνομίας Δημόσιας Ασφάλειας περιλαμβάνονται και «η αντιμετώπιση των πράξεων βίας και τρομοκρατίας» (Άρθρο 4, παρ. 4 ζ). Σημερινός διοικητής των ΜΕΑ φέρεται ο αστυνομικός διευθυντής κ. Κοκκινάκης.

■ Σχετικά με τον αριθμό των ανδρών των ΜΕΑ έχει δημιουργηθεί μια μεγάλη σύγχυση. Φήμες ανεβάζουν τον αριθμό τους σε 1.000, ενώ κάτι τέτοιο αποτελεί μύθο. Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θέλοντας να αποφύγει το πολιτικό κόστος από την επανεμφάνιση των ΜΑΤ μετά το 81 (που άλλωστε είχαν καταργηθεί...) χρησιμοποίησε ένα νέο σύστημα καταστολής των διαδηλώσεων. Έτσι, δίπλα στις διμοιρίες των απλών αστυφυλάκων αρχικά, των ΜΑΤ χωρίς κράνη και ασπίδες αργότερα, εμφανίστηκαν τόσο τα ΜΕΑ όσο και διμοιρίες ασφαλιτών με πολιτικά. Η τακτική αυτή επέτρεψε στην κυβέρνηση για αρκετό χρονικό διάστημα να καταστέλλει, ακόμη και να παραβιάζει το πανεπιστημιακό άσυλο, χωρίς ουσιαστικά να «φαίνεται». Οι διμοιρίες των ασφαλιτών (στην ουσία ΜΑΤ με πολιτικά), που προέρχονται από διάφορες διευθύνσεις (δίωξης ναρκωτικών, ηθών, παρακολούθησης κλπ.) συνέτειναν να δημιουργηθεί η σύγχυση και ο φόβος γύρω από τα ΜΕΑ, εφόσον θεωρήθηκαν όλοι «ΜΕΑτζήδες». Ας σημειώσουμε ότι η αστυνομία χρησιμοποιεί και το σύστημα της «εκ περιτροπής» χρήσης των ασφαλιτών από τις διάφορες συνοικίες για να αποφεύγεται ο κίνδυνος αναγνώρισης από τους διαδηλωτές.

■ Οι άνδρες των ΜΕΑ είτε έχουν υπηρετήσει προηγουμένως στις ειδικές Δυνάμεις του Στρατού (ΛΟΚ, πεζοναύτες κλπ.) είτε είναι ήδη αστυνομικοί που αποσπώνται από διάφορες διευθύνσεις. Οι μισθοί τους και τα ειδικά επιδόματα είναι υψηλότερα από τους υπόλοιπους κλάδους, ενώ η βαθμολογική τους εξέλιξη γρηγορότερη. Καθημερινά η μόνη «απασχόλησή» τους είναι η πολύωρη γυμναστική, είτε στον Αγ. Κοσμά, είτε στις εγκαταστάσεις της αστυνομίας στο Γουδί.

■ Το επίπεδο μόρφωσης είναι σχετικά υψηλότερο από τα υπόλοιπα σώματα ασφαλείας. Ένας μεγάλος αριθμός ΜΕΑτζήδων είναι σπουδαστές, φοιτητές (π.χ. Νομικής, Πολυτεχνείου) ή απόφοιτοι ανωτάτων σχολών. Αυτό επιβάλλεται από τις «ειδικές ανάγκες της αποστολής τους». Αυτές οι ιδιαιτερότητες έχουν δημιουργήσει ένα αίσθημα «ανωτερότητας» απέναντι στους υπόλοιπους αστυφυλάκες.

■ Όσο για τα πολιτικά φρονήματα δεν υπάρχει πρόβλημα. Το 70% των ανδρών σύμφωνα με πληροφορίες, δηλώνουν με τις «δημοκρατικές δυνάμεις» κυρίως ΠΑΣΟΚ αλλά και ΚΚΕ. Μάλιστα αρκετές φορές, όταν παριστάνουν τους «φιλάθλους» στα γήπεδα έχουν θεαθεί να διαβάζουν Έθνος!

■ Ο μέσος όρος ηλικίας είναι γύρω στα 30, ενώ η εν γένει σωματώδης εμφάνιση ελάχιστα θυμίζει φοιτητές. Το ντύσιμό τους είναι γενικά σπορ και «λαϊκό» με αθλητικό παπούτσι ή μυτερό

σφικτό σκαρπίνι. Πουκάμισο ή μπλουζάκι και μπλουζήν παντελόνι το καλοκαίρι, ελαφρό μπουφανάκι το φθινόπωρο, και πλαστικό μπουφάν το χειμώνα. Μαλλιά, μούσια ή ξυρισμένοι, ανάλογα την περίπτωση.

■ Για τις μετακινήσεις τους τα ΜΕΑ χρησιμοποιούν διάφορα μέσα. Από κλούβες της Αστυνομίας μέχρι παπάκια. Μια κλούβα μάλιστα της αστυνομίας, που χρησιμοποιείται συχνά είναι βαμμένη στα χρώματα των λεωφορείων της γραμμής (άσπρο, μπλε) με αριθμό ΖΗ 3264. Χρησιμοποιούν επίσης μικρά πούλμαν (με διάφορα παραπλανητικά σήματα όπως Malboro, GR κλπ.) με ελληνικούς ή ξένους αριθμούς (κυρίως γερμανικούς) ιδιωτικά αυτοκίνητα, μηχανές και μηχανάκια.

■ Τα ΜΕΑ, όταν χρησιμοποιούνται στις συγκεκριμένες και στις διαδηλώσεις, παρακολουθούν από απόσταση κρυμμένοι σε στοές, γωνίες, μαγαζιά χαφιέδων (π.χ. στην πλατεία Εξαρχείων), σε δασάκια κλπ. και επεμβαίνουν την «κατάλληλη στιγμή» κατά την κρίση της αστυνομίας.

Βασίζονται πολύ στον *αιφνιδιασμό* και στο φόβο που έχουν δημιουργήσει έντεχνα γύρω τους με τις ξαφνικές εμφανίσεις τους. Έχουν μαζί τους μαύρα πλαστικά γκλομπς (σαν των ΜΑΤ) τα οποία κρύβουν μέσα στο μπουφάν ή στο παντελόνι. Κυρίως όμως χρησιμοποιούν ό,τι παίρνουν από τους διαδηλωτές, δηλαδή ξύλα από πανών, σημαίες, πέτρες, κλπ. υποδύομενοι έτσι τους «αγανακτισμένους πολίτες».

Υπάρχουν όμως δύο στοιχεία που επιτρέπουν την αναγνώρισή τους: 1. Ο συντονισμός τους επιβάλλει τη χρήση του *ασύρματου* που συχνά κρύβεται μέσα σε σακούλες, τσαντάκια, μπουφάν κλπ. 2. Είναι αναγκασμένοι τις περισσότερες φορές να μετακινούνται *ομαδικά*.

■ Από τότε που άρχισαν να χρησιμοποιούνται για την καταστολή της νεολαϊστικής αμφισβήτησης έπρεπε να διεισδύσουν στους χώρους του «εχθρού», να μάθουν πώς κινείται και πώς σκέπτεται ώστε να μπορούν να τον «εξουδετερώσουν» όταν χρειαστεί. Έτσι τους τελευταίους μήνες, ιδιαίτερα μετά το Κάραβελ, η παρουσία των ΜΕΑ σε χώρους όπου υπάρχει «πρόβλημα» όπως τα Εξάρχεια είναι καθημερινή και ανοιχτά προκλητική. Οι ΜΕΑτζήδες μπορεί να τρώνε σουβλάκι στον «Κάβουρα», να περνάνε την ώρα τους στα ουζάδικα της περιοχής, να «αράζουν» στα μπαρ ή στην πλατεία, μαζεύοντας πληροφορίες από το διπλανό τραπέζι και «κόβοντας» φάτσες.

■ Στα γεγονότα του Χημείου εφαρμόστηκε μια νέα τακτική, οι ΜΕΑτζήδες ανοίγανε οι ίδιοι πηγαδάκια και όποιος εκδηλωνόταν πολιτικά τις έτρωγε και συλλαμβανόταν. Άλλοτε πάλι ανοίγουν πηγαδάκια υποστηρίζοντας την καταστολή και τη δράση της αστυνομίας από «δημοκρατικές» θέσεις, παριστάνοντας τους «πολίτες». Με αυτή την τακτική προσπαθούν από τη μια να επιβάλουν την παρουσία τους μέσα στο «χώρο», νομιμοποιώντας ταυτόχρονα το ρόλο τους, από την άλλη να «εκπαιδεύουν» στη συζήτηση ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν κάποια τυχαία δύσκολη στιγμή.

■ Είναι γεγονός ότι σε μια οργανωμένη και περιφρουρημένη διαδήλωση, τα ΜΕΑ πολύ δύσκολα μπορούν να παρεισφρύνουν. Για το σημερινό όμως επίπεδο χαλαρότητας η καλύτερη περιφρούρηση για τους διαδηλωτές, *παρμένει η αποτύπωση τους με όλα τα δυνατά μέσα στη συλλογική μνήμη*.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

κλάδος Αστυνομίας Τάξης

Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης

1. 1ο τμήμα επιχειρήσεων (πρώην MAT)

2. Άμεση Δράση

3. Ομάδα Z
(«καμικάζι» μοτοσικλετιστές της άμεσης δράσης)

4. Τεθωρακισμένα (αύρες)

κλάδος Αστυνομίας Ασφαλείας

Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας

1. Τμήμα δίωξης ναρκωτικών

2. Τμήμα ηθών

3. Τμήμα παρακολούθησης
διάφορων κοινωνικών χώρων

4. Τμήμα αντιμετώπισης
βίας και τρομοκρατίας (MEA)

5. Τμήμα παρακολούθησης αλλοδαπών
(από τη διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας κυρίως)

ΑΝ Η ΙΣΤΟΡΙΑ της πολιτικής καταστολής στα χρόνια μετά το '74 έχει σημασία ως κομμάτι της Ιστορίας της Αριστεράς, η αναφορά στην ιστορία της συγκρότησης της καταστολής έχει ιδιαίτερη βαρύτητα ως κομμάτι της Ιστορίας του μεταπολιτευτικού Κράτους. Πιο συγκεκριμένα, η ήδη δεκάχρονη μεταπολιτευτική διαδικασία συγκρότησης του κρατικού κατασταλτικού μηχανισμού αποτυπώνει στο θεσμικό πλαίσιο, που παράγει, αφενός τις κυρίαρχες για το κράτος αντιπαλότητες, όπως συμπυκνώνονται και συγκεκριμενοποιούνται μέσα από την επιλογή καταστολής τους και αφετέρου τις κρίσιμες αντιφάσεις, που προκύπτουν από την ταξική πάλη και που στα πλαίσια της καπιταλιστικής εξέλιξης είναι αναγκαίο για το κράτος να τις διευθετήσει βίαια και να τις διαχειριστεί στα πλαίσια των στρατηγικών αστικών επιλογών. Έτσι το πέρασμα από το νόμο για «την καταστολή της αεροπειρατίας» στον «αντιτρομοκρατικό» 774 και τέλος στο νόμο «για την προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος» δεν αποτελεί βέβαια ανεμνήνευτη ιδιότροπη επινοήση βαρυστημένων γραφειοκρατών.

Πολύ περισσότερο, το πέρασμα από τη ΔΕΑ στα ΜΑΤ της Δεξιάς και στα ΜΕΑ της «Αλλαγής» δεν αποτελεί απλή μεταμπίση και παραλλαγή μιας αναλλοίωτης διωκτικής και κατασταλτικής επιλογής του αστικού Κράτους. Αντίθετα, πίσω από τις μεταβολές και τις μεταμορφώσεις τόσο των υλικών μορφών του κατασταλτικού μηχανισμού όσο και του θεσμικού πλαισίου, που τις κάνει λειτουργικές, μπορεί να διαβαστεί ταυτόχρονα και η χαρακτηριστική στροφή του Κράτους ως προς την επισήμανση των «αντιπάλων» του, από το χώρο της «πολιτικής» στο χώρο του «κοινωνικού».

Με άλλα λόγια, η διαφορά που παρουσιάζεται συμβολικά ανάμεσα στη θανάτωση του γιατρού Τσιρώνη, που έδωσε και την ευκαιρία να πρωτοεμφανιστεί στο προσκήνιο του δημόσιου βίου η ΔΕΑ, και στην ομόλογη έμπνευση πρόσφατη «πολιορκία» του ταλαιπωρου «Κάιν της Αμφιθέας», όπως ονομάστηκε από τις εφημερίδες, που έδωσε, αντίστοιχα, την πρώτη ευκαιρία οπτικής, και όχι μόνο, εξοικείωσης με τις πολυπράγμονες δυνάμεις των ΜΕΑ, είναι ακριβώς αυτή που έχει συντελεσθεί και στην κρατική επιλογή άσκησης της καταστολής.

Συγκεκριμένα από το 1974 και περίπου μέχρι το 1980 κυρίαρχο ζήτημα για το αστικό κράτος, που εκσυγχρονίζεται, επιδιώκοντας την ευρύτερη δυνατή πολιτική και κοινωνική συναίνεση, είναι ο έλεγχος της λιγότερο ή περισσότερο οργανωμένης πολιτικής αντιπαλότητας και ειδικά εκείνης που ξεφεύγοντας από τα πλαίσια της παραδοσιακής αριστεράς κατονομάζει τη διαδικασία αναπροσδιορισμού της αστικής κυριαρχίας και θέτει, έστω και αποσπασματικά, το ζήτημα της σύγκρουσης με το κράτος. Στη φάση αυτή, η ριζοσπαστική αριστερά, όποιας απόχρωσης, που δε συναινεί ρητά ή σιωπηρά στη διαδικασία του αστικού εκσυγχρονισμού, τοποθετείται στο επίκεντρο της δραστηριότητας των κατασταλτικών μηχανισμών και αποτελεί την κυρίαρχη αντιπαλότητά τους στο βαθμό, που έστω και μόνο επιχειρεί να συγκροτήσει μια αριστερή πολιτική. Η καταστολή, λοιπόν, οργανώνεται θεσμικά (αντιτρομοκρατικός, δημιουργία των ΜΑΤ) διατυμπανίζοντας τον επίσημο, «κρατικό» χαρακτήρα της και προκρίνοντας σαν πεδίο δράσης της τις πολιτικές πρακτικές, που συγκροτούν αντιστάσεις στη διαδικασία εκσυγχρονισμού του αστικού κράτους, και συνακόλουθα τα πολιτικά μορφώματα της μη κοινοβουλευτικής αριστεράς, στο βαθμό, που παρεμβαίνουν πολιτικά σε μαζικούς χώρους και διατηρούν σχέσεις με υπαρκτά κινήματα. Στην περίοδο αυτή η ύπαρξη και η λειτουργία των

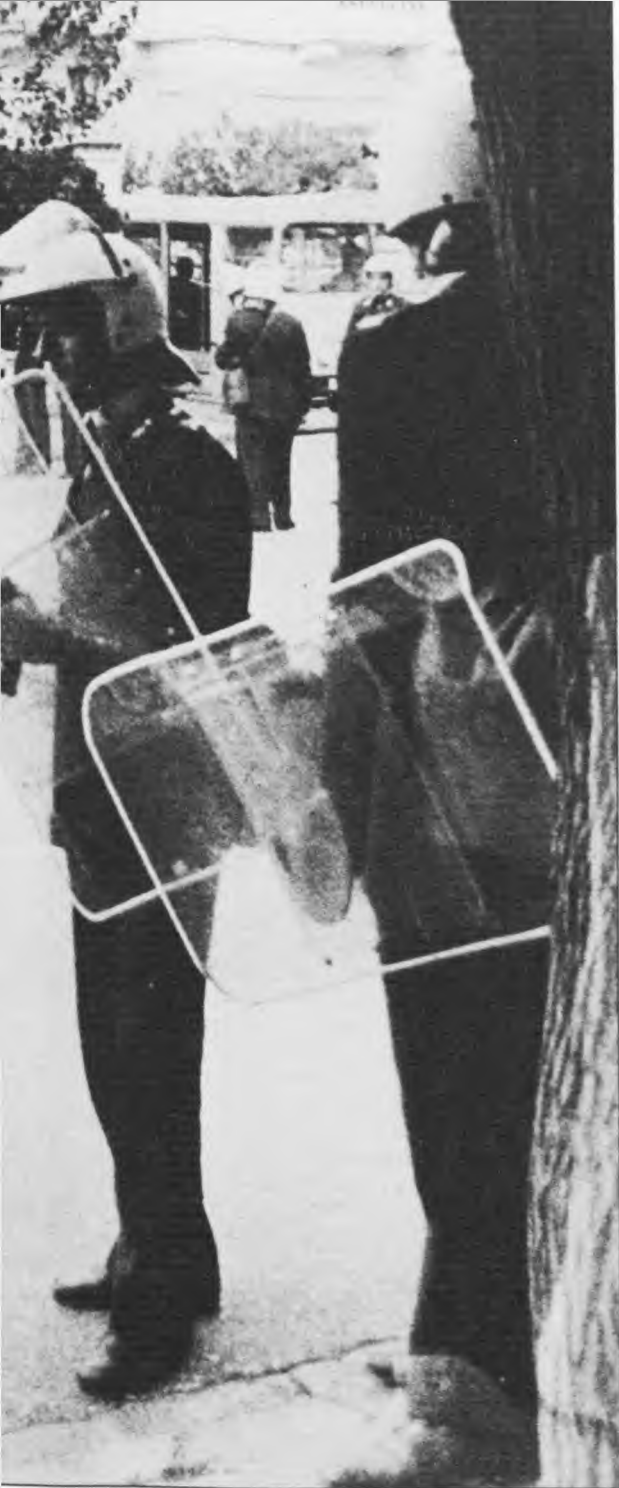
Η καταστολή της Αλλαγής

Από τα Μ.Α.Τ. της Δεξιάς στα Μ.Ε.Α. του ΠΑΣΟΚ

ΜΑΤ εξυπηρετεί απόλυτα τη βίαιη διαχείριση των προβληματικών για το Κράτος εκδηλώσεων με αμιγώς πολιτικό χαρακτήρα, οι πολιτικές πρακτικές που υλοποιούνται αλλά δεν ταυτίζονται με τα «κοινά» ποινικά αδικήματα, οι άνδρες των ΜΑΤ με στολή, οπλισμένοι και «στρατιωτικοποιημένοι» όσο χρειάζεται για να αντιμετωπίσουν το πολιτικά οργανωμένο μαζικό κίνημα δεν αναμειγνύονται ποτέ στα ζητήματα της κοινής ποινικής παραβατικότητας, της άλλως λεγόμενης «εγκληματικότητας», και αυτή με τη σειρά της θεωρείται ζήτημα δευτερεύον και βέβαια αδιάφορο για τις δραστηριότητες του «ειδικού» κατασταλτικού σώματος (ΜΑΤ) και για την εφαρμογή των «ειδικών» νόμων (αντιτρομοκρατικός, κατοχή εκρηκτικών κλπ) που όμως, σ' αυτή την περίοδο, αποτελούν τις πιο ακραίες αλλά και τις πιο χαρακτηριστικές εκφράσεις της απεύθυνσης της κρατικής καταστολής.

Με τον καιρό όμως, όσο εμπεδώνεται η διευρυμένη κοινωνική συναίνεση στην κατεύθυνση της αποτελεσματικής διαχείρισης του καπιταλισμού από το εμβληματικό στο «σοσιαλιστικό» ιδεώδες σύγχρονο κράτος του ΠΑΣΟΚ και όσο η ανεπάρκεια της Αριστεράς να συγκροτήσει και να προτείνει την αντικαπιταλιστική της προοπτική γίνεται πιο συγκεκριμένη και απτή πραγματικότητα, τόσο το στοιχείο της αντιπαλότητας προς το Κράτος, που συγκροτείται στο πολιτικό πεδίο αμβλύνεται. Παράλληλα, όμως, ένα άλλο στοιχείο αρχίζει να προκύπτει,

παράγωγο των ιδίων των αντιφάσεων της ανάπτυξης του καπιταλισμού στο εκσυγχρονισμένο αστικό κράτος: Είναι το φαινόμενο της ολοένα και πιο διευρυμένης «παραγωγής» αφενός κοινωνικών ομάδων, που δεν μπορούν να ενταχθούν, τουλάχιστον ορθόδοξα, τόσο πραγματικά (εργασιακά, κοινωνικά κλπ) όσο και ιδεολογικά στα δεδομένα του αστικού κράτους για λόγους, που έχουν να κάνουν με την ίδια την καπιταλιστική ανάπτυξη (ανεργία, κρίση ιδεολογικών μηχανισμών κλπ) αφετέρου ιδιότυπων κοινωνικών πρακτικών, που συγκροτούν όχι πια μια πολιτική αντιπαλότητα για το κράτος, αλλά μια αμφισβήτηση και υπονόμηση της αστικής εξουσίας στο χώρο του κοινωνικού. Στο πεδίο αυτό πια η κραυγαλέα κατασταλτική εξουσία των ΜΑΤ είναι ανεπαρκής, ακατάλληλη και πρακτικά άχρηστη. Οι ειδικοί νόμοι, που ποινικοποιούν την πολιτική δραστηριότητα μοιάζουν περιττοί, ενώ αντίθετα προβάλλει επιτακτική η ανάγκη της διεύρυνσης του «κοινού» ποινικού ελέγχου και της άσκησης κατασταλτικής βίας με το πρόσχημα της ποινικής παραβατικότητας (εγκληματικότητας). Τώρα πια το Κράτος «ανησυχεί» για την αμφισβήτηση στο χώρο του κοινωνικού, για τα επεισόδια στα γήπεδα, στις συναυλίες, για τις κόντρες των μηχανόβιων, για την έλλειψη σεβασμού προς την ιδιοκτησία από τους τσαντάκηδες, για τη μη αποδοχή του κυρίαρχου αισθητικού μοντέλου από τους «πανκς» και του κυρίαρχου μοντέλου κοινωνικής

συμπεριφοράς από τους «αναρχικούς». Τα ΜΑΤ είναι ξεπερασμένα και ο «αντιτρομοκρατικός» περιττός. Είναι η ώρα των ΜΕΑ:

Αυτού, δηλαδή, του κατασταλτικού σώματος που είναι άγνωστο πότε και γιατί ιδρύθηκε, ποιες αρμοδιότητες και ποιες εξουσίες έχει (και άρα έχει όσες ορίζει η πολιτική βούληση, που το κινεί κάθε στιγμή), που οπλίζεται με τα όπλα των αντιπάλων του και προπάντων τους μοιάζει τόσο ώστε να παραβιάζει και να ελέγχει την «ιδιαιτερότητά» τους μέσα απ' αυτή την ανεξέλεγκτη και απρόβλεπτη ομοιότητα.

Με δυο λόγια τελειώνοντας: η κρατική καταστολή επιλέγει πάντα εκείνες τις μορφές, που είναι σε θέση σε κάθε ιστορική στιγμή να λύσουν το πρόβλημα και να καλύψουν την αναγκαιότητα της αποτελεσματικής βίαιης διαχείρισης των κοινωνικών μορφωμάτων, που, πολιτικά ή μη, αντιστέκονται και εμποδίζουν την καπιταλιστική εξέλιξη, και μ' αυτή την έννοια απευθύνεται και στην Αριστερά.

Θα μείνει, όμως, αναπάντητη ή θα αρκείται σε απαντήσεις —«ανθρωπιστικά ευχολόγια» όσο η Αριστερά σεχταριστικά στραμμένη προς τον εαυτό της θα παραμένει ανίκανη να συνδεθεί με τα νέα κοινωνικά μορφώματα και να αναπροσδιοριστεί μέσα απ' αυτή τη διαδικασία σύνδεσης, όσο, δηλαδή, θα είναι μια Αριστερά-απόυσα...

Αντιγόνη Μαυρομάτη

Εφτά χρόνια απ' την εισβολή στο σπίτι του γιατρού Τσιρώνη

Το Βήμα, ο Μπάλκος και τα ΜΕΑ

ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 7 Ιουλίου 1978, πριν από εφτά χρόνια δηλαδή, βλέπει το φως της δημοσιότητας ένα πρωτοσέλιδο σχόλιο του ΒΗΜΑΤΟΣ, με τίτλο «ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΡΑΤΟΣ;»

«Υπάρχουν φορές που στον απλό πολίτη δημιουργείται ένα απλό ερώτημα: από το σημερινό ελληνικό Κράτος λείπει η σοβαρότητα ή το αίσθημα ευθύνης... Ο περιβόητος "γιατρός" του Παλαιού Φαλήρου δεν αρκείται στο ότι ίδρυσε κάποιο "κράτος" και μένει εκεί (δηλαδή στο διαμέρισμά του) παρά το γεγονός ότι εκκρεμούν σε βάρος του εντάλματα». Το σχόλιο, που σημειωτέον είναι ανυπόγραφο, συνεχίζει λέγοντας ότι «αυτό που δεν κάνει η Αστυνομία, κάποια στιγμή μπορεί να το κάνουν κάποιοι κάτοικοι της πολυκατοικίας όπου εδρεύει ο "γιατρός Τσιρώνης". Να τον συλλάβουν και να τον παραδώσουν στους αδρανούντες...» Και το σχόλιο τελειώνει ως εξής: «Ποιος κάποτε θα αποφασίσει να προστατεύσει το κύρος και την αξιοπιστία του Κράτους; Διότι και η υπόθεση Τσιρώνη υπογραμμίζει την ανυπαρξία Κράτους».

Βέβαια το Κράτος υπάρχει. Και το ξέρουν καλύτερα απ' όλους αυτοί που συνήθως το επικαλούνται, ίσως γιατί το ζουν από τα μέσα. Την επομένη, 8 Ιουλίου, ο Α. Μπάλκος, υπουργός Δημοσίας Τάξης της Ν.Δ., στέλνει επιστολή που δημοσιεύεται πρωτοσέλιδη και όπου ο περιβόητος υπουργός πληροφορεί το ΒΗΜΑ ότι «το θέμα Τσιρώνη απασχολεί από μακρόν το Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως. Προκειμένου όμως η Αστυνομική Αρχή να προβεί στην είσοδο στο διαμέρισμα του Τσιρώνη και στη σύλληψή του χρειάζεται, όπως είναι γνωστό, άδεια και παρουσία του αρμόδιου εισαγγελέα. Τέτοια όμως άδεια δεν έχει δοθεί μέχρι στιγμής».

Το ΒΗΜΑ ικανοποιημένο στρέφεται αλλού: «ο αρμόδιος εισαγγελέας που δε δίνει την άδεια, τι λέει;»

Την επομένη, 9 Ιουλίου, ο αρμόδιος εισαγγελέας Εφετών Παν. Κανέλλος με επιστολή του κάνει σαφές τελειώνοντας το εξής: «Καθίσταται φανερόν εκ των ανωτέρω ότι όχι μόνο δεν ηρνήθημεν να "παράσχωμεν άδειαν" δια την σύλληψιν του περι ου πρόκειται, αλλά αντιθέτως εξ' αρχής παραγγείλαμεν την εκτέλεσιν των και γνωρίσαμεν εις την ως άνω Αστυνομική Διεύθυνσιν ότι είμεθα

έτοιμοι να παράσχωμεν οιαδήποτε, ως ο νόμος ορίζει, συνδρομήν και δη εκπρόσωπον της δικαστικής εξουσίας, δια την ενέργειαν των περαιτέρω νομίμων».

Την Τρίτη 11 του μηνός το ΒΗΜΑ επανέρχεται με κύριο πρωτοσέλιδο ανυπόγραφο άρθρο και διαπιστώνει ότι «χειρότερο κι από το ίδιο το γεγονός της δικαστικής απραξίας της αστυνομίας είναι η ατμόσφαιρα ανυπαρξίας του κράτους που δημιουργείται».

Την ίδια μέρα, 28 κομμάτος της Δημορίας Ειδικών Αποστολών με επικεφαλής τον Μ. Γεωργακάκη και με σχέδιο που εκπονήθηκε στο Υπουργείο Δημ. Τάξης, θα πραγματοποιήσουν την έφοδο στο διαμέρισμα του Τσιρώνη που θα καταλήξει στο θάνατό του. Ο γιατρός, οχυρωμένος σ' ένα δωμάτιο του διαμερισμάτος του, ενώ οι Διμοιρίτες χτυπάνε με ρόπαλα τα κάγκελα του μπαλκονιού και πετάνε δακρυγόνα μέσα στο δωμάτιο, αρνείται να παραδοθεί. Το πρώτο μέρος της οικογένειας Τσιρώνη που βγαίνει από το δωμάτιο είναι η μικρή κόρη του, 8 χρονών τότε, μη μπορώντας να αναπνεύσει. Ακολούθησαν οι δυο γιοι του, ενώ η γυναίκα του έμεινε μέχρι τέλους μαζί του φωνάζοντας «οι φασίστες σκότωσαν τον Τσιρώνη μέσα στο σπίτι του».

Η κυβέρνηση Καραμανλή δυο μέρες μετά ήταν αρκετά αποκαλυπτική. Ο Τσιρώνης με τις «αντικρατικές και αντικοινωνικές εκδηλώσεις του ήταν συνεχής απειλή και διαρκής κίνδυνος για τους αθώους πολίτες. Πολίτες κάθε κόμματος και εφημερίδες κάθε πολιτικής αποχρώσεως καλούσαν τις αρχές να θέσουν τέρμα στην επικίνδυνη δράση του Τσιρώνη».

Πραγματικά: κόμματα, που άφησαν ακάλυπτο τον Τσιρώνη, δίνοντας το δικαίωμα στη Ν.Δ. να μοιράζεται μαζί τους την ευθύνη για τη δολοφονία του. Τύπος, που προετοίμασε τη συναίνεση σ' αυτή την αποκαλυπτική και ωμή κατασταλτική ενέργεια του Κράτους.

Το ΒΗΜΑ είναι χαρακτηριστικό, όχι το μόνο.

Όσοι δεν έχετε δει τη «Χαμένη τιμή της Καταρίνα Μπλουμ», η υπόθεση Τσιρώνη πρέπει να σας είναι ένας παραπάνω λόγος για να την επιδιώξετε στα θερινά σινεμά.

X.B.

Άλλη για το Ναϊρόμπι!

Επιτέλους! Μετά από πολύμηνη σιωπή, οι γυναικείες οργανώσεις όλων των αποχρώσεων, πιστές στην αγωνιστική τους παράδοση και τα δημοκρατικά ιδανικά τους, αποφάσισαν να δαστηριοποιηθούν και να εκφράσουν μέσω του δημοκρατικού και μη τύπου τις αντιρρήσεις και τις αντιθέσεις τους για ένα μείζον ιδεολογικό-πολιτικό ζήτημα: Ποιες γυναίκες δικαιούνται εντέλει ένα δωρεάν εισιτήριο για το Ναϊρόμπι;

«Η λαϊκή συμμετοχή δεν πάει στο Ναϊρόμπι» (Ριζοσπάστης, 4 Ιουλίου). «Μονόπλευρη εκπροσώπηση των γυναικών στο Ναϊρόμπι» (Αυγή, 3 Ιουλίου). «Μονοκομματική η αντιπροσωπεία στο Ναϊρόμπι» (Ακρόπολις 5 Ιουλίου). «Έντονες διαμαρτυρίες γυναικείων οργανώσεων» (Ριζοσπάστης, 5 Ιουλίου). Και από κάτω διαμαρτυρίες σε όλους τους τόνους, με το Ριζοσπάστη να αναφέρεται επανειλημμένα και τρυφερά στην Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών και την Αυγή να ξεχνά την Κίνηση και να χαρίζει ευγενικά την πρωτοκαθεδρία στην ΟΓΕ...

Έχουν δίκιο βέβαια οι γυναικείες οργανώσεις που φωνάζουν, ιδιαίτερα μάλιστα αν, όπως καταγγέλλουν, ξόδεγαν χρόνο και χρήμα για να βοηθήσουν το Συμβούλιο Ισότητας να προετοιμάσει την έκθεση που παρουσίασε η ελληνική αντιπροσωπεία στο Ναϊρόμπι. Ποιος όμως φταίει γι' αυτή τους την υπερβολική φέλεια; Και πώς είναι δυνατό το Ναϊρόμπι να λειτουργεί ως ερέθισμα για να βγουν από το λήθαργό τους οι γυναικείες οργανώσεις και να διεκδικήσουν και κάλι μια θέση στον ήλιο; Ποια τελικά από τις διαμαρτυρούμενες νιάθει ανεύθυνη για την κομματικοποίηση του κινήματος που βρίσκεται στην καρδιά του όλου προβλήμα-

τος; Τι έλπιζαν όσες συνεργάστηκαν κατά καιρούς με το κυβερνητικό όργανο που ονομάζεται Συμβούλιο Ισότητας;

Τι φαντάστηκαν ότι θα συνέβαινε με τις εξαρτημένες από τα κόμματα φιλειρηνικές οργανώσεις, με το παρακυβερνητικό ΚΕΓΜΕ, με τις οργανώσεις που εν έτει 1985 θεωρούν επίκαιρα αιτήματα που υπήρξαν ανατρεπτικά κατά τη δεκαετία του 20; Κι είναι τυχαίο που καμιά — ή σχεδόν καμιά — από αυτές τις γυναικείες οργανώσεις δεν στάθηκαν ικανές να ξεπεράσουν έστω και προς στιγμή τις αποκλειστικά ισονομιστικές τους αγωνίες;

Και το σοβαρότερο: Πόσο αυτονόητο είναι το να αποτελεί το Ναϊρόμπι το μήλο της έριδος για τις γυναικείες οργανώσεις; Τι σημαίνει πραγματικά μια διεθνής διάσκεψη σήμερα, ποιες οι δυνατότητές της — αν υπάρχουν — και ποιες οι δουλειές της — που υπάρχουν σίγουρα —; Ποια κυβερνητική, παρακυβερνητική, κομματική ή παρακομματική οργάνωση μπήκε στον κόπο να μιλήσει έξω και πέρα από τη λογική του «δώσε κι εμένα (ένα εισιτήριο) μάργημα»; Ποια σχολίασε το τρίπτυχο «Ισότητα-Ανάπτυξη-Ειρήνη» που υπήρξε το έμβλημα της «Δεκαετίας της Γυναίκας» για να καλύψει τις προτιμήσεις της Δύσης, των αδεσμεύτων και της ανατολής αντιστοιχώς; Ποιά φρόντισε να μας ενημερώσει για τη φεινή γραμμή Ρήγκαν που έδωσε στην κόρη του, όλως τυχαίως υπεύθυνη της αμερικανικής αντιπροσωπείας, ευχή και κατάρα να κριμοδοτήσει τη συζήτηση γύρω από τα «καθαρά γυναικεία προβλήματα» για να αποφευχθεί κάθε νύξη σχετικά με το απαρτχάιντ και το μεσανατολικό; Ποια έδειξε να πτοείται που οι Ισραηλινές βγαίνουν από τις αιθούσες των συνεδριάσεων, όταν ανεβαίνουν στο βήμα οι Παλαιστίνιες; Ποιά εξήγησε τους συσχετισμούς των δυνάμεων και τα περιθώρια που — δεν — αφήνουν για επικοινωνία; Ποιά αναρωτήθηκε — τουλάχιστον φωναχτά — για τα πολιτικά παιχνίδια που καλύπτονται πίσω από τους λαϊκούς κενωτικούς χορούς; Και ποια έδωσε σημασία

στις έμμεσες πλην σαφείς απειλές της κυβέρνησης Ρήγκαν ότι, αν η αυζήτηση στη διάσκεψη έπαιρνε λάθος δρόμο, θα απέσυρε την οικονομική της ενίσχυση, δηλαδή το 25% των συνολικών εξόδων;

Αυτά και άλλα πολλά αποσιώπησαν οι γυναικείες οργανώσεις που διεκδίκησαν αγωνιστικά μερικά εισιτήρια για την Κένυα. Το Ναϊρόμπι είχε ωστόσο κι ένα θετικό, αδιάφορο αν είναι τριτεύον για τις επίσημες, ημιεπίσημες και ανεπίσημες οργανώσεις. Ότι επαναφέρει προς συζήτηση το πρόβλημα της σχέσης των γυναικών με την πολιτική. Έστω και από την ανάποδη...

Α.Ψ.

370 χιλιόμετρο

370 χιλιόμετρο της λεωφόρου Αθηνών-Σουνίου, ντάλα μεσημέρι και τα στίφη των λουομένων και των αυτοκινήτων συνωστίζονται μέσα και έξω από τη θάλασσα. Ο κόσμος πατείς - με - πατώ - σε, η στενότητα του χώρου εξωφρενική, στρίμωγμα από εκείνα που θυμίζουν Σαρτρ — πέταγε κάπου κάπου και κάτι ωραία ο Γάλλος φιλόσοφος, π.χ. όταν έλεγε ότι στο λεωφορείο με το συνωστισμό «η κόλαση είναι οι άλλοι». Η κατάσταση πηγμένη σε τέτοιο βαθμό, ώστε κάπου να πλησιάζει τα όρια ενός καλοκαιριάτικου μαζοχισμού, μιας ψύχωσης περί την (παρα)θαλάσσιο χώρα, για την οποία άνετα θα μπορούσε να δηλώσει ενδιαφέρον η συμπαθής τάξις των ψυχιάτρων...

370 χιλιόμετρο, και σε 30 μόλις μέτρα από την παραλία, με άδεια υπ. αριθμ. 182 του 85, σε πείσμα πολεοδομικών επιχειρήσεων, εξαγγελιών και υποσχέσεων και σχεδίων, στήνονται τα θεμέλια τυπικής εξοχικής κατοικίας. Παραδίπλα, είναι άλλος ευφυής ιδιοκτήτης, αφού μπλοκαρίστηκε από την πολεοδομία για μερικά χρονάκια, ολοκλήρωσε τελικά το στόχο του στις παραμονές των Ευρωεκλογών του 84 — υπουργεύοντας Αντώνη Τρίτη. Χιλιάδες μάτια περνάνε πάνω σε αυτοκίνητα και βλέπουν το έγκλημα, αλλά πιθανόν να σκέφτονται πως η παραλία της Αττικής μέχρι το Σούνιο έχει τουλάχιστον άλλα 30 χιλιόμετρα. Παθητική προσαρμογή — που λένε — προτετελεσμένων γεγονότων...

Γ.Σ.

Τσιγάρο ή νέφος;

Το νέφος είναι λιγότερο καρκινογόνο από άλλους «ιδιωτικούς» παράγοντες αυτο-ρύπανσης όπως είναι λ.χ. οι μπριζόλες στα κάρβουνα ή το κάπνισμα: Αυτά διαβεβαίωνε πρόσφατα το ΥΧΟΠ, διασκεδάζοντας τις ανησυχίες που δημιουργήθηκαν ύστερα από ανακοίνωση του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών σχετικά με την καρκινογόνα επίδραση του νέφους. Αξίζει να θυμηθούμε ότι και το 1983, σε μελέτη δύο ερευνητών του ΠΕΡ-ΠΑ παρέχονταν η διαβεβαίωση ότι οι προσαγωγές-εισαγωγές στα νοσοκομεία εξαιτίας καρδιαγγειακών νοσημάτων είναι άσχετες με το νέφος. Οι επιδόσεις της «Αλλαγής» στο σπορ του κοινωνικού εφησυχασμού απέχουν οπωσδήποτε από το μνημειώδες εκείνο ρεκόρ της Νέας Δημοκρατίας, που είχε επιτευχθεί το 1977 από τον Δ. Κονοφάγο («Φέρτε μου ένα νεκρό από το νέφος», είχε πει ο αλχημιστής αυτός υπουργός Βιομηχανίας...). Οπωσδήποτε όμως στο μέλλον όλο και κάτι καλύτερο μπορεί να γίνει...

Γιάννης Σχίζας

Αμάν πια αυτή η δίκη των 11

Την Τετάρτη 10 Ιουλίου κλήθηκαν για ένατη φορά στο δικαστήριο οι έντεκα κατηγορούμενοι για τα επεισόδια της 14/10/83 στα Προπύλαια κατά τη διάρκεια συγκέντρωσης της επιτροπής για το Στρατό. Φυσικά και αυτή τη φορά η δίκη αναβλήθηκε (προφανώς πάμε για ρεκόρ αναβολών) επειδή έλειπαν οι περισσότεροι και πιο βασικοί μάρτυρες κατηγορίας. Συγκεκριμένα από τους 18 έλειπαν οι 13.

Όταν είχαν γίνει τα επεισόδια, είχαν προκαλέσει θόρυβο για την παραβίαση του πανεπιστημιακού ασύλου και γιατί ήταν η πρώτη περίπτωση που η κυβέρνηση χρησιμοποίησε την «ανοιχτή» καταστολή στο κέντρο της Αθήνας. Τότε ο χώρος της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς (ιδιαίτερα ευαίσθητος σε τέτοια θέματα) είχε δώσει μια άμεση δυναμική απάντηση με εντυπωσιακές (τουλάχιστον στα μέτρα της περιόδου) κινητοποιήσεις. Εντυπωσιακός όμως ήταν και ο κατάλογος των μαρτύρων υπεράσπισης: γύρω στα εβδομήντα άτομα από συνδικαλιστές και καναδού βουλευτές μέχρι πρυτάνεις (λόγω ασύλου) και τον... γραμματέα της Ν. ΠΑΣΟΚ, ο οποίος προσφέρθηκε σαν αυτόπτης μάρτυρας (οι κακές γλώσσες λένε για να βγάλει τις ευθύνες απ' τις πλάτες της κυβέρνησης και να τις παρουσιάσει σαν... υπερβάλλοντα ζήλο της αστυνομίας). Ακόμα πιο εντυπωσιακές βέβαια

(στο επίπεδο της φαιδρότητας) ήταν οι έγγραφες καταθέσεις των μαρτύρων κατηγορίας, με βάση τις οποίες συντάχθηκε το κατηγορητήριο: ένας αστυνομικός κατέθετε ότι συνέλαβε μέσα σε πέντε λεπτά (5') ούτε λίγο ούτε πολύ τρεις διαδηλωτές σε τρία διαφορετικά σημεία. Άλλος αστυνομικός κατέθετε ότι συνέλαβε διαδηλωτή με ξύλο στο χέρι δυο ώρες μετά τα επεισόδια (το συγκεκριμένο, όμως, ξύλο μερικοί συλλεφθέντες το είδαν μέσα στην κλούβα την ώρα των επεισοδίων) και διάφορα τέτοια τερατώδη...

Εν πάση περιπτώσει όλα αυτά θα κάνουν την ακροαματική διαδικασία τρομερά ενδιαφέρουσα — αν ποτέ γίνει η δίκη. Αυτό άλλωστε θα το ξέρουμε αρκετά σύντομα γιατί η νέα ημερομηνία διεξαγωγής ορίστηκε για τις 15 Οχτώβρη. Τότε κλείνουν δύο χρόνια και ίσως να μην ήταν άσκοπο να εμφανιστεί μια τούρτα με δυο κεράκια...

Υ.Γ.

Στις 2 Σεπτέμβρη γίνεται άλλη μια δίκη για την ίδια υπόθεση αλλά από την αντίθετη μεριά. Τώρα δικάζεται ένας αστυφύλακας ύστερα από μήνυση που του 'κανε διαδηλωτής. Ε! εκεί κι αν πρέπει να πάμε!!!

Α.Γ.

Πράσινες δυσμένειες

Στη Διοίκηση Αεροπορικής Υποστήριξης, αμέσως μετά την επανεκλογή του ΠΑΣΟΚ, ένας αριστερός και τρεις δεξιοί φαντάροι παίρνουν δυσμενείς μεταθέσεις.

Το γεγονός δεν είναι καθόλου τυχαίο.

Στη μονάδα αυτή εδώ κι ενάμιση χρόνο, μετά από τη συγκροτημένη προσπάθεια μιας ομάδας φαντάρων (μεταξύ τους και ο «δυσμενώς μετατεθείς της 204 ΜΓΑΠ») καταφέρθηκε ένα σημαντικό πλήγμα στη γραμμή

ΠΑΣΟΚ: «εκδημοκρατισμός στα πλαίσια της πειθαρχίας».

Είναι γνωστό το πείραμα στην Αεροπορία, για την ενσωμάτωση του κινήματος για το στρατό στα όρια ενός συνδικαλισμού «εκουγχρονιστικού», τέτοιου που να μην θίγει ζητήματα γενικότερα όπως θητεία, πολιτικές ελευθερίες κ.λπ. Οι φαντάροι στη μονάδα αυτή κατάφεραν να διευρύνουν τα δεδομένα όρια, κατοχυρώνοντας μέσω της ΕΚΛΕΓΜΕΝΗΣ επιτροπής στην οποία ήταν μέλη, ένα διεκδικητικό πολιτικό συνδικαλισμό εφόλης της ύλης.

Έτσι, ξεπερνώντας κατά πολύ την μπανανόφλουδα της «ενσωμάτωσης», η επιτροπή αυτή έγινε άμεσος αποδέκτης απειλών και αδικαιολόγητων πιονών από την «Πράσινη» Ασφάλεια της Μονάδος (στην οποία η ΚΥΠ φάνηκε πολύ συνεργάσιμη για την παροχή πληροφοριών για το πολιτικό παρελθόν των φαντάρων αυτών).

Μετά από ενάμιση χρόνο λειτουργίας της επιτροπής και αφού η πορεία της δεν ανακόπηκε από τη μερική καταστολή, αποφασίστηκε και πραγματοποιήθηκε το κείμενο χτύπημα. Δυσμενής μετάθεση στον ένα φαντάρο-μέλος της επιτροπής 75 μέρες πριν απολυθεί κι ενώ έλειπε σε άδεια! Είναι χαρακτηριστικό ότι για πρώτη φορά δόθηκε μετάθεση χωρίς κανένα υπηρεσιακό πρόσχημα, θέλοντας έτσι η Διοίκηση να «φαρώσει» όσους τυχόν ήθελαν να διαμαρτυρηθούν. Η δε σύγχρονη μετάθεση τριών δεξιών — έτσι κι αλλιώς «σταματισμένων» — έγινε για να προβοκάρουν τους αληθινούς λόγους της μετάθεσης και για να «ηρεμήσουν» τα οξύμμενα πνεύματα των όχι λίγων αριστερών φαντάρων της μονάδας.

Επειδή η δραστηριότητα του φαντάρου-μέλους της επιτροπής επεκτείνεται κι έξω από τη Μονάδα (επιτροπές στρατιωτών - ναυτών - σμηνιτών, πορεία Πολυτεχνείου 84, ECCO κ.λπ.) μήπως θα πρέπει να συμπεράνουμε ότι το ΠΑΣΟΚ, με ανεβασμένο το ηθικό από το εκλογικό αποτέλεσμα, έδωσε το οκέυ για γενικότερη κατασταλτική πολιτική ενάντια στο κίνημα για το στρατό; Σ.

Ο Αντιδραστήρας της αντίδρασης

Η κατασκευή Καναδικού Πυρηνικού εργοστασίου στην Τουρκία εμβάλλει σε σκέψεις και αρκετούς από τους δικούς μας τεχνοκράτες. Πλην όμως οι εγκαταστάσεις πυρηνικών αντιδραστήρων γίνονται σταθερά «ντεμοντέ» και όλο και περισσότερο συγκαταλέγονται στις «βρώμικες» βιομηχανίες που το καπιταλιστικό κέντρο ενδιαφέρεται να εξάγει στην καπιταλιστική περιφέρεια ή στις χώρες του Γ' κόσμου. Αρκεί να σημειωθεί ότι στις ΗΠΑ, στην εξαετία 1979-84, παρατηρήθηκε απόλυτη μείωση του αριθμού των Πυρηνικών Αντιδραστήρων, ενώ στο ίδιο διάστημα δεν έγινε καμιά απολύτως παραγγελία για το μέλλον.

Συμπέρασμα: Ένας θεός ξέρει τι εκσυγχρονιστικό παραμύθι θα πουλάει η ειδική στρατιωτική χούντα στο εσωτερικό της Τουρκίας, για να δικαιολογήσει μια συνδιαλλαγή ηλίθια και αρκούτσας χαντακωτική για το ενεργειακό μέλλον των γειτόνων μας...

Γ.Σ.

Φυτοφάρμακα και κέρδη

Ύστερα από συγκέντρωση διαμαρτυρίας, κάτοικοι της Σταυρούπολης Θεσσαλονίκης πετροβόλησαν τις τζαμαρίες του εργοστασίου κατασκευής φυτοφαρμάκων ΔΙΑΝΑ, το οποίο υποστήριξαν ότι μολύνει το περιβάλλον. Οι υπεύθυνοι του εργοστασίου δεν έχασαν την ψυχραιμία τους, απλώς αντικατέστησαν τις τζαμαρίες και πέρασαν τα καταβληθέντα έξοδα στο λογαριασμό κόστους των φυτοφαρμάκων. Βλέπετε, η οικολογική αγανάκτηση, δεν έχει εκείνα τα μεγέθη για να γίνει υπολογισιμή, αισθητή δύναμη: Θέμα απλής διαλεκτικής — που λένε οι σχετικοί κάτοχοι και χρήστες της μεθόδου.

Όσο αφορά τα φυτοφάρμακα, αυτά είναι κάπως περίπου σαν τα φάρμακα: Για να παράγονται και να δημιουργούν κέρδη όλο και περισσότερα, πρέπει να καταναλώνονται όλο και περισσότερο. Από το εργοστάσιο ΔΙΑΝΑ και μέσω των Γεωπόνων που παραφουσκώνουν τις «δόσεις» και τις «συνταγές», στους αγρότες κι από εκεί στα χωράφια, στα προϊόντα, και τελικά στο πιάτο του καταναλωτή: Ίδου ο φαύλος κύκλος των φυτοφαρμάκων, που ακόμη περιμένει λύση.

Γ.Σ.

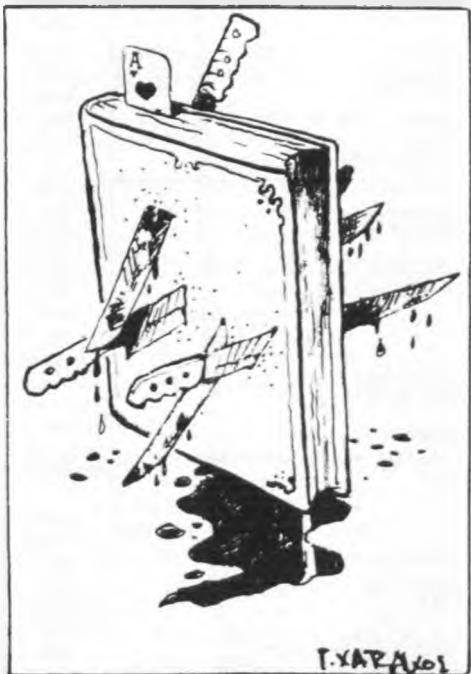
Η Αθήνα είναι όμορφη τη νύχτα

Η ΑΛΗΘΕΙΑ είναι ότι το κακό είχε παραγίνει τελευταία. Κοτζάμ Αθήνα και τίποτα αξιόλογο δεν συνέβαινε. Ενώ αλλού, στη Θεσσαλονίκη, ας πούμε, που στο κάτω κάτω τι είναι, μια σκέτη συμπρωτεύουσα, κουτσά στραβά βολεύνονταν. Και οι γιορτές για τα 2300 χρόνια της και το πρωτάθλημα παναπρωϊκι στον ΠΑΟΚ και τα Δημήτρια και τα κάθε λογής Φεστιβάλ να επέρχονται. Ενώ εδώ τίποτα! Η Αθήνα έμοιαζε να περιέρχεται σε μια κατάσταση ανυποληψίας, κάτι σαν Ολυμπιακός επί Νταϊφά.

Εξ ου και η ογκούμενη αντίδραση των πάππου προς πάππον Αθηναίων που βγήκαν, για αρχή, στους τοίχους και τους γεμίσανε συνθήματα του είδους «Έξω οι βλάχοι», «Βλάχοι στα χωριά σας», «Το νέφος το φέρνουν οι βλάχοι» και άλλα τέτοια γουστόζικα. Η Εθνική Λαϊκή Ενότητα στην απραξία, που τόσα και τόσα μέτρα δεν επηρέασαν, έδειχνε πια να απειλείται. Η Αλλαγή όμως, θα το έχετε διαπιστώσει και μόνοι σας, δεν κολώνει έτσι εύκολα. Χτυπάει πάντα στον κατάλληλο χρόνο και με τον κατάλληλο τρόπο. Σαν το Ζορρό.

Χρειάστηκε βέβαια να ριζούμε τη μούρη μας, να πάρει σβάρνα η Μελίνα την ΕΟΚ και να χτυπάει πόρτες, ε ήθελε κι ο καθένας στην Κομισιόν το κατιτίς του, άλλος ένα κιλό χταπόδια, άλλος μια βραδιά σε σκυλαδικο της Λάρισας, άλλος κάποια διευκόλυνση, το ανθρωπίνως δηλαδή, αλλά στο τέλος τα καταφέραμε. Η Αθήνα ονομάστηκε «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης».

«Κι εμάς τι μας νοιάζει» θα μου πείτε και θα έχετε δίκιο. Τέτοια ώρα, τέτοια λόγια. Γιατί η ώρα είναι προφανώς για διακοπές, νησιά και αραλίκι. Και τα λόγια είναι μονάχα πενήντα λέξεις, όσες εξυπηρετούνε το στόχο. Πού θα πάμε φέτος, τα λεφτά μου δεν φτάνουν, α όχι μεγάλες παρέες, παίρνω άδεια τον Αύγουστο. Εξάλλου, πάππου προς πάππον κι εμείς, το πολιτιστικό μας πρόβλημα το λύνουμε εξ ιδίων, δεν χαθήκανε δα τα ουζάδικα και οι ταβέρνες. Κι αν θέλουμε πρόγραμμα υπάρχει πάντα το ΑΚΡΟΝ κι ο Μπουρνέλλης. Για να χαθούμε — δεν χανόμαστε.

Εκείνοι όμως το χαβά τους. Φανφάρες, συγκροτήματα και αδιαφορία. Κι αφίσες για να μην παραπονιούνται οι κολόνες. Από κοντά τα ΜΑΤ/ΜΕΑ που δεν διαλύθηκαν κι οι φουκαράδες που μπαίνουν στο δρόμο τους. Φωτιές, οι φαντάροι που τρέχουνε και τα παιδιά του Κάιν να συνωστίζονται στο Καλαμάκι για το θέαμα. Αλήθεια, πώς τα καταφέρνουν στις Δυτικές συνοικίες να καθαρίζουν και να καθαρίζονται ανώνυμα;

Εκ παραλλήλου η ζωή μας είναι γεμάτη ειδήσεις. Ο κ. Χατζιδάκης τα ξαναβρήκε με τον κ. Καρέλλη, ο κ. Ελεφάντης τα ξαναβρήκε με τον κ. Μπαλτά και ο κ. Κύρκος τα ξαναβρίσκει με τον κ. Φλωράκη. Αλλά, εμάς τι μας νοιάζει;

Πάντως, μεταξύ μας έστω κι έτσι, η Αθήνα είναι όμορφη τη νύχτα κι οι παρέες δεν είναι, κατ' ανάγκη, αδιέξοδες. Κι αυτό μας νοιάζει.

Κ.Σ. Σβέικος

★ ΔΕΝ ΦΕΥΓΕΙ Ο ΑΝΕΜΟΣ

Μπορώ να νιώσω ακόμα στο πρόσωπό μου, κάθε φορά που σιγοφιθυρίζει η νύχτα, τις λέξεις σου να αποσύρονται διακριτικά.

Στρέφω και τις κοιτάζω. Στέκονται αντικρυ μου αναποφάσιστες. Νιώθοντας το βάρος της μοναδικότητάς τους δεν μπορούν να φύγουν. Και η παραμονή τους όμως έχει το ψυχρό βάρος της απουσίας σου. Κάθε φορά που σιγοφιθυρίζει η νύχτα, δεν φεύγει ο άνεμος. «Σ' αγαπώ» λέει, παίρνοντας τη μορφή σου, και σκορπίζεται σε χιλιάδες κομμάτια. Αυτός που αγάπησε την Ελένη

★ ΚΑΠΝΟΣ

Στην Κατερίνα που αγαπώ: τα γράμματά σου είναι συντροφιά Ινδιάνε θα περιμένω πάντοτε σήματα με τον καπνό σου.

Φίλι
Καίτη

★ ΗΛΙΟΣ

Χ.Ψ. Πάτρα
Με τέτοιο ηλιο πως μπροείς και είσαι θλιμμένη;

Κατερίνα Μ.
Κορίνθου 189
Πάτρα

★ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Στο κορίτσι που έστειλε το μήνυμα ΣΤΗΝ ΚΟΥΦΗ:
Κοπέλα 21 ετών, από την Αθήνα ζητάει επικοινωνία. Έχει ήδη έτοιμο γράμμα για την Χ.Ψ. (Διεύθυνση μέσω «Σχολιαστή»).

★ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ

Για την Πωλίνα όπου και να 'ναι...
...Στ' αμφιθέατρο σε ψάχνω, στους διαδρόμους και στους όρμους και ζητώ πληροφορίες και υλικό...
Δέκα λόγια όλα κιόλα...
κάποια τηλέφωνα... κάποιες συναντήσεις

μεταξύ φαγητού και αγωνίας για το επόμενο μάθημα...
Κάποια «πρωτόπλη» έκφραση επικοινωνίας...

Κάποια λουλουδία πάνω σε χαρτί και τέλος κάποιες ευχές για το καλοκαιράκι... και θα σε δω το Σεπτέμβρη...

Κι όμως...
Ήτανε κείνη τη νύχτα που φύσαγε ο βαρδάρης το κύμα η πλήρη εκέρδιζεν οργιά με την οργιά σ' έστειλε ο πρώτος τα νερά να πας για να γραδάρεις

Μα εσύ θυμάσαι τη Σμαρώ και την Καλαμαριά...
Υ.Γ.: Επικοινωνήσε μαζί μου...

Σπύρος
Τηλ. [0231 - 21680]

★ ΔΥΝΑΜΗ

Για Α.Κ. που έγραψε το «Κάποτε πιστεύα» στο ταύχος του Ιούνη:

Α.Κ. να τη βρεις τη δύναμη. Ίσως βρίσκεται κοντά σου, μέσα σου σε έχει κυριέψει, και για αυτό αμφιβάλλεις. Επειδή σίγουρα την έχεις Α.Κ. είσαι ΔΥΝΑΜΗ.

Μη με κάνεις να φοβάμαι για σένα. Νιώθω ότι θα βρεις τη μυστική διέξοδο. Προχώρα.

Α.Κ.

★ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Μια παρέα παιδιών. Εμείς, απ' τον Υμηττό με απεγνωσμένες τάσεις για επικοινωνία, ονειρευτήκαμε να δημιουργήσουμε ένα πειραματικό θέατρο. Γι' αυτό όσες φίλες-οι επιθυμούν να συνδράμουν στο ευγενές έργο μας, ας πάρουν στα τηλέφωνα 76.52.109 Μαρία και 97.57.361 Παναγιώτης. Ελπίζουμε στην καλή διάθεση των αναγνωστών του Σχολιαστή και κυρίως των παιδιών γύρω απ' την περιοχή Υμηττού.

★ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Όποια κοπελιά γουστάρει διακοπές παρία τον Αύγουστο με μηχανή και σκηνή (για Ικαρία σκέφτομαι) ας επικοινωνήσει.

Δημήτρης Γιαννακόπουλος
Κ.Ν. Επισκόπου 7
54 635 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 205.625

★ ΜΠΥΡΕΣ

για την Α.Γ.
Φ Μεσσηνίας

Τρελούτσικο έλα στην Πάτρα να μεθύσουμε, να πιούμε μπύρες!!
φίλι—
κατερίνα

★ ΓΡΑΨΕ ΜΟΥ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΤΡΑ
Σε παρακαλώ γράψε μου διεύθυνση.
Γιάννης

★ ΠΙΑΝΟ ΚΑΙ ΓΑΛΛΙΚΑ

Μαθήματα πιάνου και γαλλικών για βρέφη, φαλακρούς κι ετοιμοθάνατους μετά μουσικής και άνευ μόλυνσης από arpentie-societe (τηλ. 96.117.70 μετά τις 8 μ.μ.).

★ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Για την «άγνωστη» Δανάη
Η διεύθυνσή μου:

Μ.Ν.
Ιάσωνος Μαρατού 49
Ζωγράφου 157.71
ΑΘΗΝΑ

...ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ...

Απ' όσο θυμάμαι κανείς ούτε φίλος ούτε αγάπη οι «ταμπέλες» κι ο τρίτος δρόμος του περιθώριου κι η μοναξιά... Όπως πάντα... «ΕΝΑ ΚΑΠΟΙΟ ΒΛΕΜΜΑ»

Μάρθα '85

* ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΠΑΡΕΑ

Οι μέρες πέφτουν μια μια σα στάλες βροχής ή σαν καρποί που ωρίμασαν. Τιποτα δεν έρχεται, τιποτα δε φεύγει. Ίσως, αλήθεια, έχεις κιόλας πεθάνει. Στη γη βρίσκεται το αχνό περίγραμμά σου.

μια περιληψη του εαυτού σου... Μόρια σιωπής αιωρούνται στην ατμόσφαιρα...

Ζητείται παρέα για διακοπές στη Σύρο. Σπίτι υπάρχει. Γράψτε:

Μαίρη Κατερινάκη
Post Restant
Σύρος

* ΣΥΝΑΛΛΑΓΗ

Αναρωτιέμαι: σ' αρέσει η ευθεία ή μήπως η καμπύλη σκέφτομαι πως έχω πολλές επιθυμίες ακόμη, πως είναι όμορφο να θέλεις το ίδιο όμορφο, να θέλουν οι άλλοι από σένα σκέφτομαι πως αυτό που επιθυμείς δεν πρέπει να γίνεται αντικείμενο συναλλαγής κι αυτό γιατί θα μπορούσα να σου έχω εμπιστοσύνη.

Ίσως και να σκέφτομαι πολύ θα 'θελα όμως να κάνω ορισμένες γνωριμιές

Α.Στεφανίδης
Αραχώβης 29 Εξάρχεια

* ΤΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ

Για το Νίκο Τ. που έγραψε το «ΣΕ ΠΕΡΙΜΕΝΩ» στο τεύχος του Ιούνη: Νίκο δεν θ' αφήσουμε τα περιθώρια να στενεύουν, γι' αυτό μην σε πιάνει πανικός. Τα περιθώρια στενεύουν όχι για μας όμως. Γι' αυτούς που αποζητούν τη «φυλακή».

Για μας θα είναι πάντα ανοιχτά. Τόσο ανοιχτά, μπροστά μας, χάσκουν σαν πεινασμένα στόματα. Δεν θα είναι ηδονή να χαθείς μέσα τους; Μη φοβάσαι. Δεν είσαι μόνος αν θέλεις απάντησέ μου.

Aventuriera

* ΤΑ ΠΟΔΗΛΑΤΑ

—ΣΤΗΝ ΚΑΤΕΡΙΝΑ—

...Την επόμενη φορά, θα κατεβούμε ως τη θάλασσα, με τα ποδήλατα ή χέρι-χέρι, όπως «τότε»... και κατά το δειλινό, θα πετάξουμε κείνο το χαρταετό, των παιδιαστικών ονείρων μας...

Φιλιάκια γλυκά,
Ελένη

Υ.Γ. Σ' αγαπώ. Να το θυμάσαι, όταν θα νιώθεις μόνη...

* ΣΤΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

ΣΤΟ ΕΛΕΝΑΚΙ

Τώρα θάσαι καθισμένη στην άκρη κάποιας παραλίας, ίσως σκέπτεσαι και πάλι πόσο σου ομορφαιώνω τη ζωή! Κι εγώ, μέσα στο πέλαγος της μοναξιάς μου παίρνω τα πρώτα μαθήματα κολύμβησης

Χρηστένιος...

ΑΓΝΗ

Αραγε ποιο σχολείο θα σε κερδίσει εφέτος; Δεν έχει πια κανένα νόημα για μένα. Έγινα ήδη αρκετά «μεγάλος» για να 'μαι μαθητής σου, μα όχι τόσο, ώστε να τολμήσω να σου πω για τον έρωτά μου. Κι αν καθυστερημένα πληροφορηθείς την ύπαρξη ενός ακόμη απ' τους πολλούς που φανερά ή κρυφά σε θαύμαζαν, δεν ξέρω αν θυμηθείς κάποιον που σου πρόσφερε τη θέση του σ' εκείνο τον αγώνα μπάσκετ. Εξάλλου δεν ελπίζω τίποτε — δεν ξέρω σχεδόν τίποτε για σένα πέρα απ' όσα επέτρεπες να μάθουμε.

Ένας του 34

* ΤΟ ΜΩΡΑΚΙ

Το μικρό μωράκι στέλνει πολλά πολλά φιλιτιά στη γλυκιά του «μανουλίτσα» και της λέει ότι την αγαπάει πολύ πολύ.

Δημήτρης Α.
Από Αγρίνιο

ESPAÑOL

Hablamos (y no hablemos) Español.
(una respuesta)

Porque un Pontio que aprende el Espanol quiere escribir a una muchacha (solamente muchacha) que aprende tambien el espanol?

Para solventar sus problemas sexuales con una manera mas intelectual.
Nikolas el pescador

ΕΡΩΤΙΚΟ (;)

Έχει βραδιάσει, μια πρόστυχη ημερία αγκαλιάζει τις ψυχές των αδυνάτων, κατάργησα το ηλεκτρικό, προτιμώ το αχνό φως του κεριού. Κάνει κρύο, μα δεν έχω ένα φίλο! Δίπλα μου ο δίσκος σου, ξέρεις εκείνος των Deep Purple με το «Child in time», ό,τι μ' απόμεινε από τις μέρες και τις ώρες μας...

Η σκέψη μου θολή κι η καρδιά μου ολόμαυρη, στον τοίχο μια επιγραφή μιλά για κάποια προδομένη επανάσταση.

Θυμάσαι π' ακούγαμε το Bolero; Μου 'πες, πως σου θυμίζει τον νόνο, σου 'πα, πως μου θυμίζει τον έρωτα...

Σήμερα το πρωί στο τηλέφωνο μου φάνηκες απόμακρος, ξέρεις είναι καιρός ν' αποδεσμευτώ από σένα!

Άλλωστε είναι πολύ όμορφος εκείνος ο ξανθούλης που μένει απέναντί μου...

Γεια σου

M.X. — Λακωνία

(Αφιερώνεται σε κάποιον Γιάννη, που δεν πρόκειται ποτέ να με νιώσει...)

* ΣΕ ΤΡΟΜΑΖΩ

Πέρασαν 4 χρόνια ένα τέτοιο καλοκαίρι μετά τη φυλακή μου τα πέταγες στον αέρα σαν βεγγαλικό ήμουνα πια ξένος τρώμαζες έξω απ' το Χημείο σαν με είδες είναι η ανάσα μου που σε φοβίζει βαρέθηκες ν' αλλάξεις κι ας είμαι ακόμη εδώ τραγουδώντας κι εγώ στο «πολιτιστικό καλοκαίρι» της Μελίνας «αγάπη που αντέχει στον χρόνο;»

θα συναντηθούμε
ο Παναγιώτης σου

* ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

Τώρα που τα μάτια σου τρέχουν πάνω σ' αυτό το μήνυμα ίσως να μην καταλάβεις ότι ψάχνει να βρει εσένα. Αλλά θέλω να ξέρεις ότι η φαντασία μου δεν μπορεί να χωρέσει στο στενόχωρο υπόγειο ούτε στην γκριζα πόλη (λέγε με Αθήνα). Αλλά προσπαθεί να συναντήσει τη δικιά σου και να συνεχίσουν το ταξίδι που είχαν ξεκινήσει σε κάποιο τόπο μακριά.

Οκτώβρης '85
σου λέει τίποτα;

* ΣΠΛΑΤΣ

Προσπαθώ να κρατήσω τον εαυτό μου μακριά από το παιχνίδι της ημέρας. Κι όμως δεν είναι τόσο εύκολο όπως λες. Οι άνθρωποι μ' αλλάζουν καθημερινά. Μερικές φορές σκέφτομαι να φύγω μακριά. Πάνω στα βουνά, σε καμιά σπηλιά. Κι όμως δεν είναι τόσο εύκολο όπως λέω. Ίσως είναι καλύτερα να σκοτώσω το παιχνίδι της ημέρας και ν' αφήσω τον εαυτό μου να πέσει. I am falling down !:!

Σταυρούλη εκατό και σήμερα (;)
Γειά χαρά Βασ. Ρ. Φαν. Καγ.
Θωμ. ®. κά.

* ΡΟΛΟΪ

Κουρδίζοντας ένα ρολόι νιώθω να πλησιάζω το θάνατο.

Κώστας Καλαφάτης

* ΚΛΟΥΒΙ

Πελεκανάκι

Έχε το νου σου μη σε κλείσουν σε κλουβί...

πεταχτό φιλι
πέρδικα

* ΦΙΛΙ

Κορίτσι στο Καρακοβούνι, όταν σε «ζορίζει» η νοσταλγία να θυμάσαι:

«Θα πλανηθούμε μοναχοί, θάλασσες, πόλεις, έρημοι σταθμοί αλλάζουν όλα εδώ κάτω με ορμή τι να καταλάβουμε, οι φτωχοί...

φιλι
κατερίνα

ΜΗ ΚΛΑΙΣ

Ρε αγγελούδι
μη πονάς άλλο, όλα θα
φύγουνε ψυχή μου θα διαβούνε.
Το κλάμα σου ξέπλυνε
όλες τις φτηνιές τις βρωμιές
και τις κακίες
Οι όμορφες στιγμές δεν ξεπλένονται
— το ξέρεις —
ξεθωριάζουν όμως — το ξέρω —
Εσύ μπορείς να βγεις γερή
απ' αυτό το τράκο;
Εδώ σε θέλω
Μη κλάις.

Η αδερφούλα σου

ΜΙΑ ΣΚΕΨΗ

Μια φραγμένη σκέψη
βάζει τους ανθρώπους στο σουλούπι
της ζωής
Χάνει μέσα της όλη τη γοητεία, που
την περιέλουζε.
Απομακρύνεται από τους πάντες γύρω
της
και συνεχίζει μονάχη το δρόμο της,
ζώντας το δικό της παρόν και
σκεφτόμενη το αδιάβατο μέλλον.
Χαρίζει στους πιστούς της
το ακατόρθωτο της λογικής, που κυ-
ριαρχεί μέσα τους.
Κοιτάζει μακριά και βλέπει
το μέλλον να πλησιάζει κοντά της.
Μαθαίνει τους ανθρώπους ν' αντιδρούν,
όταν
υψώνονται μπροστά της χαρακιές από
αιμα
και χάνει τις ελπίδες της
για να επιστήσει
Βαγγελίτσα Σ.
Μια αθλήτρια από την ΚΑΛΑΜΑΤΑ

SUMMERTIME

Αν ξανακούγοντας την Janis Joplin στο
«Summertime»
αισθανθείς γλάνκα αβάστακτη
αν σε γεμίζουν συναισθήματα «ανώρι-
μα»
αν ζεις τα πάντα παθιασμένα κόντρα
στο
«έτσι είν' η ζωή και πώς να την αλλά-
ξεις...»
αν η ομορφιά σε δυναστεύει βαριά,
αν κουράστηκες να χαμογελάς μονάχη
τότε κορίτσι μου, θα 'θελα να επικοινων-
νήσουμε.

Αντρέας
(7755987)

*** ΧΩΡΙΣ
ΧΑΜΟΓΕΛΟ**

Κάθε βράδυ τέτοια ώρα...
Απομόνωση...
Παρέα με τους θορύβους της μελαγχό-
λικής «κωμόπολης»
— της «Πρέβεζας» μας —
κι αυτούς τόσο μουντούς και θλιμμέ-
νους
χωρίς ποικιλία κι αντιθέσεις
πνίγεται μέσα στην ίδια του την ύλη
που την είπαν κατ' επίφαση «ζώσα»
παρωχημένα συναισθήματα
αφημένα χωρίς πνοή στα βάθη του
μυαλού σου
χωρίς χαμόγελο...
(Τα χαμόγελα βγαίνουν μόνο ειρωνικά)
Οι κλυδωνισμοί και τα σκιρτήματα στε-
ρημένα
περιτριγυρνάς τη θλίψη και την ανία
σου
«σέροντας τα ονειροπολήματα»
κάθε βράδυ τέτοια ώρα...

Γιάννης Ρ.

*** ΠΑΓΙΔΑ**

Η παγίδα τέλεια κι αριστοτεχνική... Η
ίδια η ζωή. Δε διαλέγεις ούτε τη ζωή
ούτε το θάνατο. Είναι και τα δυο ανα-
πόφευκτα χωρίς να σε ρωτήσει κανείς...
Τυχρόν αυτός που κατάφερε να μη του
παγιδέψουν το πνεύμα...

Φαίρα
Γ.Θ. 41824
Ανθούπολη
Περιστέρη
12103 ΑΘΗΝΑ

*** ΒΑΘΙΑ ΝΕΡΑ**

Βουτιά σε βαθιά νερά με φαλική στάση,
αίσθηση πληρότητας, τα μάτια ρουφά-
νε τον παράξενο κόσμο, το σώμα προ-
σπαθεί να πάει πιο βαθειά, πιο μακριά
αλλά οι φυσικοί νόμοι σου δίνουν επι-
ταχυνόμενη πορεία επανόδου και βγαί-
νοντας ρουφάς με άγρια πρωτόγνωρη
ευχαρίστηση ότι λίγο πριν ήταν εντε-
λώς αδιάφορο. Επιχειρώ ξανά και ξανά.
Τι με τραβάει πιο πολύ; η βύθιση, η
εξερεύνηση ή η επάνοδος;

Γρηγόρης
(9426564)

*** Η ΠΡΩΤΗ ΒΟΛΗ**

Γιάννη Γιαννάκη (γιατρέ), 161 σειρά —
Κόρινθος, αν ζεις, επικοινωνήσε με
όσους φωτογραφήθηκαν μαζί σου στην
πρώτη βολή (Βατερλώ, βέβαια). Βασίλη
Γιαννιώτη, Γιάννη Νένε, Κώστα Δειρ-
μετζόγλου, στην θυρίδα 2777 Εξαρ-
χείων. Μας περιμένει ένα κελάρι μπύ-
ρες.

*** ΤΟΛΜΗΡΗ
ΑΓΓΕΛΙΑ**

Ζητούνται παλαβοί, απηυδισμένοι από
την αγχώδη και πεζή ζωή μας, διαθέτο-
ντας κάποια τελευταία αποθέματα κε-
φιού, για να προσπαθήσουμε να στή-
σουμε μαζί ένα κοινόβιο σε κάποια
ελληνική γωνιά.

Τολμηρό αλλά όχι ακατόρθωτο.
Αυτή είναι η δική μου πρόταση για
έναν εναλλακτικό τρόπο ζωής.

Αν ενδιαφέρεστε γράψτε μου:
Μάρη Σαφακοπούλου
Πατησίων 273 — Αγ. Λουκάς
11254 Αθήνα

Περιμένω προτάσεις, ιδέες και συμμε-
τοχές

*** ΛΙΓΟ... ΣΟΚΙΝ**

Και σε προειδοποίησα εγκαίρως, κα-
ριόλη: μόνο αν μου πεις να μην ξανα-
πατήσω θα εξαφανιστώ. Αλλά πρόλα-
βες κι εξαφανίστηκες εσύ, χαμούρη.
Φοβήθηκες μας κι είσαι ομοφυλόφι-
λος; Σε τοιμπάρανε οι τύψεις, χέστη
μου; (Καταλάβαινα περισσότερα απ' ό-
σα μου 'λεγες ή μου 'δινες να διαβά-
σω...) Μαλάκα άνθρωπε!... γιατί το 'βα-
λες στα πόδια; Μήπως από παρεξήγηση
εντέλει; Το κρεβάτι που έκανες, μάγκα
μου, ήτανε σπέσιαλ πάντως αυτό θυμά-
μαι ακόμα και μου γίνεται κάγκελο.
(Να το ξέρεις όμως: θα τα ξαναπούμε
όταν δε θα το περιμένουμε...).

Küria

*** ΔΡΑΠΕΤΗΣ
ΤΟΥ ΝΟΥ...**

Όσοι φίλοι και φίλες ενδιαφέρονται
ή γράφουν ποίηση ας έρθουν
σε επαφή μαζί μου...
Για ανταλλαγή ιδεών...
Για δημιουργία παρέας...
Και κυρίως για να προσπαθήσουμε
να γνωρίσουμε τους άγνωστους
εαυτούς μας μεταξύ τους...
Μέσα από την ποίηση, τη
λογοτεχνία, τη μουσική, τη ζωγραφι-
κή...

και γενικά κάθε μορφή έκφρασης
που επιθυμεί να ξεδιψάσει...

Προτείνω δύο ονόματα για το
βάπτισμα της ελεύθερης ομάδας μας...

1) ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΡΟΜΑΝΤΙΚΟΙ...
2) ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΙ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣ...

Προσωπικά έχω εκδώσει την
πρώτη ποιητική μου συλλογή...

και έχω δώσει για βράσιμο
τη δεύτερη... Είμαι 24 ετών...

και γράφω οτιδήποτε

Μιχάλης Καλλονιάτης
Ραγκαβή 60, 11475

Γκύζη Αθήνα
τηλ. 36.46.868

*** ΕΡΩΤΑΣ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ**

Φίλε Πάνο Ζ.: Πήγαινε λίγο πίσω, πριν
τις εκλογές, ημέρα Παρασκευή. Κό-
σμος πολύς κι εμείς νυχτοπερπατούσα-
με αναγκαστικά λόγω των περιστάσε-
ων. Θυμήθηκες; Άκου λοιπόν: Εκείνο
το βράδυ πείστηκε ότι ο έρωτας μπορεί
να έχει σχέση με όλα ανεξαιρέτως τα
πράγματα, ακόμα και με την πολιτική.
Θάθελα να ξαναβρεθούμε. Να περιμένω
τις επόμενες εκλογές;

Άννα

*** Μ' ΑΓΝΟΗΣΕΣ**

Σα νότα που ξέφυγε,
από την παρτιτούρα μιας μεγάλης φού-
γκας.
Σα λάθος σε σχολική άσκηση που
σβήστηκε,
προσεκτικά από τη μνήμη.
Έτσι σε βλέπω
πότε το 'να, πότε τ' άλλο.
Σα καταρίδα σκάλισα τα μηνύματα
του Ιουλιού
μ' αγνώστες κι έγινα ένα με τους τσακι-
σμένους.
Η πρόσκληση ισχύει ακόμα
κι αν στο δωματιάκι υπάρξουν και κα-
τσαρίδες,
θάναι για τα παρατράγουδα.

Ντίνα

*** ΟΝΕΙΡΟ**

Θάλασσα πλασμένη
Αλμύρα ανάκατη με φύκια και με βό-
τσαλα
Κόκκινο το δειλινό
Γεμάτο μυστήριο το σύννεφο
Ψάχνω να βρω μες στην άμμο
Παλατάκια αρχαίων θεών
Πυργίσκους γκριζούς
Με μικρά παράθυρα
Και βασιλίτσες
Άπειρες μικροσκοπικές βασιλίτσες
Με πολύχρωμα φορέματα
Ροδαλά μαγουλάκια
Ρουμπινένια χαμόγελα
Παραμύθι λαξεμένο
Από γλύπη παλιάς εποχής
Τατιάνα — 1985
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
(Για τη Μαριάννα που με βοήθησε τό-
σο...)

7 ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ

Με τη συμπαράσταση και την προσφορά του Τάκη Κιουλέπογλου (που είναι εκτός τόπου και χρόνου και συγκεκριμένα στο δικό του τόπο και χρόνο) ο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ σας παρουσιάζει εδώ μερικές ιδανικές και μη τοποθεσίες για τις υπόλοιπες διακοπές σας. Η μοναδικότητα που χαρακτηρίζει τους χάρτες του Τάκη εξασφαλίζει για μας την αποκλειστική παγκόσμια πρόταση για διακοπές. Αν παρ' όλα αυτά αντιμετωπίσετε προβλήματα στην εξασφάλιση εισιτηρίων μέσω του ΕΟΤ μην απελπίστε. Ο Τάκης δε θα αργήσει να ολοκληρώσει τον τουριστικό —αλλά και γενικότερα— οδηγό του ούτως ώστε να διευκολύνει πλήρως τις μετακινήσεις σας. Προς το παρόν καλές διακοπές!

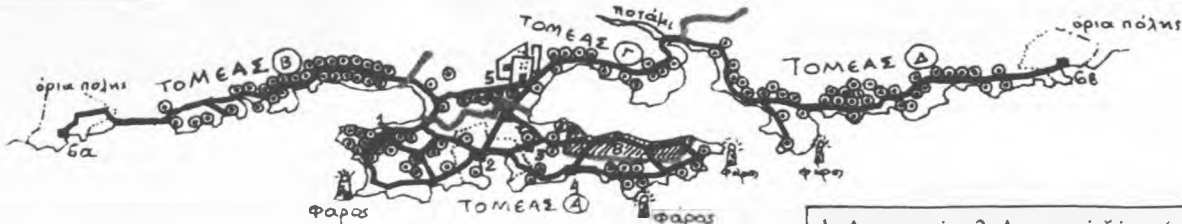
Σ.

Ο ΣΧΕΔΟΝ ΠΑΓΚ

Για να διευκολύνετε στην επιλογή χωρίς ανάγκη γης της προσφιλοῦς σας ιδεολογίας. Διαβάστε προμνημα.

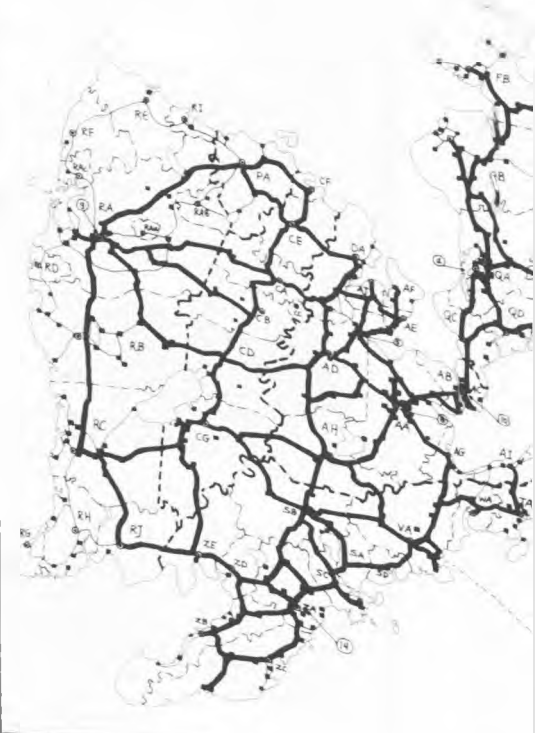
Η ΠΟΛΗ ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ ΑΓΑΠΟΥΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ

Ο Τομέας Δ κατά καιρούς έχει επιδιώξει να αποτελέσει ξεχωριστό δήμο. Οι κάτοικοι της σπλοφορούν με φτερωτές βαριές μπάλες ενάντια στα περιστέρια. Μερικοί έχουν επώνυμα πουλιών. Τα νύχια τους μεγαλώνουν γρήγορα και η μύτη των πολύ ηλικιωμένων σκληραίνει και γίνεται γαμψή, σαν ράμφος. Συνενοούνται, όταν είναι μακριά, με σφυρίγματα. Μπορούν να φτιάξουν όργανα, σαν φλογέρες, που μιλάνε με τη γλώσσα των πουλιών.

Στις γιορτές ημερούν δυο φτερούγες πάνω απ' την εξώπορτα. Στον ύπνο τους βλέπουν ότι πετάνε. Τα σπίτια έχουν σοφίτες και είναι χτισμένα απο πέτρα και ξύλα. Ο δρόμος της πόλης έχει λίγα αυτοκίνητα. Πολλοί κυκλοφορούν παράκτια με βάρκα από το ένα σπίτι ως το άλλο. Κάθε χρόνο, ιδιαίτερα τους χειμωνιάτικους και ανοιξιάτικους μήνες, τεράστια σμήνη από περιστέρια πολιορκούν την πόλη. Θέλουν να διώξουν τους κατοίκους.

1. Δημαρχείο. 2. Λιμενική ζώνη (το βράδυ γύρω γύρω απ' το λιμάνι ανάβουν φωτεινές καρδιές και κάθε Αύγουστο γίνεται το παραδίκιο πανηγύρι).
3. Χώρα υποδοχής έξυπνων ανθρώπων. 4. Ενυδρείο με τοπικά είδη ψαριών. Είχαν και μια γορτζόνα αλλά τους έφυγε.
5. Το μοναδικό σύγχρονο κτίριο της πόλης. 6α, 6β: κατοικίες-κτήματα φρουρών της πόλης. 7. Αφεταιρία λεωφορειών. Β Σχολείο. ■ Σπίτια ωραία και γερά.

Η ΤΟΥΡΚΟΦΩΝΗ ΠΙΚΟΠΕ (πιο κοντινή περιοχή)

ΤΟ ΝΗΣΙ

Εδώ θα πάνε όσοι ξέρουν κολύμπι μια και οι θαλάσσιες συγκοινωνίες δεν έχουν ακόμα αποκατασταθεί. Προσοχή στα θαλάσσια ρεύματα. Σερβίρεται παντού φρέσκο ψάρι.

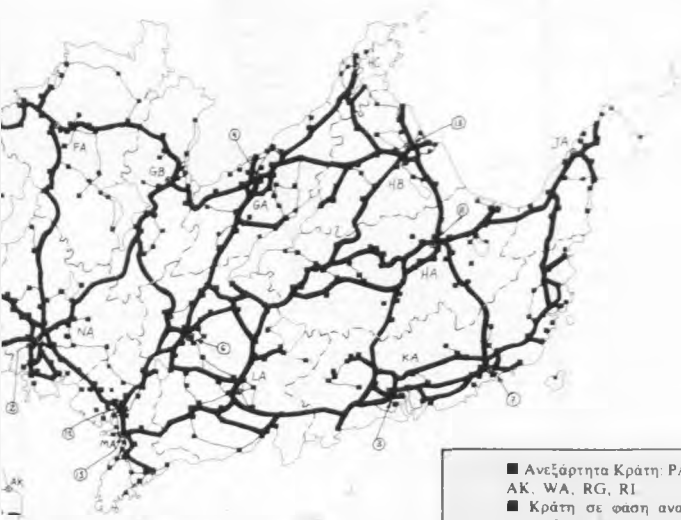
- μονάδα = 50 κάτοικοι
- δρόμος ασφαλτόστρωτος
- - - - - τρένο
- A πρωτεύουσα ανατ. τμήματος
- Γ πρωτεύουσα δυτικού τμήματος
- Β λιμάνι της

ΤΙΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΣΑΣ

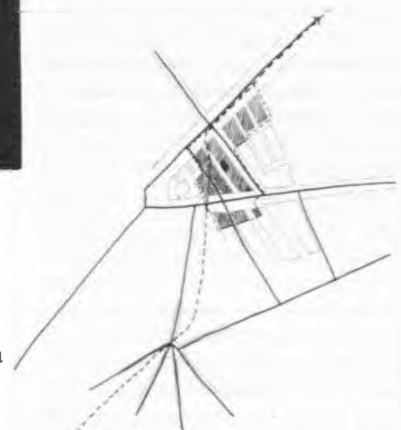
ΟΣΜΙΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΚΡΑΤΩΝ

αναπροσαρμο-
σεκτικά το υπό-

- Ανεξάρτητα Κράτη: PA, JA, QD, AK, WA, RG, RI
- Κράτη σε φάση αναπτυγμένου καπιταλισμού: RA, AA, CA, ZA, QA και οι δορυφόροι τους.
- Κράτη με μαζικό κομμουνιστικό καθεστώς: HA και SA. Με καθεστώς γιουγκοσλαβικό: LA, TA, SB
- Κράτη με θεοκρατική διακυβέρνηση: DA, GA, ZE.
- Μεγαλύτερες πόλεις κατά σειρά μεγέθους (έκτασης και πληθυσμού), στην παρένθεση το κράτος που ανήκουν: 1. (QA) 2. (NA) 3. (KA) 4. (GA) 5. (AD) 6. (LA) 7. (KA) 8. (AA) 9. (RA) 10. (AC) 11. (HA) 12. (MA) 13. (HB) 14. (ZA) 15. (MA)
- Κράτη με πολύ τουρισμό ή προσφερόμενα για τουρισμό: RE, RF, RI, RA, RB, RAB, RC, RG, RH, ZB, VA, FB, HB, JA

Η ΠΟΛΗ ΠΟΥ ΕΡΗΜΩΣΕ ΠΡΙΝ ΧΤΙΣΤΕΙ

Εδώ χρειάζεστε μαζί παγούρια και η ευχέρεια στις ξένες γλώσσες.

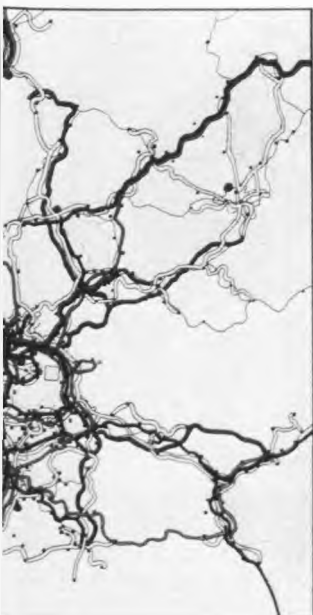
Η ΧΕΙΜΑΡΙΑΣ

Ελληνική τοποθεσία με τα πιο πολλά ποτάμια και τις πιο αρχαίες πόλεις. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα τοποθεσία για παραθερισμό φιλολόγων, ιστορικών κ.λπ. με πρωτότυπα κάμπινγκ σε ανασκαφές.

Ο ΤΟΠΟΣ ΜΕ ΠΛΗΡΕΣ ΎΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Για όσους επιθυμούν τη διαρκή μετακίνηση και τα πολλαπλά ταξίδια. Απαραίτητο το διαβατήριο

- ⊙ Έδρα διοίκησης
- B: γέφυρα K: έδρα κοινοβουλίου
- πόλη
- εθνική οδός
- υποθαλάσσιο τούνελ
- δρόμος υπεραστικών λεωφορείων
- μετρό υπό ανάπτυξη περιοχών
- δρόμος
- διηπειρωτικός
- ταχείας κυκλοφορίας (σημείο α: παράκαμψη ζύγισης εμπορικών)
- γραμμή τραμ
- ⊙ θέση πανεπιστημιακού χώρου
- εμπορικό λιμάνι
- όρια πολεοδομικού συγκροτήματος (όταν η πόλη έχει πολεοδομικό σχέδιο)

ΑΘΗΝΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 1985. Α.

Ομολογουμένως, στην αρχή αντιμετώπισα με κάποιο σκεπτικισμό την όλη υπόθεση. Σιγά σιγά όμως παρακολουθώντας ορισμένες εκδηλώσεις άλλαξα γνώμη. Χωρίς να το θέλω, η εθνική υπρηφάνεια άρχισε να γεμίζει το στήθος μου. Η πρώτη πολιτιστική εκδήλωση που συνέβαλε σ' αυτή την αλλαγή, ήταν η σύλληψη του Άγγλου «αλητοτουρίστα» που έπαιζε φλογέρα στην Ομόνοια. Ο άνθρωπος είχε ξεμεινει και μάζευε κάνα φράγκο να γυρίσει στην πατρίδα του. Πώς μπορούμε ν' αφήνουμε τον κάθε «αλητήριο» να κάθεται στο σταθμό του μετρό και να παίζει τ' όργανό του!! Μέσα κύριε. Η πληρώνεις 100.0000 δρχ. και ελεύθερος! Ο άνθρωπος, όπως και κάθε άλλος στη θέση του, προτίμησε να κάσει μέσα και να παρακολουθήσει δωρεάν τις περαιτέρω πολιτιστικές εκδηλώσεις από το αμφιθέατρο Κόρυδαλ. Συγχαρητήρια κύριε πρόεδρε! (εννών τον πρόεδρο του δικαστηρίου).

ΑΘΗΝΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 1985 Β.

Η δεύτερη εκδήλωση που επέφερε τη ριζική μεταστροφή μου είναι το μεγάλο βιβλικό show του Καλαμακίου. Σε ποιο μπαλέτο, σε ποια όπερα, σε ποια αρχαία τραγωδία, σε ποιο κοντσέρτο ντζαζ ή ροκ, βλέπουμε τέτοιο ενθουσιασμό στα πλήθη, ράντζα, αντισκοίνα, ποπ-κορν, σουβλάκια, αναψυκτικά, όλοι ξεπουλάνε στο φτερό. Το ενδιαφέρον κορυφώνε-

ται. Οι φωτογραφίες από την παράσταση στις εφημερίδες, συγκλονιστικές! Ο ρεαλισμός στις στάσεις και το ύφος των ηθοποιών οπλοφόρων, ανυπέρβλητος. Οι μετρημένες εμφανίσεις του πρωταγωνιστή προκαλούν ριγή συγκίνησης. Τα στατικά και γεμάτα ουσία πλάνα θα τα ζήλευε κι αυτός ο Αγγελόπουλος. Και ειδικά γι' αυτούς που τυχαίνει να έχουν αδέρφια, (και ιδιαίτερα στους εμπορικούς κύκλους) πόσες φορές δε θα 'χουν ονειρευτεί να παίξουν αυτό το ρόλο. Συγχαρητήρια σε όλους τους παράγοντες που εργάστηκαν τόσο ανιδιοτελώς για την επιτυχία της παράστασης, καθώς και μια ειδική μνεία στις ειδικές μονάδες που δίνουν τον καλύτερο (sic) εαυτό τους!! Μπράβο σε όλους.

ΑΘΗΝΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 1985 Γ.

Ένα μεγάλο επίσης Μπράβο, θα πρέπει να απευθύνουμε και σ' όλα τα στρατευμένα νιάτα μας που έδωσαν τον καλύτερο εαυτό τους (κατόπιν σχετικής διαταγής ασφαλώς) ως αρχαίοι, πάνω στ' άλογα, με χλαμυδούλες, μπότες, κλπ. εμπνευσμένα ενδυματολογικά ευρήματα. Και βέβαια μην ξεχνάμε και τους στρατευμένους σκηνογράφους που επιμελήθηκαν των αρμάτων, των στεριανών τρεχαντηριών κοκ. Και πάλι Μπράβο σε όλους. Μας κάνουν να αισθανόμαστε περήφανοι για το μεγαλείο της Ελλάδας, αρχαίας τε και νέας.

ΑΘΗΝΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 1985 Δ.

Αλλά ίσως το πιο σημαντικό γεγονός που έδωσε και το καταλυτικό έναυσμα της μεταστροφής μου, ήταν η παρουσία του πρωθυπουργού μας σε μισή παράσταση, στο θέατρο Λυκαβηττού. Βέβαια διάλεξε να παρακολουθήσει μια μουγγή παράσταση, η οποία όμως ήταν όλο κίνηση. Οφείλω να ομολογήσω πως το ότι είδε μόνο τη μισή και το ότι διάλεξε παράσταση χωρίς λόγια, με προβληματίζει κάπως. Μέχρι στιγμής τουλάχιστον παρ' όλες τις προσπάθειές μου δεν έχω κατορθώσει να ερμηνεύσω τη σημαντική αυτή κίνηση. Ίσως είναι το «η αρχή είναι το ήμισυ του παντός».

ΑΘΗΝΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 1985 Ε.

Κάργα ροκ λοιπόν στο Καλλιμάρμαρο. Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, δεν έχουν γίνει ακόμα οι δύο συναυλίες μαμούθ, αλλά ακούμε διάφορα από το ράδιο αρβύλα. Εκτός βέβαια από το γεγονός ότι οι «Nouvelles Frontières» (λέμε να καταργήσουμε τα σύνορα, εδώ βλέπουμε και καινούργια) έχουν αναλάβει εν λευκώ όλο το πακέτο, μέχρι και την κινηματογράφησή του, τις πωλήσεις των μαξιλαριών (έξι ώρες κάθισμα στο μάρμαρο δε γίνεται), καθώς και τις πωλήσεις των αναπόφευκτων αναμνηστικών T-shirts. Ακούγεται ε-

πίσης ότι το Περιστέρι-city ετοιμάζεται εν χορώ για κράζιμο του Boy George... τι άλλο; Α, ναι... ότι οι Clash δεν θα 'ρθουν, ή ότι αυτοί που θα 'ρθουν ως Clash δεν είναι οι Clash κλπ. Οφόμεθα. Τέλος, πάντα από το ράδιο αρβύλα ακούγεται πως οι Μουσικές ταξιαρχίες του Τζιμάκου (που απειλούν με μηνύσεις το υπουργείο Πολιτισμού ή Νέας Γενιάς, δεν έχω καταλάβει καλά ακόμα) αρνήθηκαν να παίξουνε διότι ενώ οι Γάλλοι τους προσέφεραν 200.000 δρχ., αυτοί θέλανε 700.000. Και ότι γνωστός λαϊκός τραγουδιστής τους πρόσφερε κάτι παραπάνω απ' ό,τι θα παίρνανε από τους Γάλλους για να παίξει αυτός στη θέση τους, συνοδευθόμενος από συγκρότημα «ροκ». Αυτά αγαπητοί μου ακροατές και όνειρα γλυκά σας.

ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

Φαίνεται ότι εκτός του προέδρου Reagan, και άλλοι ανησυχούν για την ασφάλεια των ταξιδευόντων πολιτών τους. Πολλές ξένες εφημερίδες λοιπόν και κυρίως σκανδιναβικές, εφιστούν την προσοχή κυρίως στις ξανθιές που θα προτιμήσουν τις παραλίες μας, να προσέχουνε τα AIDS!! Είμαστε λοιπόν κι εμείς μέσα για μέσα στο δυτικό λεγόμενο πολιτισμό.

...ΚΙ ΑΠ' ΤΑ AIDS ΣΤΑ BAND AIDS

Δεν μπορεί κανείς παρά να εξάρει τις προσπάθειες του Bob Geldoff καθώς και όλους όσους συμμετέχουν στις ηχογραφήσεις και τις συναυλίες που γίνονται με σκοπό το εισπραχθέν χρηματικό βοήθημα να βοηθήσει τους τριτοκοσμικούς που πεινάνε, αλλά από την άλλη μεριά θα πρέπει να σιγματίσουμε, πρώτον τις κυβερνήσεις που αφήνουνε τους λαούς τους να πεθαίνουνε της πείνας (εκτός κι αν πρόκειται για μια νέα επιστημονική μέθοδο ελέγχου των πληθυσμών) και δεύτερον, τις υπόλοιπες κυβερνήσεις [με πρωτοστατούσες τις αγγλοσαξωνικές

(γνωστοί φιλόφρονες)] που τόσο ενδιαφέρονται ξαφνικά να δείχνουνε σ' όλο τον κόσμο τις συναυλίες αυτές.

Υ.Γ. Θα σημειώσουμε δω το καταπληκτικό ενδιαφέρον της δικής μας κυβέρνησης καθώς και της ΕΡΤ, που όχι μόνο δεν αγόρασαν τις δωρυφορικές εκπομπές του Wembley και Philadelphia (τα λεφτά βέβαια θα πηγαίνουνε στους πεινασμένους), αλλά σίγουρα τις μαγνητοσκοπήσανε και θα βγάλουνε καμιά σαρανταριά μουσικές εκπομπές στο τζάμπα. Μπράβο παιδιά, συνεχίστε!

Κατά τ' άλλα λοιπόν με τσι υγιείς σας και καλά κραστά

Μήτσ.

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΑΝΥΠΟΤΑΚΤΩΝ

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΓΟΙ...

ΜΕ ΠΟΛΛΕΣ τυμπανοκρουσίες ανακοινώθηκε προεκλογικά η υπογραφή, από τον αναπληρωτή υπουργό Εθνικής Αμύνης κ. Δροσογιάννη, απόφασης με την οποία επιτρεπόταν, από 15 Μαΐου ως 31 Αυγούστου, η ανεμπόδιστη είσοδος στη χώρα όλων των ανυπότακτων, ώστε να ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα και να τακτοποιήσουν τις «ατομικές τους υποθέσεις».

Η ανταπόκριση στο κάλεσμα της πολιτείας φαίνεται ότι υπήρξε... μαζική. Τόσο ώστε να αναγκαστεί ο κ. Δροσογιάννης να δηλώσει, μετά τις εκλογές πια, ότι, κανείς από όσους επέστρεψαν δεν εμφανίστηκε στο υπουργείο του!

Την ίδια ώρα, τα διάφορα κόμματα της πολιτικής μας ζωής αποφάσισαν να παρέμβουν... αποφασιστικά στο πρόβλημα, με τη σιωπή τους! Εμείς, επειδή η σιωπή ενοχλεί κάπως τ' αυτιά μας, παρουσιάζουμε σήμερα κάποια στοιχεία γύρω απ' αυτό το θέμα, που πήραμε κουβεντιάζοντας με μέλη των Επιτροπών Ανυπότακτων εξωτερικού.

ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

—1980: Μια ασυντόνιστη επιτροπή ανυπότακτων επισκέπτεται το Στρασβούργο και συναντιέται με Έλληνες Ευρωβουλευτές. Το αποτέλεσμα αναμενόμενο. Ψυχρή αντιμετώπιση —καμιά υπόσχεση.

—1982: Δημιουργούνται επιτροπές ανυπότακτων στην Μπολόνια και στην Πάρμα, πραγματοποιούνται οι πρώτες συγκεντρώσεις.

—1983: Παρόμοιες επιτροπές δημιουργούνται στη Νάπολη και σε άλλες πόλεις της Ιταλίας. Μόνιμο πρόβλημα η μαζικότητα.

—**Δεκέμβρης 83:** Γίνεται μια πρώτη προσπάθεια συνάντησης επιτροπών στη Βόρεια Ιταλία. Παρευρίσκονται αντιπρόσωποι από πέντε μόνο πόλεις και αντιπροσωπεία της Ομοσπονδίας Ελληνικών Φοιτητικών Συλλόγων Ιταλίας που προσπαθεί να διαλύσει τη συγκέντρωση. Εκδίδεται ψήφισμα με τα βασικά αιτήματα των ανυπότακτων.

—**Φεβράριος 84:** Γίνεται η πρώτη συνδιάσκεψη ανυπότακτων στη Δυτική Γερμανία. Βγαίνει απόφαση που, κάπως, δημοσιοποιείται.

—**Μάρτης 84:** Γίνεται προσπάθεια να συζητηθεί το πρόβλημα στο συνέδριο της ΟΕΦΣΙ, στη Ρώμη. Παρά την υποστήριξη Δ.Α. και συσπειρώσεων κάτι τέτοιο δεν κατορθώνεται. Αξίζει να σημειωθεί ότι σχεδόν οι μισοί άντρες-σύνεδροι ήταν ανυπόταχοι...

Αποσπάσματα από την Απόφαση της Συνδιάσκεψης Ανυπότακτων Δυτικής Ευρώπης

(...)

—Το φαινόμενο της ανιποταξίας αποτελεί ουσιαστικά την ιδιαίτερη έκφραση στις συνθήκες της μετανάστευσης μιας γενικότερης πραγματικότητας που διαπερνά όλο και εντονότερα τα τελευταία χρόνια την ελληνική κοινωνία. Πρόκειται για το γεγονός-κοινό μυστικό, ότι οι νέοι στη συντριπτική τους πλειοψηφία δεν θέλουν να εκτελέσουν την στρατ. θητεία. Αυτή είναι η αλήθεια που εκφράζεται με τους αυτοτραυματισμούς και με την τραγική διάσταση των αυτοκτονιών. Αυτή η αλήθεια βρι-

σκεται πίσω απ' την κάθε είδους αντίσταση των στρατευμένων και τη φυγή του λιποτάκτη. Η ίδια αλήθεια βρίσκεται πίσω απ' τα «τρελόχαρτα», όπως επίσης πίσω απ' τη στάμπα του «απροσάρμοστου», του «ψυχικά ανώμαλου», του «πούσητη», του «Ιεχωβά» κ.λπ. για όσους πήραν απολυτήριο σαν «μη έχοντες τα προσόντα να υπηρετήσουν επάξια». Η ίδια αλήθεια κρύβεται και στη μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων των ανυπότακτων.

(...)

Ο «εθνικός κίνδυνος», παλιότερα ο κόκκινος, τώρα ο «τουρκικός», χρησίμεψε και χρησιμεύει ακόμα σαν προκάλυμμα μιας πολιτικής της εξάρτησης που έχουν ακολουθήσει ως τώρα όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις. Δεν υποτιμάμε τον κίνδυνο που προέρχεται απ' τα χουντικά αντρείκελα της Άγκυρας. Δεν αρνούμαστε την ύπαρξη απειλής για μια ενδεχόμενη τοπική σύρραξη με την Τουρκία. Πιστεύουμε όμως, ότι ο κίνδυνος αυτός μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνον μέσα απ' τη σύσφιξη των σχέσεων των δύο λαών. Παράλληλα δεν είμαστε οι

μόνοι που διαπιστώνουμε τους κινδύνους, το κόστος και τα αδιέξοδα που φέρνουν μαζί τους η καλλιέργεια της ψύχωσης του εχθρού και του κλίματος της «εθνικής ομοψυχίας», όπως και οι συνεχείς εξοπλισμοί που υποτίθεται πως θα μας προφυλάζουν απ' τον εχθρό.

(...)

Οι αλλαγές που πραγματοποίησε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, σε σχέση με το θέμα της στρατ. θητείας συνολικά, ελάχιστα —ανεπαίσθητα μπορούμε να πούμε— καλυτέρευσαν τη θέση του φαντάρου. Απεναντίας, εκείνο που δεν παράλειψε καθόλου το ΠΑΣΟΚ, αμέσως μόλις ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας, ήταν να αυξήσει πλουσιοπάροχα τους ήδη ψηλούς μισθούς των αξιωματικών. Τα αιτήματα που πρόβαλε και διεκδικεί το κίνημα μέσα και έξω απ' το στρατό για μείωση της θητείας, για δημοκρατικά δικαιώματα για τους φαντάρους, για καλύτερευση των συνθηκών ζωής στους στρατώνες και για περιορισμό της εξουσίας των στρατιωτικών πάνω στους φαντάρους, παραμένουν ως εκ τούτου

—Οκτώβρης 84: Συνάντηση ανυπόταχτων Βόρειας Ιταλίας με τον πρόξενο της Γένοβας. Κανένα αποτέλεσμα.

—Νοέμβρης 84: Πανιταλική Συνάντηση Επιτροπών Ανυπόταχτων. Το ψήφισμα επιδίδεται στους κ.κ. Λιάνη και Κατσιφάρα που, τότε, πραγματοποιούσαν επίσκεψη στη Ρώμη, συνοδεύοντας τον Αντρέα. Η συνάντηση υπήρξε, βέβαια, άκαρπη. Όλα τα αιτήματα, μέχρι και τα ουδέτερα όπως η κατάργηση του ΔΙΚΑΤΣΑ ή η σύναψη νέας μορφωτικής συμφωνίας με την Ιταλία, απορρίπτονται.

Σ' αυτή τη συνάντηση οι ανυπόταχοι εμφανίστηκαν με το μανδύα της ΟΕΦΣΙ ενώ η ΠΑΣΠ αποχώρησε μη βρίσκοντας σωστό κάτι τέτοιο.

—Νοέμβρης 84: Αντιπρόσωπος των Επιτροπών συμμετέχει στο συνέδριο του Παρτίτο Ραντικάλε.

—Δεκέμβρης 84: Συμμετοχή στο συνέδριο της Προλεταριακής Δημοκρατίας, στο Μιλάνο.

—Γενάρης 85: Οι επιτροπές αρχίζουν να παρουσιάζουν έντονη απομαζικοποίηση. Λίγο μετά έρχονται ειδοποιήσεις σε ανυπότακτους να παρουσιαστούν στα προξενεία για απολογία.

—Φλεβάρης 85: Αντιπροσωπεία ανυπόταχτων

παρευρίσκεται σε συνάντηση της γραμματείας του Παρτίτο Ραντικάλε. Τον ίδιο καιρό αρχίζει η σύνταξη ντοσιέ ενημέρωσης γύρω απ' το θέμα ανυπόταχοι-στρατός στην Ελλάδα.

—Μάρτης 85: Γίνονται σχετικές δημοσιεύσεις στην «Ουνιτά» και το «Μανιφέστο». Παράλληλα πραγματοποιείται στο Μπόχουμ της Δυτ. Γερμανίας συνάντηση των Επιτροπών Γερμανίας, Ολλανδίας και Ιταλίας. Η συνάντηση καλύπτεται από τη Γερμανική Τηλεόραση, ενώ το «Δελτίο της Επιτροπής Στρατού» του Συλλόγου Ελλήνων Φοιτητών Δυτ. Βερολίνου τυπώνει την απόφαση της σύσκεψης.

—Απρίλης 85: Αντιπροσωπεία ανυπόταχτων συμμετέχει σε συνάντηση αντιρρησιών συνείδησης στην Πάντοβα.

Κόμματα και Επιτροπές, σήμερα

Όπως σημειώσαμε και στην εισαγωγή, τα κόμματα, εδώ, προτίμησαν την ασφάλεια της σιωπής, δεν τοποθετήθηκαν στο ζήτημα. Αναπόφευκτα τίθεται ένα άλλο ερώτημα: Ποια είναι η στάση αυτών των κομμάτων εκεί που το πρόβλημα μπαίνει με άλλους όρους, λόγω της ύπαρξης και δράσης των κάθε λογής, Επιτρο-

πών Ανυπόταχτων;

Το ΠΑΣΟΚ, τι άλλο θα περίμενε κανείς, στέκεται κάθε στιγμή αντίθετο με τέτοιες πρωτοβουλίες, διαλύει, όπου μπορεί, συγκεντρώσεις μ' αυτό το θέμα, σαμποτάρει με όλους τους τρόπους τις Επιτροπές και τη δράση τους. Αντίθετα η «Νέα Δημοκρατία», μακριά πια απ' την εξουσία, ψηφιοθηρεί. Παίρνει θέση υπέρ των αιτημάτων των ανυπότακτων, φτάνει μάλιστα, κάποιες φορές, να υποστηρίξει και την αναγκαιότητα εναλλακτικής πολιτικής θητείας.

Όσο για την αριστερά σερβίρει κι εδώ μια από τα ίδια. Το ΚΚΕ, πάντα αλλεργικό στα περιθωριακά προβλήματα, αντιμετωπίζει το θέμα συντηρητικά κι οι προστριβές με τις επιτροπές δε λείπουν, ενώ το Εσωτερικό που τυπικά δείχνει να ενδιαφέρεται, στην πράξη δεν παίρνει μέτρα στήριξης της υπόθεσης.

Από την άλλη, οι επιτροπές, μετά τη συνάντηση με τους υπουργούς που επισκέφτηκαν τη Ρώμη κι έκαναν φανερές τις κυβερνητικές διαθέσεις, έβαλαν στόχο την άσκηση πίεσης στο Ευρωκοινοβούλιο σε ένα γενικότερο αντιμιλιταριστικό πνεύμα.

M.N.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

ανεκπλήρωτα. Ουσιαστικά λοιπόν η κυβέρνηση κράτησε ανέπαφο το φόβητρο της στρατ. θητείας, άρα και την απωθητική του δύναμη απέναντι στους ανυπότακτους. Έφτασε η κυβέρνηση πρόσφατα στο σημείο, και ενώ έχουμε μπει σε προεκλογική περίοδο, να υποσχεθεί δίμηνη μείωση της θητείας. Προηγούμενος ο Μητσοτάκης είχε υποσχεθεί τετράμηνη μείωση, στην περίπτωση που η Ν.Δ. αναλάμβανε την κυβέρνηση μετά τις εκλογές...!! Τι να πούμε. Και μη χειρότερα...

Όσο αφορά την στάση της κυβέρνησης απέναντι στους ανυπότακτους ειδικά, αυτή χαρακτηρίζεται:

—από φοβέρες προς τους ανυπότακτους, προβαλλόμενες στο όνομα της ισοπολιτείας,

—από ανισοπολιτεία. Αυτό πετυχαίνουν τα μέτρα που πάρθηκαν ως τώρα.

(...)

Με το ίδιο πνεύμα που ασκούμε κριτική στην κυβέρνηση, κριτικάρουμε και όλες εκείνες τις τάσεις και τις διαθέσεις ανάμεσά μας και στους ίδιους

τους εαυτούς μας, που δεν προχωρούν πιο πέρα απ' το να ζητούν κάποιες διευθετήσεις για ορισμένες κατηγορίες ανυποτάκτων (π.χ. για τους «επιστήμονες, που θα έρθουν απ' το εξωτερικό για να συμβάλλουν στην οικονομική και αυτοδύναμη ανάπτυξη της χώρας...»), ή το πολύ-πολύ για το σύνολο των ανυποτάκτων (π.χ. «αναβολή μέχρι τέλους των σπουδών»). Πρόκειται για εκείνες τις αντιλήψεις και στάσεις που θέλουν «και το σκύλο χορτάτο και την πίττα σωστή», που δεν τολμούν να μιλήσουν ανοιχτά ούτε για τα συνολικά αίτια της ανυποταξίας τους, ούτε για το πρόβλημα της στρατ. θητείας έτσι όπως μπαίνει τόσο για τους ίδιους όσο και για τους φαντάρους αλλά και για τη νεολαία συνολικά.

(...)

Το διαβατήριο αποτελεί την πιο άμεση και ζωτική διεκδίκησή μας. Η κατάκτησή του θα μας απαλλάξει απ' την αβεβαιότητα και το άγχος με το οποίο ζούμε, χωρίς άδεια παραμονής και με τον

κίνδυνο της απέλασης πολλοί από μας. Οι ανυπότακτοι ούτε εγκληματίες είναι, ούτε τους αφαιρέθηκε η ιθαγένεια. Η κυβέρνηση είναι λοιπόν υποχρεωμένη να τους καλύπτει στο εξωτερικό χορηγώντας τους διαβατήρια. Και επιπλέον: οι αρμοδιότητες του στρατού να περιοριστούν στα στρατιωτικά θέματα, όχι στα λόγια αλλά στην πράξη.

—Χορήγηση συναλλάγματος μέχρι τέλους των σπουδών.

—Δικαίωμα τρίμηνης επίσκεψης στην Ελλάδα κάθε χρόνο, για κάθε ανυπότακτο.

—Αναβολή ως το τέλος των σπουδών.

—Ίση μεταχείριση ανυπότακτων ανεξάρτητα από τη χώρα παραμονής.

—Να σταματήσουν οι εκφοβισμοί και οι χαφιεδισμοί, που ασκούνται σε βάρος των ανυπότακτων, όπως επίσης και οι παρενοχλήσεις και οι πιέσεις σε βάρος των γονέων τους που ζουν στην Ελλάδα.

—Ρύθμιση της στρατιωτικής νομοθεσίας, που να παίρνει υπόψη της άτομα με συσσωρευμένα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.

«Δεν υπάρχει κανένας
δημοκράτης στο ΠΑΣΟΚ...»

Marco Panella

ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ των προσπαθειών για τη νομική κατοχύρωση των δικαιωμάτων των αντιρρησιών συνείδησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πραγματοποιήθηκε στις 9-10/7/1985 στο Λουξεμβούργο με πρωτοβουλία του Partito Radicale της Ιταλίας, συνάντηση με θέμα «*Άρνηση στρατεύσεως και ελεύθερη εκλογή στρατιωτικής θητείας*». Στη συνάντηση συμμετείχαν περίπου 200 άτομα από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες (και την Ινδία!) Από ελληνικής πλευράς συμμετείχαν εκπρόσωποι απ' το αντιμιλιταριστικό περιοδικό «Αρνόμαι» και την «Οικολογική Εφημερίδα».

Το Partito Radicale πήρε αυτή την πρωτοβουλία επειδή μετά το ψήφισμα της 7/2/83 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (έκθεση Maccioschi) δεν έχει προχωρήσει τίποτα για το συγκεκριμένο θέμα, και για να στηρίξει τον αγώνα των ολικών αρνητών στρατιωτικής και εναλλακτικής θητείας.

Η πίεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ασκήθηκε μέσω μιας αίτησης που έχουν υπογράψει χιλιάδες Ευρωπαίοι πολίτες και οι οποίοι ζητάνε την αναγνώριση των δικαιωμάτων των αντιρρησιών συνείδησης και των ολικών αρνητών καθώς και την *εναρμόνιση των νομοθεσιών σ' αυτό το θέμα σ' όλες τις χώρες της ΕΟΚ*.

Στη συνάντηση παραβρέθηκαν ευρωβουλευ-

τές του «Ουράνιου Τόξου», της Σοσιαλιστικής και Κομμουνιστικής Ομάδας ενώ έλαμψαν και πάλι δια της απουσίας τους οι Έλληνες Ευρωβουλευτές παρά τις φιλότιμες προσπάθειες του Partito Radicale να υπάρχει συνάντηση των Ευρωβουλευτών του ΠΑΣΟΚ τουλάχιστον με την ελληνική αντιπροσωπεία.

Από τους ξένους αντιπροσώπους και ευρωβουλευτές εκδηλώθηκε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την περίπτωση της Ελλάδας και υποσχέθηκαν κάθε δυνατή βοήθεια στους Έλληνες αρνητές θητείας.

Υπήρξαν αρκετές προτάσεις για αλληλεγγύη στην Ελλάδα (π.χ. Πανευρωπαϊκές καμπάνιες στις 28 Οκτώβρη, καμπάνια του Partito Radicale, της Διεθνούς Αμνηστίας κλπ.).

Κατά τη διάρκεια της συνάντησης συζητήσαμε με τον Ευρωβουλευτή του Partito Radicale Marco Panella ο οποίος μας είπε μεταξύ άλλων και τα εξής:

Ερώτηση: *Πώς βλέπετε την κατάσταση των αντιρρησιών συνείδησης στην Ελλάδα και ποια η γνώμη σας στο επιχείρημα που προβάλλει η ελληνική κυβέρνηση ότι λόγω «εθνικών» προβλημάτων με την Τουρκία δεν μπορεί να προχωρήσει οποιαδήποτε κατοχύρωση των αντιρρησιών συνείδησης;*

Panella: Η κατάσταση στην Ελλάδα είναι πραγματικά πολύ άσχημη, αλλά δε βλέπω άμεση σχέση «εθνικού» προβλήματος και κατοχύρωση των

αντιρρησιών συνείδησης.

Ερώτηση: *Πώς βλέπετε τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης σε σχέση με τα Ελληνοτουρκικά και τη συνεχή κλιμάκωση των εξοπλισμών μεταξύ των 2 χωρών;*

Panella: Εγώ προσωπικά, είμαι εναντίον της Τουρκίας και έχω κάνει αρκετές ενέργειες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο γι' αυτό. Ιδιαίτερα στο ζήτημα των εξοπλισμών δεν νομίζω πως πρέπει να γινόμαστε όμοιοι με τους εχθρούς μας.

Ερώτηση: *Τι έχετε να πείτε για τις «ειρηνιστικές» πρωτοβουλίες του ΠΑΣΟΚ;*

Panella: Α.α.α... για τον «σύντροφο» Παπανδρέου... Δε βλέπω καμιά ειρηνιστική διάθεση και πολιτική στο ΠΑΣΟΚ. Άλλωστε και ο Κ. Κωνσταντίνου δηλώνει ειρηνιστής κι όμως παρόλα αυτά είναι επικίνδυνος.

Ερώτηση: *Νομίζετε ότι μπορεί να υπάρξει καμιά ιδιαίτερη πίεση προς τους Έλληνες Ευρωβουλευτές για το ζήτημα των αντιρρησιών συνείδησης;*

Panella: Δεν είναι δυνατόν να ασκήσουμε καμιά πίεση σ' αυτό το επίπεδο. Δεν μπορεί να υπάρξει καμιά συζήτηση μ' αυτούς. Δεν νομίζω πως υπάρχει κανένας δημοκράτης στο ΠΑΣΟΚ.

Σ. Μαλλινούλης

Η άρνηση στρατεύσεως είναι δικαίωμα

Συζήτηση με τον Marco Panella

Η αφαίρεση των διπλωμάτων οδήγησε

Ο Θεός συγχωρεί, το κράτος όχι...

ΟΙ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ευνομούμενη κοινωνία μας αμφιβάλλοντες πολίτες αρχίζουν να νιώθουν μια κάποια σιγουριά. Η σοσιαλιστική μας κυβέρνηση, εφαρμόζοντας για άλλη μια φορά άτεγκτη κι ανυποχώρητη πολιτική, συνεχίζει σταθερά την οικοδόμηση του σύγχρονου κράτους δικαίου αφαιρώντας τη μια μετά την άλλη άδειες οδήγησης Ι.Χ. ή δικύκλου αυτών που απαλλάχθηκαν από το στρατό για λόγους ψυχικής υγείας. Στο σκεπτικό των σχετικών αποφάσεων, η παράθεση αφενός διάφορων νόμων, προεδρικών διαταγμάτων, υπουργικών αποφάσεων, από το 1931 μέχρι σήμερα, αφετέρου απόσπασμα του στρατολογικού εγγράφου στο οποίο βασίστηκε η χορήγηση του «τρελόχαρτου». Στο δε διατακτικό, η εντολή προς τα αρμόδια αστυνομικά τμήματα για την άμεση εκτέλεσή τους. Έτσι ικανοποιούνται και όλοι εκείνοι οι προοδευτικοί που ναι μεν καταγγέλλουν τον αυταρχισμό του στρατιωτικού μηχανισμού, ταυτόχρονα όμως διαμαρτύρονται, αφού οι διάφοροι «περιθωριακοί» και λουφαδόροι κηρύσσοντας εαυτούς τρελούς αποφεύγουν με σατανικό τρόπο κάτι που αυτοί δεν θέλησαν ή δεν τόλμησαν, παραβιάζοντας τη συνταγματική επιταγή της ισοπολιτείας. Βέβαια δεν είναι τυχαίο, ότι ενώ ανέκαθεν (λ.χ., και επί της «επαράτου») υπήρχε η ανάλογη δυνατότητα, μόλις πρόσφατα η διοίκηση εφάρμοσε τη διακριτική ευχέρειά της και μάλιστα αποκλειστικά εναντίον αυτών που απαλλάχθηκαν για «ψυχα-

σθένεια» ή «τοξικομανία», χωρίς να ασχολείται με τις περιπτώσεις των υπόλοιπων από το νόμο προβλεπόμενων λόγων υγείας. Αφού προηγήθηκε ο αποκλεισμός από το δημόσιο και τις μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις, ήλθε πλέον η ώρα των διπλωμάτων, έπεται δε συνέχεια.

Αυτοί που προβληματίζονται για τη σκοπιμότητα μιας τέτοιας πολιτικής ή σπενδούν να επικαλεστούν τον αντισυνταγματικό χαρακτήρα της, αφού τα θιγόμενα πρόσωπα δεν παρανόμησαν αλλά άσκησαν νομότυπο δικαίωμά τους, δεν θα 'πρεπε να απορούν.

Η λεγόμενη νομιμότητα είναι συνυφασμένη με την «εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας» και αναγκαία προϋπόθεσή της αποτελεί η «ορθή συμπεριφορά των πολιτών». Το νόμιμο δεν αρκεί: πρέπει να είναι και νομοταγές, να συντείνει δηλαδή στην προαγωγή και εμπέδωση της κοινωνικής ευταξίας. Για τη διατήρηση της οποίας ευθύνεται και το άτομο, έτσι ώστε σε περιόδους κοινωνικής ύφεσης, η «ελεύθερη συμπεριφορά» συμβαδίζει με το πνεύμα του κράτους Δικαίου, ενώ σε περιόδους οξέυτητας ποινικοποιείται. Εξατομικευμένη και προσωποποιημένη αποδεδειγμένη από την κοινωνική κρίση και την κρίση του κράτους και επενδύεται με την καλύπτρα του δημοσίου, του πολιτικού ή και του ηθικού «άδικου». Για το σύγχρονο κοινωνικό σύστημά μας, στα πλαίσια του οποίου η ελευθερία του ατόμου είναι αφενός αναγκαία, αφετέρου απειλή, δεν είναι πρόβλημα

η κλασικά παράνομη, αλλά η νόμιμη συμπεριφορά των ατόμων, ενόσω αυτά είτε απαιτούν την ελάχιστη έστω εκπλήρωση των συνταγματικών επιταγών, είτε ακόμη περισσότερο κωφεύουν στις επικλήσεις περί του «κοινού», του «δημόσιου», του «εθνικού» συμφέροντος, αρνούνται με περισσό θράσος να συναινέσουν και να ομοψυχήσουν και έρχονται σε ρήξη με τους κατεστημένους θεσμούς.

Στα πλαίσια αυτής της λογικής και το νέο ανηλεές παγκρόμ εναντίον τους μ' αφορμή τις άδειες έχει αναμφίβολα διττό στόχο: Αφενός το στιγματισμό και την περιχαρακωσή τους σ' ένα κοινωνικό γκέττο, μ' ενδεχόμενη συνέπεια την εξώθησή τους σε πράξεις ποινικά κολάσιμες κι αντίστοιχα αξιοποιήσιμες. Αφετέρου τον παραδειγματισμό των επίδοξων φορέων παρόμοιων αντικοινωνικών και αντικρατικών ενεργειών και την εμπέδωση της πίστης στους θεσμούς των υπόλοιπων νομιμοφρόνων — φυσιολογικών πολιτών.

Αν μετά όλα αυτά αναρωτηθεί κανείς, πως μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η συγκεκριμένη κατάσταση, τότε δεν έχει παρά να προσφύγει στη φαντασία του. Πέρα από τη νομική-δικαστική προσβολή, που ήδη άρχισε, υπάρχουν παράλληλοι δρόμοι δημοσιοποίησης, καταγγελίας και επιθετικής άμυνας.

Ηλίας Παπαϊωάννου

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

ΠΡΕΠΕΙ ΠΛΕΟΝ να διαπιστωθεί με όσο γίνεται σαφέστερους όρους ότι ο εγκλωβισμός των ελλήνων αριστερών διανοουμένων στο δίλημμα «δεξιά ή ΠΑΣΟΚ» έχει γενικευθεί και αφορά αυτή τη στιγμή πολλούς αρθρογράφους που στο παρελθόν είχαν επιχειρήσει να διατυπώσουν ένα κριτικό πολιτικό λόγο απέναντι στην πασοκική εξουσία και απ' αυτή τη σκοπιά απέναντι στην αριστερά.

Στο τελευταίο τεύχος του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ αρκετά κείμενα πραγματοποιούν μία πρωτοφανή «αντι-δεξιά» και «ταξική» αναβάπτιση του ΠΑΣΟΚ, με πολιτικούς όρους που εντάσσονται πλήρως στο κοινό ιδεολογικό οπλοστάσιο του ΠΑΣΟΚ, των Κ.Κ. και της ΕΔΑϊτικής παράδοσης. Και δεν είναι τυχαίο ότι αυτοί οι πανηγυρισμοί για τη «νίκη της αλλαγής», τέσσερα χρόνια μετά, αποτελούν την κατάληξη της αντιπαράθεσης με το ρεύμα της «αριστερής διάνοησης» που θεώρησε αναγκαίο να διαμαρτυρηθεί για την απομάκρυνση του Καραμανλή, και να θεωρήσει την πρακτική του ΠΑΣΟΚ — κάνοντας φυσικά μεγάλο λάθος — επικίνδυνη για τη σταθερότητα του αστικού καθεστώτος: η όψιμη ανακάλυψη από μερικούς αρθρογράφους του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ των αντι-δεξιών αρετών του ΠΑΣΟΚ, συνυπάρχει εξάλλου με την προσπάθεια θεμελίωσης του «νόμιμου» αλλά και μόνιμου χαρακτήρα της πασοκικής εξουσίας.

Το κοινό χαρακτηριστικό αυτού του «αντι-δεξιού ρεύματος» είναι η άποψη ότι κατά τις τελευταίες εκλογές διαδραματίστηκε μια «ταξική σύγκρουση»: μία θέση που δεν είναι σημειωτέον «δημοσιεύσιμη» ούτε και από τις «αριστερές» τάσεις του ΠΑΣΟΚ, που τέσσερα χρόνια μετά το 1981 έχουν τουλάχιστον μάθει τις βασικές συντεταγμένες της κρατικής διαχείρισης. Η Αναστασία Λαζαρίδου, συμβιβάζοντας την άποψη αυτή με την αναγκαία κριτική της παραδοσιακής αριστεράς, προσάπτει στα ΚΚ (και κυρίως στο ΚΚ εσ.) ότι δεν στάθηκαν στο ύψος της σύγκρουσης δεξιά-αντιδεξιά όταν η πλήρης ένταξη της παραδοσιακής αριστεράς στο αντιδεξιό μέτωπο, είναι η βασική και προφανής αιτία της συνεχούς υποχώρησής της σε σχέση με το ΠΑΣΟΚ. Αλλά η παραδοξολογία της Λαζαρίδου είναι πιο σύνθετη ακόμα: ενώ περιμένει κανείς να διαβάσει (κλασικά...) ότι κάποια αποτυχία της παραδοσιακής αριστεράς δεν επιτρέπει την ανάδειξη της ουσιαστικής ταξικής αναμέτρησης, ανακαλύπτει ότι αντίθετα η «αφασία της αριστεράς» μετατρέπει τη σύγκρουση δεξιά-αντιδεξιά σε ταξική για να αναρωτηθεί στο τέλος γιατί τόση δυσανεμία μπροστά σε ένα τόσο ευτυχές τέλος.

Ο Χριστόφορος Βερναρδάκης και ο Γιάννης Μαυρής, για να θεμελιώσουν την εκδοχή της «ταξικής πόλωσης», υιοθετούν, με εντυπωσιακή έλλειψη κριτικής σκοπιάς, τον ιδεολογικό λόγο του ΠΑΣΟΚ στα ζητήματα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής: η «διατήρηση της απασχόλησης» δεν προβάλλεται ούτε από το κυβερνών κόμμα, ενώ «η προώθηση (από το ΠΑΣΟΚ, μέσω της ΟΒΕΣ) του εργοστασιακού συνδικαλισμού και της οργάνωσης του βιομηχανικού προλεταριάτου», είναι ένα συμπέρασμα που απαιτεί μεγάλη δόση αγνοίας σχετικά με την πραγματικότητα του βιομηχανικού συνδικαλισμού. Αλλά, για τους Βερναρδάκη και Μαυρή, αυτό που όπως φαίνεται πρέπει να αποδειχθεί είναι ότι «πίσω από τις δύο πολιτικές γραμμές στοιχήθηκαν διαφορετικές κοινωνικές δυνάμεις», και ότι επομένως το αντικείμενο της διαμάχης ΠΑΣΟΚ-ΝΔ δεν είναι ο έλεγχος της εργατικής τάξης σε συνθήκες διαχείρισης της οικονομικής κρίσης, αλλά είναι η γενική αντιπαράθεση κράτους-προνοίας και άγριων μορφών εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης.

Οι «ταξικές»

ΠΑΣΟΚ και

Αντίλογος στις θέσεις

Ο Γιάννης Μηλιός συγκεντρώνοντας την προσοχή του στην κριτική της έμμονης ιδέας κάποιου κύκλου διανοουμένων για «μικροαστικό» και «αγροτικό» ΠΑΣΟΚ, υπερασπίζεται κι αυτός την «αριστερή» διαχείριση και την «αλλαγή», δείχνοντας μια μεγάλη έλλειψη σχολαστικότητας σ' ό,τι αφορά την πραγματικότητα — και την θεωρητική προσέγγιση — της ταξικής πάλης: «το ΠΑΣΟΚ επιτρέπει στην εργατική τάξη να διασφαλίζει κάποια άμεσα συμφέροντα και κατακτήσεις της μέσα στη συγκυρία». Να τα διασφαλίζει απέναντι σε ποιον; Η απάντηση ακολουθεί: «Η νίκη της "Αλλαγής" σημαίνει για την εργατική τάξη απόκρουση της «νεοφιλελεύθερης» επίθεσης του κεφαλαίου και της δεξιάς». Έτσι το ΠΑΣΟΚ αναλαμβάνει για δεύτερη τετραετία τη διαχείριση της κρατικής εξουσίας σε ανοιχτή ρήξη με το κεφάλαιο. Ενδιαφέρουσα άποψη: το αστικό κράτος λειτουργεί σε πλήρη αντιπαράθεση με το κεφάλαιο, το οποίο υπάρχει πλέον (ως Δεξιά;) έξω από το κράτος (!).

Πριν από μερικά χρόνια η διαπίστωση της «αριστερής» ιδιότητας του ΠΑΣΟΚ, ή καλύτερα του γεγονότος ότι — όπως η παραδοσιακή αριστερά — συσπειρώνει και εν μέρει οργανώνει σημαντικά εργατικά στρώματα, ήταν ένα μεγάλο βήμα για την κατανόηση της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Το ίδιο ισχύει και για το «σοσιαλδημοκρατικό» χαρακτήρα του προγράμματός του. Σήμερα όμως, εκτός του ότι χρειάζεται μια λεπτομερέστερη ανάλυση των σχέσεων ενός αριστερού κυβερνώντος κόμματος με την εργατική τάξη, είναι απαραίτητο να υπάρξει μία τοποθέτηση για τη συνέχεια της κρατικής διαχείρισης των σχέσεων παραγωγής στην οποία εντάσσεται η πασοκική διακυβέρνηση.

νηση.

Οι προπαγανδιστές του ΠΑΣΟΚ καλλιεργούν την άποψη ότι μετά το 1981 η εργατική τάξη βγήκε από την κόλαση της λιτότητας, της έλλειψης κοινωνικών υπηρεσιών και συνδικαλιστικών ελευθεριών, και μπήκε στη σίγουρη οδό της ανάπτυξης και του κράτους-προνοίας. Αν είναι αλήθεια ότι μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ παρατηρείται μια αναμφισβήτητη βελτίωση μερικών βασικών «κοινωνικών» μεγεθών, είναι επίσης γεγονός ότι αυτή η τάση έχει ξεκινήσει πολύ πιο πριν και ότι έχει, από κάποιες απόψεις τουλάχιστον, επιβραδυνθεί κατά τα τελευταία χρόνια. Υπάρχουν βέβαια δύο τρόποι να ερμηνεύσει κανείς αυτή την εξέλιξη: ο ένας είναι να θεωρήσει την εξέλιξη των «κατακτήσεων της εργατικής τάξης» κατά την τελευταία δεκαετία, σαν μία πορεία που οδηγεί στην ικανοποιητική σημερινή κατάσταση (στη «διασφάλιση κάποιων άμεσων συμφερόντων και κατακτήσεων της εργατικής τάξης»). Ο άλλος τρόπος είναι να διαπιστώσει ότι η δεκαετία αυτή χαρακτηρίζεται από τη δραστηριοποίηση της εργατικής τάξης, και ότι το βασικό πρόβλημα του αστικού κράτους σ' όλη αυτή την περίοδο ήταν η συγκράτηση με κάθε τρόπο της δυναμικής: η πασοκική διακυβέρνηση δεν εξασφάλισε τους όρους για τη συνέχιση αυτής της τάσης, αλλά αντίθετα αποτέλεσε την πρώτη μορφή αστικής εξουσίας μετά το 1974 που κατόρθωσε να εντάξει τη διαχείριση της εργατικής δύναμης σε ένα πραγματικό πρόγραμμα διατήρησης και αναπαραγωγής των καπιταλιστικών σχέσεων.

Η περίοδος κατά την οποία πραγματοποιήθηκαν αποφασιστικές μισθολογικές αυξήσεις ήταν — δεν θα έπρεπε να το ξεχνάμε — η τετραετία

αρετές» ΤΟΥ

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ

ορισμένων αρθρογράφων

1975-1978: το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα του μέσου μισθωτού αυξήθηκε διαδοχικά κατά 7,6%, 7,4%, 7,9%, 6,9%, δηλαδή συνολικά κατά 33,3%. Ακολούθησε η τριετία 1979-81 με μειώσεις του εισοδήματος αυτού κατά 1,8% το 1979, 1,2% το 1980 και 2,5% το 1981, δηλαδή με συνολική μείωση κατά 5,4%. Με το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα του μέσου μισθωτού αυξήθηκε κατά 2,8% το 1982, μειώθηκε κατά 3,7% το 1983, και αυξήθηκε κατά 3,1% το 1984, ενώ προβλέπεται για το 1985 μία αύξηση κατά 2% περίπου: έτσι στο τέλος του έτους δεν θα έχει ανακτηθεί το επίπεδο του 1978. Είναι προφανές ότι έχει ανακοπεί η δυναμική του μεταπολιτευτικού εργατικού κινήματος, χωρίς να έχουν έστω καλυφθεί οι ιστορικά διαμορφωμένες ανάγκες: η μέση ωριαία αμοιβή στη βιομηχανία είναι ακόμα στο μισό της αντίστοιχης αμοιβής στην ιταλική βιομηχανία, στο ένα τρίτο περίπου της ωριαίας αμοιβής στη Γερμανία, όταν οι διαφοροποιήσεις των καταναλωτικών προτύπων δεν είναι τόσο έντονες. Σ' ό,τι αφορά τις κοινωνικές δαπάνες, δεν αυξήθηκαν μόνο τα τελευταία χρόνια, και είχε γίνει προς αυτή την κατεύθυνση ένα αποφασιστικό βήμα κατά την προηγούμενη περίοδο: από το 1974 ως το 1980 οι κοινωνικές δαπάνες (εκπαίδευση, υγεία, συντάξεις, επιδότηση της ανεργίας και λοιπές δαπάνες) στην Ελλάδα, αυξήθηκαν σε σταθερές τιμές κατά 64%, με παράλληλη αύξηση κατά 33% των δαπανών της δημόσιας διοίκησης (Για την περίοδο 1968-1974 η αύξηση των κοινωνικών δαπανών ήταν 31%). Η διαμόρφωση επομένως ενός «κράτους-προνοίας» δεν είναι μία διαδικασία που ξεκίνησε με το ΠΑΣΟΚ, αλλά συνδέεται κι αυτή με την περίοδο δραστηριοποίησης του εργατικού κινήματος μετά το 1974. Και εδώ

όμως, είναι δύσκολο να υποστηριχτεί ότι οι τελευταίες παραχωρήσεις που έγιναν ήταν τόσο σημαντικές ώστε να «εξαγοραστεί» η εργατική μαχητικότητα.

Το ΠΑΣΟΚ περιέλαβε στο πρόγραμμά του την προοπτική βελτίωσης της θέσης της εργατικής τάξης, αλλά βάζοντας δρακόντιους περιορισμούς όπως η ΑΤΑ και η σύνδεση των περαιτέρω αυξήσεων με την αύξηση του ΑΕΠ. Μία τέτοια πολιτική έγινε δεκτή σαν ικανοποιητική λύση, διότι προτάθηκε σε μία εργατική τάξη που είχε δεχθεί σοβαρά πλήγματα από την κατασταλτική πολιτική της ΝΔ., έχει παραμείνει ανοργάνωτη σε μεγάλο βαθμό, και δεν έχει κατορθώσει στον κρίσιμο τομέα της βιομηχανίας να φθάσει στη δημιουργία ενιαίων συνδικαλιστικών οργανώσεων. Επειδή φαίνεται να υπάρχει μια «διάχυτη ικανοποίηση» σχετικά με τον βιομηχανικό συνδικαλισμό πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η έλλειψη ενιαίων οργανωτικών δομών παραμένει ένα ποιοτικό χαρακτηριστικό το οποίο συνυπάρχει με την επιβίωση των παρατάξεων που συνεχίζουν να αποτελούν τους φορείς μέσω των οποίων συνδέονται στην πραγματικότητα οι οργανώσεις βάσης: μ' αυτό τον τρόπο οι τοποθετήσεις για τα συνδικαλιστικά ή κοινωνικά ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος περνάνε από τους κομματικούς μηχανισμούς, και δεν απασχολούν τις οργανώσεις βάσης. Σ' αυτή την πραγματικότητα της διάσπασης και της ατομικοποίησης προστέθηκε μετά το 1980 η απειλητική αύξηση της ανεργίας που ξεπέρασε το 4% του ενεργού πληθυσμού το 1981 και το 8% το 1984.

Ο καθένας μπορεί να ξέρει όμως ότι η συνετή πολιτική που εφάρμοσε ως τώρα το ΠΑΣΟΚ στα θέματα μισθών και κοινωνικών δαπανών,

δεν είναι βιώσιμη μεσοπρόθεσμα, παρόλο που αποτέλεσε μια πολύ καλή απόδειξη της «πειθαρχίας» της εργατικής τάξης, σχετικά με τη «σταθεροποίηση της οικονομίας». Το εξωτερικό χρέος, τα ελλείμματα του δημοσίου, αλλά και η ομοφωνία γύρω από τον εξαγωγικό προσανατολισμό μιας βιομηχανίας που η ανταγωνιστικότητά της εξαρτάται καθοριστικά από το κόστος της εργασίας, θα διαμορφώσουν μια περιοριστική πολιτική που το βασικό της χαρακτηριστικό δεν προβλέπεται να είναι η διασφάλιση των συμφερόντων και των κατακτήσεων της εργατικής τάξης. Σ' αυτές τις συνθήκες η παρουσίαση της εκλογικής νίκης του ΠΑΣΟΚ, σαν απόκρουση της αντεργατικής επίθεσης του κεφαλαίου, κινείται πλέον σε μια καθαρά ιδεολογική σφαίρα, όπως και η παρουσίαση αυτής της αναμέτρησης με εμφυλιοπολεμικά χρώματα. Τα αποτελέσματα των εκλογών δείχνουν αφενός ότι έχει διαμορφωθεί στην αστική τάξη μία πολιτική τάση που πρεσβεύει τη διάλυση του εργατικού κινήματος, αλλά δείχνουν αφετέρου ότι η εμπιστοσύνη μιας μεγάλης μερίδας της αστικής τάξης στο ΠΑΣΟΚ δεν έχει κλονιστεί. Εξάλλου, ο «νεο-φιλελευθερισμός» της Ν.Δ. δεν είναι και τόσο ξένος προς κάποιες πρακτικές ή προβληματισμούς του κυβερνώντος κόμματος: η μείωση των ελλειμμάτων του δημοσίου, ή των δημοσίων επιχειρήσεων, η διαμόρφωση των τιμών μέσω του ελεύθερου ανταγωνισμού, η αναθεώρηση της ΑΤΑ, η φιλελευθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος, είναι μερικά από τα θέματα για τα οποία μπορούν να γίνουν «εποικοδομητικές» συζητήσεις.

Θα ήταν ενδιαφέρον, και αναγκαίο, να υπάρξει μία συστηματικότερη συζήτηση των ζητημάτων που βάζουν οι τοποθετήσεις των αναφερθέντων αρθρογράφων του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ, και που αφορούν τόσο την ανάλυση της συγκυρίας όσο και τη μεθοδολογία αυτής της αναζήτησης. Θα έπρεπε ίσως να εξεταστεί κάτω από ποιους όρους, και εξαιτίας ποιών ελλείψεων η ανάλυση του «εκσυγχρονισμού» κινδυνεύει να μετατραπεί σε θεμελίωση του αναπόφευκτου και αναγκαίου πασοκικού σταδίου στην εξέλιξη του ελληνικού καπιταλισμού.

Το φαινόμενο όμως της ανακάλυψης των ταξικών αρετών του ΠΑΣΟΚ, είναι κυρίως αξιοσημείωτο επειδή εντάσσεται στη γενική τάση των αριστερών διανοουμένων να απομακρυνθούν από την ενασχόληση με την πραγματικότητα των κοινωνικών σχέσεων, και να πλησιάσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και συζητούν οι διανοούμενοι σαν κοινωνικό στρώμα, και ειδικότερα όσοι είναι ενταγμένοι στον κρατικό μηχανισμό. Διότι, είναι γεγονός ότι η πολιτική επικαιρότητα μας εμφανίζεται όλο και περισσότερο σαν να είχαμε να διαλέξουμε ανάμεσα στη «σοβαρότητα» των αποτυχημένων ηγετών του ΚΚΕ εσ. και τη «γνησιότητα» της πλαστικής σημαίας του ΠΑΣΟΚ, ανάμεσα στην «ταξική συνεργασία» των 116 και του «Τέταρτου» και την «ταξικότητα» των στελεχών του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, ανάμεσα στην «αστική» εκλογική βάση του ΚΚΕ εσ. και την «εργατική» πολιτική του υπουργείου Εργασίας και Δημοσίας τάξεως, ανάμεσα στη σταθερότητα των θεσμών με τον Καραμανλή, και τη μονιμότητα του κράτους του ΠΑΣΟΚ. Και η εμπλοκή σ' αυτού του είδους τα διλήμματα είναι κατανοητή για ανθρώπους που έχουν να υπερασπιστούν έναν κοινωνικό ρόλο ή μια επαγγελματική θέση: όταν όμως κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει, δεν κινδυνεύουμε να δούμε παρά τον εκφυλισμό μιας κριτικής σκέψης, και την αδυναμία της να αντλήσει δυνάμεις από τη ζωντανή πραγματικότητα της ταξικής πάλης.

Πάνος Γεωργίου

Το δις εξαμαρτείν

1955. Εποχή δόγματος Τρούμαν και σχεδίου Μάρσαλ με όλα τα παρεπόμενά τους, στο γνωστό πλαίσιο διωγμών, εξοριών, φυλακίσεων κλπ., κλπ. Ένα από τα παρεπόμενα: οι αποστολές καλής θελήσεως όπου οι Αμερικανοί μοίραζαν τσίχλες και σοκολάτες στα παιδάκια και έφτιαχναν pancakes (επί το ελληνικότερον τηγανίτες) σε όσους ανέβαιναν στα πλοία του Έκτου Στόλου που τιμούσαν συχνότατα το Φάληρο με τις επισκέψεις τους (κορίτσια, ο στόλος...)

1955, λοιπόν, και σε μία από τις αποστολές καλής θελήσεως της εποχής του ψυχρού πολέμου όπου ό,τι το Αμερικανικόν διαφημιζόνταν ως το ωραιότερο και το πιο μοντέρνο, ήρθε να παίξει τζαζ με το συγκρότημά του — ποιος λέτε; Ο Dizzy Gillespie!!! Το φολκλόρ της υπόθεσης: ο Gillespie ντύθηκε τσολιάς και φωτογραφήθηκε στον Άγνωστο Στρατιώτη, η δε φωτογραφία του αποτέλεσε το εξώφυλλο δίσκου του της εποχής εκείνης.

1985, τριάντα ακριβώς χρόνια αργότερα και πάλι σε μία εποχή που αγγίζει τις παρυφές του ψυχρού πολέμου. Έχουμε πρόσφατο το μπουκοτάζ, από τις Ηνωμένες Πολιτείες, του «ανασφαλούς» αεροδρομίου του Ελληνικού. Στην «ωραία» αυτή προσπάθεια, όπου εκτός των άλλων ματαιώθηκαν ήδη σημαντικότητες μετακλήσεις Αμερικανών καλλιτεχνών συγκροτημάτων, ποιον λέτε ότι βρήκε αρωγό η Ρηγκανική πολιτική; Και πάλι τον Dizzy Gillespie, ο οποίος ματαίωσε τη συναυλία του για τα 2.300 χρόνια της Θεσσαλονίκης επειδή όπως δήλωσε «αφού ο πρόεδρος είπε ότι τα ελληνικά αεροδρόμια είναι ανασφαλή...» Είναι κρίμα που για δεύτερη φορά χρησιμοποιήθηκε ένας σπουδαίος καλλιτέχνης, του οποίου η μουσική (τζαζ) εκφράζει την προ-

σπάθεια του μαύρου μουσικού για ΑΥΤΟΝΟΜΗ και ΕΛΕΥΘΕΡΗ καλλιτεχνική έκφραση. Το γεγονός βέβαια δεν είναι τυχαίο: ο συμβολισμός του είναι προφανής και θα πρέπει να μας βάλει σε πολλές ανησυχητικές σκέψεις.

Α.Σ.

Κυριακάτικος περίπατος (μεταξύ μας)

Το ωραίο αυτό έργο του Georges Michel, που παίχτηκε γύρω στο 1975 από το τότε σημαντικό Ανοιχτό Θέατρο του Γιώργου Μιχαηλίδη (θυμάται άραγε ακόμα κανείς την περίοδο αυτή του Μιχαηλίδη;) θύμισε και πάλι μία από τις συναυλίες της ορχήστρας ALEA III (στο Βεάκειο). Και μάλιστα με την προσθήκη από στόματος του ίδιου του μαέστρου Θόδωρου Αντωνίου της έκφρασης «μεταξύ μας» σε σχολιασμό του για την «αθρόα» προσέλευση του μουσικόφιλου κοινού.

Α.Σ.

Οι «μπούρδες» του κ. Μάτεσι

...«Όπως καγχάσαμε με τις πρόσφατες οιδιπόδειες μπούρδες της μαντάμ λα μάμα (ουκ έγνω η γυναικούλα)» εφ. Βήμα 23 Ιουνίου 1985, Παύλος Μάτεσις.

Φυσικά δεν πρόκειται για κάποια κριτική αλλά για χυδαίο και κακόγουστο βρισίμο. Κάτι παρόμοιο είχε συμβεί και όταν είχε έλθει το *Living Theater* και πιθανό να ξανασυμβεί αν

έλθει ο Bob Wilson ή οτιδήποτε «διαφορετικό» από το ελληνικό θεατρικό κατεστημένο, από τον ελληνικό επαρχιωτισμό. Ας μη ξεχνάμε ότι εδώ και δέκα χρόνια σχεδόν, πολλοί «μεγάλοι» θίασοι μας προσφέρουν τις ίδιες (χιλίο)μασημένες αρχαίες τραγωδίες και κωμωδίες, ενώ καλοπληρώνονται εκ νέου γι' αυτές.

Θα πρέπει ο κύριος Μάτεσις να έχει τουλάχιστον μυωπία για να μη δει τίποτα το καλό στην παράσταση και να τη θεωρήσει «μια μπουρδα» όπως μας λέει.

Ή ίσως τον ενόχλησε ότι η Έλεν Στιούαρτ είναι μια γυναίκα, «γυναικούλα» (!) λέει ο ίδιος (χωρίς να μας εξηγήσει πώς έφτασε σ' αυτό το εντριφές συμπέρασμα), που θέλησε να προκαλέσει το κοινό και τόλμησε να κάνει μια παράσταση διαφορετική, και παρ' όλες τις επιφυλάξεις που μπορεί να είχε κανείς, δυστυχώς δεν έχουμε την ευκαιρία να βλέπουμε συχνά.

Ελένη Τζιφτζιλιάκη

Κοκορέτσι!

Τώρα που διαβάζετε αυτές τις γραμμές μπορεί ο Ρήγκαν να έχει ήδη ανακαλέσει την ταξιδιωτική του οδηγία. Όλοι οι αφελείς θα νομίσουν ότι το κάνει για να αποκατασταθούν οι καλές μας σχέσεις και να παραμεινουν οι Βάσεις στην Ελλάδα. Λάθος! Είναι εξακριβωμένο ότι ο βασικός λόγος είναι το ότι έχει τάξει το υπόλοιπο έντερό του στην Παναγία της Τήνου και σκοπεύει να πάει εκεί το Δεκαπενταύγουστο. Αναγκαστικά λοιπόν θα περάσει απ' το αεροδρόμιο της Αθήνας.

Τώρα βέβαια εκείνο που δεν ξέρουμε ακόμη είναι το ποιος άλλος θα πάει στην Τήνο το Δεκαπενταύγουστο. Ποιος δηλαδή είχε τάξει το άλλο κομμάτι του εντέρου του Ρήγκαν και η Μεγαλόχαρη έκανε το θαύμα Της!

Α.Θ.

Μπόμπυ Σαντς: Τέσσερα χρόνια απών (;)

Στις 5 του περασμένου Μάη έκλεισαν, κιόλας!, τέσσερα χρόνια απ' το θάνατο, μετά 66 μέρες απεργίας πείνας, του Μπόμπυ Σαντς, ποιητή, βουλευτή, μα πάνω απ' όλα, μαχητή της προσπάθειας για μια Ελεύθερη Ιρλανδία.

Το πρόσωπο, τα γεγονότα και τον καιρό που πέρασε μας έφερε στο μυαλό η κυκλοφορία στα ελληνικά, από το Κυπριακό εκδοτικό «ΑΙΓΑΙΟΝ», του «Ημερολόγιου του Μπόμπυ Σαντς», την επιμέλεια του πρωτότυπου είχε το Γραφείο Τύπου του «Σιν Φέιν».

Αλλά είναι προτιμότερο ν' αφήσουμε τον Μπόμπυ Σαντς να μιλήσει: «Σκέφτομαι πως κάποια άτομα με θεωρούν υπεύθυνο για την απεργία πείνας, αλλά εγώ δοκίμασα τα πάντα για να την αποτρέψω, εκτός απ' το να παραδοθώ... Τραβάω αυτό το δρόμο κύρια γιατί ό,τι χάνεται εδωμέσα, χάνεται ταυτόχρονα και για τη Δημοκρατία». Κι ακόμα: «Ο νους είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας. Αν δεν έχεις δυνατό μυαλό για να αντισταθείς σ' όλα, τότε δεν θα αντέξεις. Δεν θα έχεις καμιά δύναμη για να παλέψεις».

Ή αλλού: «Ήταν ένα φωτεινό και όμορφο απόγευμα σήμερα και, τώρα, το βράδυ είναι πολύ ήρεμο. Είναι εκπληκτικό τι μπορούν ν' ανακαλύψουν, ακόμα και τα φυλακισμένα μάτια κι αυτιά... Μετά κολλάω στην τρομακτική ιδέα ότι εκεί πέρα δεν τρώνε. Αλλά πού ξέρεις, αν δεν έχουν κάτι καλύτερο από μαύρο χωριάτικο ψωμί, μέλι, τυρί κ.λπ., ε λοιπόν, δε θα 'ναι κι άσχημα»...

B.A.

... Ένα πάρκο στου Ζωγράφου...

Και ενώ —κατά γενική παραδοχή— «το κίνημα μεταφέρεται στα νησιά το καλοκαίρι» υπάρχουν μερικοί που παραθερίζουν στην Αθήνα, υπερασπιζόμενοι ένα πάρκο. Ο λόγος για το πάρκο της οδού Γ. Παπανδρέου στου Ζωγράφου. Ένα επίμηκες πάρκο που βρίσκεται ακριβώς πάνω στη γραμμή απ' όπου θα περάσει ο καινούριος —ενδιάμεσος— δακτύλιος που υποτίθεται ότι θα ανακουφίσει το κέντρο της πόλης από την κυκλοφορία (μεταφέροντας το νέφος στις συνοικίες). Ο δρόμος αυτός θα είναι ταχείας κυκλοφορίας και ενώ πιστεύεται πως σύντομα δε θα μπορεί να εξυπηρετήσει την κυκλοφορία που προβλέπεται γι' αυτόν, ωστόσο θα προκαλέσει και ακόμα περισσότερα προβλήματα στις συνοικίες απ' όπου θα περνάει. Στον ΥΜΗΤΤΟ, στου ΖΩΓΡΑΦΟΥ και στην ΑΓ. ΠΑ-

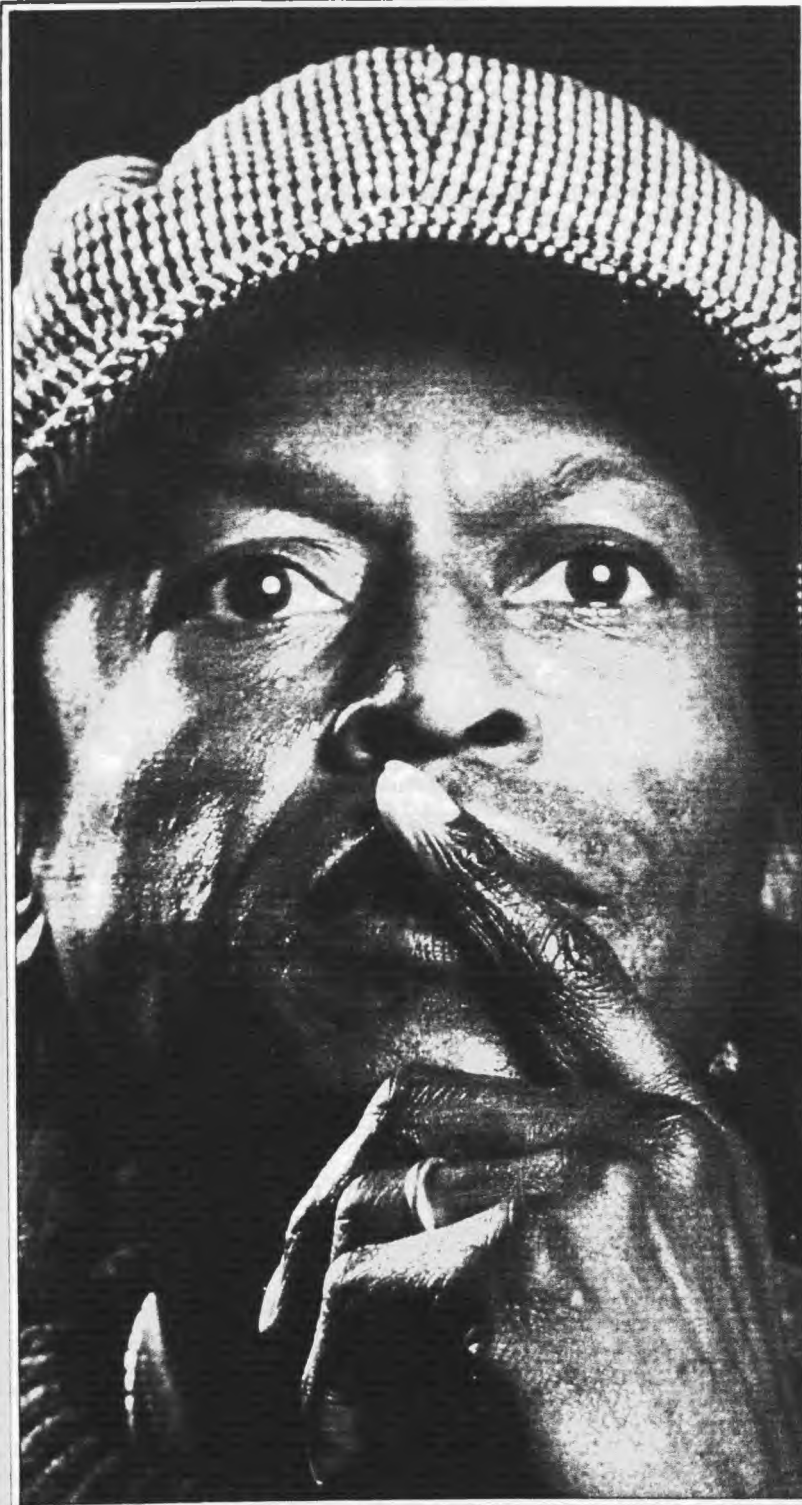
ΡΑΣΚΕΥΗ μαζίκοι φορείς και επιτροπές εναντιώνονται στην κατασκευή του. Στου Ζωγράφου, ειδικότερα, η επιτροπή κατοίκων εδώ και τρία χρόνια έχει έρθει πολλές φορές σε αντίθεση με τη Δήμαρχο και τους δημοτικούς συνδυασμούς, κάνοντας μια υποδειγματική δουλειά για την υπεράσπιση του τελευταίου πράσινου πνεύμονα στου Ζωγράφου.

Η επιτροπή κατοίκων αρχικά ξεκίνησε από το ανεξάρτητο στέκι Ζωγράφου, το οποίο είχαν φτιάξει η ομάδα πρωτοβουλίας που έβγαζε την εφημερίδα «απόψεις» και οι αυτόνομοι πολίτες. Μετά από κάποιες κινητοποιήσεις άρχισαν να έρχονται και αρκετοί κάτοικοι οι οποίοι ενίσχυσαν την παρουσία της επιτροπής και δυσκόλεψαν και την (πολιτική) ζωή της δημάρχου κας Φ. Σακελλαρίδου.

Τρία χρόνια, λοιπόν, η επιτροπή κατοίκων έχει κάνει εκδηλώσεις, πορείες, συναυλίες και συγκεντρώσεις και έχοντας μαζώσει και αρκετές χιλιάδες υπογραφών κατοίκων, που θέ-

λουν το πάρκο να μείνει όπως είναι, πιέζει τη δήμαρχο για μια ανοιχτή και «επί ίσοις όροις» αντιπαράθεση. Δυστυχώς η κα δήμαρχος φροντίζει στις λαϊκές συνελεύσεις να κόβεται το ρεύμα όταν πρόκειται να μιλήσει εκπρόσωπος της επιτροπής, προβάλλει βέτο να μη μιλήσουν οι κάτοικοι στο ραδιόφωνο και κάνει συνέχεια αντιφατικές δηλώσεις σχετικά με τον αριθμό των δέντρων που θα κοπούν, με το αν ο δρόμος θα είναι τοπικής ή γενικής χρησιμότητας και άλλες τέτοιες λεπτομερείες.

Σημασία πάντως έχει πως η επιτροπή έχει ήδη κάνει ανοιχτές προτάσεις για την εξυπηρέτηση της κυκλοφορίας του Ζωγράφου, χωρίς να καταστραφεί το πάρκο, με το άνοιγμα των αυτοκινητόδρομων που ήδη υπάρχουν μέσα στην Πολυτεχνειούπολη και την Πανεπιστημιούπολη, μια λύση που βοηθάει και στην απογκετοποίηση των φοιτητικών χώρων που, ως τώρα, είναι μέσα στις ερη-

μιές.

Στις αρχές του Ιούλη οι κάτοικοι μπόρεσαν να σταματήσουν τις μπουλντόζες. Εμείς πιστεύουμε πως θα μπορέσουν να το ξανακάνουν.

A.G.

Η ατραξιόν του Ολύμπου

Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του σωματείου «ΟΛΥΜΠΟΣ», που αυτοχαρακτηρίζεται σαν «Παγκόσμιο Πνευματικό Κέντρο» και συμπεριλαμβάνει δεκάδες επώνυμους καλλιτέχνες (Ξαρχάκος, Μεσσάλας, Αλκαίου κλπ.) που διαθέτει την ενίσχυση 1200 φορέων, ξένων πανεπιστημίων, δημάρχων, Ελλήνων της διασποράς, που αποβλέπει στην «αναβίωση του Ελληνικού μεγαλείου με όλη του τη λαμπρότητα» και που έχει σαν άμεσο στόχο τη δημιουργία τουριστικής πόλης — ατραξιόν πάνω στον Όλυμπο, δηλαδή, το εν λόγω λοιπόν μέλος, ούτε λίγο ούτε πολύ: «Αρχαίο Ελληνικό πνεύμα διαθέτουμε. Και για να γίνει κάπως κυνικός, αυτό που διαθέτουμε θα πουλήσουμε!»

Καμία αντίρρηση επί των πωλήσεων Αρχαιο-Ελληνικού πνεύματος — δεδομένης της σπανιότητας του Νεοελληνικού — πλην όμως το οικοσύστημα «Όλυμπος» δεν φαίνεται να εναρμονίζεται με τους σκοπούς του ομώνυμου σωματείου. Η βλάστηση, τα άγρια ζώα, το στυλ του τοπίου, ο τρόπος ζωής των ντόπιων, ο κοντινός εθνικός δρυμός, δεν φαίνεται να σηκώνουν τέτοια μεγαλεπήβολα τουριστικοπολιτιστικά σχέδια. Παιδιά, κόψτε κάτω...

Γιάννης Σχιζάς

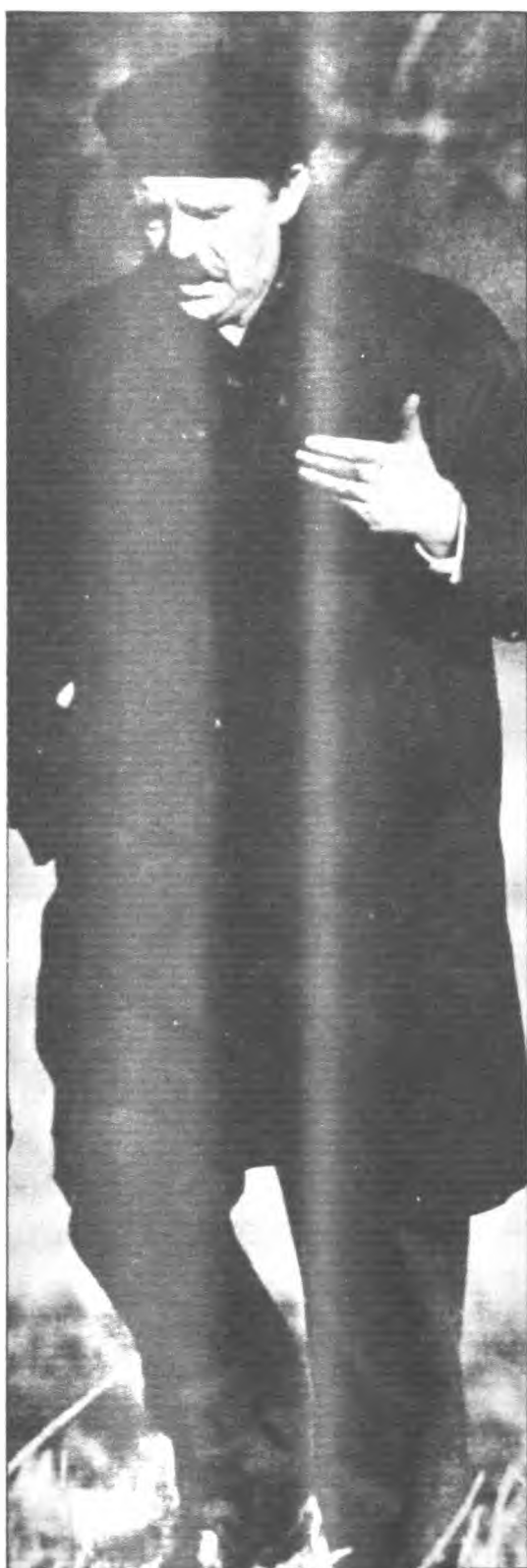
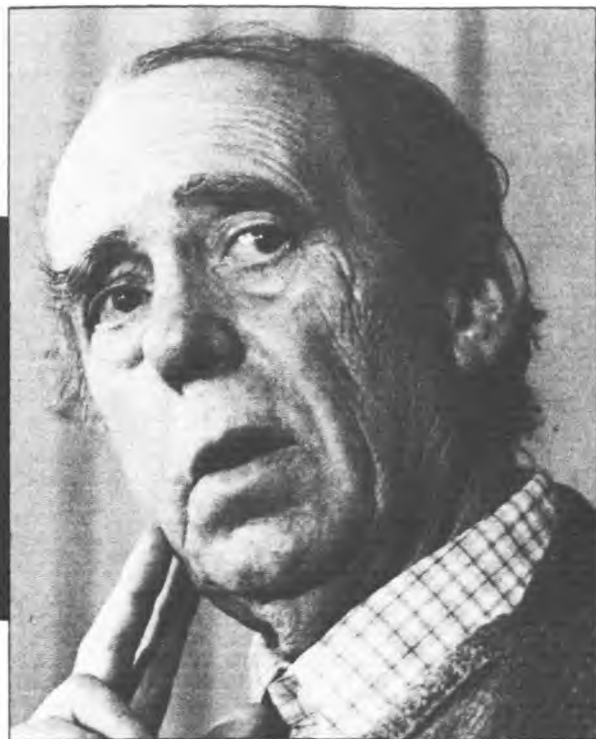
Το αρχαίο θέατρο του Λυκαβηττού

Επηρεασμένοι απ' το δείπνο της στοάς του Αττάλου φαίνονται οι δημοσιογράφοι της γαλλικής Liberation. Σε συνέντευξη που πήραν από τον Μάιλς Ντέηβις στη Βιέννη λίγες μέρες μετά τη συναυλία που έδωσε στο Λυκαβηττό τον ρώτησαν: «Έρχεστε απ' την Αθήνα όπου παίζετε σ' ένα ρωμαϊκό θέατρο, όπως μου είπε ο Τζων Σκόφιλντ, ο κιθαρίστας σας. Στη Βιέννη είναι επίσης ένα αρχαίο θέατρο. Πρόκειται για ιδιαίτερα μέρη από την άποψη του ήχου;»

Ο Ντέηβις, πιο προσεκτικός, δε χρονολογεί το Λυκαβηττό και περιορίζεται να απαντήσει: «Για το κοινό, ίσως... Εγώ παίζω με ηλεκτρικά όργανα, ο «ανθρώπινος» ήχος μου είναι πάντα οι ίδιες επιστροφές της σκηνής».

Σ.

Ο Κον Μπεντί για τον Χάινριχ Μπελ

Ο Χάινριχ Μπελ πέθανε στις 16 Ιουλίου σε ηλικία 67 χρόνων. Το ίδιο βράδι του θανάτου του, μιλά για τον Μπελ ο Ντανιέλ Κον-Μπεντί, ο πρωταγωνιστής του γαλλικού Μάη που ζει κι αγωνίζεται σήμερα στη Γερμανία. Τη συνέντευξη πήρε για τη γαλλική Libération ο Gérard Dupuy.

Ερώτηση: Τι σημαίνει ο Μπελ για έναν νέο γερμανό;

Ντάνυ Κον-Μπεντί: Για έναν νέο γερμανό που αγωνίστηκε στη Γερμανία το 67-68, ο Μπελ είναι μια μεγάλη ηθική συνείδηση. Είναι ο ουμανιστής που πολύ σπάνια λάθεψε στις κοινωνικές και πολιτικές του τοποθετήσεις. Το απέδειξε ήδη τη δεκαετία του 50, τα «μολυβένια χρόνια» στη Γερμανία, όταν πήρε θέση κατά του Αϊζενχάουερ και κατά της καθολικής εκκλησίας, παρότι ήταν καθολικός. Το ίδιο συνέβη και κατά τη διάρκεια του πολέμου του Βιετνάμ όταν συμμετείχε στο δικαστήριο Ράσσελ κατά της αμερικανικής επέμβασης. Το ίδιο έκανε και με την υποδοχή του Σολζενίτσιν στη Γερμανία ή με τις θέσεις του ενάντια στο «κυνήγι των μαγισσών» που είχε εξαπολυθεί τη μεγάλη εποχή της R.A.F. Ήταν επίσης ουμανιστής όταν ζήτησε ν' αφήσουν την Ούλρικε Μάινχοφ να καταφύγει σε μια χώρα του τρίτου κόσμου. Ήθελε να εκτονώσει την κατάσταση στη Γερμανία, δηλαδή έθετε συνεχώς το πρόβλημα των συνθηκών φυλάκισης, το πρόβλημα του «κυνηγιού των μαγισσών», το πρόβλημα ενός κράτους που καταδίδει και υποχρεώνει τους πολίτες του να καταδίδουν. Ήταν ακόμα ουμανιστής καθώς συμμετείχε στο ειρηνιστικό κίνημα παραμένοντας ταυτόχρονα θερμός υποστηρικτής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Σοβιετική Ένωση: στις μεγάλες ειρηνιστικές συγκεντρώσεις, αξίωνε την απελευθέρωση του Ζαχάρωφ. Ήταν, όσο απίστευτο κι αν φαίνεται, ένας ουμανιστής, χωρίς ψεγάδι. Για έναν νέο γερμανό ήταν το παράδειγμα του πώς θα μπορούσε να είναι η γενιά των γονιών του.

Ε.: Το πορτραίτο σου είναι κάπως ειδυλλιακό... Πολλοί νέοι γερμανοί - ή και μεγαλύτεροι - πιστεύουν ότι ο Μπελ δεν ήταν άφογος...

Ν.Κ.-Μπ.: Πρέπει να 'χουμε στο μυαλό μας ότι στη Γερμανία ο Μπελ υπήρξε το μαύρο πρόβατο για τη δεξιά και ιδίως για την Μπιλντ-τσάι-τουνγκ (λαϊκή εφημερίδα του συγκροτήματος Σπρίνγκερ) που μάλιστα επιχειρήσε να τον καταστήσει υπεύθυνο για την τρομοκρατία. Το

πρόβλημα φυσικά δεν είναι να μάθουμε αν ο Μπελ ήταν άφογος ή όχι. Ήταν καθολικός, και μάλιστα ένθερμος, πράγμα που προσωπικά δεν με συγκινεί ιδιαίτερα. Αλλά αυτό που με συναρπάζει στον Μπελ είναι ότι σ' όλες του τις θέσεις για κοινωνικά ζητήματα υπήρξε πάντα ένας αντι-συντηρητικός. Όχι αναρχικός — δεν του άρεσε να τον ονομάζουν έτσι — αλλά πάντοτε βρισκόταν ενάντια στο ρεύμα. Προσπαθούσε πρώτα πρώτα να υπερασπίσει την άποψή του για έναν ατομικό ουμανισμό. Υπήρξε, για παράδειγμα, ένθερμος ειρηνιστής: μόλις προκλήθηκε βία μέσα στο φοιτητικό κίνημα, ιδιαίτερα το 68-69, στάθηκε κριτικός. Και μάλιστα πολύ κριτικός. Εκείνη τη στιγμή, μια μερίδα της νεολαίας δεν συμφωνούσε μαζί του.

Ε.: Ήταν κατά κάποιο τρόπο, ο άνθρωπος όλης της Γερμανίας;

Ν.Κ.-Μπ.: Ο Μπελ — κι αυτό το βλέπουμε ήδη στις πρώτες αντιδράσεις για το θάνατό του — όσο κι αν αποτελούσε στόχο κριτικής μέσα στη γερμανική κοινωνία, είχε εντούτοις κατορθώσει να της επιβληθεί. Ο Βάϊτσεκερ, ο νέος πρόεδρος της Δημοκρατίας, σπεύδει να κάνει μια δήλωση σχετικά με το θάνατο του Μπελ, όπως και όλη η αριστερά. Θα το ονόμαζα ομοψυχία. Μόνο η δεξιά του Στράους θα αρνηθεί να κάνει δική της δήλωση ή ακόμα και να αποδεχτεί αυτή την ομοψυχία γύρω απ' τον Μπελ. Οι Γερμανοί πάντα εντυπωσιάζονται από τα βραβεία και καθώς ο Μπελ είχε βραβευτεί με το Νόμπελ λογοτεχνίας η ομοψυχία διευκολύνθηκε.

Ε.: Παρατηρώντας απ' τη Γαλλία, ο Μπελ είναι ό,τι καλύτερο δημιούργησε η σύγχρονη Γερμανία. Είναι όμως λίγο σαν ένας γερμανός Σαρτρ, ή όχι;

Ν.Κ.-Μπ.: Η σύγκριση μεταξύ Σαρτρ και Μπελ δεν είναι ορθή διότι ο Μπελ δεν υπήρξε ποτέ ομορτοουμιστής. Ο Μπελ δεν θα 'κανε ποτέ αυτά που έκανε ο Σαρτρ την περίοδο της «Προλεταριακής Αριστεράς». Ποτέ δεν θα 'γραφε τον πρόλογο στον Φανόν. Έμεινε πάντα μόνος. Στις πιο δύσκολες στιγμές ήξερε να βρίσκει αυτόν τον απίστευτο ουμανιστικό τόνο για να υπερασπίζεται κάποιον, για να υπερασπίζεται τους περιθωριακούς. Κατά τούτο υπήρξε ένας μεγάλος διανοούμενος που προσπαθούσε να επηρεάσει τα πράγματα με το προσωπικό του βάρος. Δεν πίστευε καθόλου στα μεγάλα απελευθερωτικά κινήματα, όποια κι αν είναι αυτά.

ΜΕ ΤΟ ΥΦΟΣ ανθρώπου που δεν ακούει τις ειδήσεις στη γλώσσα του, ο μουγγός πέταξε τα κουτιά πάνω στ' άλλα που περίμεναν στοιβαγμένα. Κύλησαν στο μάρμαρο, μα δεν άνοιξαν. Ωστόσο, ο μεταλλικός θόρυβος είναι ενοχλητικός με τη ζέστη κι αυτό έκανε τους άλλους να τον μαλώσουν. Καθώς στην ελεύθερη πια πλάτη του δεν φούσκωνε καμιά καμπούρα τους αγνόησε και σκύβοντας, φορτώθηκε τον «Φρανκεστάιν τζούνιορ», να τον επιστρέψει στο μεγάλο Γραφείο.

Το τηλέφωνο μόλις και το ακούς.

—Οι άλλοι, στο μικρό γραφείο, έμειναν να περιμένουν την παραγγελία. Το ποσοστό των εταιριών διανομής δεν γίνεται μικρότερο από τριάντα τοις εκατό κι όχι μόνο επειδή είναι, επίσης, εκμετάλλευσης. Μάλιστα, στους Αμερικάνους, για να νοικιάσεις ταινία, που έχουνε καλές, σου ζητάνε μέχρι και σαράντα τώρα το καλοκαίρι, όταν σαρανταπέντε πάνε το χειμώνα οι καινούριες. Άντε μετά να στήσεις πρόγραμμα.

Τι ωφελεί να τα ξαναλένε μεταξύ τους όσοι τα ξέρουν. Πολλές κόπιες τάλαιπωρημένες, καμιά φορά λείπουν και ολόκληρες σκηές, αν δεν είσαι σε καλή πιάτσα περιμένεις να παίξει πρώτος αυτός που είναι, κι αν θελήσεις να συμπληρώσεις από άλλου, δεν θα πάρεις καθόλου. Λοιπόν, αυτές είναι οι ταινίες, τόσο κάνουν, τότε θα τις βάλεις. Βρέξει χιονίσει.

Οι αιθουσάρχες των θερινών σινεμά δεν κυκλοφορούν μεταμφιεσμένοι σε αγρότες, όμως είναι οι μόνοι κάτοικοι της πρωτεύουσας που ρίχνουν κλεφτές, επαγγελματικές ματιές προς τα πάνω, γύρω στο μεσημέρι. Στέλνουν φωτογραφίες απ' τα φιλμ που παίζουν, στα διάφορα έντυπα, για να μπουν ευκολότερα στις επιλογές. Έχουν συστήσει σωματείο και δε διατηρούν σοβαρές επιφυλάξεις να χαρακτηριστούν διατηρητέες οι αυλές τους. Αρκετοί, ξεκίνησαν από μηχανικοί και δεν έχουν σκοπό να πεινάσουν ούτε τώρα. Μετά την υπερβολική επίδειξη αβρότητας των λίγων τελευταίων χρόνων, αποφάσισαν ν' αντικαταστήσουν τη λέξη αφιέρωμα με την λέξη εβδομάδα. Οι ελάχιστοι που γνωρίζουν τον Τόμας Γκουτιέρες Αλέα, διαβάζο-

ντας στις εφημερίδες για κάποιον Οντίρεζ, τα βάζουν με τα «αγράμματα κοριτσάκια που ασχολούνται με την τηλεόραση», αλλά δεν ξέρουν πως ακριβώς απ' την τελευταία στέλνονται τα δελτία τύπου.

Επιτέλους, τα ούζα φτάνουν. Και το τηλέφωνο ακούγεται πιο καθαρά.

—Καλά, ο Χίτσκοκ πάντα έκανε εισιτήρια. Και μαιτρ. Και σερ. Και καλοκαιρινός, το ίδιο.

Έτσι και δε βρίσκεις άκρη, πιάνεις τρεις Χίτσκοκ, τους πετάς επάνω κι έλυσες το πρόβλημά σου. Το κυριότερο, δε σπας το κεφάλι σου να βαφτίσεις το πρόγραμμα «αστυνομικού θρίλερ», με δυο περιπέτειες και το «Ρεπόρτερ» του Αντονιόνι.

Από τότε που οι πιο τρομαγμένοι εγκατέλειπαν την πολυθρόνα τους και τη συνέχεια του «Ψυχώ», πέρασε καιρός. Ο «Νοσφεράτου» μοιάζει αζιολύπητος γιατί ό,τι ποθεί περισσότερο είναι αυτό που όλοι φοβόμαστε. Η «Κριστίν» ζηλεύει τον οδηγό της και κυνηγάει στην άσφαλο εκείνους που θέλουν να τον μοιραστούν μαζί της. Ο «Άλιεν» κάνει τις γωνίες του δωματίου μας να μοιάζουν με του διαστημόπλοιου. Τις «Ανατριχίλες» δεν τις προκαλεί παρά ο φόβος απέναντι στη σεξουαλική επιθυμία της γυναίκας. Το «Διχασμένο κορμί», παρά το αιμοσταγές ηλεκτρικό πριόνι, εκτείνει το παιχνίδι της φαντασίωσης και της υπερβολής στα όρια της κλειστοφοβίας. Και η Ιζαμπέλ Ατζάνι μπορεί να είναι «Μια γυναίκα διαμονισμένη», όμως αν πηγαινει με άλλους, παραμένει πιστή στο «τέρας» που τρέφεται απ' τις σάρκες τους, και μαζί του κάνει έρωτα στο τέλος.

Όλο και δυναμώνει το χτύπημα.

—Το χειμώνα είναι αλλιώς. Πάλι οι Κυριακές περνάνε δύσκολα, έχει και συννεφιά, οι φίλοι σου δεν απαντάνε κι ούτε θα 'θελες να κάθεται σ' οικογενειακό τραπέζι. Τουλάχιστο, έχει ποδόσφαιρο το μεσημέρι και αθλητικά το βράδυ, να τα δεις και στην τηλεόραση. Ενώ, τώρα. Παραμονεύει ο Γρηγορίου ν' απολογηθεί. Κοιμηθείτε οι απαιτητικοί. Πηγαινετε για μπάνιο, αν βρείτε το κουράγιο. Πάντως, το «φυλαχτό της μάνας» δε σας αφορά.

Το δείχνουμε γιατί αυτό έχουμε και γιατί οι πιο πολλοί θα χαρούν που στο τέλος η Μάρθα Βούρτση θα βρει το χαμένο παιδί της. Η Αυστραλία μακρινή, μα το φυλαχτό σωτήριο. Ο Βόγλης νεαρός κι όλοι ευτυχισμένοι.

Τι κι αν λίγες ώρες αργότερα στο «Μπορσαλίνο» ο Ντελόν κι ο Μπελμοντό μιλάνε Αγγλικά. Ο πρώτος τα καταφέρει μια χαρά, από καιρό τα μιλάει στα θερινά όταν παίζει τον «Μπάτσο» ή το «Δολοφόνο χωρίς πρόσωπο» αντί του «Σαμουράι». Σιγά. Να δεις εσύ, στο Βερολίνο, να μιλάνε φαρσί τα γερμανικά οι Ινδιάνοι, μεταξύ τους καλά, αλλά και με τα χλωμά πρόσωπα και με το «Μεγάλο ανθρωπάκι» μάλιστα. Πήγε να κάνει τη φωνή του τσιριχτή ο Μάρλον Μπράντο, απογοήτευσε η προφορά του Μιφούνε στα γαλλικά, έφτασαν όλ' αυτά στ' αυτιά του κοινωνιολόγου με τα οράματα χωρίς διαρροές και σκέφτηκε, δεν κάνουμε διευθυντή της ΕΡΤ τον Γκοντάρ, μήπως και σωθεί κι η γλώσσα;

Θαρρείς και κουνουρίζει μες στ' αυτί μου.

—Όταν υπόσχεσαι «πολύ όνειρο», συγκεντρώνεις 7.000 υπογραφές και δεν προκαλείς φωτορύπανση και ηχορύπανση στο περιβάλλον, μάλλον κερδίζεις την υπόθεση της λειτουργίας σου στο Κολωνάκι σε πείσμα του μοναδικού, ενοχλημένου περιοίκου. Και, σίγουρα, δεν έχεις ανάγκη το Ντάριο Αρζέντο, τον Ρότζερ Κόρμαν, τον Μπράιαν ντε Πάλμα, τον Κρόνενμπεργκ, τον Ριντλέυ Σκοτ. Μόνο που κι οι «έγκλειστοι» της πρωτεύουσας, όταν ο νεκρός ζωντανεύει, δεν ξέρουν πως η 4η πράξη παίχτηκε στη θέση της 2ης κι αντιστροφή, αλλά ξεσπούν σε τρανταχτά γέλια, όπως κάθε φορά που η παραμικρή αφορμή γίνεται πολύτιμη για τα τεττωμένα νεύρα. «Σχιζοφρένεια», στην κυριολεξία.

Μεσούσης της πολιτιστικής Αθήνας, στο υπουργείο φτιάχνουν τις επιτροπές για το ερχόμενο φεστιβάλ Θεσσαλονίκης.

Σηκώνοντας το ακουστικό, μια φωνή ρώτησε κοφτά: Η βραδυνη, πότε αρχίζει;

—Αμέσως μετά την απογευματινή.

Ανδρέας Τύρος

Όταν ευδοκίμει

ΥΠΑΡΧΕΙ ΜΙΑ ευάριθμη μερίδα διανοουμένων που κυριολεκτικά την έχει κάνει λαχείο με το να κρούει παρατεταμένα τον κώδωνα του κινδύνου για την τύχη της γλώσσας μας. Παραδέρνοντας στο τέλμα μιας ανέμπνευστης ζωής, ανάμεσα στην επαγγελματική (ανα)παραγωγή αναμασημένων ιδεών και τους συμβιβασμούς τους με τα διάφορα κατά συνθήκη ψεύδη που είναι διάχυτα στους κύκλους τους, βρήκαν στη γλώσσα ένα πρώτης τάξεως διεγερτικό για τη φθίνουσα ρώμη τους και ταυτόχρονα ένα «ατράνταχτο» επιχείρημα για την όλο και πιο αμφίβολη χρησιμότητά τους στο κοινωνικό σύνολο. Ξεσπαθώνουν λοιπόν με τον οίστρο του καυλοσπυράριου για να σώσουν τάχα την αγνότητα της αγλαής κόρης που λέγεται ελληνική γλώσσα, στην πραγματικότητα όμως (όπως έχει φανεί από καιρό) για να γίνουν οι αποκλειστικοί διαχειριστές της κληρονομιάς της.

Για όλους αυτούς, η γνωστή ιστορία με την «ευδοκίμηση» και την «αρωγή» ήταν μάννα εξ ουρανού σε μια περίοδο καλοκαιρινής ξηρασίας και απραξίας. Είπαν λοιπόν πάλι τα δικά τους για την «αποπτώχευση» και «εκβαρβάρωση» της γλώσσας, για την αποκοπή μας από τις ρίζες μας κλπ., χάλασαν τον κόσμο με αφορμή ένα συνηθισμένο και καθ' εαυτό ασήμαντο φαινόμενο (όπως είναι η βαθμιαία ατροφία και αντικατάσταση ορισμένων λέξεων, κάτι δηλαδή που συμβαίνει σ' όλες τις εποχές και σ' όλες τις γλώσσες) και κατάφεραν να απομακρύνουν την προσοχή του κοινού τους από το πραγματικά σημαντικό στοιχείο αυτής της υπόθεσης: τη φαρισαϊκή και εξανδραποδιστική τακτική να δίνονται στους υποψήφιους για ανάπτυξη θέματα που τους εξαναγκάζουν να σκεφτούν σύμφωνα με μια ορισμένη λογική και να εξαντλήσουν τη σκέψη τους στην υποστήριξη κοινών τόπων ή (όπως στην επίμαχη περίπτωση) κατεστημένων ψευδών.

Αυτή τη φορά μάλιστα οι νεογλωσσαμύντορες είχαν και τη δειλή υποστήριξη (ή έστω κατανόηση) αρθρογράφων και δοκιμιογράφων που ως τώρα είχαν αντιμετωπίσει με σκεπτικισμό όλον αυτό τον γλωσσοθόρυβο: κούνησαν τώρα και αυτοί το κεφάλι τους και είπαν «ναι, πράγματι, η κατάσταση είναι θλιβερή, αλλά...»

Διότι, όταν δεν πρόκειται για το αν θα λέμε «της γνώσης» ή «της γνώσεως», «της Ιης του Μάη», ή της «Ιης Μαίτου», αν πρέπει ή όχι να χρησιμοποιούμε το «πρόκειται» κλπ., παρά όταν πρόκειται για την απώλεια ενός, δύο ή περισσότερων κειμηλίων από τη συλλογή του γλωσσοφετιχιστή που ηδονίζεται να κολυμπάει στις λέξεις, τότε και οι δύο αντιμαχόμενες παρατάξεις διανοουμένων συμφωνούν κατά βάθος: ύψιστο μέλημά τους η γλώσσα, όχι η ζωή· υπέρτατη αρχή, στην οποία λογοδοτούν, η παράδοση και όχι η δημιουργία.

Η γλώσσα μας λοιπόν φτωχαινει. Το λεξιλόγιό μας συρρικνώνεται. Οι νέοι μας δεν μπορούν πια να διαβάσουν Παπαδιαμάντη, σε λίγο δεν θα μπορούν να διαβάσουν ούτε καν Καβάφη. Η παντοκρατορία της εικόνας μας οδηγεί σε διανοητικό εκφυλισμό. Τι μπορεί να απαντήσει κανείς σε τέτοιες συντριπτικές κατηγορίες;

Είναι χαρακτηριστικό ότι την απάντηση (ξεκάθαρη και τσεκουράτη) δεν την έδωσε κανένας νεοδημοτικιστής σοφολογιώτατος, αλλά μια εκπρόσωπος της κατηγορίας εκείνης του πληθυσμού που τρία χρόνια τώρα οικτιρείται, ελεεινολογείται, χλευάζεται, περιφρονείται και διασύρεται από τους αυτόκλητους σωτήρες της γλώσσας: των νέων. Στις 22 Ιουνίου η «Ελευθεροτυπία» δημοσίευσε το γράμμα της Κατερίνας Στρατάκου, μιας υποψήφιας της Ιης δέσμης, που έλεγε ανάμεσα στα άλλα:

«Βαδίζουμε σ' έναν οικουμενικό πολιτισμό, είτε το θέλουν ορισμένοι είτε όχι. Από κει και πέρα το ν' αγκαλιάζουμε τις αρχαίες κολόνες και να φωνάζουμε ότι είμαστε Έλληνες δεν σημαίνει τίποτα. Το πρόβλημα είναι αν έχουμε την επιστημονική και λόγια παραγωγή και την αντίστοιχη υποδομή για να πάρουμε μερίδιο σ' αυτό τον πολιτισμό. Αν δεν έχουμε, καλά να πάθουμε, το Ο.Κ. δεν μας φτάνει σε τίποτα. (...) Πρέπει να καταλάβουν μια για πάντα οι μεγάλοι πως η γλώσσα δεν είναι για να φτιάχνουμε όμορφες προτάσεις και οι άλλοι να αναφωνούν «Μα τι ωραία που τα λέει, φαίνεται ότι είναι μορφωμένος!» Η γλώσσα είναι για επικοινωνία και σας πληροφορώ όλους τους μεγάλους ότι εμείς οι νέοι με τη φτωχή μας γλώσσα συνεννοούμαστε πολύ καλύτερα από εσάς τους μεγά-

λους με τη λόγια γλώσσα».

Έτσι μιλάει το μέλλον. Έτσι μιλάει μια γενιά που δεν έχει βεβαρυμένη σχέση με τη γλώσσα και δεν τη βλέπει σαν μνημείο ή σαν φιγουρίνι. Μιλάει απλά, σκληρά, κατηγορηματικά και χωρίς καμιά ευαισθησία για τις ανησυχίες και τα οράματα των διαφόρων Μπρανκαλέονε της γλώσσας. Μιλάει έτσι γιατί δεν βλέπει και δεν μπορεί να δει τη γλώσσα σαν σεπτό κειμήλιο, παρά την υποβάλλει — με λυτρωτική ανευλάβεια! — στη βάσανο της αντιστοιχίας της με τη ζωή.

Και πραγματικά. Αν η άλλη παράταξη στον γλωσσόπολεμο των τελευταίων χρόνων, οι νεοδημοτικιστές, δεν αποτελούνταν και αυτή από διανοούμενους, που έχουν επαγγελματική σχέση με τη γλώσσα και φυσικά νοιάζονται πρωτίστως να διασφαλίσουν τα δικά τους συμφέροντα, τότε δεν θα είχε παρασυρθεί στο ψευδοδίλημμα «πλούσια ή φτωχή γλώσσα» και θα είχε επισημάνει μερικά απλά πράγματα — μερικά πράγματα που τα νιώθουν οι περισσότεροι νέοι, αλλά οι αβροδαιτοί νεοσοφολογιώτατοι προτιμούν να τα αγνοούν για λόγους διανοητικού καθωσπρετισμού:

1. Η πολυλεξία δεν είναι ταυτόσημη με τον γλωσσικό πλούτο. Μια γλώσσα που έχει πολλές λέξεις για την ίδια έννοια δεν αντανακλά αναγκαία έναν ανώτερο και εκλεπτυσμένο πολιτισμό. Στη γλώσσα των ιθαγενών της Αυστραλίας υπάρχουν ξεχωριστές λέξεις για το αριστερό και το δεξιό χέρι της γυναίκας, το αριστερό και το δεξιό χέρι του άνδρα, αλλά καμιά λέξη για το χέρι γενικά. Οι νέες σχέσεις που αναπτύσσουν οι άνθρωποι μιας κοινωνίας με τους συνανθρώπους και με τον κόσμο τους μπορούν να δημιουργήσουν την ανάγκη μιας αφαιρετικότερης ή περιγραφικότερης ή και ελλειπτικότερης γλώσσας, με αντίστοιχες διακυμάνσεις στην ποσότητα των λέξεων που δηλώνουν μια έννοια. Πολλές κοινωνίες π.χ. που διατηρούν μητριαρχικά κατάλοιπα κάνουν σαφή διάκριση (και γλωσσικά) ανάμεσα στον θείο από την πλευρά της μητέρας και τον θείο από την πλευρά του πατέρα, αυτό όμως φυσικά δεν είναι σημάδι γλωσσικού πλούτου, παρά απλώς αντανάκλαση ιδιαίτερων κοινωνικών σχέσεων. Είναι λάθος,

η γλώσσα-φινγουρίνι

λοιπόν, να μετριέται η εκφραστική ικανότητα με τον αριθμό των λέξεων που κατέχει και χρησιμοποιεί κανείς.

2. Γλωσσικός πλούτος δεν είναι επίσης ούτε η εμμονή σε λέξεις με αρχιερατικό τουπέ, που επιβάλλουν μια περιδεή και συχνά δουλοπρεπή προσέγγιση στην έννοια που περιγράφουν. Ευδοκίμηση δεν σημαίνει τίποτα περισσότερο από προκοπή και αρωγή σημαίνει ακριβώς βοήθεια. Βαρύγδουπες όμως καθώς είναι αυτές οι δύο λέξεις, προορίζονται να κρύψουν, μέσα στα συγκεκριμένα συμφραζόμενα του θέματος της έκθεσης, την κενότητα και την υποκριτικότητα της θέσης που κλήθηκαν να υπερασπίσουν οι υποψήφιοι. Ανάλογους σκοπούς εξυπηρετούσαν οι «τηλαυγείς φάροι» των γυμνασιαρχών που ταλαιπώρησαν ολόκληρες γενιές Ελληνόπουλων με τους δεκαρικούς τους, καθώς και τα «υπό την έποψιν» και «εν τη εννοία» του δικτάτορα Παπαδόπουλου. Παρόμοιο χαρακτήρα έχουν και κείμενα όπως το παρακάτω, που κατά τον Μάριο Πλωρίτη («Βήμα», 7.7.85) δεν είναι βέβαια υπόδειγμα γλαφυρού λόγου, αλλά πάντως έχει λογική, αρχή και τέλος:

«Γρήγορα όμως, η γειννίαση έγινε το ένασμα για να γνωρίσει ο Γιώργος την αβροφροσύνη των κατοίκων και τη θαίλωρη της ιλαρής φιλοξενίας, που είναι αέναα σύμφυτη στον ελληνικό χαρακτήρα».

Οι φράσεις αυτές είναι απόσπασμα από ένα κείμενο που σύνταξαν, λέει, κατά προτροπή του κ. Πλωρίτη, δύο «τελειόφοιτοι του Λυκείου» με τις 30 λέξεις που, όπως «απόδειξε» η γνωστή έρευνα του «Ταχυδρόμου, τη σημασία τους την αγνοούν λίγο-πολύ οι υποψήφιοι των ΣΕΙ. Έπειτα ο κ. Πλωρίτης ζήτησε από τους δύο «τελειόφοιτους» να αντικαταστήσουν τις επίμαχες λέξεις με τις ερμηνείες τους, όπως τις έδωσαν τα παιδιά της δημοσκόπησης του «Ταχυδρόμου». Προέκυψαν λοιπόν φράσεις όπως «Γρήγορα όμως, η ηλίαση έγινε ο ναύλος για να γνωρίσει ο Γιώργος την υπεροψία των κατοίκων...», οπότε ο κ. Πλωρίτης αποφαινεται ότι «Σχόλια, βέβαια, δεν χρειάζονται. Αλλά σχολεία, σίγουρα...»

Τέτοια «πειράματα» μπορεί να βγάζουν επιθεωρησιακό γέλιο, αλλά στην ουσία αποδειχουν

το αντίθετο από εκείνο που επιδιώκουν. Η «οξύθυμη φιλοξενία που είναι θεοσεβούμενη συμμαθήτρια με τον ελληνικό χαρακτήρα» είναι η εκδίκηση της ζωής ενάντια σ' εκείνους που αρκούνται στην τυπική λογική πληρότητα αποκρουστικών φράσεων όπως «η ιλαρή φιλοξενία που είναι αέναα σύμφυτη στον ελληνικό χαρακτήρα»...

3. Δεν πρέπει να διστάσουμε να πούμε ότι η γλώσσα και οι λέξεις έχουν σήμερα βεβαρμένο παρελθόν και προκαλούν δικαιολογημένη δυσπιστία στους νέους. Στον αιώνα μας, περισσότερο παρά ποτέ άλλοτε, τα ωραιότερα φραστικά και λογικά σχήματα χρησίμευαν ως προκάλυμμα για τα φρικαλεότερα εγκλήματα και τις κυνικότερες απάτες. Οι νέοι το ξέρουν αυτό πολύ καλά, ξέρουν πόσο εύκολα μπορεί να φανακίσει η γλώσσα κι αυτός είναι ένας βασικός λόγος που στρέφονται σήμερα προς άλλα, πιο πρωτογενή και άμεσα εκφραστικά μέσα, όπως η μουσική και η εικόνα. Όποιος είναι κάπως εξοικειωμένος με τη σύγχρονη εξέλιξη της γερμανικής γλώσσας, ξέρει ότι η κατάχρηση λέξεων όπως «λαός» και «πατρίδα» από το χιτλερικό καθεστώς οδήγησε στη σχεδόν ολοκληρωτική έκλειψη αυτών των λέξεων από το λεξιλόγιο των νεότερων Γερμανών. Σ' εμάς, η εφτάχρονη δικτατορία κατάφερε να δυσφημήσει από μόνη της την ευνοούμενή της καθαρεύουσα κι έτσι ν' ανοίξει τον δρόμο για την κατάργησή της, μαζί με εκείνα τα ανεκδιήγητα κλισέ του τύπου «εις ατμόσφαιραν εθνικής εξάρσεως», «με βυζαντινή μεγαλοπρέπεια» κλπ. Δεν πρέπει να έχουμε καμιά αμφιβολία ότι την ίδια αλλεργία θα προκαλούν (αν δεν προκαλούν ήδη) στους νέους φράσεις-κλισέ όπως «η φιλοξενία είναι αέναα σύμφυτη στον ελληνικό χαρακτήρα», όταν προορίζονται να εξωραϊσουν πεζά και ευτελή κίνητρα όπως η βουλμία για το ξένο συνάλλαγμα. Αυτό που οι επηρμένοι γλωσσώστες χαρακτηρίζουν «ψελλίσματα» και «άναρθρες κραυγές» των νέων, είναι στην πραγματικότητα οι πρώτες προσπάθειες για τη δημιουργία μιας νέας γλώσσας, πιο ειλικρινούς, εξαγνισμένης από τις αμαρτίες του παρελθόντος και απαλλαγμένης από ένοχους συνειρμούς. Εκφράσεις όπως «μας καράφλιασε» και «μου

άναψαν τα λαμπάκια» κλπ., που κάνουν το ιερατείο της γλώσσας να βγαίνει από τα ρούχα του, έχουν ωστόσο μια ζωντάνια, μια παραστατικότητα και μια στιλπνότητα που την έχουν χάσει οι αντίστοιχες «κόσμιες» εκφράσεις της «κοινά παραδεκτής» γλώσσας. Ενώ άλλες εκφράσεις, όπως «τη βρίσκω», έχουν μια σκόπιμη, διακριτική αοριστία, που αφήνει τον ακροατή να φανταστεί το βαθμό της συγκίνησης του ομιλήτη για ένα συγκεκριμένο αντικείμενο και αποφεύγει τις πομπώδεις, πλουμιστές περιγραφές.

Προτείνουμε στον κ. Μάριο Πλωρίτη να κάνει ένα καινούργιο πείραμα, προσπαθώντας να μεταγράψει στο δικό του λεκτικό το παρακάτω κείμενο: «Ο Νίκος κάθισε στο ίδιο τραπέζι με την παρέα της Βάσως κι ετοιμάστηκε να φτιάξει κατάσταση. Ξαφνικά όμως του τη βγήκε δίχως φλας ο Σάκης, έπεσε πλάι στη Βάσω κι άρχισε να της λέει κάτι κουφά που την ξεενώσανε την κοπέλα. Του Νίκου του άναψαν τα λαμπάκια». Πολύ θα θέλαμε να συγκρίνουμε τα δύο κείμενα, για να αποφανθούμε κι εμείς με τη σειρά μας μέσα από ποιο από τα δύο φυσάει ο άνεμος της ζωής...

Εννοείται ότι όλα αυτά θα προκαλέσουν εκρήξεις υστερίας από τη μεριά των γλωσσολόγων: «Κήρυγμα γλωσσικής βαρβαρότητας!» «Έπαινος της χυδαιότητας!» κλπ. Δεν πειράζει. Αν βάρβαρος είναι εκείνος που αφογκράζεται το σφυγμό της ζωής και πασκίζει να τον εκφράσει, έστω και με «ψελλίσματα», αντί να πλέκει γλωσσικές γιρλάντες για να στολίσει το κενό, τότε δεν πρέπει να διστάσουμε να πούμε: Ναι! Είμαστε βάρβαροι!

Ο κ. Πλωρίτης διακηρύσσει στην αρχή του άρθρου του, παραθέτοντας τον Ελύτη: «Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου». Εκεί ακριβώς βρίσκεται το πρόβλημα: ότι η γλώσσα είναι πραγματικά η μόνη τους έγνοια. Τουλάχιστον ο Σολωμός μοίραζε την έγνοια του ανάμεσα στη γλώσσα και την ελευθερία. Από τότε που η γλώσσα έγινε «μονάχη έγνοια» των διανοουμένων μας, η ελευθερία ξαναδοκιμάζει τα φτερά της στο τελευταίο γλωσσικό καταφύγιο της: στα «ψελλίσματα» και τις «άναρθρες κραυγές» των νέων. Δημοσθένης Κουρτοβίκ

Επτά προτάσεις για το αρχαίο δράμα

Διεθνής Συνάντηση Αρχαίου Ελληνικού Δράματος

Η Καγιάτο Σιράι στο ρόλο της Εκάβης στις Τρωάδες του Ιαπωνικού θεάτρου Σκοτ.

Σκηνή από τους «Πέρσες»

ΟΤΑΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΗΚΕ η Διεθνής συνάντηση Αρχαίου Ελληνικού Δράματος από το Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών στις ημερομηνίες από 4 έως 25 Ιουνίου, κανένας δεν ήξερε ότι θα έπεφτε πάνω στον «απόηχο» των εκλογών... με αποτέλεσμα να περάσει σε «δεύτερη μοίρα» ένα γεγονός απ' αυτά που σπάνια συμβαίνουν σ' αυτό τον τόπο... Το θέμα της Διεθνούς συνάντησης ήταν: «Το Αρχαίο Ελληνικό Δράμα στη σύγχρονη πραγματικότητα» και πράγματι οι οργανωτές του «έφεραν» παραστάσεις και θεωρητικούς απ' όλο τον κόσμο, με διάφορες μεθόδους προσέγγισης στο αρχαίο δράμα που ποικίλαν ανάλογα απ' τον τόπο και την κοουλτούρα των καλλιτεχνών. Έτσι υπήρξαν παραστάσεις που χρησιμοποίησαν τη χορευτική μέθοδο «κατακάλι», άλλη επηρεασμένη από το Ιαπωνικό θέατρο Νο και καμπούκι, και άλλες με φανερά τα ίχνη της μαρξιστικής διαλεκτικής. Όλες όμως οι τάσεις οδηγούνταν στη θεματική διαχρονικότητα της Αρχαίας Τραγωδίας, η οποία ωθεί σήμερα ανθρώπους απ' όλο τον κόσμο, να στραφούν σε νέους ερμηνευτικούς κώδικες, που εκτός από την αισθητική απόλαυση, ανιχνεύουν την τραγική ουσία στον κόσμο των Αρχετύπων, αναζητώντας νέους τρόπους μορφοπλασίας της «πρώτης ύλης».

Ο Θίασος Πραλίπε των Τσιγγάνων της Γιουγκοσλαβίας — ο μοναδικός θίασος τσιγγάνων στον κόσμο παρουσίασε τον Οιδίποδα Τύρανο του Σοφοκλή σε σκηνοθεσία Ραχίμ Μπουρχάν. Ο Μπουρχάν είναι ένας σκηνοθέτης που κινείται πάντα γύρω απ' τα ίδια αιώνια θέματα. Ανθρώπινες σχέσεις, άνθρωπος-περιβάλλον, άνθρωπος-μοίρα, άνθρωπος-αντιξοότητες, και εδώ χρησιμοποίησε το μύθο της τραγωδίας του Σοφοκλή συμβολικά, μεταφέροντας το «πρόβλημα» στους τσιγγάνικους καταυλισμούς, στη διάλεκτο της φυλής και με ερμηνευτικούς κώδικες διαφορετικούς από τις γνωστές κατηγορίες της δυτικοευρωπαϊκής υποκριτικής τέχνης.

Το θέατρο Εσκιμών Περσιβιράνς — Αλάσκα ΗΠΑ παρουσίασε την Αντιγόνη του Σοφοκλή σε σκηνοθεσία του Καναδού Ντέιβ Χάνσακερ και μετάφραση του έργου στη γλώσσα Γιουπίκ του Ντέιβιντ Ακαγουάκ Τσάρλι. Για τη φυλή των Γιουπίκ η «ύβρις» του άθαρτου είναι ζωντανή, μιας και πιστεύουν ότι το πνεύμα του νεκρού αν δεν θαφτεί, θα πλανιέται αιώνια στους πάγους... Έτσι το χρέος και η τιμή, οι διαφορετικές αντιλήψεις για το δίκαιο και το σωστό συγκρούονται μέχρι σήμερα. Στη θέση των ονομάτων των θεών, υπάρχουν τα αντίστοιχα ονόματα των δικών τους πνευμάτων, και ο Τειρεσίας είναι ο δικός τους Σαμάνος που εκστασιαζόμενος έρχεται σε επαφή με το θείο. Το έργο εκτυλίσσεται σ' ένα χωριό κοντά στη θάλασσα και οι ηθοποιοί ερμηνεύουν τους ρόλους στη ρυθμική γλώσσα των Γιουπίκ, ο «χορός» έχει αντικατασταθεί από χορευτικές κινήσεις και πανάρχαια τραγούδια της φυλής, οι δε μάσκες είναι αυτές που χρησιμοποιούσαν πάντα.

Το Θέατρο Αβάντ — Ινδία παρουσίασε την Αντιγόνη του Σοφοκλή σε σκηνοθεσία και μετάφραση στην επίσημη γλώσσα των Ινδών του Καρτίκ Αβάσι. Ήταν μια τελειώς διαφορετική Αντιγόνη, μιας και το κυρίαρχο στοιχείο είναι η ερμηνεία των ρόλων με την αρχαία χορευτική παράδοση «Κατακάλι» και τους τελετουργικούς χορούς της μάσκας. Ο χορός τη στιγμή της ταφής «μεταβάλλεται» σε γύπες, ενώ είναι τονισμένη σε όλη την παράσταση η «συμπάρσταση» της Μητέρας-Γης στην πράξη της Αντιγόνης.

Το Σβέριν Τέατερ της ομώνυμης πόλης της Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας, παρουσίασε τις Τρωάδες του Ευριπίδη σε μετάφραση Χανς Μάγερ (από τη γαλλική μετάφραση του Ζαν-Πωλ Σαρτρ) και σε σκηνοθεσία Κρίστοφ Σκοτ. Μετά από 10 χρόνια πολέμου, η πείνα, η παγωνιά, η τρέλα και ο θάνατος κυριαρχούν... οι γυναίκες κOURνιασμένες

σαν ζώα, περιμένουν ν' αποφασίσουν οι άνδρες για την τύχη τους. Ποιο ρόλο παίζουν οι θεοί στην τραγωδία της Τροίας; Τι ρόλο μπορούν να παίζουν οι θεοί όταν οι άνθρωποι αντιστέκονται; Η απάντηση έρχεται ξεκάθαρη: Το πεπρωμένο του Ανθρώπου είναι ο ίδιος ο Άνθρωπος, το καθορίζει αυτός, και όχι οι θεοί... Οι Τρωαδίτισσες, αυτές οι τσακισμένες αιχμάλωτες, είναι τελικά οι μεγάλες νικήτριες για τις οποίες μιλάμε επί 2.500 χρόνια μέχρι σήμερα...

Το Θέατρο Σκοτ — Ιαπωνία παρουσίασε τις Τρωάδες σε σκηνοθεσία Ταντάσι Σουζούκι. Ο Σουζούκι, που μέσα στις Τρωάδες του έχει συζευξει στοιχεία παραδοσιακών μορφών Ιαπωνικού θεάτρου (Νο και Καμπούκι), περιγράφει — με τρόπο συγκλονιστικό — τη δραματική τύχη της γυναίκας, ύστερα από ένα πόλεμο, που αποφάσισαν και έκαναν οι άνδρες και τον οποίο δεν μπορεί να «αποτρέψει» η θρησκεία... Ενώ οι Σαμουράι πολεμιστές βιάζουν την Ανδρομάχη και σκοτώνουν το γιο της, ο θεός Τζίζο (προστάτης των μικρών παιδιών) παραμένει ακίνητος σαν κούκλα παρατηρώντας, και στο τέλος της παράστασης κάτω απ' τους ρυθμούς «ντίσκο» η Ανδρομάχη θα τον ρίξει από το «βάθρο» του... Ένα έργο του οποίου οι ερμηνείες όλου του θιάσου συγκλόνισαν, για το «σεβασμό» τους...

Το Κρατικό θέατρο της Στουτγάρδης παρουσίασε τους Πέρσες του Αισχύλου σε μετάφραση στα γερμανικά του Βόλφγκανγκ Σάντερβαλτ και σκηνοθεσία Χανς Γκύντερ Χάιμε. Ο Χάιμε μετάπλασε την αρχαιότερη ελληνική τραγωδία σ' ένα σύγχρονο τολμηρό έργο γεμάτο ειρωνεία. Το κυρίαρχο θέμα είναι ο πόλεμος και η ήττα δεν είναι άλλη από την γερμανική ήττα του Κάιζερ. Οι ηττημένοι μένουν αμετανόητοι, η Ατόσσα μιλά με το φάντασμα του Δαρείου, κατηγορούν την αλαζονεία του γιου τους, αλλά είναι και περήφανοι γι' αυτόν, ο κυνισμός της εξουσίας στο μεγαλείο του λίγο πριν τη συνειδητοποίηση της πτώσης... Ο επόμενος πόλεμος είναι αναπόφευκτος. Ο Χίτλερ είναι προ των θυρών... Η σκηνοθεσία πήρε άλλη διάσταση με τη βοήθεια του επιτελείου του Ρ.Β. Φασμπίντερ.

Το θέατρο Λα Μάμα της Έλεν Στιούαρτ παρουσίασε «το μύθο του Οιδίποδα» με τον Μιν Τανάκα στο ρόλο του Οιδίποδα. Πρωτοτυπώντας και πάλι, χρησιμοποίησαν σαν φυσικό ντεκόρ το περίγυρο και τους βράχους που βρίσκονται πίσω απ' το θέατρο του Λυκαβηττού δημιουργώντας τρία «επιπεδα» δράσης για τους θεατές. Ο Τανάκα είχε πει: «Θέλω να χορέψω το χορό που το σώμα μας θυμάται»... και μ' αυτόν το χορό ο Τανάκα διηγείται την Ιστορία του ανθρώπου, τη Γέννηση, τον Έρωτα, τη Γονιμότητα, το Θάνατο... Κρατώντας λέξεις του αρχαίου Ελληνικού Κειμένου, Ιερούς φθόγγους, αρχέγονες τελετές της συγκομιδής και μαγικές γιορτές των πρωτόγονων κοινωνιών έδειξαν μια πτυχή του «ανθρώπου» τόσο ρεαλιστικά, που οι περισσότεροι θεατές σοκαρίστηκαν και έσπευσαν να φύγουν, κάτω απ' την εκπληκτική μουσική, ή να «αφορίσουν» την παράσταση μέσα απ' τις στήλες των «προοδευτικών» καλλιτεχνικών τους σελίδων... Φαίνεται ότι «πάσα μη ελληνική πρόταση Τραγωδίας... είναι βαρβαρική»...

Από τις ελληνικές συμμετοχές, μόνο ο Τσαρούχης παρουσίασε τις Τρωάδες αλλά ας μη μιλήσουμε καλύτερα γι' αυτό... Όταν οι Έλληνες με νωπές ακόμα τις πληγές του εμφυλίου δεν «τολμούν να θάψουν τα πτώματα» των αδελφών τους, τουναντίον κρύβονται πίσω απ' το δάκτυλό τους, ξεχνώντας τα μηνύματα και ενδιαφερόμενοι για την «ορθόδοξη» και πιστή αναπαραγωγή μιας τελετουργίας που έχει χάσει το πραγματικό της νόημα... τουλάχιστον ας μην «φτύνουν» σ' αυτά που τολμούν να θίγουν οι «ελεύθερες καλλιτεχνικές συνειδήσεις», και αν δεν τολμούν να «πράξουν» τότε ας σιωπήσουν, και ας ασχοληθούν με κάτι εμπορικότερο... Η τραγωδία δεν χρειάζεται πια άλλη «ύβρη»... αρκετά...

Ανδρέας Μπαλοτής

Πορεία μέσα στην έρημο

Ο Εουτζένιο Μπάρμπα στους Δελφούς

Ο Εουτζένιο Μπάρμπα σε μια επίδειξη με μια χορεύτρια απ' το Μπιούλ

«Το θέατρό μου είναι σαν το πάντα, το μικρό ζωάκι. Όλοι νομίζουν ότι εξαφανίζεται αλλά αυτό συνεχίζει να επιβιώνει».

Ανάμεσα σε γνωστούς και άγνωστους θεατράνθρωπους, στο Συμπόσιο των Δελφών, περιφερόταν μια φιγούρα πολύ διακριτική και φιλική, ο Εουτζένιο Μπάρμπα, δημιουργός και σκηνοθέτης του θεάτρου Οντίν, μια απ' τις σπουδαιότερες θεατρικές ομάδες της δεκαετίας του '70 στην Ευρώπη. Κατά τις δέκα το πρωί της Παρασκευής 14 Ιουνίου και ενώ στη δίπλανη αίθουσα ακαδημαϊκοί φιλόλογοιζόντες διαμέλιζαν στο ανατομικό τραπέζι το *corpus* της αρχαίας τραγωδίας, ο Μπάρμπα, ανήσυχος και νευρώδης ομιλητής, προσπαθούσε να εξηγήσει στο μικρό και ανεπίσημο κοινό του τις απόψεις του για το θέατρο, για τη δουλειά τόσο των χρόνων, για τα σχέδιά του στο μέλλον.

«Στην ιστορία του θεάτρου, όλες οι μεγάλες μεταρρυθμίσεις έγιναν από ερασιτέχνες. Πολλοί μεγάλοι δημιουργοί, όπως ο Στανισλάφσκυ, ο Βαχτάγκοφ, ο Κοπώ, ο Γκαρθία Λόρκα, ξεκίνησαν σαν ερασιτέχνες. Στη δική μου περίπτωση όλα άρχισαν με μια μικρή ομάδα, στο Όσλο, που αποτελούνταν από αυτοδίδακτους, ερασιτέχνες ηθοποιούς. Τους περισσότερους απ' αυτούς τους ανακάλυψα στους καταλόγους των αποτυχημένων στις εξετάσεις των δραματικών σχολών. Στην ομάδα αυτή όλοι δούλευαν σκληρά, σύμφωνα με τις δυνατότητές τους. Την ημέρα δουλεύαμε στο εργοστάσιο και στις 6 το βράδυ αρχίζαμε τη δουλειά της ομάδας, μέχρι τις 6 το πρωί. Όλα γίνονταν μέσα σε μια τάξη σχολείου και ο καθένας πρόσφερε αυτά που ήξερε. Από την αρχή είχε μεγάλη σημασία για μας η συστηματική σωματική άσκηση.

Οι παραστάσεις που δίναμε ήταν για πολύ λίγα άτομα και τούτο γιατί θέλαμε οι θεατές να κάθονται κοντά έτσι ώστε οι ηθοποιοί να είναι υποχρεωμένοι ν' ανακατεύονται με τους θεατές και να δημιουργείται ανάμεσά τους μια στενή επαφή. Αυτό στην αρχή ξένιζε. Όταν όμως άρχισαν οι θεατές να βλέπουν από κοντά την πλαστικότητα της θεατρικής «μάσκας», σε μια απόσταση δηλαδή μικρότερη από 6 μέτρα, κατάλαβαν πως η θέση που τους είχε επιβάλει η παραδοσιακή σκηνοθεσία ήταν άχρηστη. Με λίγα λόγια αλλάξαμε την έννοια της απόστασης έτσι δεν τη μετρούσαμε πια με μέτρα αλλά την κάναμε να εξαρτάται από τη δύναμη του ηθοποιού να σπάσει τη συνηθισμένη σχέση και να ενσωματώσει το θεατή στα δρώμενα.

Εκείνα τα πρώτα χρόνια ήταν πολύ δύσκολα. Πιστεύαμε πως θα τρελαινόμασταν. Έμοιαζε με μια μακριά πορεία μέσα στην έρημο.

Μετά από δυο χρόνια σκληρής δουλειάς μεταφερθήκαμε στη Δανία και φτιάξαμε το πρώτο θεατρικό εργαστήρι με ηθοποιούς από τη Σκανδιναβία. Το άμεσο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε ήταν ο περιορισμός της λεκτικής επικοινωνίας. Προσπαθήσαμε ν' ανακαλύψουμε νέους τρόπους για να κρατάμε την προσοχή του θεατή πέρα από τις λέξεις. Αρχίσαμε να γινόμαστε γνωστοί γύρω στα 1969.

Σήμερα το Οντίν αποτελείται από 10 άτομα. Παραμένει μια ομάδα από νέους της δεκαετίας του 60. Οι περισσότεροι από μας δουλεύουμε μαζί πάνω από 20 χρόνια.

Έχει γίνει τρόπος ζωής μας πια η εξέγερση, η άρνηση των συνθηκών που μας επιβάλλει το σύστημα. Στην ομάδα μας υπάρχει μεγάλη πειθαρχία. Η δουλειά οργανώνεται σύμφωνα με τις ανάγκες.

Χρησιμοποιούμε την τεχνική της πληγωμένης μνήμης: ο τρόπος που μιλάμε, που συμπεριφερόμαστε, που χρησιμοποιούμε το σώμα μας, εξαρτάται από την καταγωγή μας, από το κοινωνικό μας περιβάλλον. Θα μπορούσα να πω πως εξαρτάται ακόμα και από τον τρόπο που μας κρατούσε η μάνα μας όταν είμαστε παιδιά. Η ανατολική παράδοση είναι για μας πηγή έμπνευσης. Ο τρόπος που χρησιμοποιούν τα δάχτυλα, η κίνηση των ματιών, η έκφραση.

Ακόμα και οι τρεις βασικές αρχές τις οποίες εφαρμόζουμε στον αυτοσχεδιασμό: η αντίσταση, η απελευθέρωση και η εγρήγορση, προέρχονται από τους Γιαπωνέζους.

Για μας το κείμενο είναι ένα σημείο αναχώρησης, ακόμα κι όταν πρόκειται για ένα κλασικό έργο.

Ο αυτοσχεδιασμός μας αποσχόλησε πολύ. Δουλεύαμε καθόλου χαρακτήρες. Πιστεύουμε πως απαραίτητη προϋπόθεση για να φτάσει ο ηθοποιός να κατανοήσει το ρόλο του είναι ο αυτοσχεδιασμός. Μ' αυτό τον τρόπο ο ηθοποιός διασχίζει μια εμπειρία που πρέπει να προστατεύσει την ψυχή της. Το δυσκολότερο είναι να ξαναθυμηθείς κάτι που αυτοσχεδίασες. Να ξαναθυμηθείς τις κινήσεις που έκανες, τις εκφράσεις που πήρες. Καμιά φορά σ' αυτές τις περιπτώσεις χρησιμοποιούμε και βίντεο.

Παίζοντας το ρόλο του ο ηθοποιός είναι σαν να δουλεύει χρησιμοποιώντας δυο «παρτιτούρες», τη σωματική και τη φωνητική. Για τούτο οι φωνητικές ασκήσεις έχουν μεγάλη σημασία. Ανατρέχουμε στους γιαπωνέζους αλλά και σε δυτικούς καλλιτέχνες όπως ο Λούις Άμστρονγκ για παράδειγμα.

Η τελευταία μας δουλειά *Il Millione* (Το εκατομμύριο), ήταν η κατάληξη του ταξιδιού μας στη Λατινική Αμερική. Μέσα απ' αυτό θελήσαμε να δείξουμε ότι είδαμε και ζήσαμε ταξιδεύοντας σαν ηθοποιοί: τον εξωτισμό, το καρναβάλι, τη φτώχεια. Στην αρχή οι πρόβες θύμιζαν τρελάδικο. Ο καθένας έβγαζε την προσωπική του εμπειρία από το ταξίδι. Αυτή η παράσταση φτιάχτηκε για ανοιχτό χώρο. Για μας είναι πολύ διαφορετικό να σκηνοθετείς για ανοιχτό χώρο γιατί είναι πολύ διαφορετικό να πηγαίνεις εσύ στο θεατή από το να έρχεται εκείνος σε σένα. Όταν οι ηθοποιοί κατεβαίνουν στο δρόμο, δηλαδή σ' ένα χώρο λειτουργικό όπου οι άνθρωποι έχουν ένα δικό τους ρυθμό ζωής, πρέπει ν' αποσπάσουν την προσοχή χρησι-

μοποιώντας διάφορα τεχνάσματα. Ακόμα κι όταν αρχίσεις να περπατάς μ' ένα περιεργο τρόπο πάνω στην κίτρινη λωρίδα της ασφάλτου μπορεί να προκαλέσεις τον περαστικό και να καθίσει να σε δει. Στόχος μας σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι να θεατροκοιμήσουμε το δρόμο. Να κάνουμε τους ανθρώπους να προσέξουν κάποια σημεία του που στην καθημερινή ζωή τα προσπερνούν αδιάφοροι. Αυτά τα σημεία, που μπορεί να είναι ένα παράθυρο, κάποιο μνημείο, μια πόρτα, αποκτούν ζωή, τα υπογραμμίζει ο ηθοποιός.

Τα άτομα της ομάδας δεν ανανεώνονται. Αν και δουλεύουμε τόσα χρόνια μαζί προσπαθούμε πάντα ο ένας να γοητεύει τον άλλον. Για μας η συνεχής εκπαίδευση και αναζήτηση είναι κάτι δεδομένο και έτσι προσπερνάμε τους κινδύνους του εφησυχασμού.

Τελευταία με ομάδες απ' όλο τον κόσμο, που κινούνται στον ίδιο χώρο με μας, δημιουργήσαμε τη διεθνή σχολή θεατρικής ανθρωπολογίας (I-S.T.A.). Μέχρι τώρα έχουμε κάνει τρεις συγκεντρώσεις στις οποίες συμμετέχουν ηθοποιοί, κοινωνιολόγοι, ανθρωπολόγοι απ' όλο τον κόσμο».

Και κάτι που αφορά άμεσα το ελληνικό κοινό: ο Μπάρμπα σκέφτεται να κάνει το καλοκαίρι ένα σεμινάριο (ίσως στην Κρήτη). Θα παρουσιάσει την τελευταία του δουλειά «Τα ευαγγέλια του Οξύριγχο». Μια παράσταση που βγήκε συλλογικά από το θέατρο Οντίν, μετά από δυο χρόνια επεξεργασίας των ρόλων. Ο τίτλος του έργου έχει σχέση με τα απόκρυφα ευαγγέλια που βρέθηκαν το 1983 στο Οξύριγχο, ένα ελληνιστικό πολιτιστικό κέντρο στην Αίγυπτο. Στο έργο αυτό μεγάλες προσωπικότητες της ιστορίας όπως η Ιωάννα της Αωραίνης, ο Ζαροτούστρας, ο Βούδας, ο Χριστός συναντιούνται για να διασχίσουν την έρημο της «μοντέρνας» ψυχής.

Ελένη Τζιριτζιλιάκη — Έφη Χατζηωννιάδη.

ΠΡΙΝ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ, υπό την αιγίδα της R.A.I., διοργανώθηκε ένα σεμινάριο για τη χρήση των τρόπων πληροφόρησης στον σχεδιασμό του τηλεοπτικού προϊόντος και ανάμεσα στα θέματα που συζητήθηκαν περισσότερο ήταν, αναμφισβήτητα, εκείνο της σεναριογραφίας. Είναι, από πολλές απόψεις, ένα πρόβλημα στην έρευνα και ακριβώς απ' αυτή τη στήλη είχα μιλήσει αρκετό καιρό πριν για τους πειραματισμούς της Διανοήσης των Τεχνικών, που αφορούν στη δημιουργία των «story». Εάν πρόκειται να σκορῶσουμε μια σειρά αφηγηματικών καταστάσεων, έτσι ώστε να έχουμε ποικιλία υποθέσεων και για εμπορικούς λόγους να πρέπει να παράγουμε πολλές υποθέσεις (βλέπε τα σήριαλς), τότε το κομπιούτερ μπορεί να μας χρησιμεύσει.

Όμως αμέσως τα ευσυνειδήτα άτομα θα σκεφτούν άλλες πρωτοβουλίες (πολλές από τις οποίες είναι ενδιαφέρουσες και διασκεδαστικές), που έκαναν την εμφάνισή τους τον τελευταίο καιρό, και αναφέρομαι στα προγράμματα εκείνα που φτιάχνουν ποιήματα. Και εδώ αρχίζουν οι αμφιβολίες. Συμβαίνει συχνά να ρωτούν πολλοί κάποιον συγγραφέα, κατά τη διάρκεια μιας συζήτησης: «εσείς μήπως γράψατε αυτά που γράψατε με κομπιούτερ;»

Ας κάνουμε λοιπόν ένα παιχνιδάκι. Ας γράψουμε δύο στίχους: «θα έρθει η νύχτα με τον πόνο της;» και «συ ανεβαίνεις, ω ήλιε, δόξα των ουρανών». Ίσως ο Leopardi να τους έγραφε καλύτερα, αλλά τέλος πάντων. Και τώρα ας παίξουμε κορώνα γράμματα και ας βάλουμε τους δύο στίχους σε μια τυχαία σειρά. Είναι πιθανόν να προκύψουν δύο δίστιχα εκ των οποίων το ένα να είναι ύμνος στην ελπίδα και το άλλο να είναι σκίρτημα πεσσιμισμού. Το παιχνίδι λειτουργεί γιατί εγώ φαντάστηκα δύο κατάλληλους στίχους. Όμως αν διάλεγα: «μέσα στο διάβα της ζωής μας» και «το κορίτσι έρχεται απ' τους αγρούς» (και κανείς δεν μπορεί ν' αρνηθεί πως δεν είναι καθόλου άσχημοι σαν στίχοι) θα είχα μονάχα μία έννοια και μάλιστα πανάλ. Μ' ένα σωστό προγραμματάκι μπορώ να βάλω το κομπιούτερ ν' ανακατέψει περισσότερους από δύο στίχους όμως αυτό που θα προκύψει θα εξαρτηθεί απ' αυτά που έβαλα μέσα. Έπειτα αν οι στίχοι ήταν τέσσερις, οι συνδυασμοί θα ήταν 44 και αν ήταν 7 θα ήταν 5040 (και αν ήταν 10 θα προέκυπταν 3.500.000). Σε περίπτωση που το κομπιούτερ τους τύπωνε, πώς θα κατάφερα να τους διαβάσω και να διαλέξω αυτόν που θα μ' άρεσε περισσότερο;

Κάποτε ο Eluard έγραψε ένα ποίημα με τον τίτλο «Liberté» που αποτελείται από 21 τετράστιχα, όλα με τρεις στίχους που αρχίζουν με το «πάνω» και ο τέταρτος που ηχεί πάντα: «γράφω τ' όνομά σου». Αφού έγραψε την πρώτη εκδοχή, θα μπορούσε να ζητήσει από κάποιο κομπιούτερ να του διατάξει σε στήλη 21 φορές τρία «πάνω» που να τ' ακολουθεί ένα «γράφω τ' όνομά σου». Έπειτα θα μπορούσε να συμπληρώσει τα κενά εξοικονομώντας τουλάχιστον μισή ωρίτσα. Και κανείς δεν θα μπορούσε να πει πως η μηχανή του έδωσε ιδέες. Στις αρχές της δεκαε-

τίας του 60 ο Nani Balestrini, έφτιαξε πολλαπλά ποιήματα με ένα I.B.M. Το αποτέλεσμα ήταν καταπληκτικό γιατί ο Balestrini ήταν ήδη ένας μάεστρος του ποιητικού «Collage» και είχε επιλέξει τέτοιου είδους υλικά που δέχονταν πολλούς συνδυασμούς. Έτσι το «Μαρκ Ι» είναι ένα ποίημα του Balestrini και όχι του κομπιούτερ. Για να μη μιλήσουμε για τον Queneau.

Το κομπιούτερ συνδυάζει βιαστικά. Ας υποθέσουμε τώρα πως εγώ έγραφα: «τι καλά, σήμερα είναι ένα υπέροχο πρωινό». Από περφεξιονισμό αναρωτιέμαι αν θα πήγαινε καλύτερα «σήμερα είναι ένα υπέροχο πρωινό, τι καλά» ή πάλι «σήμερα, τι καλά, είναι ένα υπέροχο πρωινό». Έπειτα περιμένω τον Gianfranco Contini να κριτικάρει τις παραλλαγές. Θα μπορούσα να δώσω στο κομπιούτερ αυτές τις επτά λέξεις και αυτό θα μου επέστρεφε 5.040 παραλλαγές. Όμως θα έπρεπε να τις διαβάσω όλες, να διαγράψω τις πιο παράλογες (όπως «τι σήμερα ένα υπέροχο καλά είναι πρωινό» ή τουλάχιστον για ανώτερους λόγους δεν θα έψαχνα ακριβώς αυτές) και ν' αποφασίσω ποια μου αρέσει περισσότερο. Το να ξαναδιαβάσω 5.040 παραλλαγές, σημαίνει πως πρέπει ν' ανατρέξω σε 240 καρτέλλες. Θα έπρεπε κατά πρώτον να ψάξω την καλύτερη φόρμα με χαρτί και μολύβι, μ' ένα καφέ, μ' ένα τσιγάρο, με το γάτο στα πόδια μου. Θα μπορούσε και το μυαλό μου να επιχειρήσει κάποιες παραλλαγές, σαν αυτές του κομπιούτερ, όμως εγώ, αφού θα τις έφτιαχνα πιο αργά, θα διάλεγα.

Από την άλλη τι κάνει ένας διηγηματογράφος

που ενδιαφέρεται για ολοκάθαρες πλοκές; Ξεχάζει στο προσκήνιο τον Ρέντζο και την Λουτ... και δεν ξέρει αν πρέπει να τους παντρεύει αμέσως ή όχι. Αν θα παντρευτούν το μυθιστόρημα θα τελειώσει αμέσως ή θ' αλλάξει. Κρίμα. Έτσι ο διηγηματογράφος δοκιμάζει να φανταστεί τι θα συνέβαινε αν δε θα μπορούσαν να παντρευτούν. Αν δεν θα παντρευτούν θα είναι ή όχι ευχαριστημένοι; Και αν δεν θα είναι ευχαριστημένοι θα προσπαθήσουν να ξεπεράσουν το εμπόδιο ή θα παραιτηθούν;

Όμως αν αυτός ο συγγραφέας λεγόταν Manzoni, θα έπρεπε να δώσει στο κομπιούτερ πολλές παραλλαγές, όχι μονάχα πάνω στη διήγηση; θα έπρεπε ν' αναρωτηθεί αν θα ήταν καλύτερα να γράψει «εκείνος ο βραχιώνας της λίμνης του Κόμο» ή εκείνη η διακλάδωση του Λόριο», και σε ποιο σημείο να πει πως εκείνος ο βραχιώνας στένευε. Και ακόμα να τροφοδοτήσει μια ολόκληρη σειρά από ψυχολογικές καταστάσεις για κάθε πρόσωπο. Αν και είμαστε όλοι σύμφωνοι πως ήταν ικανός να προγραμματίσει όλες τις παραλλαγές, ο Manzoni θα έγραφε ακόμα το πρόγραμμα ή θα περίμενε όλα τ' αποτελέσματα και αν τα είχε όλα αμέσως από το μεγακομπιούτερ του Ντον Φερράντε, θα έπρεπε να σπαταλήσει κανένα δισεκατομμύριο χρόνια για να τα εξετάσει. Φτωχέ μου Αλέξανδρε.

Καμιά φορά το παιχνίδι με τους μηχανικούς συνδυασμούς μπορεί να μας κάνει να σκεφτούμε το μηχανισμό της δικής μας σκέψης.

(καλοκαίρι 85)

Μετάφραση: Έφη Χατζηϊωαννίδη

Αλίμονο
αν ήταν
έτσι...

Ο Βαγγέλης Κατσούλης και οι «εύκολες λύσεις»

Ο ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΑΤΣΟΥΛΗΣ ανήκει σε μία γενιά νέων ελλήνων, που σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη παρουσιάζει ένα μεγάλο μειονέκτημα: άσχετα με τα επί μέρους ή συνολικά τελικά αποτελέσματα, εκεί που η πρώτη έκανε ή είχε την αίσθηση ότι επιτελούσε έργο δημιουργικό — εκεί η δεύτερη τοποθετούνταν στη ζωή απλώς ΕΞ ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗΣ. Ενώ δηλαδή η γενιά του ανένδοτου, του 114 και κυρίως η γενιά των Λαμπράκηδων είχε την αίσθηση ότι πρότεινε μία συγκεκριμένη αντίληψη για τη ζωή και μάλιστα νέα, αντίθετα η γενιά του Πολυτεχνείου υπήρξε χάρις στην ανάγκη αντιμετώπισης ενός αντιπάλου: της δικτατορίας των συνταγματαρχών.

Από την άλλη μεριά όμως, σαν αντιστάθμισμα στην έλλειψη δημιουργικής/θετικής ΑΜΕΣΑ κοινωνικοπολιτικής τοποθέτησης απέναντι στη ζωή, πολλοί εκπρόσωποι της γενιάς των σημερινών τριανταπεντάρηδων, με ελαφρές αποκλίσεις ηλικίας κυρίως προς τα πάνω αλλά και προς τα κάτω, έχουν να παρουσιάσουν σημαντικό καλλιτεχνικό έργο. Ο Βαγγέλης Κατσούλης ανήκει σ' αυτούς των οποίων η μορφή δημιουργικής καλλιτεχνικής έκφρασης είναι η μουσική. Και μάλιστα αποτελεί μέρος της ευρύτερης ομάδας των νέων ελλήνων μουσικών (Μιχάλης Γρηγορίου, Δημήτρης Μαραγκόπουλος, Θάνος Μικρούτσικος, Λένα Πλάτωνος, Θωμάς Σλιώνης κλπ.) με βαθιά μουσική καλλιέργεια, σημαντικές σπουδές και πολύ αξιόλογο έργο. Από τους μουσικούς αυτούς πολλοί, ανεξάρτητα ή παράλληλα με το μουσικά συμβατικό αλλά αξιοσημείωτο έργο τους, προσπάθησαν με επιτυχία να αναπτύξουν και πιο προωθημένες και απαιτητικές μορφές μουσικής. Μερικοί μάλιστα ασχολήθηκαν αποκλειστικά με τη σύγχρονη αβανγκάρντ «σοβαρή» μουσική, η οποία σίγουρα θέτει σε αμφισβήτηση την παραδοσιακή σχέση ακροατή-μουσικού και κλονίζει σοβαρά κυρίως τη στάση του ακροατή ως παθητικού καταναλωτή μουσικής.

Αυτό λοιπόν που αποτελεί σοβαρό ατόπημα, είναι ότι πρόσφατα ο Βαγγέλης Κατσούλης αποφάσισε να ασχοληθεί, χωρίς επιτυχία, με πιο εύπεπτες μορφές μουσικής. Και αποτελεί ατόπημα αφ' ενός διότι το προηγούμενο έργο του ήταν σοβαρό και ενδιαφέρον και αφ' ετέρου διότι τις σημερινές του μουσικές αδυναμίες και την έλλειψη γνησιότητας προσπαθεί ανεπιτυχώς να τις καλύψει

με ωραιοποιημένες ετικέτες (μινιμαλιστική μουσική, τζαζ) που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Όταν πέσεις σε άγνωστο και μη οικείο έδαφος, όπως συμβαίνει με τον Βαγγέλη Κατσούλη, το οποίο μάταια προσπαθείς να οικειοποιηθείς, είναι επόμενο το αποτέλεσμα να είναι φτωχότατο και ανιαρό και αυθόρμητα να δημιουργούνται σκέψεις για την εκ του πονηρού, κενή και σπουδαιομανή τιτλοφόρηση του φτωχότατου τελικού προϊόντος.

Ο μόνος τρόπος για να πλησιάσεις ευρύτερο αριθμό ακροατών, αν δεχτούμε ότι ΑΥΤΟΣ είναι ο κύριος σκοπός, ιδίως της δημιουργικής μουσικής, συνίσταται αφ' ενός στην πλήρη ταυτότητα του συνθέτη με το έργο του, αφ' ετέρου στην ποιότητα της δουλειάς (να έχεις δηλαδή κάτι να πεις) και τέλος στην ειλικρίνεια, τη γνησιότητα, τη διαρκή προσπάθεια και τη συνέπεια στη δουλειά. Έτσι, το θέμα της ταμπέλας καταντά δευτερεύον και ίσως ίσως χωρίς σημασία.

Υπάρχουν βέβαια και πιο εύπεπτες και «εμπορικές» μορφές μουσικής, με λιγότερες ίσως απαιτήσεις αλλά με μεγάλη γνησιότητα και ποιοτικό αποτέλεσμα, οι οποίες όχι μόνο συγκινούν και αγγίζουν και τον απαιτητικό ακροατή αλλά και φτάνουν συχνά να εκφράσουν πολλά ανομολόγητα όνειρα — μουσικά και ευρύτερα. Εκεί έγκειται η αξία των Pink Floyd και ίσως του Mike Oldfield, προς τη μουσική των οποίων ομοιάζει στην πραγματικότητα το σημερινό έργο του Βαγγέλη Κατσούλη, μείον την έξαρση και τον οίστρο. Αλίμονο, ωστόσο αν τα όνειρα μας, ιδίως τα ανομολόγητα, ήταν έτσι φτωχά και ανιαρά. Η όλη ύπαρξή μας δεν θα ήταν παρά μία απάτη.

Το σοβαρότερο όμως ατόπημα είναι άλλο: με «προσπάθειες» σαν κι αυτή του Βαγγέλη Κατσούλη, ενός από τους εκπροσώπους της σημαντικότητας γενιάς των νέων Ελλήνων συνθετών, ανοίγει ο δρόμος προς τις εύκολες λύσεις, τη μουσική ένδεια, αποχαύνωση και συμβιβασμό και τελικά προς τη διαίωνιση της κυρίαρχης μουσικής τάξης πραγμάτων.

Ευτυχώς ή δυστυχώς, δεν υπήρξε ανταπόκριση παρά στις δωρεάν παρουσιάσεις της «νέας» αυτής άποψης για τη μουσική.

ΑΘΗΝΑ — Φεστιβάλ Πράξις (Φεβρουάριος 84)
Κολλέγιο Ψυχικού (29/4/85)

Φεστιβάλ Πράξις (2/5/85)

Αλέξανδρος Σακκάς

Ο WIM WENDERS, σε μία στιγμή διαυγούς ειλικρίνειας, έχει πει ότι η Αμερική (οι Ηνωμένες Πολιτείες) έχει αλώσει το ασυνείδητο των Ευρωπαίων. Ο μικρός αυτός αφορισμός μου ήρθε στο νου καθώς έκανα μερικές σκέψεις για την εβδομάδα τζαζ του Λυκαβηττού (στα πλαίσια της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης) η οποία έληξε στις 14 Ιουλίου. Σκέφτομαι ότι αν καθήσουμε να λογαριάσουμε κάθε τι το αμερικάνικο που έχει περάσει στον ευρωπαϊκό τρόπο ζωής και στην ευρωπαϊκή κουλτούρα χωρίς να το καταλάβουμε, θα εκπλαγούμε σε σημείο που μπορεί να αμφιβάλουμε ακόμα και για την Ευρωπαϊκή ταυτότητά μας. Σκέφτομαι ως πούμε πόσο «φυσικός» και σχετικά οικείος μας φαίνεται ο χώρος και οι χαρακτήρες του αμερικανού West (ξέρει άραγε κανείς ότι τα τσιγάρα West είναι Γερμανικά;) και πόσο η φυσιογνωμία του καουμπόυ έχει περάσει στην καθημερινή μας ζωή. Αντίθετα, πόσο απόμακρος φαίνεται και πόσο σπάνια σκεφτόμαστε το χώρο της αργεντινικής rampa και τη μορφή του gaucho, ένας ολόκληρος κόσμος που όχι μόνο κατέχει κυρίαρχη θέση στη λογοτεχνία του Borges με την πολλαπλάσια αξία σε σχέση με την western παραφιλολογία που όχι μόνο δείχνει την ύπαρξη, δύο σχεδόν όμοιων χώρων σε διαφορετικά σημεία της αμερικανικής ηπείρου, αλλά και που ετυμολογικά δεν σημαίνει τίποτα άλλο παρά την πεδιάδα (rampa) και τον γελαδάρη (gaucho, saw-boy).

Να λοιπόν που πριν και μετά την εβδομάδα τζαζ του Λυκαβηττού, έχουμε δύο συναυλίες που οριοθετούν την εμβέλεια της και κυριαρχούν και καθο-

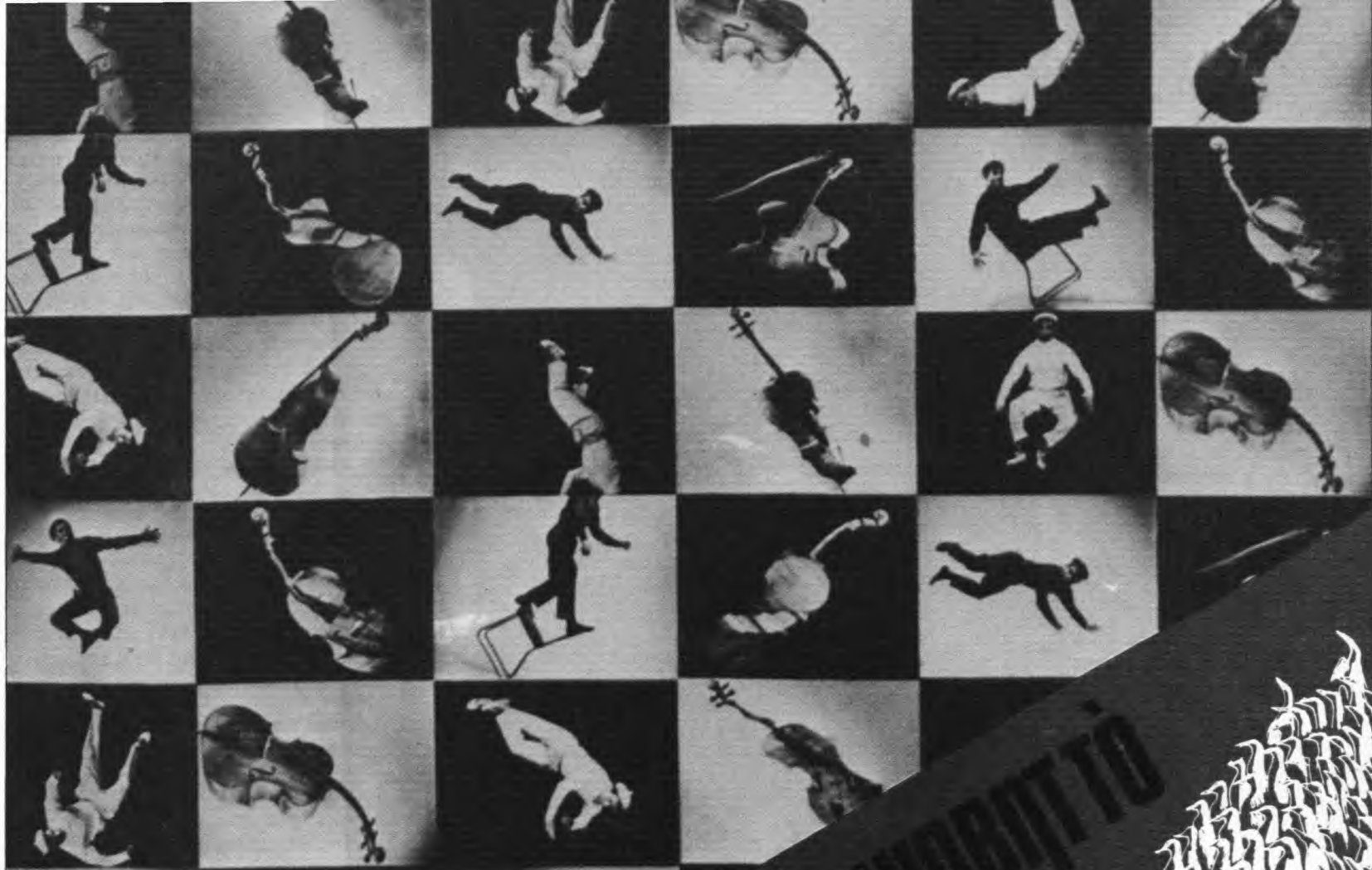

H

ρίζουν τη φυσιογνωμία και το χαρακτήρα της. Η επιλογή του Miles Davis (1,2 Ιουλίου) και του Herbie Hancock (9 Αυγούστου), στα πλαίσια μίας εκδήλωσης αφιερωμένης (υποτίθεται) στην Ευρωπαϊκή άποψη για την τζαζ δεν είναι τυχαία. Δεν συμβαίνει αυτό γιατί η τζαζ είναι ένα αμερικανικό πολιτιστικό φαινόμενο ή γιατί οι δύο αυτοί μουσικοί είναι πραγματικά σημαντικοί. Συμβαίνει γιατί οι δύο αυτοί μουσικοί αποτελούν τυπικές μορφές έκφρασης εκείνων των εύπεπτων στοιχείων του αμερικανικού πολιτισμού (χλιδή, «μοντερνισμός», αβανθονία, εκθαμβωτική παρουσίαση) που έχουν την μεγαλύτερη ευκολία διεισδύσης και στην Ελλάδα. Ταυτόχρονα οι οριακές αυτές συναυλίες σημειώνουν και τη στενότητα των πλαισίων, μέσα στα οποία οφείλει να κινηθεί η Ευρωπαϊκή τζαζ.

Στα αναγκαστικά λοιπόν στενά αυτά πλαίσια κινήθηκε η εβδομάδα. Κι όσο είναι αλήθεια ότι εκπροσωπήθηκαν όλες οι μουσικές τάσεις του χώρου της τζαζ, όσο είναι αλήθεια ότι δεν υπήρχαν παρά μόνο δύο αμερικανικά συγκροτήματα (Liberation Music Orchestra και Paris Reunion Band), άλλο τόσο είναι αλήθεια ότι η σύγκριση ανάμεσα στους Έλληνες και τους «ξένους» ήταν και πάλι σχεδόν συντριπτική και ότι η εύκολη, εύπεπτη κι ίσως λαϊκίστικη (που λέγαμε και πιο πάνω) άποψη για την τζαζ εκφράστηκε αφ' ενός από μουσικούς του ανατολικού μπλοκ (Stanko, Πολωνία) και αφ' ετέρου από Έλληνες μουσικούς με προοδευτικές απόψεις.

Θα μπορούσα να πω ότι ο Μανώλης Μικέλης είναι ο έλληνας Art Tatum, γιατί όπως και ο μεγάλος μαύρος Αμερικανός πρόγονός του (επίσης πιανίστας) εκφράζει μία μουσική τάση συντηρητική μεν, η οποία όμως και ομορφιά έχει και δείχνει τη σημασία της παράδοσης για την κατανόηση του φαινομένου τζαζ. Ο Μανώλης βέβαια κινήθηκε όπως πάντα στο επίπεδο των μεγάλων τεχνικών

εβδομάδα τζαζ στο

Απόψεις και συγκρίσεις

δυνατοτήτων του και του σπουδαίου μουσικού του αισθητηρίου. Στα ίδια συμβατικά πλαίσια αλλά με κάποιες τάσεις μοντερνίζουσας διαφυγής κινήθηκε και η οκταμελής ορχήστρα του Νίκου Λαβράνου (συν τη γνωστή τραγουδίστρια Μίλλυ Καραλή) με την πολύ σωστή παρουσία της και τις δυνατότητες δημιουργίας ευχάριστης ατμόσφαιρας.

Δεν θα μπορούσε κανείς να πει το ίδιο και για εκείνους που εκφράζονται με τη μουσική, τα γενικά όρια της οποίας καθόρισε πρώτος ο Miles Davis ήδη πριν από δεκαπέντε χρόνια. Στη σημερινή εποχή δεν είναι σκόπιμο να υπάρχει δέσμευση με μουσικές μορφές οι καλές πλευρές των οποίων έχουν πια ξεπεραστεί και έχουν παραχωρήσει τη θέση τους στα εύκολα στοιχεία και τις στρεοτυπίες που αναφέραμε στην εισαγωγή μας. Έτσι, το συγκρότημα του άλλοτε σπουδαίου Πολωνού τρομπιτίστα Tomasz Stancko παρασύρθηκε σε ένα διαρκή πρόλογο που δεν οδήγησε στην ουσία, με εξαίρεση ένα συντομότερο ωραίο ντουέτο πιάνου-κοντραμπάσου. Η προηγούμενη παρατήρηση περί δέσμευσης ισχύει επίσης και για το νέο συγκρότημα του Νίκου Τουλιάτου, στον οποίο εύχομαι να δει λίγο πιο βαθιά, καθώς και για τη συνήθως συμπαθητική Ίσκρα που τη φορά αυτή παρουσιάστηκε υπερβολικά κραυγαλέα και χωρίς ουσιαστικό αντίκρουσμα, παρά τα προσόντα των σολιστών της. Για τον Βαγγέλη Κατσούλη, παρά το ότι το νέο σχήμα του παρουσιάστηκε λίγο πιο δεμένο, δεν ισχύουν παρά όσα ακριβώς υπάρχουν σε ξεχωριστό κομμάτι, πιστεύω δε ότι δεν υπάρχουν δυνατότητες έκπληξης στη συναυλία του στο Βεάκειο θέατρο του Πειραιά.

Στα θετικά στοιχεία θα πρέπει να συμπεριληφθεί η εμφάνιση του γκρουπ του Γιώργου Τρανταλίδη επειδή για πρώτη φορά φάνηκε να αποκτά την ουσία που τόσο χρειαζόταν. Με την απομάκρυνση

των στοιχείων του εύκολου μοντερνισμού και την υιοθέτηση ενός ρεπερτορίου μποπ καθώς και με το μεγαλύτερο δέσιμο των μουσικών μεταξύ τους φαίνεται ότι ανοίγει ένας δρόμος προς την πραγματική βελτίωση που μας δίνει το δικαίωμα να περιμένουμε κάτι το πραγματικά καλό. Περιμέναμε όμως πολύ περισσότερα από την πολυδιαφημισμένη Paris Reunion Band, την οποία νομίζαμε ικανή να αποτελέσει τον «μποπ οδηγό» του μικρού αυτού φεστιβάλ. Αντί γι' αυτό διαπιστώσαμε ότι επρόκειτο για μία All stars jam session, με μόνο στοιχείο προσέλκυσης τα πραγματικά σπουδαία ονόματα των σολιστών της και την πολύ καλή τεχνική τους. Είναι σωστό όμως από τους καλύτερους μουσικούς να έχουμε μεγαλύτερες απαιτήσεις, από την απλή παράθεση καλοπαιγμένων σόλι.

Μέσα σ' αυτό το λίγο-πολύ «τζαζ» κλίμα ήταν επόμενο να δυσκολευτεί η έκφραση αυτών που δημιουργούν αυτοσχεδιαζόμενη μουσική σε σημείο που να θεωρηθούν ίσως και άπειροι. Αυτό συνέβη τόσο στο Σάκη Παπαδημητρίου και τους νέους συνεργάτες του Λευτέρη Αγγουριδάκη και Φίλιππο Λαμπαδάριο όσο και στο τρίο Φλώρου Φλωρίδη, Βασίλη Παπαβασιλείου και Κώστα Χρήστου σε αξιολογότετους δηλαδή και σημαντικότερους μουσικούς. Εξαιρεση αποτέλεσαν ο πιανίστας Θωμάς Σλιώμης με τον Γάλλο σαξοφωνίστα Daunik Lazro ίσως επειδή κατάφεραν να περάσουν στο κοινό όχι μόνο την ποιότητα της μουσικής τους (πιο άρτια απ' ό,τι στο περσινό «Πράξις») αλλά και την μεταξύ τους ύπαρξη επικοινωνίας.

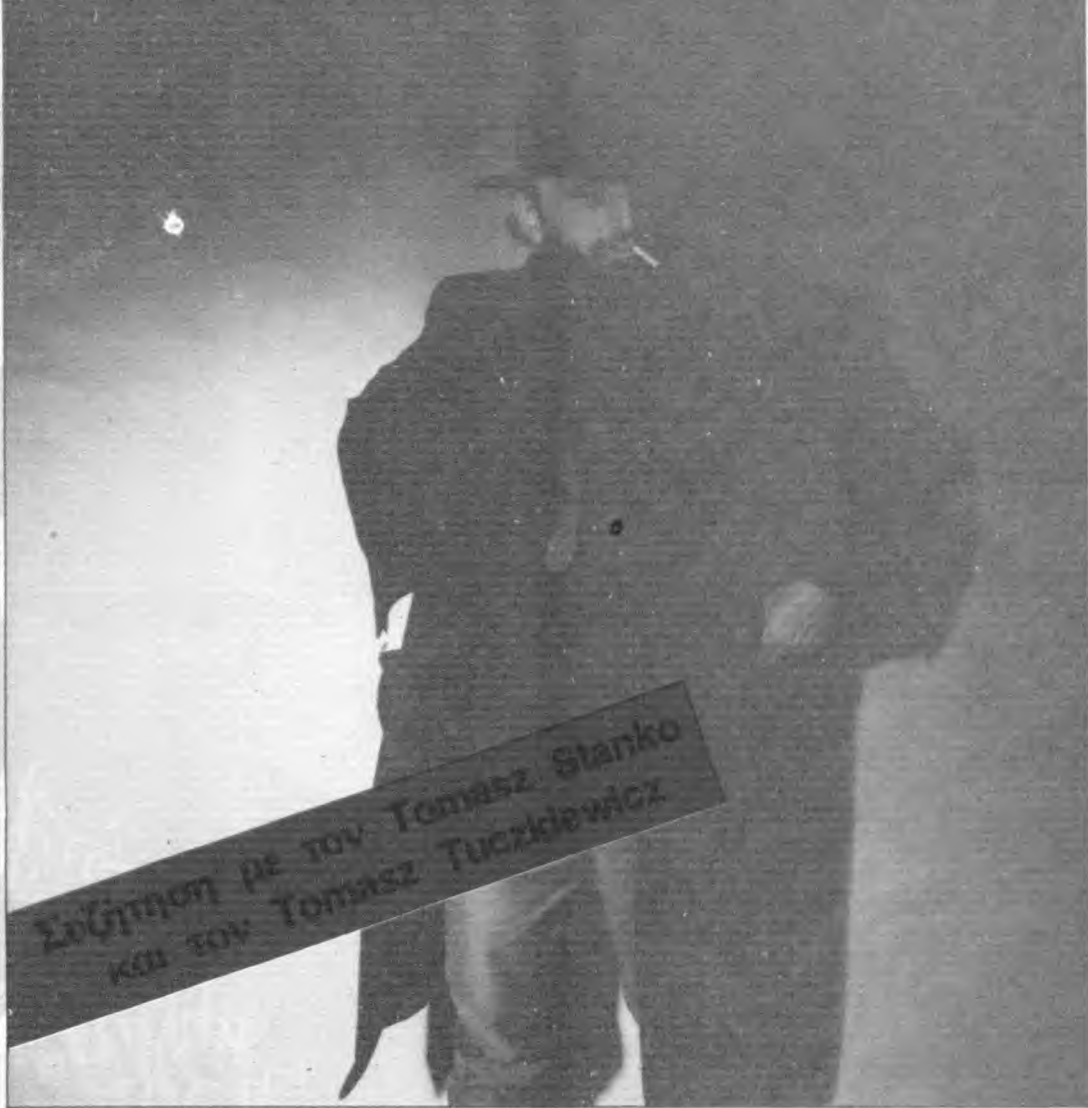
Είχαμε επίσης και τις ιδιαίτερες περιπτώσεις της Νάνας Σιμοπούλου, της Ληώς Βογιατζόγλου και του Μηνά Αλεξιάδη. Είναι θετικά στοιχείο το ότι επιτέλους και στον τόπο μας οι γυναίκες μουσικοί τζαζ περνούν σε πρώτο πλάνο δημιουργώντας δικά τους συγκροτήματα και το σπουδαιότερο με δική τους άποψη για τη μουσική που

παρουσιάζεται μάλιστα με μεγάλη φροντίδα. Ο Μηνάς Αλεξιάδης σε σόλο εμφάνιση παρουσίασε τέσσερις διαλόγους του πιάνου με το συνθεσάιζερ, σε διαφορετικό κάθε φορά κλίμα. Κρίμα που η ατμόσφαιρα δεν ήταν κατάλληλη για να προχωρήσει περισσότερο, παρά τις όποιες ατέλειές του.

Τελικά, από τους κάθε είδους και μορφής περιορισμούς ξέφυγαν δύο συγκροτήματα, δύο πολυμελή συγκροτήματα, η Αυστριακή Vienna Art Orchestra και η Αμερικανική Liberation Music Orchestra. Νομίζω ότι απαραίτητη προϋπόθεση για να ξεφεύγεις από κάποιο περιορισμό είναι να είσαι πειστικός. Και για να είσαι πειστικός χρειάζεται να έχεις άποψη και να την υπερασπίζεσαι με πάθος. Αυτό ακριβώς συνέβη και με τις δύο ορχήστρες. Και άποψη συγκεκριμένη είχαν και με πάθος την υπεράσπισαν. Γι' αυτό και άφσαν έκθαμβους τους θεατές-ακροατές. Η διαφορά στις μεταξύ τους απόψεις είναι ότι η Vienna Art Orchestra αποδίδει μεγάλη σημασία στη δουλειά συνόλου και τις εξαιρετικά φροντισμένες ενορχηστρώσεις ενώ ο Charlie Haden, αντίθετα απ' ό,τι στο παρελθόν, προτιμά να ρίχνει το βάρος του στην ατομικότητα της έκφρασης. Ειδικά για την V.A.O. δεν θα πρέπει να εξαρθούν μόνο οι συνθέσεις-ενορχηστρώσεις του Mathias Rüg ή οι παρεμβάσεις των σολιστών αλλά και η άφογη ηχητική παρουσίαση που συνέβαλε κι αυτή με τον τρόπο της στη δημιουργία του κλίματος μεγίστης ευφορίας.

Φαίνεται λοιπόν ότι αυτό μας οδηγεί στην τελική διαπίστωση: οι φραγμοί στη μουσική δεν είναι παρά αποτελέσματα της έλλειψης ελπίδας και τρόπος να την αποκτήσεις το πάθος και η συνέπεια.

(Αθήνα, θέατρο Λυκαβηττού, 7-14 Ιουλίου)
Αλέξανδρος Σακκάς

Στο αφιέρωμα τζαζ στο Λυκαβηττό εμφανίστηκαν πολλοί γνωστοί μουσικοί απ' όλο τον κόσμο. Ανάμεσά τους οι Πολωνοί που ήρθαν στην Ελλάδα για μία μόνο συναυλία. Ο Tomasz Stanko και το συγκρότημά του. Ο Stanko είναι ένα από τα μεγαλύτερα ονόματα της τζαζ τόσο σαν τρομπετίστας όσο και σαν συνθέτης. Έχει παίξει σ' όλο τον κόσμο με γνωστούς τζαζιστές όπως ο Lester Bowie, ο Don Cherry, Rufus Reid, Chico Freeman, Jan Garbarek, Dave Holland, Enrico Rava, John Surman, Edvard Vesala, Charlie Mariano και άλλους. Στη συζήτηση που ακολουθεί συμμετέχουν ο T. Stanko και ο πρόεδρος της Πολωνικής Ένωσης Τζαζ, Tomasz Tuczkiwicz που μας μίλησαν για τη μουσική στη χώρα τους, τις συνθήκες που επικρατούν στα πολιτιστικά της Πολωνίας και τις εμπειρίες τους σαν «ανατολικοί» τζαζιστές.

Άντα Θεοδωρίδου

Σ.: Θα ήθελες να συστηθείς στους αναγνώστες του Σχολιαστή;

T.T.: Τ' όνομά μου είναι Tomasz Tuczkiwicz και είμαι ευτυχής που διευθύνω σαν πρόεδρος την Polish Jazz Society, τη μεγαλύτερη δηλαδή Ένωση μουσικών της τζαζ σ' ολόκληρο τον κόσμο. Η Ένωσή μας αποτελείται από 300 περίπου μέλη, οι περισσότεροι απ' τους οποίους είναι μουσικοί τζαζ και 170 περίπου υπάλληλοι που καλύπτουν διοργανώσεις σε όλη τη χώρα. Οργανώνουμε κονσέρτα, συγκροτούμε ορχήστρες, συναυλίες, τουρνέ, φεστιβάλ, βγάζουμε δίσκους και περιοδικό τζαζ με τον τίτλο Jazz Forum. Το επάγγελμά μου είναι μηχανικός και δίδασκα στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο ώσπου εντελώς ξαφνικά τα παράτησα κι έγινα μέλος αρχικά και ύστερα εκλέχτηκα πρόεδρος σ' αυτή την οργάνωση.

Σ.: Τι εννοείς εντελώς ξαφνικά;

T.T.: Είχα βαρεθεί την ηλεκτρονική μηχανική

και σκεφτόμουν κάποια στιγμή να παραιτηθώ. Τελικά το αποφάσισα και αυτό είναι όλο. Με τη τζαζ άρχισα να ασχολούμαι στο Γυμνάσιο κι όταν εκλέχτηκα πρόεδρος στην Ένωση είχα ήδη πίσω μου 15 χρόνια συμμετοχής σε διάφορες διοργανώσεις. Ίσως από σύμπτωση πήρα αυτή τη θέση αλλά όχι τόσο παράξενη συμπτωσή μια και ήδη γνωριζόμουν με όλους σχεδόν τους τζαζιστές.

Σ.: Είναι αλήθεια πως ειδικά στην Πολωνία η τζαζ και η ροκ εμφανίστηκαν τη δεκαετία του 60, έντονα, και μάλιστα εκφράστηκαν αντίστοιχα με τα δυτικά φαινόμενα. Πώς το εξηγείς αυτό;

T.T.: Νωρίτερα κι απ' το 60. Η Πολωνία ήταν πάντοτε ανοιχτή στη δυτική κουλτούρα. Είναι ιστορικά και γεωγραφικά στα σύνορα ανατολής και δύσης. Βασικά όμως η Πολωνία ανήκει στον Δυτικό Πολιτισμό. Το φαινόμενο της τζαζ σαν κουλτούρα αρχίζει ήδη απ' τις αρχές της δεκαετίας του 50. Το 1956 στην Πολωνία αλλά και στις άλλες ανατολικές χώρες αλλάζει απότομα το πολιτικό σκηνικό, γεγονός που δημιούργησε ο θάνατος του κυρίου Στάλιν. Φυσικά στις άλλες χώρες η αλλαγή δεν ήταν τόσο κρηκτική όσο στην Πολωνία. Το γιατί δεν το ξέρω. Αυτό που ξέρω όμως είναι ότι στα μέσα της δεκαετίας του 50 στην Πολωνία έγινε μια πολιτιστική επανάσταση.

Σ.: Ποιες ήταν οι εκφράσεις αυτής της επανάστασης; Τι σε κάνει να μιλάς για επανάσταση πολιτιστική;

T.T.: Βέβαια, το 1945 όταν το πολιτικό και κοινωνικό σύστημα άλλαξε στην Πολωνία από υποανάπτυκτο καπιταλισμό σε «υποανάπτυκτο σοσιαλισμό» άλλαξε η κοινωνική ζωή. Και σ' ένα μεγάλο βαθμό οι αλλαγές αυτές στράφηκαν ενάντια στην πολιτιστική μας παράδοση. Φυσικά αυτές οι επιρροές προέρχονταν κύρια από τη Σοβιετική Ένωση. Χρειάστηκαν όμως περίπου δέκα χρόνια για να καταλάβουν οι

Πολωνοί ότι οι πρώτες αλλαγές δεν ήταν και τόσο σωστές. Παράλληλα η Πολωνία άρχισε να γεμίζει φοιτητές με τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις κι αυτό οπωσδήποτε έπαιξε βασικό ρόλο. Οι νέοι στα είκοσι τους άρχισαν να καταλαβαίνουν ότι μπορούσαν να εκφράζονται μέσα από την ποίηση, τη λογοτεχνία και κυρίως τη μουσική. Το είδος δε της μουσικής που κυριάρχησε τότε παντού ήταν η τζαζ. Μια λοιπόν και υπήρχε μια γενική αλλαγή πολιτικού σκηνικού στα μέσα της δεκαετίας του 50 έγιναν τότε αποδεκτές και οι πολιτιστικές αλλαγές, και η τζαζ από διεφθαρμένο, μπουρζουάδικο, αμερικάνικο προϊόν τέχνης έγινε σύμβολο της ελεύθερης και ανεξάρτητης έκφρασης.

Σ.: Πουθενά δηλαδή το κράτος δεν στέκεται ενάντια στις όποιες μουσικές εκφράσεις;

T.T.: Όχι δεν εμποδίζει τίποτε. Αυτό σταμάτησε!

(παρεμβολή του Tomasz Stanko:)

Σ' αγαπώ γιατί είσαι γάτος!

T.T.: Ακόμα και τώρα που η κατάσταση δεν είναι αισιόδοξη όπως ήταν το 55 απολαμβάνουμε ένα μεγάλο ποσοστό ελευθερίας στη μουσική. Πολλές δραστηριότητές μας επιχορηγούνται και υποστηρίζονται από το κράτος.

Σ.: Στην Ευρώπη πάντως αλλά και στην Αμερική

πάντα υπάρχουν κάποιες διώξεις και απαγορεύσεις και ιδιαίτερα στο χώρο της ροκ.

T.T.: Αυτό συμβαίνει και στην Πολωνία αλλά οφείλεται περισσότερο στην αδυναμία να γίνεται αποδεκτό κάτι το νέο. Η τζαζ λίγο πολύ είναι κατεστημένο στην Πολωνία. Με τη ροκ όμως τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά. Εκτός του ότι αντικειμενικά είναι πιο σύγχρονη μουσική και πάλι εδώ ισχύει η φιλολογία περί αμερικάνικου μοντέλου, υπάρχει μία βασική διαφορά. Η ροκ μουσική έχει λόγια, έχει κείμενο, δίνει ίσως και μηνύματα. Κι αυτά τα μηνύματα είναι επαναστατικά. Οι οπαδοί της ροκ τόσο σαν αριθμός όσο και σαν κοινωνικές τάξεις καλύπτουν πολύ ευρύτερο φάσμα από τους φίλους της τζαζ. Το κονσέρτο τζαζ θα συγκεντρώσει 400 άτομα, η συναυλία της ροκ όμως συγκεντρώνει χιλιάδες. Κι αν ο τραγουδιστής αρχίζει εκεί διάλογο με το κοινό εύκολα προκύπτουν νοήματα και μηνύματα άλλα.

Σ. Πες μας κάτι που θα σου μείνει αξέχαστο στη θητεία σου σαν πρόεδρος αυτής της Ένωσης.

T.T.: Πράγματι κάποτε συνέβη κάτι πάρα πολύ αστείο. Το 1982, όταν δηλ. ίσχυσε ο στρατιωτικός νόμος, επρόκειτο να γίνει στην Πολωνία ένα πολύ μεγάλο φεστιβάλ με συμμετοχές απ' όλο τον κόσμο. Αποφασίσαμε όμως να το ματαιώσουμε για να εκφράσουμε την αλληλεγγύη

μας — με μικρό α — στις άλλες ενώσεις (συγγραφείς, ποιητές κλπ.) που αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα. Το γενικό συναίσθημα την εποχή εκείνη ήταν απογοήτευση και σ' αυτό δεν χώραγε μια μεγάλη χαρούμενη γιορτή. Λίγες όμως μέρες μετά τη ματαίωση με πληροφόρησαν ότι οι χρηματοδοτήσεις στις ΗΠΑ είχαν ήδη γίνει, τα συγκροτήματα είχαν πληρωθεί και έπρεπε αναγκαστικά να έρθουν. Γι' αυτό και σκεφτήκαμε πια το τι θα μπορούσε να γίνει ώστε οι μουσικοί αυτοί να παίξουν.

Σ: Δεν ήταν όμως αυτό κατά κάποιο τρόπο υπονόμηση μιας απόφασης που είχατε ήδη πάρει;

T.T.: Θα καταλάβεις πως καθόλου δεν έγινε αυτό. Αποφασίσαμε λοιπόν να φέρουμε 5 συγκροτήματα που θα έδιναν 14 κονσέρτα. Κάναμε όλες τις προετοιμασίες, δημοσιεύσεις, προγράμματα κλπ. και παρουσιάστηκαμε στον Υπ. Πολιτισμού για την τελική έγκριση. Η απάντηση ήταν: όχι, δεν θα τους φέρετε όλους αυτούς τους Αμερικάνους εδώ!

Σ: Δηλαδή όλη η ιστορία αντιστράφηκε πλήρως! Γιατί όμως εμπόδιζαν αυτό ενώ επρόκειτο πριν να γίνει πολύ μεγαλύτερη διοργάνωση;

T.T.: Αυτό ήταν το περίεργο. Τη στιγμή μάλιστα που το κράτος ενθάρρυνε εκείνη την εποχή τέτοιες πρωτοβουλίες που θα έσπαγαν το κλίμα της απογοήτευσης και της απραξίας. Σκεφτήκαμε πολύ και τελικά φέραμε το θέμα μέχρι τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης λέγοντάς του ότι εφόσον επίσημα το κράτος ενθάρρυνε πολιτιστικές εκδηλώσεις έπρεπε να μας δώσει την άδεια. Τελικά πήραμε την έγκριση. Ήγιναν λοιπόν οι συναυλίες και φτάσαμε στην τελευταία που είχε προγραμματιστεί για την Κυριακή και τη Δευτέρα. Σ' αυτήν θα έπαιζαν κάποιοι αμερικάνοι με την ονομασία Chicago Blues Festival. Συνέβη όμως την Παρασκευή πριν τη συναυλία να πεθάνει ο κύριος Μπρέζνιεφ. Στα πλαίσια λοιπόν του γενικού πένθους καταλάβα-

με ότι καλά θα κάναμε κι εμείς να ματαιώσουμε τη συναυλία. Πήγα λοιπόν κι εγώ στον τοπικό κομματικό και κρατικό υπεύθυνο για να συζητήσω μαζί του το τυπικό της ματαίωσης. «Τι κονσέρτο είναι αυτό που θα ματαιώσετε;» με ρώτησε. Εντάξει, σκέφτηκα, μια ψυχή που είναι να βγει ας βγει και του λέω: Θα παίξουν οι Chicago Blues Festival! «Μα, — μου λέει — απ' όσο ξέρω το blues είναι μια λυπητερή μουσική». Εκεί φρικάρισα! «Βέβαια — του απαντώ — όχι απλά λυπητερή, είναι μουσική που παίζουν σε κηδείες είναι βένημη!» Κι αυτός μου απάντησε: «Τότε σπουδαία, η συναυλία μπορεί να γίνει!» ΚΑΙ ΕΓΙΝΕ! Ήταν το πιο χαρούμενο γεγονός που έζησα ποτέ! Τέσσερις χιλιάδες Πολωνοί χόρευαν μια νύχτα ολόκληρη δυο μέρες μετά το θάνατο του Μπρέζνιεφ.

Σ: Υπάρχουν πανκ συγκροτήματα στην Πολωνία και πώς τους αντιμετωπίζει το κράτος;

T.T.: Έχουμε αρκετούς πανκ και πανκ συγκροτήματα. Αυτά στην αρχή είχαν και προβλήματα με την αστυνομία. Είναι όμως πολύ ειρηνικά και η όλη τους διαμαρτυρία υλοποιείται στον τρόπο εμφάνισης και στην περιθωριακή ζωή που κάνουν. Έχουμε ένα συγκρότημα που λέγεται «Τσεκούρι» κι ένα άλλο που λέγεται «Μόσχα». Εί! αυτοί δεν ακούγονται βέβαια στο ραδιόφωνο. Πάντως τώρα οι πανκ και στην Πολωνία έπαψαν να είναι στη μόδα.

Σ: Μίλησέ μας αν θέλεις τώρα για τον Tomasz Stanko που θα παίζει σήμερα στο Λυκαβητό.

T.T.: Είναι ένας από τους μεγαλύτερους τζαζίστες στον κόσμο. Ιδιαίτερα στο χώρο της Free Jazz. Δάσκαλός του ήταν ο Christofer Comeda και στην αρχή έπαιζε εκπληκτική τρομπέτα, αργότερα όμως έγινε κι ο ίδιος συνθέτης. Έχει παίξει με τους μεγαλύτερους τζαζίστες της Δύσης. Να μιλήσει όμως ο ίδιος για όλα αυτά!

Σ: Πόσο ελεύθερος νιώθεις σαν μουσικός στην Πολωνία; Υπάρχει κάτι που να εμπόδιζε ή να εμποδίζει τη δραστηριότητά σου στην Πολωνία;

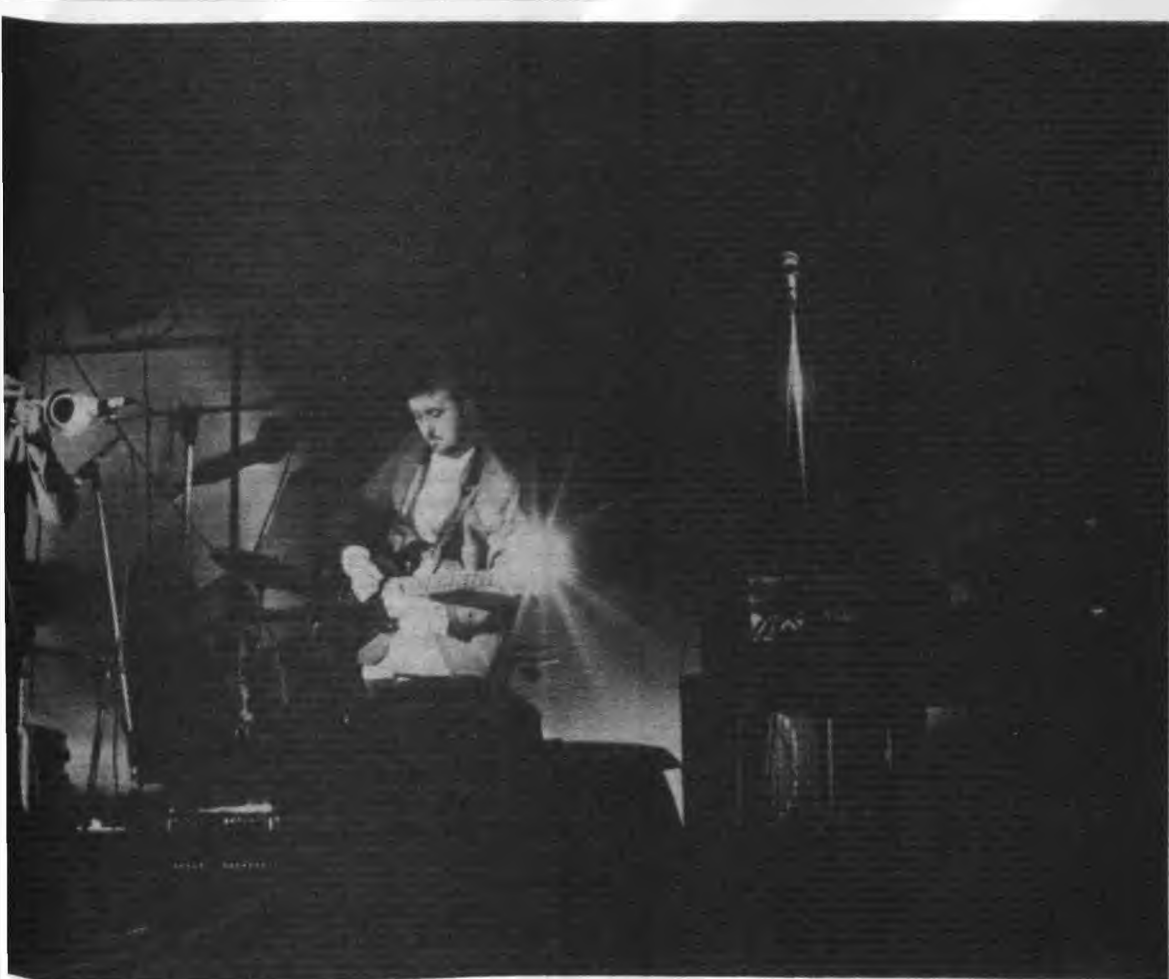
T.S.: Να σου απαντήσω μια και καλή μια και καταλαβαίνω πού το πας. Για μένα όλα αυτά που συνοψίζονται στη λέξη πολιτική έχουν πεθάνει. Όταν ο Λένιν σκότωσε το Μαγιακόφσκι έσβησε κάθε ελπίδα να συνδέεται η τέχνη με την πολιτική. Δεν ενδιαφέρομαι για τίποτα απ' όλα αυτά και ασχολούμαι μόνο με τη μουσική μου. Δεν με χρειάζονται και δεν τους χρειάζομαι έτσι ώστε να αναγκαστώ να κάνω υποχωρήσεις. Εξάλλου, συνήθως ταξιδεύω. Κυρίως στη Δύση αλλά πού και πού πηγαίνω και στην Ουγγαρία ή στην Αν. Γερμανία. Έχω παίξει στη Νέα Υόρκη και σ' όλη την Ευρώπη.

Σ: Στη Σοβιετική Ένωση έχεις πάει;

T.S.: Όχι στη Σοβ. Ένωση ούτε πήγα ούτε και νομίζω ότι θα πάω. Δεν έχω δεσμούς εκεί. Εκεί φοβούνται την τζαζ. Σκοπεύω όμως να πάω στην Κίνα όπου ήδη μ' έχουν καλέσει.

Σ: Ζεις όμως στην Πολωνία.

T.S.: Την αγαπώ την Πολωνία γιατί γεννήθηκα εκεί. Ξέρω τον τόπο — πώς το λένε! Παίζω πάντα με νέους και λατρεύω τη ροκ. Τώρα πια ξέρουν και οι Πολωνοί να παίζουν ροκ. Υπάρχει παράδοση στη ροκ όσο κι αν είναι λίγο πολύ διεθνής μουσική έκφραση. Κανένας δεν αναρωτιέται από πού επηρεάστηκε ο Ζάπα. Η ροκ έχει αυτό το καλό! Δεν επιβιώνει τοπικιστικά. Αυτό όμως είναι που λατρεύω και στην τζαζ.

Το φεστιβάλ ποίησης του Κογκολίν

του Νάνου Βαλαωρίτη

ΦΤΑΣΑΜΕ στο Cogolin ο Δημοσθένης Αγραφιώτης ο Αντρέας Παγουλάτος κι εγώ — από το αεροδρόμιο της Νίκαιας χωρίς να περάσουμε από την πόλη. Στο μακρύ αυτοκινητόδρομο που συνδέει τη Νίκαια με τις Κάννες, την Αντίπολη (Antibes) και την Τουλόν περνώντας απ' τον Άγιο Τραπεζί (Saint Tropez), τόσα ελληνικά ονόματα στην ακτή καταλήγοντας στη Μασσαλία — όπου το περίφημο Midi, με την περιοχή της Aix-en-Provence (Αίγα-εν-Προβηγγία!) και της Vence στην περιοχή του Var με τα διάσημα χωριά της, την Ramatuelle (Ραματουέλ), το Γκριμώ (Grimaux) με το ερείπιο-φάντασμα του κάστρου, που φαντάζει μέρα μεσημέρι σαν μια απίθανη μεσαιωνική παρουσία σκοτεινή και ανατριχιαστική, πήγαμε τη δεύτερη ή τρίτη μέρα στο χωριό Le Plan de le Tour όπου σ' ένα ιδιωτικό σπίτι μέσα στα πεύκα και τα καρποφόρα δέντρα, τριγυρισμένο από λόφους, σε μια κοιλάδα με ποτάμι, κολυμπήσαμε στην πισίνα. Εκεί ανάμεσα σε τόση μαγεία και σ' ένα τέτοιο πλούσιο τοπίο με δάση και με τα ωραία μεσαιωνικά χωριά εγκατεσπαρμένα σαν σπάνιοι αγάτες, βρίσκεται μόλις 4 χιλιόμετρα από το Saint Tropez με τους παραθεριστές του (τη Μύκονο, της Κวานής Ακτής) το Κογκολίν. Μας υποδέχτηκαν στο Chateau, δηλ. σ' ένα παλιό σπίτι που ανήκε φαίνεται στον Αφέντη του Κογκολίν, τον 17ο αιώνα, επισκευασμένο απ' την κοινότητα, με τον σοσιαλιστή της δήμαρχο σε μια πολύ συντηρητική περιοχή, που διαθέτει επίσης το πολιτιστικό κέντρο του χωριού, στη διάθεση του φεστιβάλ ποίησης.

Η γραμματεία του φεστιβάλ μας υποδέχθηκε στα πρόσωπα της οργανωτριάς και των ποιητών Νάννι Μπαλεστρίνι, Ζαν-Ζακ Βιτόν, και Λιλιάν Ζιρβόντ, συμπαθέστατοι και φιλικοί μας έδωσαν τα προγράμματα, τις οδηγίες, και μας στείλαν στο ξενοδοχείο μας. Καθοδόν στο καφενείο κάτω από το ξενοδοχείο ο Κόκκορας, και ένα ή δύο εστιατόρια συναντήσαμε τη Μαντώ Αραβαντινού με τη φίλη της ζωγράφο Κλωντί Μαρξ, κάποτε παλιότερα στενή φίλη του Γιώργου Μακρή. Η Μαντώ είχε έρθει μέσω Μασσαλίας, την άλλη αυτή άκρη του τετρωμένου τόξου του τόσο μεσογειακά ελληνικού, ετρουσκικού, ρωμαϊκού, ιταλικού, και φυσικά γαλλικού, περιοχή όπου έζησαν και έγραψαν και τραγούδησαν οι τροβαδούροι της Προβηγγίας του Μεσαίωνα στην πρώτη αυτή άνθιση του πολιτισμού της Δυτικής Ευρώπης ύστερα απ' την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Έχει κανείς την εντύπωση εκεί πέρα ότι δεν μιλάει σε γάλλους, αλλά σε γαλλο-ελληνο-ρωμαίους, μια περιεργη ανάμικτη φυλή που ακόμα ζει, κλειστή και ξενόφοβη, τις αναλαμπές της παλιάς της δόξας.

Βρίσκομαι λοιπόν μπροστά σ' έναν ολόκληρο

κόσμο που δεν τον είχα υποπτευθεί και που με τόσο θερμό τρόπο μας υποδέχτηκαν. Εμείς οι τέσσερις είχαμε υποδειχθεί από γάλλους φίλους του Παρισιού, και ειδικά εμείς οι τρεις, η Μαντώ, ο Αντρέας, κι εγώ από τον Ζαν-Πιερ Φάιγ, του περιοδικού Change (Αλλαγή) που είχαμε παλιότερα συνεργαστεί, και μέσω του ελληνικού περιοδικού Χνάρι, του Παγουλάτου.

Εκεί, συνάντησα τον J. F. Bory, ποιητή που είχα γνωρίσει πρόσφατα σ' ένα άλλο φεστιβάλ ποίησης του Polyrhonix (Πολυφωνίξ) που συμμετείχε και αυτό με πολλά πρόσωπα που το είχαν οργανώσει τον Ζαν Ζακ Λεμπέλ (Jean Jacques Lebel), γνωστό οργανωτή των happenings του 1960, και ύστερα, και συγγραφέα ενός σχετικού βιβλίου. Ο γαλλο-ρουμάνος ποιητής Gherasim Luca κι εγώ είχαμε συμμετάσχει με τον Bory κι ένα δυο άλλους στο Φεστιβάλ Polyrhonix του San Fransisco. Ο Luca, που θα διάβαζε μετά από μας ήρθε δυο μέρες αργότερα, κι έμεινε στο ίδιο ξενοδοχείο Κλεμανσώ, της μεγάλης και μονής πλατείας του Κογκολίν που στη μέση του ένας οβελίσκος μ' έναν κόκορα στην κορυφή του, μας υπενθυμίζει τον «απόκρυφο» μύθο της ίδρυσής του, καθώς και μιας ερμηνείας της ετυμολογίας του ονόματός του.

Το Κογκολίν ιδρύθηκε όταν σε μια ναυμαχία μεταξύ Γενοβέζων-Βενετσιάνων, ο ναύαρχος των Βενετσιάνων σκοτώθηκε και τον τυλίξαν με λινά και τον έβαλαν σε μια βάρκα μ' έναν κόκορα και μια γάτα. Όταν η βάρκα προσέκρουσε στο Saint Tropez, η γάτα πήδηξε στη γη και χάθηκε, ο κόκορας αφού έσκισε ένα κομμάτι λινό με το ράμφος του, πέταξε ως το καμπαναριό μιας εκκλησίας στο κέντρο του Κογκολίν — εξού και το όνομα του χωριού Coq-aux-lin: δηλαδή ο «Κόκκορας με το Λινό».

Το μύθο αυτό μου διηγήθηκε ο Νάννι Μπαλεστρίνι που τον είχα γνωρίσει με τον Μαρκ Ο στο Παρίσι λίγες εβδομάδες νωρίτερα. Ο Μπαλεστρίνι, σημαντικός ιταλός ποιητής πεζογράφος, ισχυρίζεται ότι τον μύθο τον ανακάλυψε ο ιταλός Germano Lombardi.

Η παρουσία στο Κογκολίν των ιταλών Corrado Costa, Nanni Balestrini, Lombardi, Adriano Spatola και του Gianni Sassi οργανωτή του φεστιβάλ του Μιλάνου, των ισπανών, των ελλήνων, των μαροκινών, των βιεννέζων και φυσικά των γάλλων έδινε στο Φεστιβάλ του Κογκολίν όχι μόνο ένα διεθνή χαρακτήρα, αλλά κι ένα επίπεδο ποιότητας, με κέντρο τη Μεσόγειο.

Τα φεστιβάλ του Άμστερνταμ, του Polyrhonix στο Παρίσι, στη Νέα Υόρκη, στο San Francisco και του Μιλάνου, συγκεντρώνουν ό,τι υπάρχει πιο ζωντανό και προχωρημένο στην ποίηση σήμερα, χάρις στη συνεργασία τους και στα συστήματα επιλογής κατά περιοδικά και ομάδες από εθνότητες. Είναι μια αληθινή Ευρώπη της Ποίησης με διακλαδώσεις προς την Αμερική, Ασία, Αφρική

και Αυστραλία. Χάρης στην ύπαρξη αυτών των φεστιβάλ εδώ και αρκετό καιρό, δηλαδή από 3-4 χρόνια, μια «διεθνής» ποιητών έχει δημιουργηθεί που έχει αντικαταστήσει σε μεγάλο βαθμό τα κλειστά κινήματα, παρόλο που όπου υπάρχουν κι αυτά γίνονται δεκτά εφόσον το επιθυμούν — και τους ευκολύνεται η παρουσίασή τους ως ξεχωριστή ομάδα. Χωρίς εντούτοις να αποκλείονται οι ατομικές παρουσιάσεις, όπως του εξαιρετικού βραζιλιανού ποιητή Haroldo de Campos.

Η ευρωπαϊκή ποίηση δικτυωμένη επάνω στα περιοδικά, όπου έχει βρει καταφύγιο, από τις δυσκολίες που προβάλλουν οι μεγάλοι εκδότες, να παρουσιάσουν ποιητές ίσους όροις με πεζογράφους, για καθαρά εμπορικούς λόγους — αντίθετα απ' ό,τι νομίζεται, έχει μια άνθιση άνευ προηγουμένου που ίσως μπορεί να συγκριθεί με την άλλη εκείνη μεγάλη εποχή του 1905-1925 όπου παρουσιάστηκαν ο Φουτουρισμός, ο Ντανταϊσμός, ο Υπερρεαλισμός, σε συνδυασμό με τον Μοντερνισμό (κυβισμό, αφαίρεση, συγχρονισμό), και με άλλες τάσεις στις καλές τέχνες, τον εξπρεσιονισμό, τον πριμιτιβισμό, τους ναΐφ, κτλ.

Η εποχή μας, που μπορεί ίσως να χαρακτηριστεί ως η τελευταία φάση του μοντερνισμού, αν πάρουμε στο σύνολό τους όλα αυτά τα παραπάνω ποιητικά φαινόμενα, πιο ενοποιημένη από μια άποψη έχει ονομαστεί και *μεταμοντερνιστική* με την έννοια ότι κληρονομεί και τους άλλους αιώνες, μαζί με τον Μοντερνισμό. Πάντως, ό,τι και να ονομαστεί — και η συζήτηση γύρω από τον Ezra Pound στο Συμπόσιο, τα πρωινά, στο μέγαρο του Κογκολίν, έθιξε το ζήτημα, είναι μια εποχή όπου η *διαφοροποίηση* γίνεται *ομοιομορφία* χωρίς όμως να χάνεται η *διαφορά*.

Δηλαδή, βρίσκουμε πια σήμερα μια γενικευμένη *γλωσσοκεντρική* τάση, που παύει να είναι κίνημα, όπως εμφανίστηκε την προηγούμενη δεκαετία στην Αμερική και γίνεται *φαινόμενο*. Ένα φαινόμενο ήσυχο, χωρίς μανιφέστα και τούμπανα, με αλλαγή των *διαφορών* κάθε είδους, από εθνικές γλώσσες ίσαμε ιδεολογίες, αλλά με μια προσήλωσή στην *εσωτερικότητα της γλώσσας*. Το φαινόμενο αυτό είναι πια αυθόρμητο και εμφανίζεται απρογραμμάτιστα, από πολλές πλευρές.

Π.χ. μια γυναικεία παρουσία στο φεστιβάλ του Κογκολίν ήταν η εμφάνιση της Annie Zadek από την Lyon. Δυο βιβλία της έχουν βγει στις Editions de Minuit, πολύ ολιγοσέλιδα, και το νέο κείμενο απ' το οποίο μας διάβασε με τίτλο «Η γλώσσα των σκύλων». Ένα αντίστοιχο ολιγοσέλιδο βιβλιαράκι δημοσιευμένο στο San Fransisco από μια αμερικανίδα ποιήτρια, τη Leslie Scalapino, έχει όχι μόνο έναν παρόμοιο τίτλο, αλλά και πολλές ομοιότητες στο ύφος.

Τέτοια φαινόμενα είχα επισημάνει νωρίτερα με τη συνάντησή στα τέλη του 70, δυο ποιητών, ενός Αμερικάνου Ron Silliman, γλωσσοκεντρικού, και

του Yves Buin, γάλλου ποιητή του Manifeste Froid. Το κείμενο «Η υποχώρηση από τη Ρωσία» του Buin και τα ανάλογα κείμενα του Silliman, έχουν το χαρακτήρα μιας ανεξαρτοποίησης της φράσης, από τη ροή του κειμένου. Μια εξάρθρωση, ας πούμε, συντακτική και νοηματική που δίνει στη φράση του πεζού ποιητικού κειμένου έναν τελειώς διαφορετικό χαρακτήρα: το χαρακτήρα μιας *συσσώρευσης*. Η *συσσωρευτική* τεχνική έχει κιόλας γίνει κτήμα καλλιτεχνών όπως ο Armand στη Γαλλία (δεκαετία 60) και πολλών άλλων όπου *συσσωρεύονται* όμοια αντικείμενα σε κουτιά, πίνακες, βιτρίνες κτλ. Είναι μια από τις πρόσφατες τεχνικές. Αλλά στο γράψιμο εμφανίζεται μόνο τελευταία, και θα λέγαμε σε ανταπόκριση κάποιας πίεσης αδιόρατης που οι ευαίσθητες κεραίες του γραφέα συλλαμβάνουν και παράγουν. Το ίδιο και οι αμοιβαίοι συμβολικοί *σκύλοι* της Leslie Scalorino και της Annie Zadek, που δεν γνωρίζουν η μια τα έργα της άλλης. Ούτε γνωρίζουν πόσο μοιάζουν στη χρήση της γλώσσας, στο ύφος, στο σύστημα αναφορών στα *στοιχεία του κόσμου*, και στον *ερωτισμό* τους.

Φυσικά, από αυτή την άποψη, η δική μας Μαντώ Αραβαντινού που εμφανίστηκε το 1961, είναι μια αληθινή πρόδρομος, εφόσον υπάρχουν στοιχεία συσσωρευτικής τακτικής στις *Γραφές Α+Β*.

Όπως και νάχει το θέμα δεν πρόκειται μόνο για *συσσώρευση* και *παράταξη* η νέα γραφή που μας έδειξε το Κογκολίν. Υπάρχει μια αληθινά καινούργια ευαισθησία που γεννιέται από την εμπάττιση των λέξεων σ' ένα υγρό που τις αναζωογονεί, τις ξαναζωντανεύει. Στη συνείδηση μιας ανάγκης ανανέωσης της κουρασμένης πια *λυρικής* έκφρασης, με τα πολλαπλά της *κλισέ* και ανεκδοτολογικά της στοιχεία. Οι ποιητές που ήρθαν φέτος στο Κογκολίν κυμαίνονται από τους άκρους αφηρημένους *Konkré* της Βιέννης, τους μοντερνιστές του T.X.T. (1969) που διευθύνει ο Christian Prigent, τους *γλωσσοκεντρικούς* της *Tartalacrème* (1979) που διευθύνει ο Alain Frontier, «Πώς ο Χάρρυ Ντίκσον συνάντησε τον Τζων Β. Κορναβαίη κοντά στο Μύλο... κτλ. Το αδύνατο σας παραλύει με μια σφαίρα καλοσημαδεμένη που θα μπορούσε να σας δαγκώσει εκεί ξύνει το πρόσωπο μ' ένα γκροτέσκο αλλιώςτικα μπερδεμένο για να φτάσει ως το τέλος...»

Είναι μια περιγραφική πεζολογία κομμένη σε στίχους με *διακοπές* φράσεων — ένα ύφος *μπαρόκ*.

Το *μπαρόκ* συζητήθηκε στη Στρογγυλή Τράπεζα ως μισούμενο από τον Pound. Είναι αλήθεια ότι ο Pound κι ο Williams, μ' άλλο τρόπο ο καθένας, ήταν υπέρ της απλής, συνοπτικής, φράσης, που τα λέει όλα με τις λιγότερες λέξεις. Όμως όλο το κίνημα του Υπερρεαλισμού βασίστηκε στο *μπαρόκ* και στην *πρόζα* και στην *ποίηση*. Ένα *μπαρόκ* μοντερνιστικό που το κληρονόμησε απ' τον Mallarmé. Σε μας τους Έλληνες υπάρχει ως *μπαρόκ* ο Κάλβος στην ποίηση, ο Παπαδιαμάντης στην πεζογραφία. Οι Έλληνες όμως υπερρεαλιστές του οφείλουν πολλά, καθώς και ο Σικελιανός.

Από την άλλη, αντι-μπαρόκ ο Καβάφης, γεννάει τον Σεφέρη, που ακολουθεί τους Pound - Eliot. Κι όμως το *μπαρόκ* υπάρχει εν μέρει στον Valery, σε λιγότερο βαθμό... αναζωογονείται όμως απ' τον Breton, που θαρρείς πως βγαίνει από τον Proust σε μια επιμιξία με τον Jean Lorrain.

Κι όμως, τα δύο ρεύματα συνυπήρξαν πάντοτε, και μάλιστα σήμερα μια αφόρητη ποιητική *πεζογραφία* (στίχοι χωρίς ρυθμό, αυτί, συνηχήσεις, μουσική) έχει κατακλύσει την ελληνική ποίηση από τον καιρό του τέλους του Β' Παγκοσμίου. Οι σύγχρονοι *μπαρόκ* ποιητές μας είναι μετρημένοι στα δάχτυλα. Παγουλάτος, Νατάσα Χατζιδάκη, κι ίσως ένα δυο άλλοι. Το παραπανίσιο, το *superflu*, όπως σωστά ειπώθηκε, βρίσκεται όμως σ' όλο το έργο του Pound ως ένα *ανασυστημένο ερείπιο*, αποσπάσματα εδώ κι εκεί, παλιού και νέου, των κινέζικων χρονικών με σκηνές σύγχρονης ζωής, οι κλασικοί με τον μοντέρνο κόσμο σε διαρκή αντιπαράθεση, δημιουργεί ένα *επιπλέον*, κάτι που δεν είναι μόνο το άμεσο συμπυκνωμένο νόημα μιας

γραμμής. Κι όμως ο Pound έχει ως πρότυπο τα Ομηρικά ποιήματα των οποίων το μάκρος αντιστρατεύεται την επιγραμματική συνοπτικότητα των στίχων, των επί μέρους κομματιών, έτσι που ίσως χωρίς να το ξέρει, ο Pound να γυρεύει την επιστροφή στη φόρμουλα, στον τυποποιημένο στίχο, σε μια εποχή απόλυτης αναρχίας και χάους αισθητικού, φιλοσοφικού, πολιτικού, ψυχολογικού κτλ. Αν λοιπόν μέσω του Pound, του Ομήρου, του Νέου Γαλλικού Μυθιστορημάτος, του Joyce, γυρίζουμε στη *φόρμουλα*, δηλαδή στην ανεξάρτητη φράση, που στερεοποιημένη γίνεται μέρος της ποιητικής σύνθεσης, η Στρογγυλή Τράπεζα του Κογκολίν, κατάφερε με τη συνεισφορά των Serge Gavronsky, του Haroldo de Campos, του Tagliaferi, του Jacques Roubaud, του Darras, κι έμένα του ίδιου να διατυπώσει μια θεωρία ενός μοντερνισμού προεκτεινόμενου στον *γλωσσοκεντρισμό* της σημερινής παραγωγής, με πηγές στην αρχαϊκή εποχή του έπους, πέρα από τον κλασικό λυρισμό του δράματος και των λυρικών. Απ' τις αναγνώσεις, η ελληνική υπήρξε σημαντική. Αρέσαν όλοι, και η Μαντώ κι ο Αντρέας κι ο Δημοσθένης. Ένα δικό μου κείμενο, «Οι *Ιαγούροι*» (Les Jaguars) έγινε ανάρπαστο από τα περιοδικά της Ιταλίας, της Ισπανίας (Καναριών νήσων) της Βραζιλίας και το πήρε το γαλλικό περιοδικό *Banana Split* που θα κάνει και μια παρουσίαση της Μαντώ. Ο Παγουλάτος που είχε ήδη εμφανιστεί τελευταία στο Change International, διάβασε με συνοδεία κρουστών οργάνων, σύνθεση ενός ελληνο-γάλλου μου-

σικού. Ο Δημοσθένης Αγραφιώτης έχει δύο βιβλία στα γαλλικά από μικρές presses.

Μεγάλη εντύπωση έκανε η ανάγνωση του Cogrado Costa, που διάβασε με μια «φυσική θεατρικότητα» που θύμιζε κάτι πρώτες «παραστάσεις» του Τσαρούχη. Η χειρονομία, ο τόνος, η στάση, απίθανα εκφραστικές. Διάβασε από το βιβλίο του «*The Complete Films*» (Τ' άπαντα φιλμ) όπου περιέγραφε διάφορες «*Ταινίες*».

Οι Ισπανοί, ήρθαν με *παραστατικές* παρουσίες, μιας *avant garde δραστηκής*. Τα «δρώμενά» τους και μια αφηρημένη επαναληπτικότητα, όπως σε μια ανάγνωση σημείων στίξεως, συνοδεύονταν εντούτοις και από κείμενα που έμοιαζαν σε *γλωσσοκεντρισμό* με ας πούμε της ομάδας των γάλλων του *Banana Split* μεταξύ των οποίων διάβασε και ο άγγλος γλωσσοκεντρικός Tom Ramowth, τον οποίο γνώριζα από το Berkeley/San Fransisco.

Αντί ορισμένων ιταλών που απουσίασαν διάβασε ο Βραζιλιανός Haroldo de Campos ως καλεσμένος του περιοδικού *Manicle* που μου ζήτησε μια *έκδοση στιγμιαία* που έγινε σε 20 αντίτυπα, ενός κειμένου που έγραφα εκεί: *Ne pas écrire*.

Ατμόσφαιρα ευχάριστη, γεύματα στα μικρά εστιατόρια του χωριού, συγκεντρώσεις στο καφενείο του ξενοδοχείου *Le Coq*, όλα αυτά, μαζί με μια έκθεση, και αγορά βιβλίων, έδωσαν στη συνάντηση έναν εξαιρετικά ευχάριστο χαρακτήρα. Πέντε μέρες που θα τις θυμόμαστε όλοι όσοι συμμετείχαμε.

